

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque
Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

Liber Primus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

THESAURVS CASVVM CONSCIEN TIÆ.

In quo DE CENSURIS ECCLESIASTICIS, alijsque omnibus Canonicis
impedimentis amplissimè tractatur.

Authore D. GREGORIO SATRO Anglo, Ordinis D. Benedicti Congregationis
Casinensis Monacho.

Authores de Censura Excommunicationis tractantes.

In Primis Patres in Matth. cap. 16. in ea verba, [Tibi dabo claves regni caelorum.] Et in ea verba Matth. 18. [Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, &c.] Theologi etiam Scholastici cum Magistro Sententiarum in 4. dist. 18. cap. 7. Alexander de Ales in 4. parte sua Summae, quaest. 22. S. Thom. in additio. 3. partis, quaest. 21. 22. 23. & 24. S. Bonaventura in 4. distinct. 18. par. 2. per totum. Richard. ibidem. per totum. Scotus in eodem 4. distinct. 18. & 19. Durandus distinct. 18. q. 3. 4. & 5. Palud. ibidem quaest. 2. 3. 4. 5. & 6. Thomas de Argentina 4. distinct. 19. q. 1. art. 4. Ioannes Bachonus 4. distinct. 18. q. 1. 2. 3. & 4. Dionysius Cartusianus ibidem quaest. 4. Gabriel Biel eadem distinct. 18. quaest. 2. Adrianus Papa VI. in 4. Sententiarum, quaest. 3. de clauibus. Caietanus tomo 1. Opusculorum tractatu 19. & in Summa, verb. excommunicatio. Dominicus Sotus in 4. dist. 22. q. 1. & 2. per totum. Martinus Ledesmius in 2. 4. q. 23. Canonice in Rubrica, & per totum, de sententia excommunicat. in Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus, ubi Hostiensis, Innocentius, Panormitanus, Ioannes Andreas, Felinus, Marianus Socinus, Stephanus Cossa, & alij Summistae in verb. Excommunicatio, ubi Angel. Pisanel. Syluest. Tabiena, Armilla, Aflensis in Summa lib. 7. ferè per totum. S. Antoninus in 3. par. tit. 24. alijs 25. Ioannes Viguerrus in Summa Theolog. cap. 16. §. 6. Petrus a Soto in instruct. Sacerd. tract. de clauibus. lectio. 1. Franciscus a Victoria in Summa de Sacramentis tractatu ultimo, qui est de excommunicatione. Martin. Nauar. in Manuali, cap. 27. in principio. Couarruias in cap. Alma mater, de sentent. excommunicat. lib. 6. Barthol. Medina lib. 1. instruct. confess. cap. 11. §. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. Martinus. Alphonsus Vinaldus in Candelabro suo aureo, par. 2. in principio. M. Antonius Cucchius. lib. 4. institut. Iuris Canonici titulo 11. Barthol. Volinus de Censuris Ecclesiasticis, Tab. 1. 2. & 3. Henricus Henriquez. in sua Summa Morali tom. 1. lib. 13. & alij plurimi recentiores.

A

Cen-

Censura vnde dicatur, & quid, & quotuplex sit. Cap. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Censura etimologia quanam sit, & quotuplex eius significatio.
- 2 Censores, cur sic olim appellati, quod officium earum.
- 3 Censura nomen quo sensu, & quot modis ab ecclesiasticis scriptoribus vsurpetur.
- 4 Censura nomen propriè sumptum tria comprehendit, scilicet, excommunicationem, suspensionem, & interdictum.
- 5 Irregularitas, impedimentum Canonicum est, & non censura, & quare.
- 6 Censura ligatus, celebrando, aut solemniter in ordine sacro ministrando, irregularis efficitur.
- 7 Irregularis celebrando, aut ordinem sacrum solemniter exercendo, nouam irregularitatem non incurrit, & quare.
- 8 Definitio censurae tradita a Nauarro falsa est, et fuscè a Barb. Vgol. & auctore refellitur.
- 9 Censura pœna potius quam sententia dicenda est.
- 10 Definitio vera Censurae, quae, & explicatio illius.
- 11 Pœna in foro penitentiali a confessario imposita non est censura, vnde nec eam transgrediens, irregularitatem incurrit.
- 12 In censuris ferendis, quid intendat ecclesia.
- 13 Definitio altera censurae explicatur.
- 14 Censura omnis, iuris tantum humani est, et ab ecclesia instituta.
- 15 Censurae propriè sumptae tres tantum species sunt, excommunicatio, suspensio, et interdictum; et quare neque plures, nec pauciores.
- 16 Vgolini ratio in hac re ab auctore refellitur.
- 17 Excommunicatio maior, cur ceteris omnibus censuris grauior sit.
- 18 Irregularitas, per Clausulam Bullis Pontificijs inseri solitam [Absoluentes te a censuris] non tollitur,

Inter cetera moralis doctrinae documenta, quae non solum ipsis penitentibus, sed etiam multo magis confessarijs omnibus scitu necessaria sunt, ea non immerito plerique viri docti arbitrantur esse, quae de censuris ecclesiasticis traduntur, vt propterea nos materiam hanc vniuersam, (quam aliorum hortatu, pro vitibus nostris ad omnium vtilitatem edicendi sumus) omni qua possumus diligentia explicare decreuimus. In quibus explicandis, sic veritatem ipsam breuiter aperiemus, vt tamen quid alij senserint non omitteremus. Atque vt ea omnia quae tum ad generalem eandem cognitionem, tum ad particulatam vniuersiusque notitiam pertinent exponamus, primò nominis significationem aperiemus, cum exinde disciplina, & doctrinae omnis, initium, & originem suam desumat.

- 1 Censura igitur, si nominis etimologiam spectemus, a *Censendo*, deducitur; Quod nomen in vsu fuit apud antiquos Romanos in duplici significatione; vt primo pro Censoris dignitate; & deinde pro censione, sententia seu correctione ipsius censoris acciperetur, vt optimè Nauar. in Man. capitul. 27. numero 1. annotauit. † Fuit enim, olim apud Romanos Magistratus quidam ad mores singulorum ordinum corrigendos institutus, cui a *censendo*, Censoris nomen impositum fuit; siue quod censio, seu taxatio census ad hunc Magistratum pertineret; siue quod ea quae Censores censuissent, rata ab omnibus haberentur. Hinc ipse magistratus Censores appellari consueuerunt. Horum sententia, quoniam iniquos hominum mores corri-

gebat, & pœnas contra delinquentes grauissimas statuebat, ab omnibus non immerito timeri cepit, vnde ex ampliata & extensa vocis significatione, qui sententiam aliquam timerent, hi censuram formidare dicebantur. Nomen hoc, sicut & officium, & Censorum dignitatem a Romana, tanquam a matre, Venetorum Respublica florentissima, & filia primogenita acceptum, vtique in hodiernum diem conseruat.

3 Nomen autem hoc Censurae, rebus olim temporalibus accommodatum, scriptores ecclesiastici postea vsurpare coeperunt, illudque ad significandam censionem, seu correctionem sententiam iudicis ecclesiastici transfulerunt, quo sensu deinde censurae nomen tripliciter vsurpatum est. Primo, vt omnis sententia correctiua iudicis ecclesiastici, vocetur censura, quomodoque illa penam constitueret. Secundo, pressius accipitur ad illas solum sententias ecclesiasticas significandum, quae non adeo pœnales, & odiosae sunt, sed potius medicinales & salutaris, ita vt censurae nomen has quinque comprehendat, nimirum excommunicationem, suspensionem interdictum, censionem a Diuinis, & irregularitatem, vt placuit Dom. Soto in quarto distinctione 22. quæst. 3. articul. 1. & alijs recentioribus.

4 † Tertio, accipitur adhuc strictius & magis propriè, vnde Innoc. III. interrogatus quidnam censurae nomen significaret, quando in iure, aut literis, & mandatis Apostolicis apponitur haec clausula, *Per censuram ecclesiasticam*. Respondit, quod per eam intelligitur interdictum, suspensio, & excommunicationis sententia, vt habetur in capit. Quærenti, de verb. signif. vbi idem docent glossa. Hostiensis, Panorm. numero 1. 2. & 5. & in capit. præterea, numero 2. de offic. deleg. & in capitul. cum clerici, numero 4. de pact. Summitæ in verb. Cens. Angel. Summa Tabiena, Pifanel. Syluest. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 1. & est communis omnium sententia. Haec igitur tria, excommunicatio, suspensio, & interdictum, nomine Censurae solum intelliguntur, & hoc merito. Nam cessatio a diuinis non videtur esse censura, eo quod non in pœnam cessantium a Diuinis, sed in pœnam illorum contra quos cessatio constituta sit, feratur; Vnde si quis eo tempore, quo cessatio fit, celebret, etiam in ipsa ecclesia in qua cessatio obferuatur, nullam incurrit irregularitatem, vt fuscus tradunt Panorm. in cap. Dilectis, num. 18. & 19. de appell. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 164. 188. & 243. vbi pro hac sententia refert Bonifac. in Clem. 1. §. in cessatione, de senten. excomm. post Card. & Imol. cum Nauar. sentit etiam Simon Maiol. lib. 3. de irregular. capit. 20. nu. 20. qui pro hac re citat Spec. in cap. si Canonici, in ver. a Diuinis, de offic. ordin. lib. 6. Idem etiam tradunt Martin. Ledesm. in 2. 4. question. 26. artic. 2. non longe a fine. Couar. in cap. Alma mater. 2. par. §. secundo, numero 3. & §. quarto, numero 7. & Henric. Henriquez lib. 13. capitulo secundo, numero 1. lit. K. Angel. verb. cessatio initio, vbi concedit, quod celebrans in eadem ecclesia in qua fit cessatio, non efficitur irregularis.

5 Irregularitas vero non tam censura est, quam impedimentum, quo impedimur propter Diuinorum, reuerentiam, ne vel in susceptis ordinibus ministremus, vel ad superiores ordines ascendamus, Deinde censura tollitur absque dispensatione per absolutionem, sicut tollitur peccatum cuius illa est pœna; & ligatus illa, prohibetur Sacramenta recipere. At irregularitas non tollitur per contritionem aut absolutionem, sed per dispensationem, vt tradit Henriquez lib. 7. capit. 13. num. 6. citans Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 6. Quo in loco Concilium episcopis ab irregularitate facultatem dispensandi, a peccatis vero & criminibus, & a casibus reseruat absoluendi potestatem concedit, hoc loquendi modo inter dispensationem, & absolutionem distinguens, vt significare voluit Henriquez, qui tamen ex hoc Concilij loco prædictam differentiam inter irregularitatem, & alias ecclesiasticas censuras, non bene collegisse, videtur, cum Concilium absolutionis vocem casibus reseruat, & criminibus solum accommodarit, & dispensationis vocabulum tam suspensioni, quam irregularitati applicuerit.

† Vnde melius probatur irregularitatem censuram non esse, tum auctoritate Innocentij tertij in capitulo Quaranti. de verborum significat. vbi tres tantum censuras esse definit, nulla tamen facta irregularitatis mentione; tum etiam quia ligatus censura, si solemniter in ordine sacro ministrat, irregularis efficitur, vt tradit Panorm. in c. si quis presbyter. nu. 4. 7. & 10. de cler. excom. ministr. & c. si celebrat. nume. 1. de eod. Nauar. in Manual. cap. 27. numero 163. & 244. Simon Maiol. lib. 3. de irregul. capit. 20. & 21. & alij omnes; † at vero irregularis, vt illegitimus, aut homicida, celebrando nouam irregularitatem non incurrit, ex Innoc. in cap. si celebrat. num. 3. de cleric. excommun. ministr. quem sequitur Nauar. in Manuali cap. 27. numero 153. & 194. & Henriquez lib. 7. capit. 13. numero 6. Simon Maiolus lib. 1. de irregul. cap. 2. num. 8. & li. 4. c. 33. n. 3. cuius ratio est ex Nauar. vbi supra, quia irregularitas non est vera suspensio, nec censura ecclesiastica, & proinde celebrans illa irretitus nullam violat censuram, nec aliquid aliud, cuius violatio nouam infligat irregularitatem, & illa non incurritur nisi in casibus a iure expressis.

8 Censura autem variè definitur a Doctoribus; Naturus enim in Manuali capit. 27. num. 1. sic definit; *Censura est sententia lata a capite ordinis mediante iurisdictione ecclesiastica fori exterioris, qua quis priuatur communione Sacramentorum, vel hominum vel exercitio diuinorum spiritualium, vel prohibetur officia diuina, vel Sacramenta, vel sepultura.* Quam definitionem latius ibidem explicat. Hæc tamen definitio non omnino male a quibusdam recentioribus reprehenditur, eamque refellit. Bartholomæus Vgolus de eccles. censuris, Tab. 1. cap. 16. §. 4. num. 5. tum quod proprium genus non sumpsit, tum etiam quod proprias generis differentias non adhibuerit. Ponit enim Nauarius pro genere, quod sit sententia cui ex parte faue re videtur. Panorm. in Rubr. de sent. excom. numero 2. & Stephanus Costa in repet. in rubr. de sent. excommu. in 6. vbi docent de excommunicatione, quod dici possit sententia, quod probant ex eo quod titulus est. *De sententia excommunicationis*, a qua rubrica licitum est arguere, cum capitula debeant sub congruis titulis poni. Ad idem tenet in c. sacro. de sent. excommu. vbi saepe repetitur hoc

9 verbum. *Sententia est* 11. q. 3. c. sententia pastoris. † Alij tamen non sententiam, sed Penam, potius appellandam esse censent. Nam Specul. tit. de sent. excommu. §. primo. in principio, dicit quod est potius pena, quam sententia, per capit. Nemo episcoporum. 11. questio. 3. & cap. corripian tur. 24. q. 2. §. 3. vbi dicitur, quod nulla in ecclesia maior pena sit & merito, quia inter homines esse, & hominum carere consortio, maxima pena dicitur & Clem. 3. de penis. & Extrauag. 2. de Simon. & Extrauag. dictum crescente malitia, de penis. & d. c. sacro. de sent. excom. c. ad reprimendam iuncta glossa de offic. ordin. Panorm. etiam in d. rubr. de sent. excommu. ait, quod excommunicatio proprie dici non potest sententia. Archid. etiam in cap. vt animarum. de constitut. lib. 6. asserit excommunicationem proprie sententiam non esse, sed penam. Idem docent Summa Pisan. verb. pena, primo Tabiena. verb. eodem. vers. sexto, & latius Barthol. Vgol. Tab. 1. de eccles. cens. cap. 16. & Tab. 2. capit. 25. §. 3. Henriquez lib. 13. cap. 1. num. 3. & colligitur ex rubr. de sent. excom. vt enim docet Archid. vbi supra, excommunicatio potius punit, quam causam definit, quod sententia proprium est. arg. l. 1. de re iud. & præterea sententia in re sua ferri non potest arg. tot. tit. Cod. ne quis in re sua. Excommunicatio autem sic, vt habetur in cap. dilecto de sent. excom. lib. 6. & Panorm. vbi supra disertis verbis ostendit excommunicationem non esse sententiam definitiuam aut interlocutoriam, & proinde inquit, rectè dicitur & proprie censura ecclesiastica, hoc loquendi modo satis manifestè significans, censuram ecclesiasticam non dici proprie sententiam, quæ opinio mihi placet magis, quamvis existimem quæstionem hanc ferè inutilem esse, & pacum referre, siue sententia dicatur, siue pena, quamuis magis proprie pena dicenda sit, quo modo locuti sunt auctores illi, qui penam

esse docuerunt; sicut e contra latiori significatione, & impropria acceperunt alij, qui sententiam esse docuerunt; Et certe negari non potest, quin in iure Canonico passim & sententia, & pena, dicatur, prout in omnibus locis superioris allatis videre licet; dicitur autem pena, eo quod propter culpam inflicta sit & bonis homines priuet, censuris enim bonis maximis priuamur, vt suo loco inferius ostendimus; tum etiam, quia censura ecclesiastica contumaciæ medicina est, argum. cap. 1. de sent. excom. lib. 6. Sententia vero appellatur, quia pena hæc per sententiam promulgatur, argum. l. 1. ff. de re iud. vnde rectè inscribitur, *De sententia excommunicationis*, quasi sententia aliquid sit, quod ad excommunicationem pertineat pro vt genitiuus ille. *Excommunicationis*, denotare videtur. Rectius ergo genere censura pena, quam sententia, ponitur. Reliqua quæ in definitione posita sunt, ad differentiam pertinent, quæ ab Vgolino vbi supra refelluntur, Tab. 1. cap. 16. Si quidem vt philosophi docent, differentia, quæ generi cõueniunt, proprie, etiam singulis eiusdem generis speciebus conuenire debent cum tamen in hac censuræ definitione, res longe aliter se habeat; Nam vt constat, suspensionis non conuenit, cum suspensus non communionem Sacramentorum passiuam, sed actiuam tantum priuetur; Neque interdictio conuenit, cum ea censura Diuinis priuemur, arg. c. si ciuitas. & c. si sententia. & cap. fin. de sent. excom. lib. 6. non autem simpliciter hominum communionem, vt in dicta definitione habetur. Nec valet si dicatur, verba illa, *communione Sacramentorum, vel hominum* excommunicatio solum conuenire; quandoquidem non definitur hic excommunicatio, quæ species est, sed censura, quæ genus est ad excommunicationem, & alias censuras, ideoque differentia hæc non ita verè ac propriè sunt, cum differentia omnes generis ita ei conuenire debeant, vt singulis eius speciebus conueniant quod hic non ita esse manifestè constat. Quod vero ait in vers. *Qua quis &c.* id factum esse, vt significaretur triplicem censuram esse non valet, quia hoc diuisionis munus est non definitionis; non enim rectè definitur animal, si dicatur, Animal est substantia animata, aut rationalis, aut non rationalis. Hæc igitur censuræ definitio

a Na-

A D D I T I O.

* Adde. Verba ista veniunt sobriè intelligenda; nam quamuis respectiue ad Subdiaconum, & Diaconum verificentur, qui censura irretiti non efficiuntur irregulares, nisi solemniter, & ex officio in suis ordinibus ministrant; attamen respectiue ad sacerdotem non est necesse, vt eadem verba sensum eundem efficiant: eo quia sacerdos quacunquè censura irretitus exercens ordinem sacerdotalem etiam absque solemnitate, indubitanter incurrit irregularitatem; puta, si priuatim sacrum facit, aut sacramenta ministrat, Eucharistiam, scilicet, & Penitentiam; aquam ad Christi fideles de more aspergendos consecrat, si sponsos, atque candelas benedicat, hæc enim omnia censentur functiones propriæ sacerdotales, quarum exercitium, atque vsus interdicitur per censuram, apertè colligitur ex c. 1. de sent. excom. in 6. c. 1. de sent. & re iud. eo. lib. 6. cap. is, cui de sent. excom. eo. li. & tandem ex c. 7. 1. q. 3. vt late post Maio. & alios docet Vgol. de censur. tab. 1. cap. 14 §. 1. in prin. Et nedum id procedit in censuris irretito per se ipsum ordinis sacri vsum peculiarem exercente, sed etiam si coram se faciat aliam quemcunque Diuina exercere: est glo. not. in clem. fin. verbo celebrare, & ibi eam seq. Anch. de priuil.

Prædictis adde, hæc omnia, quæ dicuntur de clerico in sacris constituto, eadem euam locum habere in minoribus tantum initiato: quia, & ipse censura detentus exercens actum peculiarem ordinis sui irregularitatem non quaerit, si solemniter, & ex officio illum exercent, vt notat luculenter post Nauar. & alios idem Vgol. vbi supra, numero 8.

A 2

à Nauarro tradita, diminuta est & imperfecta.

10 *Verior igitur Censuræ definitio illa est, quam alij tradunt in hunc modum. Censura ecclesiastica est poena spiritualis, fori exterioris ecclesie, qua spiritualium usus impeditur, ut a contumacia discedatur.* Sic Barthol. Vgolinus de ecclesiast. censur. Tab. 1. capit. 16. §. 4. numero 5. Cuius similis est illa, quæ ab alijs passim assignari solet. *Censura, est vinculum spirituale ecclesiasticum, ordinatum ad salutem spiritualium tum illius, qui ligatur, tum etiam ad salutem aliorum.* quæ eadem omnino est cum superiori quoad sensum, licet verbis differre videatur: quæ tunc verè apperebunt, si vtramque breuiter explicemus.

Primo, quod poena sit ex his, quæ diximus, manifestum est.

Secundo, *Spiritualis poena est, ut colligitur ex cap. avaritiæ in cta glossa in verb. in spiritualibus. de elect. li. 6. & ca. Transmissam. eod. in antiquis. cuius ratio est: quia hæc poena anima, quæ spiritus est in primis punitur, eadè quæ usus spiritualium potissimum prohibetur, ut suo loco fufius dicitur; ad distinctionem nimirum poenarum corporis, ut ieiunij, verberu, seruitutis, exilij, atque carceris, quæ poenæ liget ab ecclesia inferantur.* (ut de ieiunio habetur in cap. si quis contristatus, distinctio. 90. & de verberibus, cap. 1. 23. quæst. 5. & de seruitute, in cap. ita quorundam de iudicis. & de exilio, in cap. in Synodo in fine. & glossa ibidem. distinct. 63. & 3. quæstio. 4. cap. Hi qui episcopos. & cap. Accusatoribus. 3. quæstio. 5. & ca. cum Beatus. distinct. 45. & cap. Accedens. distinctio. 60. & cap. in primis. 2. quæstio. 1. & de carcere, in cap. Quamuis. de poenis, lib. 6.) poenæ tamen spirituales non dicuntur, nec proinde censuræ ecclesiasticæ vere erunt, sicut nec poena pecuniaria, quæ ab ecclesia infligi potest, & solet, argumen. d. cap. ita quorundam de iudicis, & ca. cum secundum leges, de hæret. lib. 6. & cap. Adrianus distinct. 63. censura ecclesiastica proprie dicitur, multoque minus poena siue corporis, siue honorum, quæ a iure civili, aut potestate laica inferitur, ecclesiasticæ censuræ nomen fortitur.

Tertio dicitur esse, *fori exterioris ecclesie, siquidem qui censuram ecclesiasticam fert, iurisdictionem ecclesiasticam contentiosam, & exterioris fori habere debet, cum censuras ferre clericorum sit, & eorum solum, qui talem iurisdictionem habent, ex Panormitan. in cap. Dudum. 2. numero septimo de elect. & in cap. cum contingat, numero 30. de foro compet. citans pro hac re cap. Quærenti. de verb. signific. & cap. ex literis, de offic. & potest. iud. deleg. vbi bene probatur, & glossa in Clem. vnic. in verb. iurisdictionem. de foro compet. Couarr. in c. Alma mater. par. 1. §. 1. numer. 1. vers. primum igitur, de sent. excommunicat. lib. 6. Nauarr. in relect. cap. cum contingat in secunda causa nullitatis, numero 25. & 26. de rescript. vbi id probat, tum quia ferri non debet sine causæ cognitione, ut habetur in cap. Nemo episcopus. 2. quæst. 1. & c. Sacro de sentent. excommu. & cap. cum medicinalis. eod. tit. lib. 6. tum quia fertur in inuitum, tum quia iura dicunt tantum a iudicibus censuras esse ferendas, ut in cap. 1. de sentent. excommu. lib. 6. vbi textus repetitur verbum, Index Ecclesiasticus. & c. Quærenti. de verb. signific. Idemque clare docet glossa in cap. Transmissam. in verb. in Talibus. de elect. ¶ vnde poena, quæ a laicis inferitur, censura non est. Sed neque illa, quam Sacerdos in foro penitentiali iniungit, licet spiritualis sit, rationem censuræ habet. Ex quo fit, quod prohibitio, siue suspensio confessorij a celebrando, uerè, & proprie suspensio nõ sit, quia non est facta ab habente iurisdictionem in foro exteriori; quæ vera ratio est, cur contrafaciens irregularis non reddatur, expressè tradunt Nauarr. in Manuali, cap. 27. numero 151. & Maiol. lib. 3. de irregul. cap. 19. numero 23. post Archidiaconum in cap. Quia sepe, de electio. lib. 6. & Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta vers. sunt quoque, & gl. receptam. in c. is qui in ecclesia. in verb. In iure, de sent. excomm. lib. 6.*

Quarto additur, *qua spiritualium usus impeditur.* Nam Excommunicatio priuat vsu Sacramentorum, & consortio fidelium, capit. penult. de sentent. excommunicat. &

capit. Engeltrudam. 3. quæstio. 4. Interdictum impedit, ne diuinit, dum ipsa sunt, interesse, aut in locis interdictis eadem facere possimus, c. Permittimus, de sentent. excommu. & cap. Alma mater. §. adijcimus, eod. titu. lib. 6. Suspensio etiam, ne quis ecclesiastica munia ex officio exercere valeat, impedit. c. si quis presbyter. & c. Apostolica. de cler. excomm. ministr.

12 ¶ Quinto dicitur, *ut a contumacia discedatur.* Hoc siquidem ecclesia in suis censuris ferendis intendit, ut contumacia delinquentis comprimatur, ut expresse habetur in cap. 1. de exception. lib. 6. & glossa ibi in verb. contumacia. & cap. Nemo episcoporum. 1. r. quæst. 3. & ibi glossa in verb. Mortis. & fufius tradit Ioan. Crotus in c. vt animarum, de constitut. lib. 6. nu. 26. quæ repetitio habetur in tomo 5. repetitionum iuris Canonici. Vnde statim ac contumacia sublata est absolutio tribuitur, ut habetur in ca. ex literis de constitut. vbi Innocentius III. *Cum tam iuris Canonici quam nostri moris existat, ut is, qui propter contumaciam communionem priuatur, cum satisfactionem congruam exhibuerit, restitutionem obtineat.* Cuius ratio est: quia cum censuræ medicina loco adhibeatur. c. cum medicinalis, de sentent. excommu. lib. 6. merito contumacia, quasi morbo sublata, & censura ipsa tolli debet argu. c. cum cessante, de appellat. Quis igitur prioris definitionis sensus sit ex dictis constat.

13 *Pari modo explicanda est altera definitio censuræ ab alijs assignata. Primo enim rectè dicitur esse vinculum, hoc enim verè & proprie singulis censuris conuenit, quæ cum per solutionem tollantur, ut superius expositum est, & nihil soluitur, quod prius ligatum non fuit, fateri necesse est, censuram omnem rationem quandam vinculi, & ligaminis habere.* Vnde passim Pontifices hoc nomine, vinculo excommunicationis innodamus, vtuntur, ut habetur in c. postulat. de cler. excomm. ministr. & c. 1. de temp. ord. lib. 6. & c. cum contumelia. de hæret. lib. 6. & cap. ad abolendam, de hæret. & c. venerabilibus, de sent. excomm. lib. 6. & c. Ad probandum, de sent. & re iud. quod notius est quam vt longiore explicatione, aut probatione indigeat. Secundo, *Dicitur spirituale ad ostendendum hoc vinculum censuræ esse quoddam vinculum metaphoricum, ducta similitudine a corporalibus ad spiritualia: dicitur autem spirituale, vel quia ligat spiritum, id est, animam, non corpus; vel quia rebus spiritualibus priuat; vel a fine, quia nimirum ad salutem spiritualium ordinatur.* Tertio, *dicitur ecclesiasticum, tum quia a solis ecclesiasticis personis fertur, laicus enim eam ferre nõ potest, ut expresse habetur cap. primo. §. Maximus Episcopus. dist. 96. & glossa ibidem in verb. Præter Romanum. Panor. in c. ab excommunicato. num. 6. de rescript. vbi pro hac re citat cap. bene quidem. dist. 86. & c. duo. & c. si Imperator. ead. dist. & Stephanus Costa. in repet. in rubr. de sent. excomm. lib. 6. nu. 4. met. 4.* ¶ Tum quia censura vinculum ecclesiæ auctoritate institutum est; siquidem censura omnis, iuris tantum humani est, & ex ecclesiæ institutione; vnde fit, quod ecclesiæ ab omnibus censuris absolueri possit. Quarto dicitur *ordinatum ad salutem spiritualium eius, qui ligatur.* Quod de censura, quæ est omnium grauissima, nempe excommunicatione, testatur Apóstolus 1. Corinth. 5. dicens; *Iudicauit tradere huiusmodi hominem Satana in interitum carnis, ut spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi.* & refertur in c. audi. 1. r. quæst. 3. & in cap. sed illud, distinct. 45. id quod pluribus tradunt. Gabriel in 4. dist. 18. quæst. 2. artic. 1. Notab. 3. Sotus 4. distinct. 22. quæst. 1. artic. 1. in fine. Bartholomæus Vgolinus de ecclesiast. cens. Tab. 1. capit. 15. num. 1. & 2. Henriquez lib. 13. capit. 1. num. 3. post Bonau. in 4. distinct. 18. in vltima parte distinctionis quæst. 1. Alexand. de Ales in quarta parte quæst. 22. memb. 1. artic. 1. in fine & S. Thomam in additio. ad 3. par. quæstio. 26. art. 1. Quinto additur *in salutem, & utilitatem etiam aliorum.* Quia vnus exemplo ceteri facile corriguntur, vnde Apóstolus 1. Tim. quinto ait; *Peccantes coram omnibus argue vt & ceteri timorem habeant.* & refertur in c. Sed illud. dist. 45. idemque colligitur ex cap. Qui peccat. §. Petilianus. & cap. quid crudele. 23. quæstio. 4. & clarissime

me testatur Richard. 4. dist. 18. artic. 3. q. 1. Sicut enim ut in d. c. Sed illud. habetur, ex vna ovis morbida vniuersus grex inficitur, & vno fornicante, vel aliud quodcumque scelus committente, plebs vniuersa polluitur; ita etiam dum vnus ecclesiastica disciplina coercetur, et pro peccato publice arguitur, ceteris metus incutitur capiti. Sanctis. 11. quaest. 3. & c. Ita planè. 23. quaest. 4. vnusque transgressio nis vltio ceteris interdictio delinquendi fit cap. Q. 12. propter. 2. quaest. 7. eiusque emendationis qualitate ceteri facile corriguntur. 18. quaest. 2. cap. peruenit ad nos. Quos enim diuinus timor a malo cohibere non valet, temporalis penam nonnunquam a peccato cohibere solet: c. vt clericorum. §. primo, in fine, de vita & honest. cleric. & ibi glossa in verb. pœna. Et facit versus, *Oderunt peccare mali formidina pœna*. Sed de censura definitione haftenus dictum sit.

Est autem censura triplex, Excommunicatio, Suspendio & Interdictum. C. Querenti, de verb. signif. gloss. ibi & Panor. nu. 1. Summis in verb. censura. Nauarr. in Manuali cap. 27. num. 1. Henriquez. li. 1. cap. 2. Hugolin. de eccles. cens. Tab. 1. cap. 26. Stephanus Costa in repet. in Rubr. de sent. excom. num. 1. Cur vero tres censurae species sint, nec plures, nec pauciores, duplici ratione ostendit Hugolinus vbi supra. num. 3. Quarum vna est, quia his censuris constituti in triplici genere sunt, nimirum, aut clerici, aut laici, aut loca, & quidem excommunicationi subiiciuntur tam laici, quam clerici; suspensione vero soli clerici afficiuntur: loca denique interdicto tantum subiiciuntur, vt ipse probat ex c. postulatis, de cler. excom. ministr. & ex c. priuilegium, de verb. signif. lib. 6. Quod vltimum de interdicto mihi non placet, cum non solum loca, sed etiam personae interdicti possint, vt communis Theologorum, & Canonistarum sententia confirmat, & satis colligitur ex c. Si sententia, de sent. excom. lib. 6. & DD. ibi & Panor. in c. Non est num. 8. de sponsal. differis verbis affirmat ex d. c. si sententia aliquando interdicti locum tantum & non populum, aliquando populum, & non locum. Vnde etiam interdictum aequè dicitur personale, ac locale. Vnde ratio hæc aut parum, aut nihil probat. Alta eius ratio est ex ipsa pœnae ratione desumpta. Si quidem censura pœna spiritualis est, qua bonorum spiritualium vsu priuamur; que priuatio aut omnium bonorum, aut partium tantum esse potest, idque actiue, & passiuè, aut altero modo tantum id est, vt nec ecclesie bona quis alijs ministrare, aut ab alijs accipere possit, prout in excommunicato maiori excommunicatione contingit. c. excommunicatos. 11. quaest. 3. & c. Engeltrudam. 3. quaest. 4. In interdicto autem solum vsus diuinorum prohibetur actiue, & passiuè, ita vt nec diuina suscipere, nec ea alijs administrare possit, c. Si sententia in fine, & c. in. de sent. excom. lib. 6. & ca. Episcoporum, de priuileg. eod. lib. 6. & c. clericus, de cler. excom. ministr. in antiq. Suspendio denique actiue tantum vsu spiritualium ecclesie priuat, prohibetur enim suspensus, ne ex officio, & vt clericus ecclesie functiones obeat. c. Si quis presbyter, de cler. excom. ministr. & ca. cum medicinalis, de sent. excom. §. si quis autem, lib. 6. quæ ratio tanto dignior & efficacior superiori habenda est, quanto a natura & essentia ipsius censurae, qua pœna est, vt diximus, magis intime desumpta est.

Ex his, quæ dicta sunt, duo præcipuè inferuntur, *Primum* est, Excommunicationem maiorem omnibus alijs censuris grauiorem esse, id quod colligitur ex corruptianur. 24. quaest. 3. & docent Glossa in c. Sacro. in verb. Tantam & Panor. ibi. num. 7. & in c. olim inter. num. 10. de restit. spoliat. & in c. postulatis. num. 5. de Iudeis. Glossa in c. Ne mo Episcopus, verb. excommunicat. 2. quaest. 1. Petrus de Ancharano reperit in ca. canonum statuta. nu. 187. de constitut. Ioan. Quintinus Hædous in c. Nouit. num. 28. de iudic. S. Thom. in addit. ad 3. par. quaest. 21. art. 3. in corp. Gabriel in 4. dist. 18. quaest. 2. ar. 1. Notab. 3. Sotus 4. dist. 22. q. 1. art. 2. Nauarr. in Manual. c. 27. num. 18. Henriquez. li. 1. c. 1. nu. 3. Hugol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 26. nu. 5. & Tab. 2. cap. 1. nu. 1. tum quia maxima pœna est inter homines esse, & hominum carere commercio, vt dicitur in l. H., qui Sanctam. C. de Apostat. tum quia per eam quis traditur Satanae in interitum carnis. 1. Corinth. 5. & c. Sed illud, d.

45. & c. audi. 1. 1. quaest. 3. tum quia priuat medijs ad vitam animæ opportunis, vt Sacramentis, & suffragijs ecclesie. Excommunicatione enim maiori ecclesie communione, hoc est, tam diuinorum, quam Christi fidelium vsu penitus priuamur, & proia de diuinis, & profanis ecclesie bonis caremus; Interdicto autem tantum diuina tam actiue, quam passiuè prohibentur, non autem profana, vnde eorum vsum retinemus; Sicut etiam suspensione diuinarum functionum vsu tantum actiue priuamur, ne scilicet spiritualia ministremus, tunc enim ministri Ecclesiastici partes agimus, vbi spiritualia ministramus, non autem vbi ea suscipimus. Grauior igitur alijs censuris est excommunicatio. Vnde fallitur Medina qui lib. 1. instruct. cap. 11. §. 14. affirmat cessationem esse pœnarum grauissimam, vt refert Henriquez libr. 13. cap. 1. num. 3. lit. R. nisi intelligatur de pœnis contra communitatem; & certe si attente legatur Medina in loco allato, de sola interdicti pœna id docuit, solum enim contendit cessationem a diuinis, pœnam grauiorem esse, quam sit illa de interdicto. Illud autem quod habet Sotus in 4. distinct. 1. quaest. 5. artic. 6. conclus. 8. in fine, irregularitatem acriorem pœnam esse, quam sit excommunicatio, est contra communem opinionem, vt suo loco dicemus.

Secundum, quod inferuntur, est, Per clausulam Bullis Pontificijs inferi solitam, *Abfoluo te a censuris*, irregularitatem non tolli; Vnde constat ex c. Canum, Sotum in 4. dist. 22. q. 3. art. 1. & Barthol. Medinam in 1. 2. q. 96. art. 4. in lib. 1. instruct. c. 11. §. 9. afferentes per Bullam cruciatam, quæ dat confessoribus facultatem absoluedi ab omni censura ecclesiastica. illo nomine includi etiam irregularitatem ratione peccati contractam; in qua sententia etiam fuerunt aliqui Doctores Hispanie. Quæ tamen doctrina nullo modo in praxi sequenda est, cum sit expresse contra constitutionem Pontificiam Innocentij III. in c. Querenti, de ver. signif. eamque refellunt Nauarr. in Manuali cap. 27. num. 194. & 254. pro se citans Domin. & Alexand. & Villadieg. de irregul. & idem Nauarr. in tom. 1. consil. consil. 3. de a. t. & qual. ordin. num. 3. in tomo 2. consiliorum, consil. 18. de Simon. nu. 3. lib. 5. & consil. 65. de sent. excom. nu. 1. lib. 5. Martinus Ledesmius 2. par. q. 26. art. 2. in fine. est præterea irregularis. Couarr. in c. Alma mater. 1. par. §. 6. nu. 6. Henriquez lib. 7. de indulg. cap. 13. num. 6. & lib. 13. de excom. capit. 2. in annot. & Hugol. de cens. eccles. Tab. 1. cap. 26. nu. 2. immo, & ipsemet Sotus sibi contrarius in lib. 5. de iustit. q. 1. artic. 4. vbi expresse dicit, quod cum in Pontificijs Bullis conferatur facultas absoluedi a quibuscumque peccatis, & censuris, censurae nomine non venit irregularitas. Et certe stylus Curie habet (vt præfati auctores docent) ne censeatur dispensatio irregularitatis concessa, nisi exprimat. Quare Gregorius XI V. in Iubilæo anni 1551. postquam concessit absolui a censuris, & pœnis, negat concedi in vlla irregularitate publica aut oeculta. Et Clemens VIII. in Bulla Iubilæi anni 1553. die 4. mensis Martij, speciatim facultatem hanc dispensandi in irregularitate concessit, & expresse. Idemque Pontifex in Bulla Iubilæi anni 1597.

Tertio

ADDITIO.

* Adde. Hæc Auctoris opinio in nihilo discrepat ab Vgolini sententia, qui & ipse in mille locis cum communi Theologorum, & Canonistarum repetit, loca supponi interdicto tantum, non etiam excommunicationi, vel suspensioni. Vnde ratio Auctoris, qui ait, cum non solum loca sed etiam personae interdicti possint, nihil lædit ipsam Vgolinum, qui nãquam aliter sentit, sed solum affirmat, loca interdicto tantum subiici; nec vnquam dixit, præposito sensu, id, quod ei Auctor opponit, loca tantum interdicti, & non personas etiam; quod valde differt a predicto priori Vgolini sensu, in quo semper cum communi affirmare non desinit, & personas nã in loca interdicti, vt patet in præcit. nu. 3. c. 26. & per tot. cod.

A 3

Tertio Nonas Iulij, postquam concessit facultatem absol-
vendi ab omnibus ecclesiasticis sententijs, & censuris, sub-
dit se non concedere dispensandi facultatem super aliqua
irregularitate, publica, vel occulta. Hæc igitur sententia in
praxi obseruanda est.

De Censurarum Ecclesiasticarum conue- nientijs, & differentijs inter se. Cap. II.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Conuenientia tres censurarum inter se a Dominico Soto po-
sita auctori non placent.*
- 2 *Conuenientia quatuordecim censurarum inter se ex varijs
Doctores colliguntur, & explicantur.*
- 3 *De censurarum inter se differentijs Domini Soti sententia.*
- 4 *Martini Nauarri, & aliorum de censurarum inter se diffe-
rentijs opinio.*
- 5 *Differentia septem de censurarum inter se differentijs, ab
auctore afferuntur, & explicantur.*

Censurarum conuenientia variæ ab auctoribus refe-
runtur. Sotus in primis, qui censuras species quin-
que ponit, in 4. d. 2. q. 3. art. 1. prædictis enim tribus, ces-
sationem, vt irregularitatem addidit, tres assignat conue-
nientias.

Prima est, quia omnes sunt censurae ecclesiasticæ pro-
pter delictum, licet irregularitas non nunquam citra deli-
ctum incurratur. Ceterum hæc conuenientia non placet,
quia vt diximus, nec cessatio, nec irregularitas propriè cen-
sura est, sed omnino in propriè.

Secunda est, quod omnes ab eadem causa efficiendi de-
cernantur, nimirum vel ab homine, vel a iure. Sed neque
hæc conuenientia in illius opinione rectè assignatur, quia
irregularitas nunquam ab homine fertur, aut ferri potest,
sed solum a iure, vnde communis omnium sententia est,
irregularitatem non nisi in casibus a iure expressis incur-
ri, cap. is qui in ecclesia, de sent. excom. lib. 6. Panor. in c. di-
lectis nu. 20. de appellat. Nauar. in Manuali c. 27. nu. 194.
& conf. 1. de bigam. nu. 1. & conf. 3. de homicid. num. 7.
& Simon Maiol. lib. 1. de irreg. cap. 2. nu. 2. qui id fufius o-
stendit ex Archid. in c. excommunicatos, r. 1. q. 3. Felin. in c.
ad audientiam, de homicid. in fine, ideo Nicolaus Dionys.
de Perus. in d. c. is qui, de sent. excom. dicere solebat, quod
qui dicit aliquem esse irregularem, debet adducere casum
legis.

Tertia est, quod omnes præexigunt canonicam monito-
nè, quæ etiã non admodum placet, quamuis enim aliquo
modo concedi possit, verum esse quod Pan. in c. pastorali
§. verum nu. 1. §. de appellat. & Domin. in cap. solet. de
sent. excom. lib. 6. Nauar. tom. 1. conf. 25. de temp. or-
din. & tom. 2. conf. 3. de cler. excom. ministr. nu. 4. tra-
dunt irregularitatem non cõtrahi nisi adsit contemptus;
quia tamen irregularitas nunquam ab homine ferri potest,
neque propter contumaciam, nõ ita facile apparet quo
modo prærequirit monitionem: Monitio enim propriè re-
qui situr in sententijs hominis, non autem in sententijs iu-
ris, immo propriè in illis requiritur, quæ non nisi propter
contumaciam ferri solent: id quod vel ex ipsa natura mo-
nitionis manifestum est; in tantum enim præmittitur mo-
nitio, in quantum monitus, & non obediens contumax ef-
ficatur.

2 Ab alijs, qui tres tantum censuras propriè dictas ponit
phres colligi, & enumerari solent:

Prima est, Quod omnes sunt veræ & ecclesiasticæ censu-
ræ, c. Quærenti de verb. signif.

Secunda est, Quod quilibet earum debet ferri in scri-
ptis, & cum causa rationabili in eis expressa, c. Medicinalis
de sent. excom. lib. 6.

Tertia est, Quia in his tribus præcedens appellatio tue-
tur appellatorem, eamque censuram annullat; appellatio ve-

ro sequens non item, c. is cui de sent. excom. §. sine lib. 6. c.
pastoralis. §. verum, & ibi fufius Panor. nu. 1. & ad hunc
quoniam, de appell. & c. ad reprimendam, de offic. ordinar.
& ibi Panor. num. 8. Circa quam conuenientiam hoc obi-
ter adnotandum est, hanc etiam continere cessationi a di-
uini, hęc enim per subsequentem appellationem non su-
spenditur, vt tradit Panor. in c. dilectis, num. 1. de appell.
Appellatio autem præcedens cessationem etiam annullat
sequentem quãtum ad omnes iuris effectus, si quos habet
Vnde falluntur Panor. in d. c. dilectis, & alij Doctores ibi
& Gonfalus a Villadiego de irregular. ca. de interdicto, ad
finem, qui existimant sententiam interdicti per appellatio-
nem subsequentem suspendi: quorum sententiam, licet Co-
uar. in c. alma mater, de sent. excom. lib. 2. in 2. par. relect.
§. 2. nu. 1. aliqua ratione saluare conetur, mihi tamen falsa
omnino videtur esse, certum que esse, nullam omnino cen-
suram per appellationem subsequentem suspendi, vt expref-
se de omnibus censuris habetur in c. is cui, de sent. excom.
lib. 6. & in speciali de interdicto id docet Alexand. III. in
cap. Ad hæc quoniam, de appellat.

Quarta est, Quod sicut in excommunicatione præcede-
re debet trina monitio cap. Sacro, de sent. excom. ita etiã
& in suspensione, & interdicto c. reprehensibilis, de appella-
t. & c. statutum, de sent. excom. lib. 6. & Innoc. in c. Ad
hęc quoniam, de appell. & Panorm. in d. c. reprehensibi-
lis, nu. 4. qui duo auctores simul cum Nauar. in Manuali
c. 27. nu. 164. hoc verum esse docent in omnibus tribus cõ-
sulis, & etiam in suspensione quãdo illa fertur propter cõ-
tumaciam, secus si in pœnam delicti, quia tunc frustra fie-
ret monitio, cum oportet eum luere pœnam delicti com-
missi, nam suspensio sepe fit propter delictum, vt in c. tam
litis, de testib. vbi Innoc. III. sine monitione imposuit pe-
nam suspensionis, ergo & alij hoc facere possunt c. in cau-
sis, de sent. & re iudic. Quam doctrinam Panor. confirmat
etiam ex c. Romana. §. Sed nec in specie, de sent. excom.
lib. 6. vbi licet prius dixisset de excommunicatione, suspen-
sione & interdicto, postea tamen dum tractauit de offen-
sis, seu culpis præteritis, vel præsentibus, solum prohibet
excommunicationem ferri sine monitione, quasi secus se-
ferit, (vt ait Panor.) de interdicto, vel suspensione. Circa
hanc autem conuenientiam sciendum est, eam conuenire
etiam cessationi, ad illam enim præmittenda est necessario
admonitio, licet alio modo ac in iuris censuris, vt suo loco
diceretur.

Quinta est, Quod quilibet est nulla, quando fertur ab
homine, qui aliquem excommunicauit contra participan-
tem cum excommunicato a se, non præmissa monitione,
c. statumus, & c. statutum, de sent. excom. lib. 6. & de excõ-
municatione id declarat Panor. in c. reprehensibilis nu. 13.
de appellat.

Sexta est, Quod quilibet impedit a Diuinis, excepta il-
la suspensione, quæ non est a Diuinis, vt quæ suspendit a
beneficio, facit cap. pastoralis, §. verum, & ibi Pano. de ap-
pel. iuncto c. is cui, de sent. excom. lib. 6. Quæ etiam conue-
nit cessationi, hæc enim impedit eam a diuinis officijs, cū
per eam hæc officia diuina cessent.

Septima est, Quia absolutio in omni censura fit recepto
iuramento de parendo mandatis ecclesiæ, vt de sententia
excommunicationis habetur in cap. ex tenore, de sent. ex-
commu. & de suspensione, in cap. venerabili tit. eod. & ibi
glo. in verb. Ad cautelam, & Panor. in c. ad hæc quoniam,
num. 3. de appell. Quod præcipuè locum habet in absol-
utionibus publicis, & iudicialibus; in absoluitiõibus enim
forti interioris hoc non ita frequenter est necessarium, sed
in casibus in iure expressis.

Octaua est, Quod quilibet statum relaxari & absolui
potest ad cautelam, vt de excommunicatione habetur in
cap. per tuas, & de suspensione, in c. venerabili, de sent. ex-
com. id quod locum habet etiam in interdicto, nisi sit in-
terdictum generale, ex c. præfenti, de sent. excom. lib. 6. &
ibi glo. in verb. generaliter, nam specialiter interdicto hoc
non conceditur.

Nona est, Quia sicut excommunicatus si celebrat, incur-
rit irregularitatem, ita etiam & suspensus & interdictus,
vt de excommunicato maiori excommunicatione colligi-
tur ex

tur ex ca. si celebrat, de cler. excom. ministr. & de suspensio id expresse habetur in c. Apostolica, tit. eod. & in ca. cum medicinalis, §. carent, de sent. ex. lib. 6. & de interdicto idem colligitur ex c. is enj. eod. tit. & lib. 6. & Pan. in ca. Ad hæc quoniam, nu. 3. de appell.

Decima est, quod qualibet harum seruanda est a superiore. c. cum ab ecclesiasticum de offic. iud. ord. Immo, & ab ipsomet qui eas sententias tulit, vt post Calderinum in tractat. de eccles. interdicto, memb. 1. tradit Nau. in Manu. c. 27. num. 164.

Vndecima est, quod ligati aliqua prædictarum, nec eligere, nec eligi possunt, vt de excommunicatione maiori colligitur expresse in cap. postulat. c. Romana. §. c. si celebrat. de cler. excom. ministr. & de suspensio idem habetur in cap. cum dilectus, & ibi gl. in verb. a suspensio. de consuetud. & cap. cum inter. i. in fine. de elect. & cap. cum bonæ. & ibi glo. in verb. suspensio, de arat. & qual. ord. c. Apostolica. & ibi gl. in verb. contingit retardari, de excep.

Duodecima est, quod nullus censura aliqua constructus, durante sententia testificari potest, id quod de excommunicatione colligitur ex c. veniens. 2. in fine. iuncta glo. in verb. canonicos, de testib. & habetur in c. decernimus, & ibi glo. in verb. Et testificando, de sent. excom. lib. 6. Panor. in cap. veniens. 2. num. 3. de testib. Oldrad. consil. 278. & idem de alijs censuris tradunt Tabiena verb. interdictum 1. nu. 1. & Stephanus Costa in repet. in c. cum medicinalis nu. 70. de sent. excom. lib. 6. & in d. c. decernimus, num. 4. de sent. excom. lib. 6.

Decima tertia est, quia sicut non debet aliquis absolui ab excommunicatione non citatis partibus, vel etiam iudice, si de eo proponatur querela. c. Romana. §. sententias, de appell. lib. 6. & c. Romana. de sent. excom. lib. 6. ita erit in suspensione, & interdicto & ex dictis locis colligitur.

Decima quarta est, quia speciales filij Sedis Apostolicæ, hoc est, qui specialiter sunt recepti in filios sedis Apostolicæ, non possunt ab ordinarijs locorum ligati aliqua istarum sententiarum, sed solum a Papa, vel eius legato a latere. Et vt plurimum solent hæc tria in privilegio talium immiseri, vt non possint excommunicari, suspendi, vel interdicti, vt cap. veniens, de verb. sign. lib. 6. vbi id expresse docet Innoc. IV. de excommunicatione & interdicto. & glossa ibi in verb. receptimus, & in verb. interdicti, idem de suspensione tradit. Hæc sunt illa, in quibus censura omnes præcipue conueniunt, vt ex Panor. in c. ad hæc quoniam, nu. 3. de appell. Calderino in tract. de eccles. interdicto. memb. 1. Stephano a Cap. repet. in ca. cum medicinalis. de sent. excom. lib. 6. Tabiena verb. interdictum. 1. num. 1. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 164. & alijs recentioribus colligitur.

Quoad differentias harum Sotus in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. loquendo de omnibus quinque censuris ample acceptis, quatuor assignat differentias.

Quarum Prima est, quod qualibet definitione differt ab altera, ibique definitiones harum omnium ponit, quæ apud eum legi possunt.

Secunda est, quod multæ irregularitates sine vilo peccato incurruntur, reliquæ vero censura, immo & nonnullæ irregularitates propter peccatum imponuntur.

Tertia est, quod illæ, quæ decernuntur propter peccatum, quædam imponuntur solum propter peccatum propriæ personæ, & excommunicatio propter peccatum eius, qui excommunicatur, & suspensio propter peccatum eius, qui suspenditur; Quædam vero etiam propter peccatum alienum; Interdictum enim non sæper fertur propter peccatum eorum, qui sacris interdicuntur, sed propter alienum. Nam in odium illius, qui pertinaciter est obstinatus in excommunicatione, interdicitur Ciuitas, & idem de cessatione dicendum est.

Quarta est, quod excommunicatio suspensio, & irregularitas, non nisi aduersus personam, in pœnam sui delicti, decernuntur, & non contra Communitatem communiter; Interdictum vero, & cessatio contra communitatem contra ciuitatem, & etiam contra integrum regnum ferri possunt.

Alij, vt Nauarrus in Manuali, c. 27. nu. 165. circa censuras tres propriæ dictas, septem enumerat differentias,

Prima est, quod excommunicatio dicta priuat communitate aliorum, quatenus est communitas quædam humana: suspensio propriæ & directè priuat vsu potestatis ecclesiasticæ illius, a qua suspenditur. Interdictum vero directè priuat Sacramentis, & officijs diuinis; indirectè vero tam suspensio, quam interdictum priuat etiam ijs, quæ necessario consequuntur ad supradicta.

Secunda est, quod excommunicatio nullo modo suspendi potest alia censura possunt suspendi auctoritate iudicis ecclesiastici. Hæc differentia communiter ponitur a Canonistis. Decius tamen in c. ad hæc quoniam, de appell. eam non admittit, eo quod putet etiam excommunicationem suspendi posse auctoritate iudicis, quem Nauarrus ibi sequitur Panor. in d. c. ad hæc quoniam hanc questionem fufius tractat, & docet solum, quod regulariter excommunicatio non suspenditur saltem ab inferiore a Papa, alia vero censura sic. Sed de hac re suo loco dicemus.

Tertia est, quod episcopi, & alij Prælati maiores episcopis non incurrunt suspensionem, nec interdictum iuris, nisi de eis fiat expressa mentio; aut vero excommunicationem incurrunt, etiam si nulla fiat eorum mentio, c. quia periculosum, de sent. excom. lib. 6. & ibi glossa. in verb. De episcopis. Huius autem differentie rationem licet antiqui Doctores non reddant, eam tamen Stephan. Costa in d. c. Quia periculosum, nu. 3. esse putat, & hoc obiter dicam) quia aliquando suspensio, & interdictum profertur propter culpam, & delictum alienum, vt in c. si sententia, de sent. excom. lib. 6. nam vnus aliquando patitur pœnam pro alio, cap. Non est, de spons. & facit c. dilectis, de appel. excommunicatio autem non profertur, nisi propter culpam propriam ex contumacia resultantem: ynde non videbatur conueniens, quod innocentes pro nocentibus punirentur, & in cap. Romana. §. in vniuersitate, de sent. excom. lib. 6. facilius ergo conceditur, Episcopos, & superiores non comprehendere in tali sententia suspensionis, & interdicti, quæ aliquando infligitur ex delicto alieno, quam concedatur in sententia excommunicationis, quæ solet ex propria culpa & contumacia ferri. Licet ergo in generali sententia suspensionis, vel interdicti, non comprehendantur episcopi, nec superiores; in generali tamen sententia excommunicationis lata per canonem veniunt episcopi, etiam si de ipsis non sit habita expressa mentio, quæ ratio non valet in suspensione, cum hæc non nisi ob culpam propriam feratur, ex Nauar. in Manual. cap. 27. num. 151. 153. 159. & tom. 1. conf. conf. 40. num. 6. de temp. ordin. Medina lib. 1. cap. 11. §. 8. Henriquez lib. 13. c. 34. de qua re suo loco latius agemus exactius.

Quarta est, quod vniuersitas non potest excommunicari. cap. Romana. §. in vniuersitatem, de sent. excom. lib. 6. tamen suspendi, & interdici potest, c. si ciuitas, de senten. excom. lib. 6. vbi id habetur de interdicto, & c. Quia sæpe, de elect. lib. 6. vbi idem de suspensione dicitur.

Quinta est, quod excommunicati nullo modo admittuntur ad Diuina, vt habetur in cap. alma mater, de sent. excom. lib. 6. suspensio vero & interdicti in illis festiuitatibus, ibi expressis admittuntur, vt in d. cap. Alma mater, §. festiuitatibus.

Sexta est, quia excommunicatio, & suspensio non feruntur, nisi ob culpam propriam; interdictum tamen etiam ob alienam, vt colligitur ex c. si sententia, de senten. excom. lib. 6.

Septima est, quod excommunicatio nunquam aliter tollitur, quam per aliqua verba absolutiua, suspensio vero & interdictum tolluntur nonnunquam sine vlla absolute, vt cum feratur siue a iure, siue ab homine sic, donec satisfecerit, vel pœnituerit, tunc enim facta satisfactione, vel adueniente conditione, relaxantur ipso facto, & non indigent alia absolute; at vero, quantumcumque excommunicatio feratur ad tempus, semper tamen requiritur absolutio post illud tempus; hoc fufius tradunt glossa in Clem. 1. de Decimis. in verb. Donec. & in cap. 1. de iudic. in verb. Donec. Panor. in c. cum tu. nu. 6. de vsur. & c. Non est vobis, nu. 7. de sponsal. Tab. verb. interdictum. 1. §. 1. in fine & verb.

15 Excommunicationem, quo sensu Doctores varijs penis civilibus comparare solent,

1 **Q**uia ex vocis cognitione ad rei notitiam proceditur explicatis illis omnibus, quæ ad Censuram in communi pertinent, de prima & principali specie eius, quæ dicitur excommunicatio, & cur varijs nominibus appellatur, in hoc capite dicitur. Aliquando enim dicitur Censura ecclesiastica, aliquando distinctio ecclesiastica, aliquando Excommunicatio, aliquando Anathema, seu Anathema Maranath; aliquando Mors, aliquando Medicina, aliquando mucro episcopi, aliquando pena spiritualis, & aliquando omnium penarum maxima; his, n. & alijs similibus vocibus a sacris scripturis, maxime a Summis Pontificibus in Sacris Canonibus passim excommunicatio appellari & explicari solet, de quibus breuiter dicemus.

2 **P**rimo igitur dicitur *Censura diuina, seu ecclesiastica*, sic enim Tertullianus Latinorum antiquissimus in Apologético aduersus gentes cap. 39, vocat censuram diuinam, dū Christianorum exercitia, & actiones exponens, dicit, *Ibidem etiam exhortationes, castigationes, et censura diuina; nam & iudicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu; summamque futurū iudicij præiudicium est, si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conuentus & omnis Sancti commercij relegatur.* Censuram in idem ecclesiasticam appellant Innoc. III. in c. irrefragabili, de offic. iud. ord. in c. Quarrenti, de verb. sign. & Ioannes XXII. in Extrauag. quæ incipit, Sancta Romana. in fine, de relig. dom. & Clemens V. in Clement. 3. de sent. excom. Ideo autem vocata est censura, quia ut dictum est, huiusmodi poena, & sententia, hominum contumacia reprimatur & castigatur, quod munus olim censorum apud Romanos exercuerunt, ut latius tradit Fenest. de Censur.

3 **S**ecundo appellatur *Distinctio ecclesiastica*, ab Alexandro III. in c. Nuncios, de decimis, & in c. Aduersus, de immuni. eccles. quia nimirum hominum contumaciam, ne longius erumpat, quasi vinculo quodam contractam, & ligatam tenet; huiusmodi enim castigatione, & timore penarum, fideles nonnunquam ad ecclesie obtemperandum compelluntur, ut habetur, c. Irrefragabili, §. ceterum, de offi. iud. ordin. iuxta illud Horatij in epist. *Oderunt peccare boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine poena.* Vnius enim poena, & vltio, alijs in exemplum, & delinquendi interdicio esse solet, 3. q. 7. c. Quapropter, & c. ea quæ §. 1. in fine, de statu monach.

4 **T**ertio, & frequenter dicitur *excommunicatio*, ut patet ex titulis, De cler. excom. minitri, & de sent. excom. per totum. Nomen autem hoc excommunicatio a communione deducitur, (quia fideles in Eucharistie participatione maxime vniuntur) si quidem olim in primitiua Ecclesia Christi fideles erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione, fractione panis, & orationibus. Act. 2. vnde de illis dictum est, *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima vna.* Act. 4. & certe tunc magna poena erat priuari communionem Eucharistia; sed refrigescente feruore erga communionem, ut notat Henriquez. lib. 13. ca. 1. numer. 1. adiecit ecclesia priuationem aliorum Sacramentorum, & bonorum. Præ ceteris igitur nominibus hæc censura ecclesiastica dicitur excommunicatio, ut notat Franciscus Arias de Valderas, repet. in c. porro, de sent. excom. num. 4. & Sotus in 4. dist. 22. qu. 1. artic. 1. post Gabr. 4. dist. 18. q. 2. art. 1. Primo quidem eo quod quæ ea percelluntur sententia, a communicatione Christi corporis potissimum arcantur, haud secus, ut ait Arias vbi supra, ac Adam ab esu ligni vitæ excommunicatus est. Hinc Ciprianus de oratione Dominica ait, *Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus: intercedente aliquo grauiore delicto, dum abstanti, & non communicantes a celesti pane prohibemur, à Christi corpore separamur.* Quia igitur per Eucharistia Sacramentum, ut ex Dionys. in lib. de Eccles. Hierarch. ca. 3. & Ioan. Damasc. lib. 4. de fide Orthod. ca. 14. tradit Sotus vbi supra, Christo capiti nostro coadunamur, in eiusque carne transformamur, & fideles tanquam membra Ecclesie, in vnum corpus maxime reducuntur, communio inter fideles per antonomasiam vni Sacramento Eucharistia

tribuitur; sic etiam & excommunicationis sententia, quæ a tali participatione excludit, nomen hoc primatio desumpsit. Secundo etiam sic dicitur, quia per illam etiam ab aliorum Sacramentorum, & bonorum ecclesie participatione, & etiam a consortio, societate, & communione fidelium arcemur, vnde S. Augustinus lib. de fide, & operib. c. 26. ait: *Nisi essent grauius delicta, ut etiam excommunicatione plectenda sint, non diceret Apostolus. 1. Corinth. 5. Congregatis vobis, & meo spiritu, &c. de qua re habetur, ca. Engeltrudam, 3. q. 4. & 11. q. 3. per totum ca. peault, de sentent. excommu.* Hoc ipsum authores Græci, his duobus verbis *κοπή*, quod Latine segrege, seu priuo a communione, & *ἀφορισμός*, quod excommunico significat, declarant, vnde excommunicatus aliquando *ἀφορισμένος*, id est separatus, & aliquando *ἀφοριστής*, id est, incommunicabilis, appellatur, & denique excommunicatio Græcè dicitur *ἀφοριστή* apud Theodoret. lib. 2. Hist. Eccles. c. 28. vt elegantier tradit Couar. in c. Alma mater, de sent. excom. lib. 6. 1. par. in princ.

5 **Q**uarto dicitur *Anathema*, cuius nominis frequens mentio est in Sacris Canonibus, & Concilijs, vt c. conspiratores c. Nullus. ca. Engeltrudam, 3. q. 4. & c. si quis discernit, dist. 28. & dist. 39. per totum, & c. cum ecclesia, c. aduersus, de immunit. eccles. & alibi passim, & licet aliqui ab eo differere velint ab excommunicatione maiori, quod anathema feratur adhibitis ceremonijs illis, de quibus in cap. debent, 11. q. 3. (vt glossa in c. cum ab ecclesiarum prælatis, de offi. iud. ordin. Panorm. ibidem, num. 5. Ioan. Monachus in Extrauag. 1. de sent. excom. in ver. Anathematizamus, & Couar. in c. Alma mater, de sent. excom. lib. 6. in 1. par. relect. §. 8. num. 6.) excommunicatio autem maior illis non adhibitis feratur, Nauarrus tamen in commen. de datis & promissis. Notab. 5. num. 10. vers. Adde septimo, & eum sequutus Barto, Vgol. de cens. eccles. Tab. 2. capit. 33. §. 1. nu. 3. & alij rectius docent non ita inter se distinguendum quia id nullo iure probatur; tum quia in Concilio Tridentino, & alijs antiquioribus Concilijs, nec nō in Bullis multis Summorum Pontificum constat anathema ferri sine ceremonijs illis: tum quia in d. cap. debent, 11. q. 3. Zacharias Papa, cuius illud Decretum esse fertur, indifferenter vsus est vocibus illis, anathematis, & excommunicationis, ut patet ex eodem capite, vbi dicitur, *Quas in conclusione anathematis, vel excommunicationis*, id quod etiam manifestè satis ex c. si habes, & c. certum, 24. q. 3. colligi potest. Solum igitur inter se differunt anathema, & excommunicatio, vt docent Nauar. vbi supra, vers. Adde octauo, & Vgolinus cit. sicut genus & species, est enim excommunicatio genus & de anathemate tanquam de sua specie prædicatur.

6 **C**eterum non parum inter se dissentientes sunt authores, qualis vox anathema sit, Græcane, an Hebræas Alciatus enim in c. cum non ab homine, de iudic. num. 106. vocem putat esse Hebræam, pro qua etiam opinione citari solet S. Hieron. in cap. 1. epistolæ ad Galat. vbi ait, *Anathema verbum est proprie Iudaorum.* At vero August. tom. 4. suorum operum, in cap. 41. super Numer. ait vocem Græcam esse, & significare idem quod *Deotare*, hoc est, maledicere. Nauarrus autem vbi supra Notab. 5. vt hos authores inter se concordare reddat, vtrunque opinionem amplectitur, existimatque vsu Græcam esse, origine autem & inuentione Hebræam. additque nec Hieronymum negare eam esse Græcam; nec Augustinum negare eam esse Hebræam. Communis tamen recentiorum sententia est, vocem hanc Græcam esse, vt Couar. Vgolinus, & alii post S. Augustinum vbi supra, Athanasium in capit. 9. ad Romanos Chrysostomum hom. 16. in epist. ad Romanos. S. Thomam, & Caietanum in cap. 9. Roman. Qui omnes docent *ἀνάθεμα* dici a *ἄνθεμα*, hoc est, sursum ponere, vel figendo, vel suspendendo, ita vt anathema dicatur omne reparatum communi vsu hominum. Quæ omnia egregie explicauit S. Thom. in cap. 1. ad Galat. his verbis *Anathema componitur ab ἀνάθεμα, quod est sursum, & θέσθαι, positio, quasi sursum positio. Et est ortum ex quadam antiqua consuetudine: antiqui enim quando pugnabant, & prædam aliquam capiebant ab hostibus, quam volebant conuerrere in usum proprium, suspendebant illam in templis, vel aliquo publico loco ci-*

co unitatis, quasi separatam a communi hominum usu, & omne tale, sic suspensum nominabant Graeci Anathema. Et ex hoc inoleuit consuetudo, quod omne illud, quod excluderetur ab usu communi, diceretur anathematizatum, unde Iosue 6. dicitur de Hiericho, & omnibus, quae in ea sunt, quod Iosue 6. dicitur anathematizavit eam. Et ideo etiam hoc in ecclesia inoleuit, ut illi, qui excluduntur a communi societate ecclesiae, & a participatione Sacramentorum ecclesiae, dicantur anathematizari. Haec Sanctus Thomas. Tria igitur apud scriptores Anathema significare videtur, quae omnia recte excommunicationis maiori excommunicatione conveniunt: nam siue dicamus eum Athanasio ubi supra, Anathema significare vel oblationem & sacrificium: vel quandam seunctionem & alienationem; siue dicamus significare maledictum, seu maledictionem, ut existimat S. Augustinus ca. 40. & 41. quo modo dicitur Mar. 14. Petrus cepit anathematizare, id est, maledicere, & execrari, quasi Petrus sibi maledictiones imprecaretur, ut maior suo iuramento fides adhiberetur, si nosset hominem, ut testatur Hieron. in Zach. 14. in illa verba, *Habitabimus in Hierusalem, & anathema non erit amplius*, id est, maledictio, & abominatio: vniue & haec excommunicationis ab ecclesia convenire videntur, siquidem excommunicatus, ut ait Chrys. in lib. de anathemate, oblatum est diabolo, & Sathanae traditus, & deuotus, & a confortio humano sepositus, & separatus; & denique tanquam quid execrabile; & maledictum ab omnibus vitandus, ut ex his, quae tradunt S. Thom. in c. 1. ad Galath. & Rich. in 4. dist. 18. ar. 5. qu. 1. ad primum, colligi potest.

7. Quinto dicitur *Anathema Maranatha*, sic 1. Cor. 16. & Siluestrius Papa, ut habetur in c. Gualterius. 23. q. 4. ubi glossa post S. Hieronymum, ita interpretatur, ut dicatur excommunicatus, usque ad Domini aduentum, nisi peniteat, cuius iuxta enim Apostolus simul vocem Graecam, & Syriacam *Si quis non amat Dominum sit Anathema maranatha*. Anathema. Graeco sermone dixit, condemnatur; Maranatha, donec Dominus veniat, de qua voce plura legi possunt apud S. Hieron. in 1. Corinth. 16. & epist. ad Marcellam. to. 3. Couar. ubi supra. Henriquez lib. 13. c. 20. in fine. & Felix. in c. Rodolphus. nom. 33. de script. Aug. epist. 178.

8. Sexto dicitur *Mors*, sic enim eam vocat Ciprianus lib. 1. epist. 11. non longe a fine, ubi haec habet: *Non putent sibi vitae, aut salutis constare rationem, si episcopis, & sacerdotibus obtemperare noluerint cum in Deuteron 17. Dominus Deus dicit: Et homo quicumque fecerit in superbia, ut non exaudiat sacerdotem, aut iudicem, quicumque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & infra: Interfici Deus iussit sacerdotibus suis non obtemperantes, iudicibus a se adtemus constitutis non obedientes; & nunc quidem gladio occidebantur, quando & adhuc circuncisio carnalis manebat; nunc autem quia circuncisio spiritualis esse ad fideles seruos Dei cepit, spirituali gladio superbi, & contumaces necantur, dum de ecclesia eiciuntur.* Haec ille, & similia omnino habentur in ca. Abfir. 11. q. 3. & expresse Innoc. III. in c. Per venerabilem. §. sunt autem. Quia filij sint legitimi, excommunicationem mortem appellat, & vtroque in loco refertur auctoritas illa Deut. 17. & idem clare habetur in c. si quis venerit de maior. & obed. ubi dicitur: *Si quis venerit contra decretum episcopi, ab ecclesia abiciatur.* In libro Regum legitur, qui non obediit principi, morte moriatur. 1. Reg. 13. Et in Concilio Agathensi quod anathematizetur. His conformia tradunt Panorm. in d. c. Si quis num. 4. & in cap. 1. num. 4. de fact. & Sotus 4. dist. 22. q. 1. artic. 1. vers. Eadem veritas. & Vgol. ubi supra Tab. 2. ca. 33. §. 1. num. 7. ubi docet excommunicationem appellari mortem, quia sicut mortuus vitae huius fructibus caret: ita excommunicatus spiritualis vitae fructibus priuatur.

9. Septimo dicitur *Medicina*, sic enim eam appellat S. Aug. hom. 50. quae est de penit. c. 12. & habetur in c. Multi. 2. q. 1. ubi dicitur prohibitio non mortalis, sed medicinalis, & in c. Notandum. 24. qu. 3. Urbanus Papa ait, disciplina est excommunicatio, non eradicatio. Innocentius IV. c. 1. de except. lib. 6. vocat remedium, & medelam, & idem Pontifex, ut habetur in c. 1. de sent. excommunicat. lib. 6. ait, cum medicinalis sit excommunicatio, non mortalis, discipli-

nans, non eradicans. Sicque eam scriptores Scholastici passim appellant, ut S. Thom. in addit. ad tertiam partem. nu. 21. art. 3. Alex. de Ales in 4. par. q. 22. memb. 1. ar. 2. Bonau. in 4. dist. 18. in vltima parte, distinct. q. 1. Rich. 4. dist. 18. ar. 3. q. 2. Gabr. in 4. d. 18. q. 2. Notab. 3. Couar. in c. Alma mater. par. 1. in initio. numer. 9. de sent. excomm. lib. 6. Steph. Costa repet. in c. cum Medicinalis, num. 1. de sentent. excomm. lib. 6. Vgol. loco cit. numer. 5. & alij omnes. Dicitur autem medicinalis tam actiue, quam passiuè, Actiue, quoad proferentem, passiuè, quoad eum, in quem talis sententia profertur. Nam, ut praefati Doctores tradunt, ipse iudex excommunicans ad instar boni medici se habere debet, cuius intentio est medicinam adhibere ut infirmus curetur. Intentio enim proferentis hanc sententiam ea esse debet, ut peccatori medelam & salutem afferat, ut scilicet peccator corrigatur, resipiscat, & a contumacia discedat, vnde 24. q. 3. c. Notandum dicitur: *Qui excommunicatur, (ut Apostolus 1. Corinth. 5. ait) ad hoc excommunicatur, ut spiritus eius saluus fiat in die Domini.* disciplina enim est excommunicatio, non eradicatio, & hunc esse finem excommunicantis, aut saltem excommunicationis constat ex eodem Apostolo. 1. ad Timoth. 1. tradidi, inquit, eos Sathanae, ut discant non blasphemare. Actiue igitur excommunicatio dicitur medela ex parte ipsius proferentis, immo ex parte ipsius excommunicati. Passiuè etiam ex parte ipsius excommunicati medicinalis esse debet, quia excommunicatus eam aequo animo pati debet, & offerre se paratum ad obediendum, & non ad contumendum, ut sibi ad medelam proficiat, & non ad moriè 24. q. 3. c. corripiantur. Dum enim excommunicatus seipsum ita grauiter & opprimi a demone videt, & ab omni fidelium confortio separari, facilius resipiscet, ut optime docet Origenes hom. 2. in Leuit. & refertur 11. q. 3. ca. Audi denique. Ex quibus constat, quod excommunicatio dicitur medicinalis in agente, quando ipse agens, & excommunicans recte ad eam procedit, & in patiente, & excommunicato, quando se humiliter offert paratum ecclesiae mandatis parere. Quod si excommunicatus se rebellem exhibuerit, & contumacem, licet et tunc excommunicatio lethalis erit, non medicinalis, alijs tamen ecclesiae membris medicinalis erit, dum illius exemplo & poena peccare desistant, & corrigantur. resecandum est enim putridum membrum ne totum corpus putrescat, c. resecanda. & cap. corripiantur. 24. q. 3.

Octavo dicitur *Mucro Episcopi*, sic enim eam vocat Ioannes Papa, ut habetur 6. q. 2. c. vitis. in fine. S. Hieronymus epist. 1. vocans eam mucronem spiritualementem, ait: *In veteri lege quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio ceruice subiecta contemptum exprimebat cruore: nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur, aut eiusdem de ecclesia rabido damnationis ore d'ſcriptur.* Et ab Augustino. lib. de cor. 1. c. & grat. a. cap. 13. dicitur, *Episcopale iudicium.* Et refertur in c. corripiantur. 24. q. 3. ubi glossa, in verb. Episcopale, vocat eam *Mucronem Episcopi.* Quo etiam nomine eam appellat Celestinus III. in c. cum non ab homine de iudic. ubi Panorm. num. 23. ideo mucronem episcopale dici vult, quia eam episcopi tantum proferre debent. Cui expositioni fauet glossa in c. Transmissam, de elect. ubi habet iurisdictionis episcopalis esse, ferre censuras. Id quod satis colligitur ex ca. Episcopi, & c. Nemo episcopatum. 1. 1. q. 3. Sic etiam ab Innoc. III. appellatur absolute mucro in ca. Quoniam in plerisque de offic. ordin. & ab Innoc. IV. in cap. dilecto. de sent. excomm. lib. 6. dicitur mucro spiritualis, & gladius ecclesiasticus. Quo nomine diu ante, eam appellauit gloriosus martyr, Cyprianus lib. 1. epist. 11. alias epistol. 62. ad Pomponium dicens, *Spirituali gladio superbi, & contumaces necantur, dum de Ecclesia eiciuntur.* Et merito hoc nomine Patres eam appellauerunt, quia sicut in veteri lege, voluit Deus, ut qui voci Sacerdotis non obtemperaret, gladio moreretur, ut testatus est S. Hieron. ubi supra, & refertur in c. Abfir. 1. 1. q. 3. ita in ecclesia, quae Synagoga successit, excommunicationem reliquit, ut homines rebelles, & contumaces gladio hoc spirituali coerceret. Et sicut (ut recte notat Rich. 4. dist. 18. artic. 3. qu. 1.) Princeps vti debet gla-

gladio temporalis ad correctionem maiorum; ita & prælati ecclesiæ, excommunicatione tanquam gladio spirituali uti debet, ut eo contumaces in officio contineat, & ecclesiasticam disciplinam tueatur. Atque hi sunt duo gladii, scilicet, civilis, & spiritualis, quos Lucæ 22. Christus dixit satis esse ad Christianam familiam gubernandam, ut interpretatur. Sotus in 4. distin. 22. qu. 1. art. 1. versic. Eadem veritas.

11. Nono dicitur *Virga ferrea*; Sic enim eam vocat Sanctus Hieronymus epist. 58. dicens; *Miror Sanctum Episcopum, in cuius parochia esse presbiter dicitur, acquirere furori eius, & non virga Apostolica, virgaque ferrea confringere vas vitule, & tradere in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat.* Sic autem dicitur; quia nulla alia censura ecclesiastica sic apta est hominum audaciam, & superbiam comprimere, & confringere, ut est excommunicationis pena.

12. Decimo appellatur *Nervus ecclesiastica disciplina*; Sic enim vocant eam Innocentius III. in c. cum inter, de consuetu. & Clemens V. in Clem. 1. de sent. excom. Sicut enim nervus membra corporis simul iunguntur, quod munia, & officia sua obeant, ita Christi fideles hæc ecclesiastica censura in officio suo continet, ut tradit Vgol. de eccl. censur. Tab. 1. cap. 12. num. 3. & cap. 27. §. 3.

13. Undecimo, *Maxima omnium penarum* dicitur, quæ est in ecclesiâ; ita enim testatur S. Augustinus de corrept. & gratia cap. 15. & refertur 2. 4. q. 3. c. corripiantur. & glossa ibi. & idem August. lib. 1. contra aduers. legis & prophet. cap. 17. quem refert Sotus 4. distin. 22. q. 1. art. 1. versic. Est ergo, ait; *Gravius esse hominem excommunicari, quam si gladio ferretur, flammis excureretur, feris subigeretur.* Et tract. 27. ad cap. 6. Ioannis, & habetur 1. 1. q. 3. c. Nihil ait Augustinus; *Nihil sic debet formidare Christianus, quam separari à corpore Christi. Si enim separatus à corpore Christi, non est membrum eius: Si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius.* Quod autem maxima pena sit, pluribus tradit Panorm. in capitul. cum sit generale, num. 9. de foro compet. & in c. olim inter, num. 10. de restitu. spoliat. & in ca. postulasti, num. 5. de Iudæis, & colligitur ex cap. Sacro, de sent. excom. vbi glossa in verb. tantam. Merito autem maxima pena dicitur, tum, quia priuat nos bonis spiritualibus, quæ temporalibus longe præstant; tum quia grauis pena est, inter homines esse, & ipsorum commercio priuari, ut dicitur in l. Hi, qui sanctam, C. de apostat. id quod efficit excommunicatio maior, cap. 1. de except. lib. 6. & ibi glossa in verb. communibus, tum, quia excommunicatio non solum tanquam Ethnicus & Publicanus a populo & templo Dei separati habentur, Matth. 18. sed peioris longè conditionis sunt, ad mensuram enim paganorum si quis ire voluerit, sine ulla prohibitione permittitur, at verò cū excommunicato, neque orare, neque loqui, neque vesci licet. 1. Corinth. 5. & Can. Ad mensuram, cap. excommunicatos. & cap. cum excommunicato, & cap. Qui communicauerit, 1. 1. quæst. 3. & cap. infideles, 23. quæst. 4. tum quia excommunicatus traditur Sathana, 1. Corinth. 5. & c. audi, & c. omnis Christianus, 1. 1. quæst. 3. vbi dicitur, *Omnis Christianus qui a Sacerdotibus excommunicatur, Sathana traditur, quomodo; scilicet, quia extra ecclesiam diabolus est, sicut in ecclesia Christus; ac per hoc quasi diabolo traditur.*

14. qui ab ecclesiastica communione remouetur. Recite igitur omnibus alijs penis excommunicatio maior, & grauior est, quo sensu in cap. cum non ab homine, de iudic. Celestinus I I ait; *ecclesiam post anathema latum, non habere ultra quid faciat, hoc est maiorē penam non habere.* Quæuis enim pro crimine aliquando tradit quem curiæ seculari, ut pro crimine hæresis, in cap. excommunicamus, 1. & 2. de hæret. & in cap. ad abolendam, tit. cod. & in falsante literas Apostolicas cap. ad falsarium, de crim. falsi, & c. nouimus, de verb. signif. Aliquando etiam penam damnationis ad carceres infligit, ut in c. excommunicamus, 2. de hæret. & in c. Quamus, de penis lib. 6. Aliquando etiam imponit feruitis penam, ut c. Eos, distin. 32. & in c. cum multa, 1. 5. q. 8. Aliquando etiam penas verberum infligit fustigatur enim quis etiam propter crimem, sic enim clericus ebrius corporali supplicio castigatur, c. fin. dist. 35. vbi

glossa ait, in verb. aut corporali, quadraginta ictibus castigandum esse, & c. 1. de calum. similis pena calumniatori infligitur. His tamen omnibus grauior est excommunicatio; illæ enim corpus tantum lædunt & cruciant, hæc animam punit, & bonis spiritualibus, nimirum, Sacramentis ecclesiæ & communionem Christi fidelium priuat, vnde ab Anthero Papa, & a S. Hieronymo in epi. ad Heliodorum, *Spiritualis animaduersio* appellatur, id quod etiam docet glossa in c. Auaritie in verb. spiritualibus, de elect. lib. 6. & nos supra declarauimus.

15. Ex hætenus dictis colligitur qualiter intelligendi sint Doctores qui excommunicationem varijs penis civilibus comparant; Nam Glossa iuris civilis, Insti. de ca. dimin. in §. Media, affirmat excommunicatos æquiparari posse ijs quibus interdicta sunt aqua & ignis; quia sicut is cui interdicitur aqua & ignis, recipi non poterat, nec ei subueniri, ita, nec excommunicatus. Alij vt Bart. in l. 2. de publ. iudic. existimat æquiparari deportato quia sicut deportatus ciuitatem amittit nec a suis recipi debet. Quidam ff. de pen. ita nec excommunicatus, arg. ca. Sicut Apostoli, cum trib. seq. 1. 1. q. 3. Alij vt gl. in c. pastoralis, §. verum, in verb. Subtrahuntur, de appell. & Ioan. And. in ca. decernimus, de sen. excom. lib. 6. excommunicationem penæ relegationis comparant eo, quod sicut relegatus, licet excludatur a ciuitate, iura tamen ciuilia retinet, l. 4. & in l. relegatorum, §. hæc est differentia, ff. de interdictis, & relegat. Sic etiam excommunicatus, licet recipi non debeat, tamen iura sua retinet; & hæc glossa sententiam sequutus est Steph. Costa, repet. in rubr. de sent. excom. lib. 6. num. 21. Sed vt recte notant Panorm. in c. pastoralis §. verum, num. 19. Steph. Costa, vbi supra, & Vgol. de cens. eccl. Tab. 2. c. 25. §. 2. licet similitudo hæc excommunicati, cum præfatis in aliquibus valeat, in alijs tamen est falsa; Nam quo ad temporalia omnino falsa est, quia nec aqua, nec ignis omnino excommunicatis interdicta sunt, cum in necessitate excommunicatis subuenire liceat. Vt docet glossa in c. cum desideres, verb. excommunicationis penam, de sent. excom. & habetur in c. Quoniam multos, 1. 1. q. 3. aqua tamen & igni interdictis succurrere non licet. Deinde deportatus perdit ciuilem libertatem, & omnia quæ sunt iuris ciuilis vt l. Quidam, ff. de penis, excommunicatus vero ista omnino non perdit immo potest donare secundum communem opinionem, & testari de bonis suis vt notat glossa, cū Ioan. Andr. in c. decernimus, de sen. excom. lib. 6. & fufius declarat Panorm. in c. veritatis num. 22. de dolo & contumacia, vbi citat pro hac re Feder. conf. 71. & Bart. in l. Si queramus, ff. de testam. & Ioan. Andr. in c. Pia, de except. lib. 7. Et denique relegato non denegatur communio hominum, nec Sacramentorum, secus in excommunicato; & quia potest quis relegari respectu certi loci, l. relegatorum, ff. de interdict. & releg. at vero excommunicatus in vno loco vbiq. vitatus est. Pan. in d. c. pastoralis, §. verum num. 19. de appellat. & in c. 1. de raptor. & in c. 1. ad reprimendam, num. 3. de offic. iud. ordin. habetur in c. curæ 1. 1. q. 3. Quoad aliqua tamen excommunicatio illis penis comparari potest; Primo quidem, quia sicut deportati relegati, & aqua & igni interdicti, extra suam patriam eijciuntur, ita excommunicatus extra ecclesiam eijcitur. Secundo quia sicut illi, in eisdem locis vnde eiecti sunt commo- dum reportare nequeunt, ita nec excommunicatus ecclesiæ fructibus frui potest. Tertio, sicut illi in locis vnde eiecti sunt, non debent recipi; ita nec excommunicatus in vl parte ecclesiæ recipi potest cum ab ea expulsus sit. Quælis ergo & quanta pena sit excommunicatio, & quibus nominibus appelletur, hætenus dictum sit.

De origine, definitione, & diuisione Excommunicationis. Cap. III.

S Y M M A R I U M.

1. Excommunicationis umbra quodam & vestigium fuit in statu legis naturæ.

2. Eiectio

- 2 Eiectio Adg ex Paradiso umbra fuit eiectionis excommunicatorum ex ecclesia.
- 3 Huius etiam vestigium fuit apud Gentiles, maxime apud Romanos, & Gallos.
- 4 Censura excommunicationis figura etiam olim apud Iudaeos erat.
- 5 Excommunicationis propria ratio, nec apud Gentiles, nec apud Iudaeos fuit, sed haec solum est in ecclesia non solum legis, & quare.
- 6 Excommunicandi potestatem, ecclesiarum praelati pro occasione oblata, ab ipsis Apostolorum temporibus exercuerunt.
- 7 Eam etiam Apostolus Paulus aliquoties exercuit.
- 8 Excommunicatio diuersa ratione, tum de iure Diuino, tum etiam de iure humano positiuo esse dicitur.
- 9 Excommunicationis definitio communiter a Doctoribus tradita, nomen potius quam rem ipsam explicat.
- 10 Excommunicationis definitio verior ab auctore assertur, & explicatur.
- 11 Excommunicationis capax non est, qui baptismum non recepit.
- 12 Triplex bonum in communicatione, & participatione ecclesiae, & fidelium acquiritur, & quodnam illud sit.
- 13 Excommunicatio maior solum conuersationis exterioris, & receptionis Sacramentorum bono priuat; charitatem vero non aufert, sed per peccatum mortale commissum ablatam eam esse praesupponit.
- 14 Quo sensu ecclesiam per excommunicationem non damnificare hominem, sed ostendere damnificatum, S. Bonaventura, & Gabriel docuerunt.
- 15 Glossa affirmans excommunicationem iustam, quoad Deum parum aut nihil operari, cautè omnino legenda est.
- 16 Lutherus excommunicationem penam tantum externam esse censuit, & diligendam magis quam timendam.
- 17 Ecclesia per iustam excommunicationem quibus bonis spiritualibus, & internis homines priuet.
- 18 Excommunicatio varijs modis diuiditur, scilicet, in maiorem, & minorem, & cur maior, & minor appelletur.
- 19 Excommunicatio, simpliciter & absolute in iure, vel ab homine prolata, de maiori intelligitur & quare.
- 20 Excommunicatio maior, alia iusta, alia iniusta est, & quae ad iustam requirantur.
- 21 Excommunicatio quaedam valida est, quaedam innalida.
- 22 Excommunicatio alia est a iure, alia ab homine; illa est perpetua, non sic ista.
- 23 Excommunicatio lata ab homine, & generalis, & specialis esse potest.
- 24 Excommunicationum quaedam reseruate sunt, quaedam autem non reseruantur, & quis ab utrisque absolueri valeat.

1 **Q**uamuis excommunicatio nonnullis res aut noua, aut non tam antiqua visa sit, alij tamen rem vetustiore esse docent, quam vulgò creditur. Siquidem huius ecclesiasticae pene species quaedam & umbra fuit etiam in statu legis naturae; nam Adam ad modum excommunicationis prohibitus est ab usu ligni scientiae, Domino dicente: *Videte, ne forte sumatis de ligno vite, & de Paradiso eiectus est, Gen. 3.* Vnde & excommunicatus, vocatur in c. Ad mensam, versic. Haec sententia, 11. q. 3. & clare S. Hieronymus in c. 6. Osee. Hanc eiectionem excommunicatorum ex ecclesia, simile esse dicit eiectioni Adae ex paradiso, quod idem tradunt expresse Fraciscus Arias de Valderas, repet. in c. porro, de sent. excom. numer. 4. & Henriquez lib. 3. de penit. ca. 4. §. 4. litera O. & lib. 13. de excommunicat. c. 2. §. 4. litera L. Sed & apud Gentiles, vestigiū huius fuit maxime apud Romanos, cum videlicet aliquis

ob perpetratum nefandum aliquod facinus Diti deuotebatur, siue diti; dicebat enim diti erant Furia: infernales, & talis (vt tradit Dionysius Halicarnassius lib. 2.) poterat a quolibet impune occidi. Sic etiam apud Gallos, si qui eorum Sacerdotibus, qui a Druy Rege IV. Celtarū, Druyda dicebantur, non paruissent, sacrificijs iisdem interdicerentur. Quae poena apud illos grauissima fuit, nam quibus sic interdictum erat, ij in numero sceleratorum habebantur, & ab iisdem omnes discedebant, aditum, sermonemque fugiebant, rati nimirum, quacūque leui cum eis communicatione eorum contagione affici; insuper nec ijs ius petentibus reddebatur, nec etiam honos vllus exhibebatur, vt fufius scribit Caesar, comment. de bello Gallico li. 6. quem locum refert Andreas Tiraquel, lib. 1. de vtroque retractu, par. 1. glof. §. 1. num. 27. cum sequen. Idem de alijs gentibus testantur Plato, lib. 9. de legib. prope finem, & ibi Marfil. Ficia. & Alexan. ab Alex. lib. 3. Genial. dierū, cap. 5. Plin. lib. 16. cap. 44. Vgolin de eccles. censur. Tab. 2. c. 33. & ex Theologis Cornel. Ianfenius in Concord. capitulo 78.

4 *Apud Iudaeos etiam vt recte notat Sotus 4. dist. 22. q. 1. artic. 1. versic. Ad haec & in antiqua lege huius censuræ, id est, excommunicationis figura quaedam fuit, in leprosis qui extra castra excluderentur, Leui. 14. & Num. 5. Si enim ad cauendam corporis cōtagionem illi tunc è castris sunt eiecti: multo æquius ad cauendam spiritualem labem haereticis, & alij rebelles ex ecclesia eieciuntur. Exemplum etiā fuisse videtur Ioa. 9. vbi hanc poenam comminati sunt eis, qui Iesum confiterentur esse Christum. Quae etiam poena afficiendos fore Apostolos Christus praenixit, dicens: *Abij; Synagogis facient vos. Ioa. 16.* Vnde de Cyril. lib. 6. cap. 10. Ioa. ait; *Magnum reuera apud Iudaeos opprobrium ducebatur, si quis de Synagoga eieciens; sicut enim nunc homicidæ, vel adulteri, vel ceteri capitalibus criminibus rei ab ecclesia pelluntur: ita tunc confessores Christi a Synagoga Iudaeorum eliminabantur.* Haec ille. Apud Essenos quoque teste Iosepho lib. 2. cap. 7. de bello Iudaico, terribilis fuit excommunicationis vestigium: ita enim: *Deprehensos in peccatis a sua congregatione depellunt, & qui taliter fuerit condemnatus, miserabili plerumque morte consumitur. Illis quidem ritibus & Sacramentis obligatus, neque capere ab alijs oblatum cibum potest; herbas vero pecudum more decerpens & fame excessus per membra corrumpitur. Ob quod etiam plerumque miserati, extremum spiritum agentes reciperunt: sufficientem pro peccatis eorum, quae usque ad mortem adduxerit poenam iussisse consentos.* Haec tenus Iosephus.*

5 *Ceterum vt recte monent Sotus vbi supra, & Henriquez, lib. 1. c. 2. in fine, & Vgol. loco citato, apud Gentiles, aut Iudaeos propria excommunicationis ratio & vis non fuit, vt tradunt S. Tho. in addit. 3. par. q. 19. art. 7. & q. 22. art. 6. Mart. Ledesm. 2. q. 29. art. 7. cum excommunicandi potestas a clauibus descendat, quae legis naturae, aut veteris Sacerdotibus non inerat; sed potestatem hanc Christus ecclesiae suae tradidit Mat. 18. vbi Christus loquitur de correctione fratris delinquentis, & concludit. *Si autem ecclesiam non audierit sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Vt docent Durand. in 4. dist. 18. q. 3. num. 6. Bon. 4. dist. 18. in vlt. par. dist. q. 1. in principio. S. 1. ho. in addit. 3. par. qu. 2. art. 2. & post hos Adrianus in 4. tract. de Clauibus arti. 3. vbi ait: *Doctores excommunicationis fundamentum trahere ex illo Mat. 18. Si ecclesiam non audierit &c.* Qui sanè locus id ipsum manifeste probat, neque enim terminus illic est de euitado & fagiendo aliquo priuata auctoritate, sed publica praelati sententia; Siquidem postquam dixerat: *Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus;* auctoritate ecclesiae, id est, praelati, illum ex cōsortio hominum eiectum, fugiendum monet; quod etiam subsequenti verba declarant ait, enim Christus: *Amen dico vobis, quacūque ligaueritis super terram erunt ligata & in caelis.* Ac si diceret si contumax & rebellis quis fuerit, si ecclesiam non audierit, si ecclesiae praelatis inobediens sit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus. Et si queras qua auctoritate talem declinare debeas, statim subditur petitioni responsio, *Quacūque ligaueritis, &c.* Quia per ecclesiasticam potestatem Praelati ligatus est, sit tibi sicut ethni-*

Ethnicus, & publicanus. Excommunicandi proinde aucto-
ritas a Christo tradita est, id quod discretis verbis tradit S.
Chrysof. hom. 4. in ca. 2. Epistole ad Hebræos, & refertur
in c. Neimo contemnat, 1. r. q. 3. vbi dicitur; *Nemo contem-
nat vincula ecclesiastica; Non enim homo est, qui ligat, sed
Christus, quæ vobis hanc potestatem dedit, & dominos fecit ho-
mines tanti honoris.*

- 6 Hanc excommunicandi potestatem a Christo ecclesie
traditam ecclesiarum prælati pro occasione oblata, ab ip-
sis Apostolorum temporibus exeruerunt; Nam ipsemet
7 Paulus, dum illum fornicarium Sathanae traderet, 1. Cor.
5. illum excommunicauit: hoc enim est, *tollere eum de me-
dio, seu tradere Sathanae.* Id quod tanquam ecclesie præla-
tus fecit, vt verba ipsa manifestant, *Ego iudicauis eum vir-
tute Domini nostri Iesu Christi, tradere huiusmodi hominem
Sathanae, &c.* Quasi diceret, Ego tanquam iudeus, potesta-
te mihi tanquam iudici a Domino nostro Iesu Christo tra-
dita, excommunicationis sententiam in eum protuli, &
* tradidi eum Sathanae. Cum enim homo per excommu-
nicationem abiciatur a cætu fidelium, quicquid est extra
hunc cætum, Sathanae est, & ad Sathanae pertinet, vt habe-
tur in c. omnis Christianus, 1. r. q. 3. Idem docent Patres, vt
Orig. hom. 2. in c. 2. Iud. & refertur in c. Audi. 1. r. q. 3. di-
cens; *Non solum per Apostolos suos Deus tradidit delinquenti-
um in manus inimicorum, sed & per eos, qui ecclesie præsi-
dent, & potestatem habent non solum soluendi, sed & ligandi.
Traduntur autem peccatores in interitum carnis, cum pro
delictis suis a corpore Christi separantur.* Eodemque modo
exponit hanc locum omnes expolitores tum Græci, tum
Latini, & etiam Tertul. lib. de pudicitia, c. 1. & 20. H. l. in
Psal. 118. Hier. in Ezech. 2. 17. Ambr. lib. 1. de penit. cap. 1. 4.
Aug. lib. de fide, & operib. c. 26. Eadem etiam excoicandi
censura ad coerendam contumaciam delinquentium vsus
est Paulus sepe aliàs, vt 1. Tim. 1. dum duos illos Hæreti-
cos Alexandrum, & Hymenæum dicit, *se tradidisse Sathanae,
vt discerent non blasphemare.* Et 1. Theosal. 3. ait. *Quod
si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hanc notate,
& non commisceamini cum illo, vt confundatur.* Et Titu. 3.
Hæreticum hominem post unam, & secundam correptionem
deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, & delin-
quit, eius sit proprio iudicio condemnatus. Vnde apparet huc
excommunicandi vsum nec nouum esse, nec inane inuen-
tum esse ecclesie, sed habere solidum, & firmum fundamen-
tum in doctrina Christi, & Apostolorum. Nunquã in hac
excoicandi potestatem ecclesia sibi vsurpasset nisi intelli-
geret eam a Christo sponte suo sibi traditam fuisse, vt plu-
ribus contra hæreticos docent, & demoueat Io. Rossen-
sis contra Lutherum art. 23. Ioan. E. Kius in Enchirid. art.
21. Alph. a Castro lib. 7. de hæres. in verb. excomm. Adrianus
Papa VI. in 4. Sent. tract. de Clausibus, art. 3. Albertus
Pighius lib. 5. de Eccl. Hierarchia, c. 2. Sotus in 4. d. 22. q.
1. art. 1. Couar. in c. Alma mater, de sent. exc. li. 6. in 1. p. rele.
in initio, & 1. r. q. 3. per totum referuntur Patrum auctoritates.
- 8 Ex dictis etiam colligi potest responsio ad illam qua-
stionem, quæ inter Theologos controuertitur: An scilicet
excoicatio de iure diuino, vel potius humano sit; Quidam
enim existimant iure diuino excommunicationem ferri cõ-
tra hominem conuictum hæreticum, propter illa S. Pauli
verba, titu. 3. *Hæreticum hominem post unam, & secundam
correptionem deuita.* Et 2. Theosal. 3. *Subtrahatis vos ab om-
ni fratre ambulante inordinate.* Et 2. Ioan. 1. *Si quis venit ad
vos, & hanc doctrinam scilicet illam veram qua Apostolus
docuit, non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei
dixeritis.* Qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius
malignis, vt Iac. Almain. in 4. d. 18. q. 1. cuius opinionem de-
fendi posse tradit Nau. de orat. & horis Canon. c. 22. nu. 9.
& Castro. li. 2. de iusta hæ. punit. c. 18. dicit esse probabilem
Io. Driedo, de lib. Christi. li. 2. sec. c. 2. p. 3. art. 2. confid. 9. fol.
136. expresse sniam Almaini tuetur, & Couar. in c. Alma ma-
ter. 1. p. §. 1. nu. 1. de sent. exc. li. 6. Alij tñ vt Sot. 4. d. 22. q. 1.
art. 1. vert. ex his auit, Henric. li. 13. de exc. c. 2. §. 3. qui alios
refert, & Vgol. de eccl. cef. Tab. 1. c. 1. & 2. & inclin. Nau.
vbi sup. & in Man. c. 27. n. 13. & Cate. de auctorit. Papæ, c.
17. & Pan. in c. cū desideres, n. 3. de sent. exc. id negat: Nam
vt experientia constat, et publicos hæresiarthas exteriores

Papa non solum denunciat, sed sua snia, & iure humano ex-
coicat, & Paulus tanquam ecclesie prælati aliquos excoicat
immo hæreticū vitandum monuit, *sed post unam, aut secun-
dam corruptionem.* Vnde fallitur Nau. in d. cap. 22. nu. 9. de
orat. & horis Canonis, dicens aliquam excoicationem iure
Diuino laicam esse. Dicendū igitur est, q. cum in excoicatione
duo cõsiderari possint, nimirum potestas excoicandi, & mo-
dus seu forma excoicandi; vtique dici dēt excoicationem,
quoad illud primū, esse de iure diuino; potestas, n. excoi-
candi a Christo ecclesie data est, Matt. 18. vt superius do-
cuimus; At verò quoad snm, de iure humano est; Quam-
uis, n. Christus eam potestatem ecclesie tribuerit, modum
tamen & formam excoicandi, & effectus hos, & illos, spi-
tuandi quem cõione Sacramentorū, & fidelium, & bonis
& suffragijs cõibus ecclesie, non præscripsit; sicut neque
constituitur quis per suspensionem a functionibus eccle-
siae arceretur; & per interdictum a Diuinis repelleretur,
sed ecclesia ipsa hos puniendi modos a Spiritu Sãcto edo-
cta, (potestate sibi diuinitus collata) iure humano a se cõ-
stituto præscripsit; vnde & ea, quæ ad bonū regimē eccle-
siae, & salutē aiatum expedierint, addere, adimere, mutare
& dispensare in eis põt: cuius rei exemplū manifestum est
in fer. 6. Parascæus, quo tẽpore, & non alio, pro hæreticis
& excoicatis orat, vt testē notauit Henric. vbi sup. Et cum
olim iure ipso tenerentur Christiani oculi excoicatum,
si illis notus esset, occulte deuitare, vt habetur in Decretis
duorum Summorū Pontif. Clem. III. in c. cum de fideis, &
& Innoc. III. in c. A nobis, 2. de sent. exc. postea tamen vno
iudē Concilio, s. Constantiense, & Basiliense (quorū decre-
tum in Bulla Mart. V. quæ incipit, *Ad euandam scandala,*
habetur) propter vitanda scandala, pericula, & timorati-
scrupulos, piē & sanctē statuerunt, & sanxerunt ne quis te-
neatur etia administrando, & recipiendo Sacramēta, nec
in aliis officiis Diuinis vitare alios censura ligatos, nisi ho-
mo sit non solum excoicatus specialiter, id est, nominatim,
sed publicē denunciatus a iudice, aut notorius clericus percus-
sus. Excoicatio igitur, & de iure diuino, & et de iure potius
uo esse, diuersa rōne dicitur; De iure Diuino rōne potesta-
tis a Christo, Deo, & hoie, ecclesie tributa; De iure aut hu-
mano, rōne modi, & forme, quæ ecclesia in excoicando vi-
tur, & quia hominibus est collata, & per hoies exercetur,
vt dicitur in extr. Vnã Sãcta, §. est aut hæc auctor, & ibi gl.
de maio. & obe. Sed de origine excoicationis hec satis sint.

9 Excommunicationis definitio traditur a S. Thom. in ad-
dit. ad 3. p. q. 21. art. 1. Bonau. 4. dist. 18. in vi. par. dist. q. 1.
Richard. 4. d. 18. art. 3. q. 1. Scoto 4. d. 19. §. de quinto Arti-
culo, Gabr. 4. dist. 18. q. 2. art. 1. Notab. 1. Soto 4. dist. 22. q. 1.
art. 1. §. Igitur si excommunicationem, Martino Ledesin.
2. 4. q. 23. art. 1. Adria. in 4. quaest. de Clausibus, art. 3. Hen-
riquez, lib. 13. de excom. vbi Panorm. nu. 3. Nau. in Man.
c. 27. non. Couar. in c. Alma mater, in 1. par. relec. initio,
nu. 1. & seq. qui licet inter se verbis differant, sensu tamen
non discrepant. Quia, definiunt eam esse separationem a
qualibet licita communionem fidelium, cuius meminerunt
S. Th. & Panorm. vbi sup. & etiam Franciscus Arias, de Val-
deras, repet. in rub. in c. porro, de sent. excom. vbi Panorm. eam
Summistarū, Gestredii, & Hostiensis esse dicit, ne men-
tius ipsum excoicationis, quæ eam ipsam explicare volue-
runt: sicut enim cõmunio, participationem, & societatem
quãdam in rebus, sermonibus, & beneficiis significat, ita ex-
coicatio separationem ab ipsdē importat, vt satis colligitur
ext. Nihil 1. r. q. 3. vbi dicitur separatio quãdam, & c. De il-
lis, & c. certum est, 24. q. 1. Quam definitionem Panorm. refellit
tanquam nimis generalem, eo quod hac ratione, tot essent
species excoicationis, quot sunt species communionis,
& quia secundum hanc definitionem iudex secularis posset
excommunicare, quia posset priuare quem a cõmunio-
ne hominum, & tamen talis separatio non est proprie

ADDITIO.

* Adde. Et in hoc loco nota verba tex. c. absit, 1. r. q. 3. ibi in
fine Eiectus de ecclesia rabido Demonum ore decerpitur,
& gl. notat dicens; Hoc olim fiebat ad literam, hodie tã-
tum Sathanae traditur, vt citius conuertatur.

B

excommunicatio de qua nunc agitur.

10 *Excommunicatio* igitur in genere, vt se extendit ad maiorem, & minorem, sic definiti potest. *Excoicatio est censura ecclesiastica a canone, vel iudice ecclesiastico prolata, qua Christianus a communione ecclesie quoad fructum, & suffragia generalia, & eius contactu fidelium excluditur.* Quae definitio ex predictis authorib. colligitur, & optima est, sicq. intelligenda.

Primo. n. dicitur *Censura ecclesiastica* id est pena, vt superius ca. 1. diximus, quae particula loco generis ponitur, censura n. tres illas, scilicet excoicationem, suspensionem, & interdictum continet. Quatenus, de ver. sign. Additur, *ecclesiastica*, vt distinguatur a censuris, & penis civilibus, & secularibus; vel vt significetur, quod quamuis censura habeat aliquid fundamentum in scripturis, nulla tamen est censura iure Diuino introducta, sed omnes introductae sunt iure ecclesiastico, id est, auctoritate ecclesiae, vnde fit, quod a quacunq. que censura ecclesia aboluere possit.

Secundo, ponitur, *A Canone, vel iudice ecclesiastico prolata.* Homo enim, & ius censuram hanc ferre possunt, vt Doctores cõter concludunt. Innoc. in cap. 1. de tent. exco. Hostiensis in Summa, Tit. de sent. exco. Pan. in rubr. de sent. exco. & nos in sequentibus dicemus, cum de ea efficiet, excoicationis agemus. Tunc autem vt recte notant Tho. de Argenti. 4. d. 19. q. 1. art. 4. & Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Notab. 1. incidit quis in excoicationem a canone latam, quando facit aliquid, quod expresse prohibitum est sibi per modum statuti sub pena excoicationis lata sententiae, statum enim ac illud facit sine aliquo alio mandato iudicis, cõfetur excoicatus: Tunc autem incidit in excoicationem a iudice latam, quod vel a iudice excoicatus denunciatur, vel cõtumaciter se hõet cõtra monitionem, vel præceptum iudicis vialatum lata sententia excommunicationis. Et dicitur, a iudice ecclesiastico, quia separatio, quae fit per iudicem secularẽ, regulatiter non est excoicatio, vt notat Pan. in rub. n. 3. de sent. exco. 1.

11 *Tertio* dicitur, *Qua Christianus*, quia excommunicationis capax non est; qui non fuit factus Christianus per fidem, & Baptismum; non. n. priuari potest ecclesiae communionem, qui nunquam ad eam admissus fuit, arg. de ois Christianus, 1. q. 3. & c. Gaudemus de diuort. & colligitur ex 1. Corin. 5. Quid mihi de his, qui foris sunt iudicare? Quod si quis semel baptizatus sit, licet postea fidem abneget, quia tamen remanet character indelibilis, semper subiacet ecclesiasticae potestati, & excommunicari potest.

12 *Quarto* dicitur, *a communione ecclesie quoad fructum, & suffragia generalia eius, & contactu fidelium excluditur.* Quibus verbis denotatur proprius effectus censuræ excommunicationis. Nam cum triplex bonum fit in communicatione, & participatione ecclesiae, & fidelium, ad quam communicationem admittimur per baptismum, qui est ianua Sacramentorum; quorum Primum est in conuersatione exteriori qua fideles conueniunt ad orationes, & conuersantur simul in quæst. cibo, salutatione, & alijs id genus. Secundum est in receptione Sacramentorum, tam vnus ministras, & alius suscipit, & in alijs suffragijs ecclesiae, vt sunt sacrificia, orationes publicae, quae a ministris in persona ecclesiae fiunt. Tertium est, in actibus legitimis spiritualibus, siue in bonorum spiritualium participatione, quae fit vel ratione intentionis, dum vnus pro alio orat, vel aliud suffragium facit, vel ratione charitatis, quae facit omnes vnum esse in Deo, iuxta illud Psal. 118. *Participes ego sum omnium timentium te.* (Ex hoc enim quod fideles sint in charitate, & omnes fideles vnum corpus constituunt in Christo, Rom. 12. 1. Corin. 12. Ephel. 4. vnusquisque fidelis particeps est bonorum omnium, quae fiunt in ecclesia, sine aliqua alia applicatione quemadmodum in corpore natura li singula membra participat bona totius corporis, de qua mentio fit in Symbolo Apostolorum, vbi dicitur: *Credo Sanctam ecclesiam, Sanctorum communionem.* Omnes enim qui in charitate sunt, quia proximos amant, iuxta illud 1. Ioan. 4. *Hoc mandatum habemus a Deo, vt qui diligit Deum, diligat, & fratrem suum.*) cõsequenter bona sua eis et communicant; (communia sunt enim amicorum boni) vnde orante vno fidele existente in charitate, reliqui omnes existentes in charitate, illius orationis participes sunt etiam illis, qui orant; aut merentur, de alijs fidelibus non

cogitantibus, & vnus pro alio satisfacit, etiam illo nesciente, pro quo fit satisfactio. Sicut igitur triplex bonum est in quo fideles communicant, vt tradunt S. Thom. in addit. 3. p. q. 2. art. 1. Alexander de Ales. 4. par. q. 2. l. memb. 1. art. 2. Bonau. 4. d. 18. in vit. par. d. q. 1. Durand. 4. dist. 18. quæst. 3. Thow. de Argenti. 4. d. 19. q. 1. art. 4. ad 4. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Notab. 1. Caiet. tom. 1. opusc. tract. 19. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 1. versio. Igitur si excommunicationem. Ledesin. 2. q. 2. art. 1. Natuin Man. c. 27. nu. 17. & 18. Co. uar. in c. Alma mater. 1. par. relect. initio. nu. 2. de sent. exco. lib. 6. & alij, ita etiam triplex e contrariõ est priuatio boni, (est. n. excommunicatio nihil aliud, vt ratio nominis docet, quàm priuatio communionis.) Quamuis igitur ad suffragia generalia, siue temporalia, quae sunt in conuictu civilis, siue quoad spiritualia, quae proprie sunt suffragia ecclesiae, & consequenter quoad communionem bonorum primi, & secundi generis, his omnibus priuatur excommunicatus maiori excommunicatione, ita scilicet, ne ille excommunicatus communicare possit alijs, nec alijs sibi in publicis orationibus, aut sacrificijs, neque et in orationibus priuatis, quas ipsimet fideles inter se instituunt, neque cum alijs officium Diuinum audire possit, neque etiam cum alijs hominibus in actibus civilibus communicare valeat, vt suis locis fufius dicitur. Bona verò tertij generis excommunicatio non tollit, charitatem enim excommunicatio non aufert, sed sublatam supponit, & ita operatur priuatiõ, non quidem, vt nonnulli putant, exclusionem a gratia Dei, sed declarationem exclusionis iam factae per peccatum mortale, vt ait Nau. in Man. c. 27. nu. 17. & alias exteriõres penas, vt suo loco dicemus. Hic igitur excoicationis in cõfessus est, quae definitio facile aptari potest tam maiori, quàm minori excommunicationi, nam prædicta simpliciter conuenit maiori, vnde excommunicatio maior definiti potest *Separatio a participatione ecclesiae quoad Sacramenta, & suffragia eius, & quod contactum fidelium.* Excommunicationem verò minoris, quae non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat, secundum aliquid tantum conuenit, vt ait S. Tho. in addit. 3. p. q. 27. art. 1. ad 4. vnde definiti potest, *Excommunicatio minor, separatio a participatione, & communione Sacramentorum tantum a bonis.* Ex Gabr. 4. d. 18. quæst. 2. art. 1. Notab. 1. Soto 4. d. 22. quæst. 1. art. 3. Francisco Atlas in repet. in rub. o. portio. num. 3. de sent. exco. Henricus lib. 1. de exco. c. 3. r. & colligunt DD. ex c. si celebrat. de cler. exco. min. Ex qua definitione multa inferuntur.

13 *Primum est.* Quod quoad Doctores docent excommunicationem maiorem priuare hominem a communionem bonorum ecclesiae intelligendi sunt de bonis primi, & secundi generis tantum non tertij; Nam quamdiu quis excoicatus est, nec ab ea absolutus, siue sit in gratia siue nõ, priuatur communionem, consortio, & societate fidelium, & participatione Sacramentorum tam actiua quàm passiua, & cõsibus ecclesiae suffragijs, quae nec bona sua cõicere nec orare intendit pro excoicatis, nisi vt respiciant ab inobedientia, & redeant ad gremium ecclesiae, vt recte notant Dur. 4. d. 18. q. 3. nu. 5. Si verò quis contritus sit in gratia, etiam si excoicetur, & ab ea nondum absoluitur, non priuabitur cõmunionem tertij generis, quae in gratia, & charitate fundatur, secundum quam diximus merita fidelium ad oes existentes in charitate extendi. Cuius rõ est, quia ante quã quis excoicetur, si peccauerit mortaliter, iam charitatem amisit, & ita charitas nõ auferretur per excoicationem iustã, sed eam præsupponit ablata, per peccatum mortale cõmissum. Vnde sequitur, quod si quis sit verè excoicatus, & tamen sit in charitate, (vt cum quis percussit clericum, & contritus) sit iam excommunicatio illa non priuat hominem illam communionem fidelium, quae fundatur in charitate, vt docent Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. versio. atamen dubium, & Ledesin. 2. q. 2. art. 1. Quidam quãdiu manet in homine, ratio & fundamentum illius communionis, tam diu habet homo ius ad illud: & consequenter cum cõmunionem hanc in charitate fundata sit, quãdiu manet charitas, manet etiam cõmunionem illa. Sicut quia consecratio fundatur in charactere Sacerdotali, quicunq. & quãdiu in hac vita quis illum habet, cõsecrare potest.

14 *Secundum est*, Quod bona primi & secundi generis, etiam malis, & peccatoribus conueniunt, & ab ecclesia auferri, aut applicari possunt fidelibus; bona vero tertij generis solis iustis competunt, nec vlla applicatione ecclesie indigent nec ea ab homine auferre potest, sed illa solus homo peccando mortaliter perdit ex Soto in 4. d. 22. q. 1. art. 2. ver. Nihilominus in fine. Quo sensu Gab. 4. dist. 18. qu. 2. art. 1. Notab. 3. Coroll. 3. dixit ecclesiam per excommunicationem non damnificare hominem sed ostendere damnificatum, & ante eum S. Bona in 4. dist. 18. in vlt. par. dist. q. 2. docuit, ecclesiam non damnificare, sed ille, qui est contumax, & peccat, seipsum damnificat; sed ecclesia ostendit eum damnificatum, vt sic saltem malum suum erubescat, & desinat. Et si quodammodo magis damnificaret, hæc aggrauatio damni ad vilitatem ipsius finaliter, secundum intentionem ecclesie ordinatur. Et licet Sotus vbi supra, ver. igitur si excommunicationem, hoc dictum Gabrielis carpat; tamen in eo sensu quo illud Bonau. & Gab. docuerunt, vt dictum est, sine periculo defendi potest; certum enim est, excommunicationem iuste latam, bona spiritualia in charitate fundata non tollere, sicut ne quæspem aut fidem tollit quamuis quoad alia excommunicatio iusta plurimum noceat ex quo ea impeditur, quod minus Sacramenta suscipiamus, & suffragiorum ecclesie participes simus, quibus gratia etiam augetur & amissa recuperatur.

15 *Tertium est*, Quod caute legenda est glos. in ca. Quodcumque in verb. Facit ecclesia. 24. q. 1. quæ asserit, excommunicationem iustam quoad Deum parum aut nihil operari, nec ecclesiam excommunicando vllam vim potestatis exercere, sed solum ostendere ligatum, & esse extra gratiam Dei. Quam glosam Panor. in rub. de sent. ex com. nu. 4. facit leniter refellit, Conar. autem in c. Alma mater, initio prioris par. num. 8. de sent. ex com. lib. 6. expresse asserit a veritate catholica planè alienam esse. Sicut etiam hæretica planè est illa Lutheri assertio in artic. 13. dicentis, *Excommunicationes sunt tantum pœne externæ & nec priuant hominem communibus spiritualibus ecclesie orationibus*. Immo artic. 24. ait, *docendos esse Christianos plus diligere excommunicationem quam timere, eo quod Innoc. III. in c. cum medicinali de sent. ex com. lib. 6. dicat, quod excommunicatio sit medicinalis*. Quæ assertiones a Leone X. confirmantur, sicut & assertio illa V. Viclefi dicentis ecclesiam excommunicandi potestatem non habere, in Concil. Constant. sess. 8. & 19. condemnata fuit. Ceterum superius ex scripturis, & Patribus docuimus, ecclesiam excôicandi potestatem a Christo accepisse, quæ et Apostolus Paulus non semel, sed ter saltem vt tradit Sotus 4. dist. 19. §. de 3. art. exercuit eandem que veritate Ga. 4. d. 18. q. 1. art. 2. hac rone cõfirmat, Quia Christus ordinans regimen ecclesie (quod B. Petro commisit Ioan. 21. *Pascite oues meas*) dedit omnem potestatem ad bonum, & vtile regimen ecclesie necessariam; vnde cõ excommunicandi potestas necessaria, & vtilis sit, tum ei, qui excommunicatur, (siquidem vtile est ei, quem beneficia, & monitiones piæ non corrigunt, vt timor pœne, & cõfessionis suæ coercent, vt a malo resipiscat, & non pereat, c. corripiantur, 24. q. 3. felix etenim dicitur illa necessitas, quæ nos ad meliora perducit) tum etiam ecclesie, id est, congregationi fidelium, (vile enim est vt ouis morbida, & membrum putridum separetur ab ouili, & corpore, ne sana et inficiant. c. relectanda, 24. q. 3. quod sit per excôicationem,) conueniens planè erat vt hanc ecclesie potestatem

16 Christus traderet. Ecclesiam vero iuste excôicando multa operari non tantum quoad ecclesiam militantem, vt voluit Glosa, aut quoad pœnas externas, vt docuit Lutherus, sed et quoad Deum, & quoad penam interiore, ex inde cõstat, vt fassus Cai. to. i. opu. tra. 19. Ledesim. 2. 4. q. 23. art. 1. & Cou. vbi sup. num. 6. probant, Quia ecclesia non frustra orat pro suis, immo multa bona illis confert, orando enim pro suis fidelibus, adiuantur fideles ad gratiam acquirendam, vel gratie augmentum, ad bene operandum, ad declinandum a malo, ad resistendum diabolo, quæ sunt maxima bona, quæ tamen excommunicato non conceduntur, quia ecclesia per excôicationem priuat illum orationibus suis; vnde constat quod a multis internis bonis excôicatio separatur. Huius rei testis est S. Aug. qui in l. i. cõtra aduers.

legis & prophetarum, c. 17. affirmat, *grauius malum esse excommunicari a sacerdotibus Dei, quam si quis gladio feriretur, flammis absorberetur, aut feris obcyeretur*. Idem etiam Hieron. serm. 68. de verbis Apostoli, & refertur in cap. omnis Christianus, 1. 1. q. 3. ait, *omnis Christianus quia sacerdotibus excommunicatur, Sathana traditur*. Quomodo? quia scilicet extra ecclesiam diabolus est, sicut in ecclesia Christus: ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab ecclesiastica communione remouetur. Hæc ille. Quibus verbis vt constat, extra ecclesiam intelligit Augustinus, non ecclesiam materiale, non extrinsecam communionem, sed extra Christum, vt erudite Caietanus vbi supra notat, Replicando autem dicit, *quasi diabolo traditur quia non traditur diabolo possidendus, sed corripiendus*. Id quod ex 1. Corin. 5. colligitur, vbi Apostolus Corinthios illum qui patris uxorem acceperat, *Sathana tradidit in interitum carnis*, & ex 1. Timoth. 1. vbi idem S. Paulus, ait, *se Hymeneum, & Alexandrum tradidisse Sathana, vt discant non blasphemare*. Et certè licet per peccatum hi prius bona ex parte in demonis seruitutem venerant, nihilominus in maiorem Sathana potestatem posita per excommunicationem a S. Paulo traduntur; alioquin enim nec Corinthios ille a demone fatigatus in interitum carnis conaretur, vt spiritus eius saluus effectus in die Domini nostri Iesu Christi: nec Hymeneus, & Alexander didicissent non blasphemare. Vnde Pan. in rub. de sent. ex com. n. 4. expresse ait, quod diabolus maiorem habet potestatem in eo post excommunicationem, quam ante, & citat legè cõ gl. in c. Audi deniq. 11. q. 3. vbi gl. in ver. Sathana, ait, quod diabolus habet potestatem in eo, sicut in pecore suo, & facit c. Miramur, §. his auctoritatibus, in fine, 2. 4. q. 1. id quod etiam tradunt Host. & Io. And. in c. ita quorundam, de Iudæis. Bonis igitur spiritualibus & internis excôicatio priuat, & non solum externis; ideoque non diligenda, vt in pie sensit Lutherus sed timenda est, vt pie docuit S. August. tract. 27. ad c. 6. Ioan. & habetur in c. Nihil, 11. q. 3. vbi ait, *Nihil sic debet formidare Christianus, quam separari a corpore Christi. Si enim separatur a corpore Christi, non est membrum eius, si non est membrum eius non vegetatur spiritu eius, & S. Hieron. vt refertur in eo. c. Nihil, §. Item Hieronymus. Quorum remisseris peccata, id est, quibus ecclesiam interdixeris, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsi iam in regni celestis clausa erit*. Quid igitur excommunicatio sit, & quibus bonis fideles priuet, iam ex dictis constat.

18 *Excommunicatio varie diuiditur*; Primo enim diuiditur in maiorem, & minorem, hæc diuisio concessa est ab omnibus, & colligitur ex c. pen. & ibi glosa. in verb. Non tantum minori, de sen. exco. & ex c. 1. & gl. ibi. ver. speciem, de excep. l. 6. & ex gl. in c. Engeltrudam. verb. Anathemate, 3. q. 4. Gab. 4. d. 8. q. 2. art. 1. & S. Th. in addit. ad 3. p. q. 21. a. 1. Dur. 4. d. 18. q. 3. n. 5. & alij omnes eam agnoscunt, vt Sor. 4. d. 22. q. 1. art. 1. Na in Ma. c. 27. n. 1. Vgo. de cens. eccl. Tr. 3. c. 5. Henric. 11. 13. de exco. c. 2. §. 2. qui dicit esse diuisionem analogi in sua analogata post Io. Maio. 4. d. 18. q. 1. & Na, in tra. de dat. & promiss. No. 4. n. 8. Dicitur Maior, respectu habito ad minorem, sicut e contra Minor dicitur, non vt quidam volunt propter paruitatem obiecti, sed respectu maioris, quia est pars maioris excôicationis vt ait Sor. 4. d. 22. q. 1. art. 1. §. cõtra nomina, quæ Sacramentis, & alijs bonis priuat. maior. n. actiua & passiuâ participatione Sacramentorum, & fidelium exteriori conuictu priuat; minor vero sola participatione passiuâ omnium Sacramentorum priuat, si celebrat, de cler. exco. ministr. vbi id habetur de excôicatione minori, & c. pen. de sent. ex. vbi id dicitur de excôicatione maiore, & ibi gl. eum DD. & c. Engeltrudam, 3. qu. 4. & Pan. & DD. in rub. de sen. exco. & Theologi fere omnes in 4. d. 18. & Franciscus Arias de Valderas rep. in c. porro, de sen. ex. n. 3. Na. in Man. c. 27. n. 1. Dicitur etiam Minor vt vult Sotus loco vlt. cit. quia minoribus peccatis incurritur; cum tamen maior, vt notat Nan. in Man. c. 27. num. 9. post Palud. in 4. dist. 18. q. 1. art. 1. & communem, non nisi propter mortale incurritur. Ab effectibus igitur maior, aut minor excommunicatio dici sapienter solet, maior enim causat plures & grauiores effectus; minor vero pauciores, & non ita graues, vt cõstabit ex ijs, quæ de vtriusque effectibus inferius dicemus. Excommunicatio maior dicitur

perfecta; minor verò imperfecta quodammodo excomunicatio est, eo quod minor aliqua tantum cōmunionem, maior verò omni exteriori cōmunionem ecclesiæ priuat, vt notauit Vgol. de eccl. cōf. Tab. 3. c. 5. vnde a S. Th. in addit. 3. p. q. 21. ar. 1. ad 4. dicitur non habere perfectam rationem excomunicacionis, sed aliquid tantum ipsius participare, nec definitionem excomunicacionis ei totaliter conuenire, sed solum quoad aliquid, & Innoc. III. in c. illa quotidiana, de elect. & Pan. ibidem nu. 4. vocant eam excomunicacionem simplicem, quia scilicet priuat tantum cōmunionem Sacramentorum, cum tamen maior, & Sacramentorum, & hominum cōmunionem, & sic duplici cōmunionem nos priuet. Illud pulchrum est, quod notat Henriquez vbi supra, quod licet magna pœna sit priuari passiva Sacramentorū receptione, & in primitiua ecclesia graue erat cōmunionem priuari; nunc tamen non tam graue reputatur priuari Sacramentis, quæ rarius homo sumere solet, cum tamen suffragia, conuictus, & alia quæ prohibentur maiori passim concurrant. His igitur omnibus de causis excomunicatio maior, aut minor appellatur.

19 Circa hanc diuisionem, illud solum obseruandum in presentiarum est, quod excomunicatio maior simpliciter & absolute dicitur excomunicatio, non sic excomunicatio minor; vnde quotiescūque præcisè ponitur ista vox [Excomunicatio], intelligitur semper de maiori, nunquā autem de minori, nisi addatur hæc vox, quod: ita colligitur ex c. penul. de sent. excom. glossa & DD. ibi Panor. ibi. nu. 2. & in c. Quod in dubijs, eod. num. 1. & in c. illa quotidiana, nu. 8. de elect. Seco. 4. dist. 19. q. vnica art. 5. Ioan. Maior. 4. d. 18. q. 2. Gab. 4. d. 18. q. 2. ar. 3. dub. 1. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2. non longe ab initio Syluest. verb. excom. 1. nura. 18. Tabiena. verbo. excom. 2. §. 7. Angel. verb. excō. 2. §. vlt. Nau. in Man. c. 27. num. 1. in fine, & in extrau. de dat. & promiss. Notab. 4. num. 8. vbi id fusè docet. Couar. in calma mater. p. 1. §. 8. num. 5. de sent. excom. d. 6. Vgol. de cens. eccl. Tab. 2. c. 25 §. 1. Henriquez lib. 13. de excō. c. 2. §. 1. Paulus Parisius Consentinus repet. in cap. venerabilem, nu. 13. de except. qui hoc verum esse docent, non solum quando excomunicatio profertur ab homine, vt colligitur ex d. c. penul. de sent. excom. sed etiam quando profertur à Canone, vt Nauar. Couar. & Paris. expresse notarunt. Cuius dicti varias rationes afferunt, vel quia in concernentibus animæ periculum tutior interpretatio faciendā est, c. iuuenis de sponsal. c. ad audientiam, c. significasti. 2. §. Quod si discerni non possit. de homic. vnde cum excommuniens possit intelligere de maiori & minori, tutius est de maiori interpretari. Vel quia verba intelligi debent secundum consuetudinem. c. ex literis. 1. de sponsal. sed communiter appellatione excomunicacionis intelligimus de maiori, vt constat. ita Panor. Tab. Couar. & Henriquez. & summa Angelica vbi supra, vel quia vt ait Couar. cum excomunicatio spiritalis pœna sit, lata & instituta ad hominum contumaciam comprimendam, parum operaretur, si de sola minori intelligeretur, cū eadem fere operetur peccatum mortale, quæ excomunicatio minor scilicet priuationem Sacramentorum, excomunicatio autem maior maxima pœna est. c. corripiantur. 24. q. 3. & contumaciam optime comprimit, ideoque de ea, simpliciter lata intelligi debet. Quam etiam rationem dant Anch. in c. statumus, de sentent. excom. lib. 6. Felin. in capitulo. pen. de sentent. excomunic. verficulo. Tertio opōnitur, & alij quos refert & sequitur idem Cou. vbi supra. Vel quia cum genus sit analogum ad maiorem & minorem, analogum per se sumptum in potiori significatione sumitur. sic Ioan. Maior. 4. dist. 18. q. 2. & fauet Vgol. cit. maxime cum excomunicatio maior, effectus minoris excomunicacionis in se contineat. Quæ omnes rationes quamuis fortassis non ita efficaciter reu. probent, factis tamen eam illustrent, accedente communi interpretatione & cōsensu hominum, qui multam in rebus moralibus intelligendis & exponendis valere debet, vt præfati Doctores communiter affirmant.

20 Secundo diuiditur excomunicatio maior in iustam, & iniustam ita gl. in Summa, 11. q. 3. Nau. in Man. c. 27. nu. 2. Henriquez lib. 13. de excō. c. 2. §. 2. Vgol. de eccl. cens. Tab.

1. c. 3. §. 1. Ad iustitiam excomunicacionis requiruntur tria: Primum est, vt sit causa iusta & rationabilis propter quā feratur. arg. c. Sacro. §. caueat etiam. de sent. excom. & c. 1. eod. lib. 6. c. Nemo episcopus, 2. q. 1. c. Nemo episcoporum 11. q. 3. Pan. in d. c. Sacro. num. 4. Secundum est, vt debito modo feratur. d. c. Sacro. de sent. excom. & c. 1. eod. lib. 6. Tertium est, vt animo recto ab habente potestatem, id est, a proprio iudice feratur. Et quia malum est ex defectu cui iuscumque circumstantiæ, hinc fit, vt quolibet horum deficiente, excomunicatio sit iniusta, & ita iniusta erit, aut ex causa, quia sine iusta causa lata est. arg. c. venerabilibus, §. porro. de sent. excom. lib. 6. c. cum cōtingat. de offic. deleg. Aut quia ordinem iudex non adhibuit traditum in d. c. Sacro. & in c. 1. de sent. excom. lib. 6. Aut quia malo animo, ex odio, ira, amore, metu censuram, tulit. multis enim modis id fieri potest, vt colligitur ex ciuidicet. 3. q. 7. ca. Quatuor, 11. q. 3. cum duobus seq. & ciuidicare. & c. Episcopus presbyter. §. si ergo eadē causa & q. vbi pulchre hæc omnia describuntur. & glo. in Summ. 11. q. 3. & in c. Sacro. in verb. iusta, de sent. excom. Panor. in cab. excomunicato. nu. 10. de rescrip. vbi optime hanc rē tract. S. Th. in addit. 3. p. q. 21. art. 4. Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. concl. 8. Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 3. & alij passim, & legendus est Dur. 4. dist. 18. q. 4.

21 Tertio diuiditur penes efficaciam, scilicet quod alia sit valida & efficax; alia inualida, & nulla; & quidem valida est omnis excomunicatio, quæ est iusta: quæ autem sit inualida, & nulla, suis locis explicabitur.

22 Quarto diuiditur ex causa effectiua in excomunicacionem a iure, vel ab homine latam, vt communiter tradunt DD. in rub. de sent. exco. vbi Pan. & alij. Host. in Summa Tit. de sent. exco. §. Quis possit excōicare Bona. 4. d. 18. in vlt. par. d. q. 2. Th. de Argen. 4. d. 19. q. vnica. ar. 4. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Not. 1. & ar. 2. cōc. 4. Ang. ver. excō. 1. Ta. ver. excō. 2. §. 11. Con. in c. Alma mater. §. 10. Henriquez lib. 13. de excō. c. 2. §. 21. & alij Excomunicatio, quæ est a iure seu statuto, manet in perpetuum, & obligat in perpetuum quemcumque facientem actum pro quo ipsa lata est. Quæ verò est ab homine, non est perpetua, nec incurritur pro illo actu pro quo est lata, nisi quamdiu viuat ille qui tulit, vel quamdiu manet in officio: vtraque tamē vbi semel est incurta durat in perpetuum, nisi relaxetur. Quæ distinctio & doctrina colligitur ex glo. in c. Nobis. 1. verb. Non nisi subditū de sen. exco. Pa. ibi n. 12. Ant. 2. p. Sum. tit. 2. c. 74. Na. in Ma. c. 1. n. 2. & 40. vbi in illo n. 2. expresse docet, sententiam excōicationis latam ab homine, moti mortuo latore aut a motio eo ab officio, qd intelligitur quoad eos, qui eam non incurrit, antequam ille moreretur, aut priuaretur, si n. semel incurritur manet donec relaxetur, vt diximus, & idem tradit Henriquez vbi sup. Cuius rōnem tradit Vgol. de eccl. cens. Ta. 1. ca. 9. §. 4. Quia lex, cum sit norma & regula vitæ humanæ, publicè interest ne facile tollatur, sed perpetua sit. Vnde plurimum scire refert, an quis sententiam hominis aut iuris, seu per modum iuris latam cōtra pœna excōicationis, violet. Hinc Nau. in Man. c. 27. n. 73. Summa corona de excō. c. 9. art. 1. in 3. p. Mart. Alph. de Vinal. in Candel. de excō. n. 54. Vgol. cit. Henriquez vbi sup. in annot. lit. X. docent excōicationes Bullæ cōtra censendas esse latas à iure, nec morte Pontificū expirare, prout tres Summi Pontifices Pius V. Greg. XIII. & Sixtus V. exposuerunt, de qua re latius nos lib. 3. agemus.

23 Quinto diuiditur Excomunicatio lata ab homine, in generalē, & specialē. arg. c. A nobis. 1. de sent. exco. Nau. in Man. c. 27. nu. 2. Henriquez lib. 13. de excō. §. 2. & cōis DD. cōsensus.

24 Sexto diuiditur excōicatio penes potestatem absoluedi, in referuatam, & non referuatam. Quæ est ab homine, cōiter referuata est suo auctori, vel eius successori, ita vt nec per superiorem eius absolui possit nisi de eius scientia. Cou. in c. Alma mater, §. 12. n. 3. in fi. Quæ est a iure, si est referuata, a nemine regulariter pot absolui præterquā ab eo cui referuata est. Si autē nulli referuata sit, absolui potest ab episcopo, immo et à proprio parochio in foro cōscientiæ quia hoc ipso quod conditor Canonis eam non referuat, alijs concedere videtur arg. c. Nuper. de sent. excom. glossa ibid. verb. tunc erit absolutio. Panor. num. 5. S. Th. in ad-

in addit. 3. par. quæst. 24. art. 1. Bon. 4. d. 18. in ult. par. dist. 9. 6. Gab. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 3. dub. 6. Angel. verb. absolutio, 1. §. 2. Couar. in d. c. Alma. §. 12. numer. 5. qui alios in hanc sententiam refert, licet ipsemet contrariam opinionem sequatur, de qua re quid sentiendum sit, nos fusius libr. 2. exponemus, ubi quæstionem hanc examinabimus.

De causa efficiente excommunicationis, Homine, & Lege, & necessarijs in homine, vt eam valide ferat.

Cap. V.

SYMMARIUM.

- 1 Efficiens causa excommunicationis est Homo, & Lex esse potest.
- 2 Iuristarum inter se dissentio de potestate excommunicandi.
- 3 Excommunicandi potestas a S. Petro in primis, ac alijs suis successoribus a Christo tradita est.
- 4 Duplex potestas a Apostolis, & eorum successoribus communicata est ordinis scilicet, & iurisdictionis.
- 5 Omnis, & solus iudex ecclesiasticus ius dicendi habens in foro exteriori, iure ordinario excommunicare potest.
- 6 Clericus esse debet, qui excommunicationis sententiam fert.
- 7 Apostoli in cæna Domini primum sacerdotes constituti sunt.
- 8 Clericus iurisdictionem ecclesiasticam habens, etiamsi solum primam tonsuram habeat, excommunicare potest.
- 9 Episcopus electus & confirmatus; licet sacerdos non sit, excommunicare potest.
- 10 Abbas electus & confirmatus, etiamsi sacerdos non sit, monachos suos excommunicare potest.
- 11 Vicarius Generalis episcopi, dummodo primam tonsuram habeat, excommunicationis sententiam ferre potest.
- 12 Clericus coniugatus nec excommunicare, nec beneficia, aut pensiones, absque speciali Papæ privilegio, recipere valet.
- 13 Laicus excommunicationis sententiam iure ordinario ferre non potest.
- 14 Laicum iurisdictionis spiritualis capacem sola consuetudo reddere nequit.
- 15 Laico facultas excommunicandi, aliasque censuras ferendi, a solo Summo Pontifice, non autem ab alijs ecclesie Prelatis, tribui potest.
- 16 Femina, nec excommunicare, nec censuram aliam ferre potest.
- 17 Femina ex Papæ privilegio excommunicare, & predicare potest.
- 18 Baptesimo nondum initiatus excommunicationis sententiam ferre nequit.
- 19 Iuridictio ecclesiastica ad excommunicationem ferendam necessaria est.
- 20 Subiectus alicui quoad iurisdictionem qui non est, excommunicari ab eo non potest.
- 21 Excommunicatio ratificari nequit, sed aut statim valet aut non valet.
- 22 Scipsum quis per sententiam excommunicare non potest, & quamobrem.
- 23 Paræ pari excommunicari, aut alia sententia astringi nequit, & quare.

- 24 Paræ quinam censeantur in hac materia.
- 25 Inferior superiorem suum excommunicare non potest, & quenam huius ratio sit.
- 26 Superior quis dicatur in presentis materia.
- 27 Episcopus Archiepiscopum suum non excommunicat, etiamsi in sua diœcesi, quæ tamē in eius Archiepiscopi prouincia est, delictum committat.
- 28 Archiepiscopus delictum committens in diœcesi, quam suus suffraganeus habet in Prouincia alterius Archiepiscopi, ab eo excommunicari potest, & quamobrem.
- 29 Episcopus iurisdictionem temporalem tantum habens in aliquos, excommunicare illos non potest.
- 30 Abbas Casinensis iurisdictionem spiritualem & temporalem in omnibus suis castris, & villis obtinet.
- 31 Excommunicare alium qui vult iurisdictionis usum impeditum non debet habere.
- 32 Suspensus ab officio tantum, quæ iurisdictionis sunt, valde exercere potest.
- 33 Excommunicatio ab excommunicato occulto & tolerato lata an valeat.
- 34 Occultè excommunicatus & excommunicare, & alios actus iurisdictionis valide exercere potest.
- 35 Excommunicatus publicus, publicum habens officium, valide excommunicare potest, dummodo non sit denunciatus excommunicatus, nec notorius clericus percussor.
- 36 Episcopus excommunicatus denunciatus, aut notorius clericus percussor, alium valide excommunicare nequit.
- 37 Vicarius Episcopi excommunicati, denunciati, & alium valide excommunicare non potest, & quare.
- 38 Excommunicatio ab inferiori lata, cui id a superiori suo prohibitum fuit, non valet.
- 39 Vicarius Episcopi, Episcopo in hostium potestate existente, excommunicare non potest.
- 40 Iudex recusatus, in recusantem excommunicationis sententiam ferre non potest.

Excommunicationis causa efficiens & homo est, & lex, vt superius dictum est, de quibus suo ordine dicendum est primo quidem de homine. Est autem non parua inter ipsos Iuristas in hac re controuersia, vt notat S. Bon. 4. d. 18. in ult. p. d. q. 3. Quidam n. dixerunt quod potestas excommunicandi solum est in episcopis. Alij vero dixerunt, quod non solum est in episcopis, sed et in Archiepresbyteris, Archidiaconis, & Abbatibus, & alijs prelatiis. Tertij dixerunt, quod hoc competit his, & et Sacerdotibus parochialibus. Et certè licet in hac materia Canonistarum sit dicere, Quia, tamen Theologorum est dicere. Propter quid, tanquam scientie superioris, & altioris, vt optime S. B. vbi supra notauit. Hoc igitur in primis manifestum est, & ab omnibus concessum, hanc excommunicandi potestatem a Christo acceptam esse, qui ea præ omnibus, & in primis Petro, ac alijs successoribus suis concessit, vt habetur in c. Quodcumque 2. q. 1. & c. Soli 2. q. 5. Nobis autem, de maior. & obed. & in Extr. Vnam Sancta. §. Est autem hæc auctoritas, & ibi gloss. de maior. & obed. & Bon. vbi sup. Vnde in Apostolis hanc eandem potestatem Episcopis tradidit, in quorum locum episcopi successores sunt, in nouo. d. 21. Sot. 4. d. 22. q. 2. ar. 1. cõcl. 1. ver. 2. ad probatur. Vgo. de eccl. cens. Part. 6. l. id quod euidenter superius ex Mar. 18. deduximus. Quia vero duplicis est potestatis cõcessio tradit Doc. S. Th. in addit. 3. p. q. 2. ar. 1. Alex. de Ales in 4. p. q. 22. m. b. 1. ar. 2. Bon. vbi sup. Dur. 4. d. 18. q. 4. n. 7. Scot. 4. d. 19. q. vnic. ar. 5. Gab. 4. d. 18. q. 2. ar. 1. No. 2. 10. Bach. 4. d. 17. ar. 2. Vnam ligandi & soluendi in foro p. antitanti, in quo agitur cõtra Deum, & hominē coram sacerdote, & de quo sacerdos nihil pot. verbo, vel signo manifestare alijs, Ad tẽã ligandi & soluendi in foro judiciali, in quo agitur cõtra hõis ad hominē; Vtiq. Excommunicandi potestas non ad primam potestatem, sed ad secundam spectat. id est excommunicatio non ad potestatem ordinis, sed ad potestatem iurisdictionis spiritualis & ecclesiasticæ fori judicialis exte-

rioris pertinet. ¶ Vnde iure ordinato omnis ille, & ſolus ille, qui eſt iudex eccleſiaſticus, & poteſtatem habet dicens in foro cōtētoſo eccleſiaſtico, excommunicare poteſt, quamvis ordinis poteſtatem non habeat. Hic cōmunis regula ab omnibus aſſignatur. S. Thom. Alex. B. n. Dur. & alij iam citati, & Pan. in c. Transmiſſam, num. 2. de elect. Hoſtienſis in Summa. Tit. de ſent. excom. §. quis poſſit. verſic. Nedum autem Felin. in c. dilecto. nu. 3. de maior. & obed. Martinus. Ledef. 2. 4. q. 24. ar. 1. Couar. in c. Alma mater. §. 1. nu. 1. de ſent. excom. li. 6. Nau. in Man. c. 27. num. 5. Henriquez lib. 13. de excom. c. 24. & eſt cōmunis omnium aliorum opinio, vt teſtatur Stephanus Coſta repet. in c. cum medicinalis, num. 44. & 45. de ſent. excom. lib. 6. Ex qua regula multa deduci poſſunt, quæ in ſequentibus afferemus.

Inter alia ¶ verò, in excommunicatione ad excommunicationem ferendam tria præcipue requiruntur, vt ex præſatis authoribus colligitur.

Primum eſt ordo ſaltem clericalis, id quod colligitur ex ca. 1. §. Maximuſ episcopus diſt. 96. & ibi gloſſa verb. laico. & eadem gloſſa cōmunitè recepta in c. Transmiſſam de elect. & ideo clericus eſſe debet qui eā ferre debet. Et licet gloſſa in d. c. 1. verb. præter. d. 96. velit non quemcūque clericum, ſed ſolum præbyterum eſſe debere qui excommunicationem ferat, eò quod etiam præbyter eſſe debet qui ab ea abſoluit arg. canonica. & ibi gloſſa in verb. præbyter de ſent. excom. par. autem ligandi & ſoluendi poteſtas eſt. Alij tamen vt Pan. in c. Transmiſſam. nu. 2. & c. cum in c. Otis. §. inferiora nu. 4. de elect. Hoſt. in Summa. Tit. de ſent. excom. §. quis poſſit excommunicare. verſic. Nedum autem Felin. in c. dilecta filia. num. 3. de maior. & obed. Martin. Ledef. 2. 4. q. 24. art. 2. conſul. 5. Cou. in c. Alma mater. §. 1. nu. 1. Hugol. de eccleſ. cenſ. Tab. 1. c. 2. §. 10. nu. 5. docet ſatis eſſe, quod ſit clericus, etiã ſacerdos non ſit, dummodo tamen non excommunicet aut abſoluat eum ſolennitate, precibus, & alijs cerimoniaſ adhibitis, de quibus in c. cum aliquis 1. 1. q. 3. & in c. A nobis. 2. de ſent. excom. tunc ſacerdos eſſe debet, immo aliquando episcopus vt conſtat. Vnde fallitur Couar. qui in d. §. 1. nu. 10. dicit abſolutionē ab excommunicatione præſtari, & miniſtrari poſſe ab eo, qui Sacerdos non ſit, etiam ſi exhibenda ſit cum ſolum forma text. d. capit. A nobis. 2. Si vero ſine ſolennitate fiat abſolutio, aut excommunicatio, cōmunis & vera opinio eſt, excommunicare, & abſoluere poſſe clericum habentem iuriſdictionem eccleſiaſticam etiam ſi ſit nec præbyter, nec diaconus ſit, nec ſubdiaconus, vt Couar. vbi ſupra, numer. 10. verſic. hæc diſtinctio, vbi ad hoc citat Hoſtienſ. in d. ca. A nobis 2. & in capit. ad aures. de Simon. Sylueſt. in verbo. abſolutio. 1. Notab. 3. verſic. Quintus, & alios, ¶ Id quod probari poteſt, quia Matth. 18. data eſt poteſtas excommunicandi, & abſoluendi ab ea Apoſtoloſ ſententiam tunc Apoſtoli ſacerdotes non eſſent, ſed in cœna Domini primum ſacerdotes fuiſſent conſtituti, vt deſinit Conſil. Trident. ſeſſion. 22. cap. 1. & can. 2. Sufficit ergo ordo clericalis, & neceſſario requiritur ad excommunicationem ferendam, non tamen quaſi excommunicatio eſſet actus huius ordinis clericalis id eſt primæ conſue: ſed quia hic ordo facit hominem capacem eccleſiaſticae iuriſdictionis, vt expreſſe Felin. in capit. dilecta filia. numer. 3. de maior. & obedient. & Couar. in d. §. 1. numer. 1. notarunt. Et ratio hæc eſſe poteſt, quia vt docet S. Tho. in addition. 3. partis. queſtio. 22. artic. 1. ad primum, ſententia excommunicationis quamvis in exteriori iudicio & foro promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad adiutum regni cœleſtis, ſecundum quod eccleſia militans eſt via ad triumphantem, dicitur Clauis iuriſdictionis, & ad Claves pertinet: vnde par eſt, vt non feratur excommunicatio niſi ab eo, qui clericus ſit, & idoneus ad eccleſiaſticam dignitatem conſequentiam, cuius ratione excommunicatio hanc ab ea abſoluendi poteſtas iure competit. Certum igitur ſit clericum eſſi præbyter non ſit, dummodo iuriſdictionem eccleſiaſticam habeat, ſine ſolennitate excommunicare, & abſoluere poſſet. Quod autem Honorius Papa III. in d. capit. Canonica. de ſent. excomm. Militibus hoſpitalis Hieroſolymitani ſcribens, dicat permiſſu eſſe Prior, ¶ quis præbyter, vt audiuimus, inquit eſſe

debet. Iſdeſ dicitur, quia inter milites iſ prior fortaliſ laicus eſſe poſſet, & tunc abſoluere non poſſet cum nec laicus abſoluere, nec excommunicare poſſit. Et hoc fundamento multa inferuntur.

Primo inferitur Clericis habentem iuriſdictionem eccleſiaſticam poſſe excommunicare, etiam ſi ordinem ſacrum non habeat ſed ſolum primam tonſuram. ita colligunt auctores prædicti ex capit. Transmiſſam, de elect. vbi Coſtellinus III. id manifeſte ſatis inſinuat. fauer. S. Tho. in ad diſt. 3. part. queſtio. 22. artic. 1. ad 1. Richard. diſt. 18. art. 4. queſt. 3. Sotus 4. diſt. 2. queſtio. 2. artic. 1. verſic. Nominè autem. Martin. Ledef. 2. 4. queſtio. 24. art. 2. Sylueſt. verb. excommunicatio 1. num. 6. Couar. in relect. capit. Alma mater. 1. part. §. 1. num. 7. & 10. Natar. in Man. c. 27. num. 5. Henriquez lib. 13. c. 14. §. 1. Quia excommunicatio non eſt actus ordinis ſacri, ſed iuriſdictionis. Vnde.

Secundo inferitur, Quod episcopus electus & confirmatus licet non ſit Sacerdos, poteſt excommunicare. Sic expreſſe habetur in capit. Transmiſſam, & ibi Panormitan. numer. 2 qui expreſſe docet, non Sacerdotem poſſe excommunicare, & ab ea abſoluere, cum ad hæc ſatis ſit iuriſdictione eccleſiaſtica. Et idem tenet Ioan. Andr. in capit. Dudum. c. de electio. Rich. 5. diſt. 17. art. 4. queſt. 3. Ledef. 2. 4. queſt. 24. artic. 2. ¶ Henriquez. vbi ſupra in annot. litera C. Et ita etiam electus in Abbateſ & confirmatus etiam non ſit Sacerdos, excommunicare poteſt monachos ſuos ex Richard. citat. & alij Prælati etiam non episcopi eandem ſententiam cenſure in ſubditos exercent, vt colligit Panormitan. vbi ſupra, ex cap. cum ab eccleſiaſticum de officio. ordin. & in c. Sicut de Simon. & in ca. cum in eccleſijs, de maior. & obed. Et vicarij generales episcoporum quãvis Sacerdotes non ſint, excommunicare poſſunt, & abſoluere a cenſuris dummodo primam tonſuram habeant, ex Ledef. 2. 4. queſt. 24. artic. 2. Henriquez. lib. 3. de excomm. cap. 24. §. 1. litera C. in annot. Ratio horum omnium eſt: quia poteſtas excommunicandi iure competit eis, qui habent iuriſdictionem eccleſiaſticam ordinariam in foro exteriori, etiam ſi ſint episcopis inferiores. arg. d. capit. cum ab eccleſiaſticum de officio. ordin. & c. ſicut cui. de Simon. ¶ Ad id autem Henriquez, clericos coniugatos cenſuram excommunicationis ferre non poſſe, vt colligitur ex cap. 1. de cler. conjug. lib. 6. in fine: ſicut nec beneficia, aut penſiones recipere poſſunt niſi ex ſpeciali Pape privilegio, & ſuuet Conſil. Trident. ſeſſ. 23. de reform. capit. 6. ſicut nec taleſ episcopi. Vicarij eſſe poſſunt, ex gloſſa in dict. capit. de cleric. coniug. lib. 6. & habetur in capit. in nou. 16. queſt. 7. Panor. in cap. ſane. de cleric. coniug. & in capit. 2. num. 12. de iudic. Couar. in c. Alma mater. 1. num. 3. de ſent. excomm. lib. 6.

Tertio inferitur, Quod laicus ſtando in iure humano nec excommunicare, nec vllam aliam cenſuram ferre valet, gloſſa in capit. Bene qui dem. verb. præter Romanum diſt. 96. & facit cap. in noua. 16. queſt. 7. Panor. in ca. ab excommunicatio numer. 6. de reform. Couar. vbi ſupra, nu. 3. Ledef. 2. 4. queſt. 24. art. 2. conſul. 5. Vgol. de eccleſ. cenſ. Tab. 1. c. 2. §. 10. num. 1 & 2. cum vt dictum eſt, eam ferre ad iuriſdictionem ſpiritualis non pertineat gloſſa cōmunitè recepta in capit. Transmiſſam. de elect. laicus autem ſpiritualis tractare non poteſt ca. decernimus, de iudic. & ibi Panor. numer. 1. & 5. & eccleſia Sanctæ Mariæ, & ibi gloſſa in verb. etiam religioſi & Panor. ibi num. 5. de conſtit. ¶ Immo vt notat. Panor. in cap. fin. de conſuetud. num. 15. & in c. Maſſana. num. 7. de elect. nec ab ipſis iuriſdictione huiusmodi ſpiritualis conſuetudine acquiri, aut præſcribi poteſt, conſuetudo enim laicum capacem ſpiritualium non reddit: arg. cauſam de præſcript. Hinc purè laicus episcopi Vicarius eſſe non poteſt, capit. in noua. 16. queſtio. 7. Panor. in d. c. cauſam & in c. decernimus num. 12. de iudic. vbi dicit eſſe communem DD. opinionem. Ledef. 2. 4. q. 24. art. 2. conſul. 4. Couar. in cap. Alma mater. §. 1. numer. 3. de ſent. excomm. lib. 6. & late probat Iacobus Sbroz. 2. 1. de Vicar. episcopi. queſt. 3. 1. num. 1. & 2. & queſt. 37. numer. 4. Dixi, ſtando in iure humano, quia ſtando in iure Diuino, ut purè laicus ex Ledef. vbi ſupra conſul. 5. poteſt ex commiſſione Pape excommunicare. tum quia

prima tonsura, & ut quidam volunt, ordines minores, non
 sunt de iure *Diaino*, & proinde cum vir ille, qui habet hu-
 iusmodi ordines minores, aut tonsuram ex commissione
 vel etiam ex officio, si electus sit episcopus, & confirmatus
 excommunicare possit, utique poterit laicus ex Papa com-
 missione excommunicationis censuram ferre, tam, quia
 cum solo iure Pontificio causum sit, ut iurisdictione ecclesia-
 stica a solis clericis exerceatur; de cetero, de iudicio
 iuri Papa non subijcitur, potest etiam facultatem laicis des-
 legare, nimirum, ut & excommunicationem ferre, & ab ea
 vicissim absolueret queant glossa in ea bene quidem, ver-
 ba prater Romanum, dist. 96. Panor. in ecclesia Sancta Ma-
 ria, num. 5, de constitut. & in c. ab excomm. n. 1. artic. 1. num. 6,
 de rescrip. & in c. Massana, num. 2, de elect. & in c. Canonica,
 num. 3, de sent. excom. Ledit. Couar. & Vg. A. de
 didi autem laicum hanc facere posse auctoritate Papae, non
 enim iure Canonico ita uti sit, ne ecclesiastica iurisdictione
 a laicis exerceatur, d. e. de cetero, de solis Paqa, qui iuri po-
 sitivo praest. arg. c. proposuit, de concess. praeben. non autem
 episcopi, & multo minus alij Praelati, qui iuri communi subie-
 cti sunt, eique derogare nequeunt arg. c. l. de c. fin. de con-
 stitut. & arg. c. in ferio, dist. 21. & c. cum inferior, de maior.
 & obed. illis facultatem hanc excommunicandi tribuere
 valent, gloss. in c. Bene quidem in verb. prater Romanum,
 dist. 96. & in c. de iud. verum in verb. Ducit, dist. 32. Pa-
 nor. in d. c. Canonica, num. 3, de sent. excom. Vgol. vbi su-
 pra, & est communis sententia DD.

16 *Quarto* infertur, Fortiori Feminam excommunicare
 non posse, licet enim ratione dignitate ecclesiasticam, quae-
 dam iurisdictionem quoad correctionem & administra-
 tionem obtinere possit, ad electa, de maior. & obed. quia ta-
 men excommunicatio ad Claves pertinet, & ordinem ter-
 quirit, cuius feminam secundum omnes incapaces sunt, con-
 sequenter, nec excommunicare, nec ab excommunicatione
 absolueret valent, ita glossa in c. dilecta, in verb. iurisdic-
 tionem, de maior. & obed. & in c. de maior. talibus, in verb.
 per episcopum, de sent. excom. Panor. in d. c. dilecta, nu-
 3. Decius in reg. i. de reg. iur. num. 41. Anton. 3. par. tit. 17.
 c. 2. de test. 21. q. 2. art. 2. de cons. 3. Navar. in Man. c. 27.
 num. 6. & tom. 2. de off. iud. 73. tit. 1. de sent. excom. Couar.
 in cap. Alina mater, §. 1. num. 3, de sent. excom. Hen-
 riquez lib. 3. de pot. sententia, c. 2. §. 3. & lib. 3. de excom. cap.
 24. §. littera B. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 2. §. 7. num. 6.

17 3. qui citat alios. Et quamvis Ledit. vbi supra, putet fe-
 minam etiam ex commissione Papae excommunicari non
 posse, & tamen Couar. vbi supra, alij tamen ut Palud. 4. dist.
 19. q. 1. art. 2. & Henriquez vbi supra, lib. 3. c. 24. §. littera
 B. putant posse ex Papae iurisdictione quibus assentire, Vgol. cit.
 qui pro hac sententia affert Anton. in tract. de suspensio-
 ne cap. de causa efficiente & Achill. in verb. excommuni-
 catio, num. 24. Quia licet facultas ferendi censuras, ad cle-
 ricos pertineat, quia tamen ab ordine non pendet, (tunc
 enim nec a Papa facultas feminam tribui possit) sed satis
 est ut quis iurisdictionem habeat, consequenter Papa, qui
 huic iurisdictioni, & iuri praest. arg. c. proposuit, de con-
 cess. praeb. non autem inferiores ecclesiae praelati, facultate
 hanc feminis concedere poterit. Posse autem feminam ex
 Papae privilegio excommunicari, sicut & praedicare con-
 cedit etiam Navar. vbi supra, consil. 73. in fine de sentent.
 excom.

18 *Quinto* infertur, Non baptizatum excommunicare non
 posse, cum talis clericus esse non possit, excommunicatum om-
 nium sententia, & colligitur ex c. 2. & 3. de presbyt. non
 ordinato & in particulari id docent Henriquez lib. 3. de
 penit. c. 2. §. 5. & lib. 3. de excom. cap. 22. in annot. littera
 A. & Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 2. §. 9. Vnde in c. cum
 sit nimis absurdum, & c. ex specialitate iuris prohibiti-
 est, ne iudex iurisdictionem etiam profana in Christianos com-
 mittatur. Addit tamen Vgol. vbi supra, Papam posse illis
 hanc facultatem concedere, quamvis id minime deceat.

19 *Secundum* quod ad excommunicationem ferendam re-
 quiritur, est iurisdictione ecclesiastica in foro exteriori. Et
 enim ex communi omnium consensu excommunicare, &
 alias censuras ferre, & ab eis absolueret, ad iurisdictionem
 pertinet. Sic ex Scholasticis docent S. Thom. in addit. 3. p. 1.

q. 22. art. 1. Halesis par. 4. q. 22. memb. 1. ar. 4. Bon. 4. dist.
 18. in vii. par. dist. q. 3. Dur. 4. d. 18. q. 4. num. 7. Rich. 2. dist.
 18. art. 4. q. 2. & 3. Thom. de Argenti. 4. d. 19. artic. 4. in fine q.
 Gabr. 4. d. 19. q. 2. art. 2. conclus. 4. Martinus Ledesin. 2. q.
 24. art. 1. Sorus 4. d. 21. q. 2. art. 1. Henriquez lib. 3. de ex-
 com. c. 24. Et ex Canonistis post glo. communiter recepta
 in ca. Transmissam, in verb. de talibus, de elect. Panor. ibi
 num. 2. Couar. in c. Alina mater, §. 1. num. 1. de sent. ex-
 com. lib. 6. qui id colligit ex ca. cum ab ecclesiasticis, de ob-
 fic. iudic. ordin. vbi id docent glossa in ver. ecclesiastica sen-
 tentia, & Panor. num. 4. 5. & 6. Navar. in Man. c. 27. num.
 5. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 2. §. 6. Steph. Cozza, repet.
 in rubr. de sent. excomm. numer. 15. & 16. & in cap. cum
 medicinali iurisdictione, num. 4. lib. 6. & alij. Ex quo etiam fun-
 damento multa colligi possunt.

20 *Primo* colligitur, Neminem posse excommunicare, aut
 aliquam aliam censuram ferre in aliquem qui sibi non est
 subditus ut habetur in cap. A nobis, 1. & ibi glossa in verb.
 Non nisi subdit. & Panor. ibi, num. 1. de sent. excom. quod
 procedit sine excommunicatione ab homine, sine a iure &
 ita ut lata fuerit arg. c. fin. de constitut. lib. 6. cum statuta
 & leges ferre iurisdictionis sit. Vnde lata in non subdi-
 tum, nulla est, c. P. & G. de offic. & potest. iud. deleg. & ibi
 Panor. num. 6. adeo ut quamvis postea rata haberetur a
 proprio iudice, tali tamen ratificatione non conualescit,
 ex glo. in ca. verb. R. ita, q. 2. Innoc. num. 6. & Panor. in
 19. in c. prudentia, in de off. & pot. iud. deleg. Pisanello verbo
 excommunicator, §. v. ut iurisdictione, quia quod
 nomine meo gestum non est, ratum habere non possum,
 ut habetur in reg. Ratum de reg. iur. lib. 6. & quia cum ta-
 lis sententia iniuriam nullam esset ex defectu iurisdictionis, non
 potest rata haberi, quia quod nullum est, ratificari non po-
 test, l. quod in initio, ff. de reg. iur. Huic accedit, quod senten-
 tia excommunicationis eius naturae & conditionis est, ut
 pendere non possit, sed aut statim valeat, aut non valeat, arg.
 c. pastoris §. fin. & ibi gloss. in verb. excom. secum trahas,
 de appel. & c. is qui, de sent. excom. lib. 6. ideoque ratificari
 nequit postea vel a proprio iudice, vel ab ipsis partibus,
 prout fufius declarat Vgol. vbi supra §. 1. num. 8. & seq.

21 *Secundo* colligitur, Neminem posse excommunicare, seipsum
 ita S. Thom. in addit. 3. p. 2. art. 4. Gab. 4. d. 18. q. 2.
 art. 2. conclus. 3. Coroll. 1. Ledesin. 2. q. 2. art. 4. Sorus 4.
 dist. 22. q. 2. art. 2. c. 6. et of. 1. Navar. in Man. c. 27. numer. 6.
 Vgol. cit. §. 1. Cuius ratio est, quia cum ut dictum est, ex-
 communicate a ius sit iurisdictionis, in quo exercere
 necessarium est, ut vnus superior sit, alter vero inferior & subie-
 ctus, arg. cap. inferior, dist. 2. 1. & ibi gloss. in verb. inferior,
 & arg. c. cum inferior, de maior. & obed. requiritur omni-
 no ut alius sit qui excommunicat, & alius qui excommuni-
 catur; ideoque cum sibi ipsi quis inferior, & superior esse
 nequeat, nec qui sibi ipsam seipsum ullam censuram ferre
 valeat. Vnde deducit Navar. vbi supra quod episcopus, qui
 excommunicat generaliter quemcumque furantem, aut lu-
 dentem, si tamen ipse id fecerit, non erit excommunicatus
 sed si episcopus solus esset denunciator excommunica-
 tionis Papae, aut alterius sui superioris, incurret excommuni-
 cationem. Et hinc etiam infertur, quod si superior
 mandet alicui praelato, ut excommunicet omnes benefi-
 cium habentes qui non soluerunt procuracionem suam, ip-
 se qui mandatum hoc habet, seipsum excommunicare non
 potest, quamvis nec ipse procuracionem soluerit. Esset enim
 hoc exercere iurisdictionem in seipsum, quod non potest,
 ita Ancharan. & Calderin. quos refert & sequitur Mar. S.
 c. sen. in cap. A nobis, 1. de sent. excom. q. 2. art. 2. in fine.

22 *Tertio* colligitur, Patrem non posse a pari censuram excom-
 municationis, nec aliqua alia censura attingi, ita S. Thom.
 Gab. Ledesin. Sorus Navar. & Vgol. vbi supra ultimo loco
 allatis, & Richard. 4. dist. 18. art. 5. quest. 1. Quia excommuni-
 catio est actus iurisdictionis, at vero pater in patrem iurisdic-
 tionem non habet, in cetero, §. Quamuis & ibi Panor.
 num. 4. de elect. Pater autem hoc in loco intelligitur
 illi qui eadem in re patrem iurisdictionem habent. Quia
 vis enim alij in rebus, ut pote dignitate pater sine iurisdic-
 tione eorum iurisdictionem haberet in alterum, is vti que-
 rilum alterum excommunicare posset. Hinc fit, ut si duo
 vicarij

vicarij ab Archiepiscopo pari auctoritate constituerentur (quod fieri potest, arg. c. Romana, & cap. venerabilibus, §. porro, de sent. excom. lib. 6.) alter alterum nequaquam excommunicare valet, etiam si vnus eorum delictum committat, prout Felin. in ca. prudentiam, num. 4. & Vgol. vbi supra, §. 1. num. 21. testantur, cui fauet Panorm. in c. innotuit, numer. 4. de elect. vbi ait ex hac regula in ferri, quod si aliqui puta germani sint Domini alicuius ciuitatis, non potest vnus alium iudicare.

25 Quarto colligitur, A fortiori inferiorem excommunicare, aut aliqua alia censura superiorem suum obligare non posse, ita expresse omnes citati in corollario 2. & Richard. d. 1. §. art. 5. q. 1. & hoc est defectu iurisdictionis, arg. cap. inferior, d. 21. & c. cum inferior, de maior. & obed. & glos.

26 & DD. ibi. Is autem hoc in loco superior intelligi debet, non qui maiorem iurisdictionem habet alio, sed qui inferiori praestit, in eumque iurisdictionem habet, Qui enim maiorem alto iurisdictionem habet, si tamen in eum iurisdictionem non habeat eius superior non est dicendus. Vnde nec episcopus Archiepiscopum, nec hic Patriarcham, nec iste Papam excommunicare, aut alia quavis censura irretire non modo per sententiam, sed neque per statutum suum valet; adeo, vt quauis Archiepiscopus in Episcopi diocesi delictum committeret, ab eo tamen excommunicari non potest; prout DD. & late Panormitan. in c. cum inferior, de maior. & obed. docent. Quamuis enim in diocesi episcopi sit & non sua, si tamen intra prouinciam sua delictum aliquod committat, ob quod episcopus, excommunicationis sententiam tulit, quia in ea prouincia semper Episcopi superior esse censetur; proculdubio ex defectu iurisdictionis excommunicationis sententiam in illum episcopus ferre non potest, vt Felin. & Panorm. id. d. c. cum inferior, de maior. & obed. & idem Panorm. in cap. fin. de rap. & Ioan. Andr. in cap. euilicet, de reg. iur. l. 6. & Vgol. de censuris eccl. Tab. 1. cap. 2. §. 1. numer. 2. 1. & alij testantur, de qua re videndus est Archid. in cap. 2. de constitut. lib. 6. Sic etiam si Archidiaconus habeat iurisdictionem coercendi delicta, & excommunicandi intra certos limites; si episcopus proprius inter eos delinquit, ab eodem excommunicari non potest, cum inferior superiorem suum ligare nequeat, episcopus autem censetur *Pater inferiori clericorum*, vt ait Sanctus Hieronymus epist. 2. ad Nepotianum, & habetur in cap. esto subiectus, distinct. 9. absolum autem est, vt filius habeat potestatem in parentem. *Erbescit enim lex filios parentum castigatores excipere.* Vt dicit text. in Authent. de nup. in §. Sed quod sanctum. Dixi vero Episcopum proprium delinquentem intra territorium sui Archidiaconi habentis potestatem ferendi censuram contra delinquentes ibi, & excommunicantis omnes ita peccantes, non incurtere sententiam excommunicationis a suo Archidiacono lata; secus si alienus episcopus ibi delinquat, quicquid Hostin. c. penult. de maior. & obed. contrarium dicat; verior tamen & communior opinio quam Innoc. & Panorm. ibidem amplexati sunt, docet, talem episcopum extraneum excommunicatum esse; nam ratione criminis perdit privilegium suum, in Auth. Quia in prouincia. C. vbi de crim. agi oportet. Nam ex quo Archidiaconus habet territorium distinctum, recipit potestatem coercendi delicta omnium, pro quo bene facit. l. 3. ff. de offic. praesid. vbi dicitur quod in alieno territorio praeses censetur priuatus, & idem docet Ioan. Andr. in dicto ca.

27

28 penultimo, de maior. & obedien. Eodem modo si episcopus suffraganeus ex Papa dispensatione haberet episcopatum extra illam prouinciam, & in ea suus Metropolitanus & Archiepiscopus delictum committat, potest ab illo episcopo Suffraganeo excommunicari, vt Panormitanus, & Felin. in d. cap. penultimo, de maior. & obedien. tradunt, quos sequitur Vgol. de cens. eccl. Tab. 1. cap. 2. §. 1. 4. num. 3. & ratio est: quia Archiepiscopus in alterius diocesi, quae in sua prouincia non est, non vt Archiepiscopus, sed vt quiuis alius episcopus, & vt persona priuata censetur, arg. d. l. 3. ff. de offic. praesid. & suffraganeus non est in alio episcopatu extra illam prouinciam, vt suffraganeus, sed vt alius episcopus; certum autem est, quod alius episcopus potuisset punire illum Archiepiscopum, ex quo non est suf-

fraganeus suus, vnde cessat in hoc casu superioritas Archiepiscopi in alterius prouincia quoad iurisdictionem, arg. leg. fin. ff. de iurisd. omnium iud. & c. fi. de constitut. lib. 6. & notat Ancharanus in Clem. 1. de foro compet. & proinde ab eo puniri, & excommunicari potest. Quicquid tamen in c. cum inferior, num. 1. vers. Immo plus de maior. & obed. & Arch. d. in c. 1. de fin. 3. q. 6. & Imol. in eod. capitulo cum inferior numer. 31. contradicant, & nostram opinionem confirmat Panorm. vbi supra, quia videmus simile quid in delegato Pape, qui licet sit minor, potest tamen auctoritate delegati excommunicare suum maiorem, vt in c. d. n. 2. & ibi Panorm. num. 3. de offic. & potest. iud. deleg. Vnde diuerso respectu potest quis esse superior, & inferior, & maior, & minor, cum capella, & ibi glossa, de priuileg. vnde a fortiori Archiepiscopus committens delictum in diocesi alterius Archiepiscopi, ab episcopo loci puniri, & excommunicari potest, sic glossa in c. si qui episcopi, & ibi glossa in verb. Dignitate distinct. 92. Immo, & Patriarcham non suum in hoc casu delinquentem, excommunicari posse ab episcopo docet Vgol. vbi supra num. 4. secutus Anchar. in Clem. 1. num. 2. de foro compet.

29 Quinta colligitur, Quid dicendum sit, quando Praelatus non habens iurisdictionem temporalem in Castro, vel villa, laicis alio loco, seu inter aliquos, qui alias non subditi sunt iurisdictionis spiritualis, ut est videre in episcopo Papiensi, qui certas terras sibi subiectas habet, quoad temporalem iurisdictionem, vt est terra Casolara, & Rosachis, & tamen non habet ibi iurisdictionem spiritualem, quia Casolara subest Archiepiscopo Mediolani, & Rosachum episcopo Vercolensi, an scilicet iste Praelatus possit in praedictis villis censuram ecclesiasticam, & sic mandare illis sub poena excommunicationis, cum alias ibi habeat merum, & mixtum imperium; Ex fundamento enim posito dicendum est, quod illos excommunicare non possit, sed procedat contra eos, vt iudex secularis mandando sub poenis, & multando. Ratio est; quia talis excommunicandi potestas spiritualis est, non temporalis; cetero ergo spirituali in eo loco, licet alias habeat temporalem respectu suae diocesis, excommunicare non potest. Secus esset, si quis vtraque potestatem haberet, prout multi episcopi habent vt Amole episcopus in Bagnate homines. Et Abbas Casinensis qui vtraque iurisdictionem in omnibus suis castris, & villis obtinet, quia tunc vtrique gladio, & spirituali, & temporalis pro arbitrio suo vti potest, arg. c. dilecto, de sent. excom. lib. 6. & c. per venerabilem, vers. id autem in patrimonio, qui filij sint legitimi in antiquo, c. si duobus, de appell. c. Romana in fine, de appell. lib. 6. Host. in Summa §. Quis possit excommunicare, vers. Nedium autem ius ibi, quod si aliquis praelatus habeat iurisdictionem temporalem, Ioan. de Lignano, de cens. eccl. §. quatuor incipit, Syll. quest. verb. excommunicatio. l. num. 6. vers. Nec praelatus habens, §. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 7. Steph. Costa repet. in cap. cum medicinalis, num. 30. de leat. excom. lib. 6. Vgol. de episc. cen. Tab. 1. c. 2. §. 1. §. num. 3. & 4. qui alios tenet; Angelica, verb. excommunicatio. l. §. 5. Pisanella in verb. excommunica-

ADDITIO

Adde, Eandem sententiam sequitur Aut. de Matr. in c. 2. num. 32. de constit. in 6. & Reginald. in suo Praxi fori Penitentialis lib. 9. cap. 8. sect. 2. num. 141. asserentes Archiepiscopum non ligari statuto Episcopi suffraganei, in cuius Diocesi contrauenit, quamuis aliud esset, si delinqueret extra suam prouinciam. Contrariam tamen tenuerant plerique antiquiores, quos refert Butr. vbi sup. & Vgol. in loco sic per Auctorem allegato & ex recentioribus in eandem sententiam terunt Angelus, Ex communi. num. 12. & Henriquez lib. 13. c. 25. num. 3. lit. Q. Quorum quidem opinio praeter eas rationes, quas contra ipsam profert praedicta communis opinio, valde impugnatur per nouam Concil. Trid. dispositionem sess. 13. c. 8. de reform. vbi cause Episcoporum grauiores coram Romano Pontifice refert, ac per ipsum terminari mandantur.

municator, §. praelatus.

31. *Tertium*, quod necessarium est ad ferendam excommunicationem, est, vt vsus iurisdictionis non sit impeditus; ad excommunicandum enim requiritur potestas libera, & non ligata. Si ergo iudex, qui censuram ferre vult, aut excommunicatus denunciatus, aut notorius clerici percussor sit, aut etiam ab officio, seu iurisdictione suspensus, vel haereticus, aut schismaticus sit, proculdubio excommunicare non potest, & si excommunicet, non valet excommunicatio: & ratio est: quia hi omnes iurisdictione, eiusque vsu priuati sunt, & colligi videtur ex cap. Audiuius, 34. quaest. 1. & glossa, in Summa 24. quaest. 1. & cap. exceptionem, de exceptionibus, in fin. & cap. ad probandum, vbi Panorm. num. 2. 11. & 20. & de sentent. & re iudic. ex Theologis S. Thom. in addit. 3. par. quaest. 22. artic. 3. Richard. 4. distinct. 18. art. 4. quaest. 2. Gabr. 4. distinct. 18. quaest. 2. artic. 2. conclus. 3. Martinus Ledesm. 2. 4. quaest. 24. art. 3. Sotus, 4. distinct. 22. quaest. 1. artic. 1. conclus. 3. Henriquez lib. 1. 3. de excom. capit. 24. §. 4. ex Canonistis, Nauar. in Manuali, cap. 27. num. 7. fauet Couar. in cap. Alma mater, num. 4. de sentent. excommunic. li. 6. Angelica, in verb. excommunicatio, 1. §. 4. & excommunicatio 3. §. 2. Pisanelia verb. excommunicator in fine, & ver. excommunicatio, 1. §. in quibus casibus, Tabiena. verb. excommunicatio, 1. §. vndecimo, & hoc certum est de excommunicato nominatum, seu denunciato, & idem de suspensio a iurisdictione; dixi suspensio, a iurisdictione, quia vt colligitur ex S. Tho. & Soto, vbi supra, suspensus ab ordine, tantum, ea quae ordinis sunt, exercere nequit, puta celebrare diuina, & similia; sed poterit ea, quae iurisdictionis sunt, vt dare praebendam, & excommunicare, quia hoc iurisdictionis est, cap. transmissam, de elect. & cap. Si celebrat, de cle. excom. ministr. Suspensus autem ab officio, quicquid glos. in d. cap. Audiuius, in verb. Quia excommunicatus, Richard. & Gabr. supra contradicant, ea quae iurisdictionis sunt exercere non potest, ex glos. in cap. dilectus, in verb. A suspensio, & Pan. ibidem, de consuetud. vt latius lib. 4. cap. 5. num. 2. & 3. dicemus.

32. *Dubium* * solum est inter DD. an excommunicatio lata ab excommunicato occulto, & tolerato, liget, & rata sit? In qua re glos. in c. infamis, §. tria, in verb. dum putaretur, 3. q. 7. aut sententiam excommunicationis eius, qui publice habetur pro non excommunicato; occulte tamen excommunicatus est, esse nullam, & in c. fin. in verb. excommunicato, de ord. ab episc. qui renun. episc. & Panorm. ibi num. 4. quorum ratio est; quia cum sit extra ecclesiam, alii extra ecclesiam ponere non potest, 24. q. 1. c. audiuius: vbi etiam id docent glossa, & Archid. in d. c. audiuius. Ant. de Butr. in c. ad probandum, de re iudic. & in c. scicitatus, de rescrip. vbi etiam Imola, idem docent Hostiens. & Ios. Andr. in cap. pia. de except. lib. 6. & Calderin. in dispu. quae incipit, excommunicatus; & in c. ad probandum, de sent. & re iudic. vbi Panorm. num. 15. & in c. veritatis, num. 43. de dolo, & contumac. ait hanc esse communem opinionem, referens praedictos auctores, & Couar. in c. alma mater, §. 11. num. 4. verfi. Quinto, de sent. excom. lib. 6. ait hanc sententiam esse magis communem, vbi refert Anch. & Francum in d. c. pia. & Anto. & Imol. in d. c. scicitatus, & Pau. Eleazar. in c. si celebrat, col penult. de cler. excom. ministr. & alios, Ledesm. etiam 2. 4. q. 24. art. 3. hac sequitur sententiam, tum ob rationem glossae, & Panor. allatam, tum, quia excommunicatus priuatur iurisdictione, vt patet ex d. c. audiuius, 24. q. 1. quae tamen est necessaria ad excommunicandum. Moneat tamen praefati auctores, & expressè Ledesm. vbi supra, & etiam alii omnes, vt testatur, Panorm. in dicto cap. veritatis, num. 43. seruandam esse talem sententiam quousque cõter illum iudicem fuisse excommunicatum, ob scandalum, & ne sequatur aliquis ecclesiasticae potestatis contemptus. Quod si illi obiciat, quod occulte excommunicatus sibi subditos absoluens, vere absoluit, & tenet absolutio. ergo & excommunicatio lata ab excommunicato occulte ligabit, negat consequentiam, quia absoluerit in foro penitentiali est in fauorem penitentium: at vero quod occulte excommunicati sententia liget in foro exteriori, est in fauorem excommunican-

tis. Non intendit autem ecclesia releuare excommunicatum; vnde nec releuatur in Concilio Constantensi, & ita quomodocumque excommunicatus sit, non poterit valide excommunicare, etiam si non sit nominatim denunciatus, nec notorius clerici percussor.

34. Alij tamè excommunicationem ab occulto excommunicato, & tolerato latam, validam esse docent, si alijs illi hoc ex officio publico incumbat: sicut etiam & alij actus iurisdictionis ab eodem facti ratione publici officii valent, ita Innoc. in cap. si verè, de sent. excomm. & Fel. ibi num. 7. & in c. ad probandum, de sent. & re iudic. num. 7. Panorm. sibi contrarius, in c. ab excommunicato, num. 8. de rescrip. & in cap. veritatis, num. 43. de dolo, & contumac. & in dicto cap. ad probandum, nu. 15. in quibus omnibus locis, ait hanc opinionem esse veriore, & tutiorem, Palud. 4. dist. 8. q. 2. art. 3. Sotus, 4. dist. 22. q. 2. art. 1. verfi. dubium autem est Nauar. in Manuali, cap. 27. nu. 7. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 9. verfi. Quid autem respondendum, & §. 11. num. 4. verfi. Quinto patet, de sent. excomm. lib. 6. qui alios citat, & affirmat hanc opinionem sibi veriore videri. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 3. & probari potest ex d. c. ad probandum, vbi dicitur, quod sententia lata a publicè excommunicato, nullius sit valoris, vnde colligitur, quod si non sit publicè excommunicatus, erit valida sententia, & ligabit; & fauet glossa in d. cap. ad probandum, in verb. innodatus, & pro hac sententia facit praxis Curiae. Deinde, quia excommunicatio ad iurisdictionem, & officium publicum spectat; vnde nõ censetur ecclesia iudices vsu iurisdictionis priuare, quousq; excommunicatos esse constat. Et certè, nisi hoc ita esset, sequeretur in rep. Christiana magna perturbatio, maxime si quis praelatus detegeretur tandem per multos annos vixisse in haeresi, & excommunicatione, tunc enim ex alia opinione, reuocanda essent omnia eius acta, vnde multum laederetur bonum publicum. Et quamuis Calderin. vbi supra, vt notat Panorm. in d. c. ad probandum, num. 15. limitet hoc nisi is, in cuius fauorem actus ille publici officij gestus fuit sciebat facientem excommunicatum, & voluntariè sibi communicauit in actu illo; tunc enim vult, quod licet communi opinione haberetur pro non excommunicato, & actus in se teneat propter communem opinionem; iustus est tamen, quod irriteretur in odium voluntariè suscipiens a tali scienter, vt puniatur in eo, in quo peccauit, 1. quaest. 1. cap. si qui episcopi. Nauarrus tamen vbi supra, absolute docet valere excommunicationem, etiam si lata sit ab eodem excommunicato in fauorem illius, qui sciret eum esse excommunicatum. Ego autem existimo, quod excommunicatio etiam lata ab excommunicato publico, qui publicum officium habet, & eius muneris, & officij ratione, atque auctoritate eam fert, valida erit, dummodo non sit denunciatus excommunicatus, nec notorius clerici percussor, hoc enim videtur mihi valde conforme Extrauag. *Ad emendanda scandala*. Martini V. cum praefertim valor huius sententiae non tam fauet excommunicatori, quam bono publico.

ADDITIO.

* Adde An autè Iudex occultè excommunicatus peccet mortaliter excommunicans, vel aliter iudicans subditos, posset hic opportunè quaeri. Et quidem S. Tho. sensit olim in 4. sentent. iudicem mortali peccato infectum iudicando peccare mortaliter: quam tamen sententiam postea modo ratur oppositum docuit 2. 2. q. 60. art. 2. ad 3. Vix tamen a peccato veniali immunis erit, quod docet Nauar. rubr. de Iudicij, num. 42. Sed cum in casu, de quo quaeritur hic adiuncta sit etiam censura, quae priuat vsu iurisdictionis quantuncumque illa irretitum, dicendum erit illum peccare mortaliter, vt in specie not. Sot. in 4. dist. 22. q. 1. artic. 4. Caiet. in sum. Verbo, excommunicatio in fin. Salon. de Iustitia to. 1. qu. 67. art. 1. controuer. 3. concl. 1. limitando tamen hoc dictum fallere, quando ipse excommunicatus nõ est in mora petendae absolutionis, quinimmo eam pro viribus procurat; & ita in specie docet Philiar. 1. 3. c. 15. p. 1.

publico. Ex dicta enim constitutione habetur, quod in his quæ procedunt a publico officio, excommunicatus interim toleratus vitandus non est ante denunciationem, etiã ab his, qui sciunt eum excommunicatum esse. In his autem quæ procedunt a privata auctoritate, alia ratio est: Nam ea constitutio nihil iuris ipsi excommunicato tribuit, immo iura vetera quoad potestatem ipsius excommunicati, quatenus persona privata est, manent illa adhuc ante denunciationem, unde Innocent. & Panormit. in dicto c. veritatis, num. 47. & idem Innocent. in cap. cum dilectus, de consuetud. & in cap. consideramus, & in cap. cum Vintonienſis, de elect. & in cap. gratum, de postulat. prelat. & Ioan. Andr. in cap. primo, de reſcriptis lib. 6. & Calderin. in dicta disputat. quæ incipit. Excommunicatus, & Couar. in dicto. §. 7. num. 9. §. Quid autem respondendum, expresse docent, quod quæ sunt ratione privati iuris, & officii, vt eligere, præsentare, seu conferre beneficium non valent, siue sint gesta a publico excommunicato, siue a tolerato, & iura quæ distinguunt inter excommunicatum publicè, & occultè, procedunt in his, quæ geruntur ratione publici officii, & hoc ratione publicæ utilitatis. Hinc ad iura in contrarium allata communiter respondent, procedere in excommunicatis non toleratis, & quidem capit. audiuimus, 24. quaest. 1. non agit de excommunicato occulto, sed de heretico manifesto, vt Innocent. in d. cap. si verè, nume. 3. de sent. excommunic. docet, iam enim Papa, qui longissime abſuit, hereticum eum esse nouit. Et quamuis occultè excommunicatus extra communionem ecclesie sit, quoad participationem suffragiorum ecclesie, quibus per excommunicationem priuatur, quandiu tamen nec notorius, nec denunciatus sit, iurisdictionis vsu non priuatur quoad alios, & ideo extra ecclesiam quoad hoc non est, ex Extrauag. Martini Quinti, de uitanda ſcandalala. Vnde, excommunicatione ab huiusmodi lata, valida cenſeri debet. Ex quibus etiam constat, falli Ledesin. dum putat, excommunicati ſententiam in foro exteriori ligantem, in fauorem esse ipsius excommunicantis, iam enim est, non in sui fauorem, sed in bonum publicum esse. Ex hoc fundamento.

36 *Primo* infertur, Quod Episcopus, aut alius iurisdictionem ecclesiasticam in foro exteriori habens, excommunicatione maiori excommunicatus denunciatus, aut notorius clerici percuſor, quemquam excommunicare valde non possit. Dixi [maiori excommunicatione.] Nam minori excommunicatione ligatus, siue publicus, siue occultus sit, validè ſententiam excommunicationis in suos ſubditos ferre potest: cum talis, ea quæ iurisdictionis sunt, exercere non prohibeatur, argum. cap. ſin. de cler. excommunic. minit. & docet Panormit. in cap. duobus, de sent. excom.

37 *Secundo* infertur, Vicarium Episcopi excommunicati denunciati, validè excommunicare non posse, vt Innocent. IV. in c. 1. & ibi glossa, de offic. vicar. lib. 6. statuit, & idem habet Rota de caſ. 4. de offic. vic. in nouis. Ratio est: quia cum vicarii iurisdictione ab Episcopi sui iurisdictione dependeat, cessante iurisdictione Episcopi etiam & vicarii iurisdictione cessat. Quod idem de cuiuscunque prelati vicario, seu vicem gerente in simili casu dicendum est, argu. d. c. 1. Sicut nec vicarius prohibente Episcopo suo aliquem excommunicare valet, argum. capituli, Quia plerique, de offic. ordin.

38 *Tertio* infertur, Nò valere excommunicationem ab inferiore latam, cui id a superiore suo fuit prohibitum, arg. d. c. Quia plerique, & ibi glossa, in verb. Attingi. Sicut neque si appellatione vsus iurisdictionis alicui interdicitur sit (vt pote fit, in quem censuram ferre vult, antequam eam terat, legitimè appellei) validè poterit illum postea excommunicare, quia appellatione hac, iurisdictionis vsus suspensus est. c. si a iudice, de appell. lib. 6. & ibi glossa in verb. Terneris. Quod idem de suspensione, & interdictione ſentendum est, arg. c. Quærenti, de verb. signif. & expresse docet glossa, in cap. licet, verb. excommunicationis, de sent. excom. lib. 6.

39 *Quarto* infertur, Episcopo in hostium manibus existente, vicarium eius excommunicare non posse, donec Episcopo

pub libertati restituatur; Sed Capitulum in hoc euentu excommunicare, & alia facere debet cap. si Episcopus, & ibi glossa, de supp. neg. præl. lib. 6. Quod idem de delegato, & subdelegato ob paritatem rationis ſentendū est; cum horum iurisdictione a delegantis iurisdictione dependeat, vt inferius dicetur; vnde impedito vsu iurisdictionis in ipſo, in illis etiam impeditis cenſetur, vt communiter DD. in c. licet, de offic. deleg. & Vgol. de cenſur. eccl. Tab. 1. cap. 2. §. 23. notant. Siue igitur ex aliqua ex causis prædictis, siue quia is, in quem index excommunicationis ſententiã ferre, vult, ipsam recuset, (acta enim a iudice recusato non valent, argum. ca. Quoties, & ibi glossa, in verb. appellent, 2. q. 6.) iurisdictionis vsus impediatur, excommunicatio, aut alia cenſura lata nulla cenſetur; dummodo impedimentum illud manifestum fuerit.

De varijs modis quibus iurisdictione acquiritur. Cap. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Iurisdictione ad ferendam cenſuram necessaria quot modis acquiritur.*
- 2 *Iurisdictione ordinaria quid sit.*
- 3 *Papa, Christianos oēs totius mundi excommunicare potest.*
- 4 *Papa in iurisdictione ordinaria tam contentiosa, quam voluntaria, cum omnibus Prelatis concurrit.*
- 5 *Legatus à latere, seu Nuncius Apostolicus, index ordinarius est, & omnes homines suæ prouinciæ excommunicare, & alijs censuris constringere potest.*
- 6 *Patriarchæ, Archiepiscopi, atque Episcopi, singulos suarum diœcesum homines excommunicare possunt.*
- 7 *Administrator generalis ecclesie Cathedralis a Papa datus, sicut Episcopus electus, & confirmatus, excommunicare valet.*
- 8 *Vicarius Patriarchæ, Archiepiscopi, necnon Episcopi, index ordinarius est, & in homines suæ diœcesis excommunicationis ſententiã ferre potest.*
- 9 *Vicarius Archiepiscopi præſente Archiepiscopo in sua prouincia, an suffraganeos excommunicare possit.*
- 10 *Vicarius ad formam Concilij Trid. a Capitulo electus, excommunicare potest.*
- 11 *Cardinalis sibi subiectos in ecclesia, cuius titulum habet, excommunicare valet.*
- 12 *Ecclesiam ad aliquem plenum iure pertinere, quid sit.*
- 13 *Abbatès excommunicationis ſententiã in Regulares sibi subiectos ferre possunt.*
- 14 *Capitulum ecclesie Cathedralis, ac aliarum ecclesiarum inferiorum, Sede vacante, & mortuo suo Episcopo, excommunicare potest.*
- 15 *Episcopo mortuo, Capitulum in iurisdictione tam spiritualium, quam temporalium, succedit.*
- 16 *Prelatus, & Capitulum vnum corpus constituunt.*
- 17 *Collegia ab ecclesia approbata iurisdictionem ordinariam habent, & excommunicare possunt.*
- 18 *Collegium quidnam sit.*
- 19 *Collegium, vt validè excommunicationis ſententiã ferat, quænam requirantur.*
- 20 *Concilium non solum Generale, sed etiam Prouinciiale, ac diœcesanum excommunicare, & leges ferre, ac statuta condere potest.*
- 21 *Sacerdotes simplices, & parochiales da iure communi excommunicare non possunt, & quare.*
- 22 *Beneficium curatum quodnam proprie dici debeat.*
- 23 *Episcopi olim Sacerdotes appellati sunt, & quàm obrem.*
- 24 *Sacerdos nomen est honoris, & dignitatis.*
- 25 *Excommunicandi potestas per superioris delegationem acquiritur.*

- acquiritur; in ordine ad illos, ad quos respicit ipsa delegatio.
- 26 Iurisdictio delegata quid sit, & a quo accipiatur.
- 27 Iurisdictio delegata ab ordinario accepta quando valeat, aut non valeat.
- 28 Delegans facultatem ferendi excommunicationem, si post delegationem re integra moriatur, delegatio extinguitur; secus autem si res capta fuerit.
- 29 Subdelegatus excommunicare potest: & quis subdelegatus dicatur.
- 30 Potestas excommunicandi prescriptione acquiri potest.
- 31 Consuetudine acquiri potest facultas excommunicandi.
- 32 Parochus ordinarius ex commissione illi facta, vel ex consuetudine prescripta potestatem excommunicandi sibi subditos acquirere potest.
- 33 Privilegio, excommunicandi facultas acquiri etiam potest.
- 34 Delicti ratione in suo territorio commissi, facultas excommunicandi delinquentem acquiritur.
- 35 Superior delinquens in territorio inferioris, ab eo excommunicari non potest.
- 36 Exemptus simpliciter a iurisditione alicuius, ab eo nec ob delictum excommunicari potest.
- 37 Privilegio habere solent Reges, Reginae, earumque filii: Item religiosi: necnon in specialibus filiis ecclesie Romanae recepti, ne ab ordinario loci ob delictum ibi commissum, excommunicari, aut alia censura irretiri possint.
- 38 Subiectione acquiri potest excommunicandi facultas, & quinam se alijs quoad hoc subijcere possunt.
- 39 Episcopus sibi subditum, in loco non subdito, communiter excommunicare nequit.
- 40 Episcopi statutum subditum suum in loco exempto suae diocesis delinquentem non ligat.
- 41 Enumerantur aliquot casus in quibus etiam & nu. 42. 43. 44. extra diocesim existentes, excommunicationem episcopi incurrunt.
- 45 Episcopus, aut alius quivis ecclesiasticus iudex extra suum territorium existens, etiam proprios subditos in suo territorio manentes communiter excommunicare non potest.
- 46 Asseruntur aliquot casus, in quibus iudex ecclesiasticus extra suum territorium existens, sibi subditos valide excommunicare potest.
- 1 **C**um excommunicate, iurisditionis actus sit, quibus modis, ea acquiri possit videndum est, ut quis sententiam excommunicationis valide ferre possit, ostendamus. Tribus autem modis acquiritur haec iurisdictio.
- Primo ipsa electione ad aliquam praelaturam, cui annexa est iurisdictio spiritualis in foro exteriori, & tunc communiter simul cum ipsa praelatura acquiritur iurisdictio (ut loquuntur) ordinaria supra subditos. Est autem iurisdictio ordinaria in hac materia, iurisdictio ecclesiastica fori contentiosi, quae alicui inhaerens, nomine proprio ab eodem exercetur. Unde iudices ordinarii appellantur, qui hanc iurisditionem habent, de quibus suo ordine dicemus.
- 2 Primo igitur cum potestas haec ad claves pertineat, ut in superioribus est dictum, plenitudo hae potestatis in Papa iure divino residet, unde ipse primus est subiectus, & praecipuus minister clavium, & ordinarius super omnes Christianos totius mundi, argum. c. cuncta per mundum, 9. qu. 3. & expresse tradunt Scot. 4. d. 19. q. vnic. ar. 5. qui hanc singularem opinionem habet, nempe, quod nemo praeter solum Papam potest propria auctoritate sic subditum excommunicare, ut ubique in tota ecclesia vitandus sit, & Duran. 4. dist. 18. q. 4. num. 7. Sotus 4. d. 22. q. 2. art. 1. Vgol. Tab. 1. c. 2. §. 20. Henriquez lib. 13. de excom. c. 24. §. 1. immo & in iurisditione ordinaria tam contentiosa, quam voluntaria cum omnibus iudicibus concurret, unde quoscunque Christianos suis constitutionibus & sententijs ligare potest a Papa vero potestas haec in alios praelatos deivatur, ut Bon. in 4. dist. 18. in ult. par. d. q. 3. & Henriquez lib. 3. de penit. c. 5. §. 5. & seq. & lib. 13. de excom. c. 24. §. 1. ubi alios refert, pluribus tradiderunt, cui sententia plurimum fauet, Conc. Trid. sess. 23. can. 8. dum dicit: *Episcopus auctoritate Summi Pontificis assumi*; hoc loquendi modo significans, Episcopos auctoritatem suam a Summo Pontifice dependenter habere.
- Secundo Legatus a latere, seu Nuncius Apostolicus, iudex ordinarius est, prout Clemens IV. in c. legatos, & ibi glossa in verb. legatos de offic. legat. lib. 6. docent, ex quo etiam loco Panorm. in cap. fin. num. 5. de transact. & in cap. penult. in princ. verb. Notio secundo. de arbitr. colligit, huiusmodi Legatos, ordinariam iurisditionem habere in tota Provincia, & maiores esse caeteris omnibus post Papam, & cum quousque suae provinciae concurrens, unde quoscunque illius provinciae excommunicare, & alijs censuris constringere possunt, arg. c. Nouit. de offic. legat. & fauet Nauar. in Man. c. 27. num. 5. & 45. Henriquez lib. 3. de penit. cap. 7. §. 3. & lib. 13. de excom. cap. 24. §. 2. Vgol. ubi supra, §. 20. num. 4. & alij omnes.
- Tertio Patriarchae, Archiepiscopi, & Episcopi ordinarii censentur, & quoscunque suae diocesis & excommunicare & alijs eidem censuris ligare valeat, ut colligitur ex capit. 1. & cap. Quanto, & cap. conquerente, ubi glossa in verb. iurisditionem, de offic. ordin. in antiq. & cum episcopus, eod. tit. lib. 6. ubi id habetur de episcopo, & cap. ut litigantes, eod. tit. & lib. 6. ubi id exprimitur de Archiepiscopo Bonau. 4. dist. 18. in ult. par. dist. q. 3. Scot. 4. distinct. 19. q. vni. art. 5. Durand. 4. dist. 18. quest. 4. num. 7. Sotus 4. dist. 22. q. 2. art. 1. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 24. art. 1. & citat. Maior 4. distinct. 18. quest. 8. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 5. Couar. in cap. alma mater, §. 3. num. 2. de sent. excomm. lib. 6. qui citat Jacob. Alma. in 4. distinct. 18. q. 1. art. 3. & est communis. Unde in c. vlt. 16. quest. 2. in fine. excommunicatio dicitur felix multo episcopi. Summissa in verb. excommunicatio. ubi Tabiena, verb. excom. §. secundo. Angel. verb. excomm. 1. §. 3. Pisanel. verb. excommunicator in principio.
- Quarto Generalis administrator ecclesiae Cathedralis a Papa datus iurisditionem habet ordinariam, & omnia quae episcopus electus, ac confirmatus facit, exercere potest, ut habetur in cap. is cui. & glossa ibi, de elect. lib. 6. idemque excommunicare, & alias censuras ferre potest sicut episcopus electus & confirmatus.
- Quinto Vicarius Patriarchae, Archiepiscopi, & Episcopi, iudex in eadem ordinarius est, & iurisditionem hanc in sibi subditos exercere potest, glossa in cap. licet, in verb. officialem de offic. vicar. lib. 6. & expresse Panorm. in cap. Quoniam, 1. num. 3. Ne praelati vices suas, qui ad hoc citat cap. sua. & ibi glossa in verb. vicarij, de offic. vic. & facit glossa in ca. perlectis, in verb. & iurgia. distinct. 25. & clarius Panorm. in cap. ab excommunicatione, nume. 16. de rescript. Vicarius autem Archiepiscopi praesente Archiepiscopo in sua provincia, vel vicino, in Archiepiscopi Suffraganeos excommunicationis, aut alterius censurae sententiam ferre non potest, ex glossa in d. capit. licet, in verb. officialem, de offic. vicar. lib. 6. cum hoc ei prohibitum sit, cap. 1. §. officiales, & ibi glossa, in verb. non attentent, de offic. ordin. An vero, si excommunicet, valida censenda sit? negat Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 2. §. 20. num. 8. Glossa vero in verb. Non attentent cum Bera. valere existimat, cum speciale sit in his sententijs quod etiam iniuste latae valeant, 11. qu. 3. cap. 1. & cap. sacro de sentent. excommunic. de qua re legendi sunt D. Thom. 4. distinct. 18. quest. 2. Paludan. ead. distinct. quest. 1. artic. 4. Richard. ead. distinct. art. 3. qu. 5. Item Vicarius ad formam Concilij Trident. sess. 24. cap. 16. de reform. a Capitulo Sede vacante electus eadem facere potest.
- Sexto Cardinales in ecclesijs quantum titulos habent, cum in eis iurisditionem episcopalem habeant, iudices ordinarii sunt, & excommunicare valent, ut habetur in ca. His quae

- quæ de maior. & obed. & ibi Panorm. num. 5. & citat Ioã. Monach. in c. vnic. de maior. & obed. li. 6. qui dicit Papam ita ſibi reſponſiſſe idem Panorm. in c. Querelam, numero 3. de elect. vbi etiam expreſſe docet Cardinales in titulis ſuis, & in capellis ſubiectis titulis habere ius epiſcopale, quod ex eo probat, quod Papa ibidem dicit capellam quãdam ſub nomine S. Saluatoris, ſubiectã titulo S. Sufannæ.
- 12 ſpectare ad Cardinalem *pleno iure in ſpiritualibus*. Tunc enim eccleſia dicitur ad aliquem pertinere pleno iure, quãdo ipſe, & non alius, exercet ibi iura epiſcopalia vt in cap. Quoniam, de priuileg. & citat ibi Ioan. Andr. in cap. vnic. de maior. & obed. lib. 6. & idem aſſerit Pan. in ca. fin. nu. 8. de poſtul. prælat. & Roman. con. ſil. 498.
- 13 *Septimo*, in Religionibus exemptis, Prælati Monasterij vt Abbates eccleſiarum regularium, iudices ordinarij ſunt quam primum electi, & confirmati ſunt, ideoque hanc iuriſdictionem in ſuos ſubditos exercere valent, cum in eccleſiis & ibi gloſ. in verb. excommunicationis, de maio. & obed. Panormitan. in cap. cum ab eccleſiarum, num. 10. de offic. ordin. & in ca. cum contingat, num. 21. de foro compet. Alex. Halenſ. 4. p. quaſt. 22. memb. 1. art. 4. §. 1. Durãd. 4. diſt. 18. q. 4. num. 7. Richard. 4. d. 18. art. 4. q. 1. Sotus 4. d. 22. quaſt. 2. art. 1. verſ. Nonime autem prælatocum. Nau. in Man. cap. 27. num. 5. Henriquez li. 13. de excomm. cap. 24. §. 3. Vgol. de eccleſ. cenſ. Tab. 1. c. 1. §. 20. num. 1. & hoc etiam priuſquam benedicantur, non ſecus, ac epiſcopi antequam conſecrentur, arg. eorum quæ docent gloſ. in cap. Tranſmiſſam, de elect. & Innoc. & Panorm. in c. venerabilem, tit. eod. & quod dictum eſt de Abbatibus, etiã de Prioribus, Guardianis, & alijs qui loco Abbatum ſunt, dicendũ eſt, vt præſati authores docent, & habetur in d. c. cum in eccleſiis, & gloſ. ibi.
- 14 *Oltavo*, Capitulum non ſolum eccleſiæ Cathedralis, ſed etiam aliarum eccleſiarum inferiorum, quæ Capitulum habent, Sede vacante, & mortuo ſuo Antiftite, eandem iuriſdictionem habent & excommunicare, ſuſpendere, & interdicare poſſunt. Eſt enim regula communis, quod epiſcopo mortuo naturaliter, vel ciuilitate, pura quia captus eſt ab hoſtibus, Capitulum ſuccedit in iuriſdictione tam ſpiritualium, quam temporalium, præterquam in paucis exceptis. Quæ regula colligitur ex c. cum olim, & ibi gl. in ver. Capitulo, & Panorm. ibidem, num. 2. de maior. & obed. & ibi gloſ. in verb. Epiſcopali, & in verb. vacante, & in verb. iuriſdictione, & c. ſi epiſcopo, de ſupp. neg. præl. lib. 6. gloſ. in Clem. 1. in ver. Capituli, de heret. & Panorm. in cap. His quæ, num. 2. & 3. & ibi gloſ. in verb. pro bono pacis, de maior. & obed. vbi Panorm. docet vacante Sede ſeu eccleſia, nõ ſolum Cathedrali, ſed etiam eccleſia inferiori, ſuccedere Capitulum in ijs, quæ iuriſdictionis ſunt. Idem tradit Hoſtienſ. in cap. ad abolendam, de heret. verſ. Sede vacante, & etiam Innoc. in d. cap. ad abolendam, inter cetera dicit, quod mortuo prælato, eius poteſtas tranſit ad eum, a quo accepit poteſtatem: & in cap. cum dilectus, de conſuetud. in princ. clarè dicit, quod mortuo Abbate, adminiſtratio ad Capitulum tranſit, & hanc etiam opinionem videtur ſequi Ioan. de Lign. poſt Laud. in Clem. Ne in agro, de ſtatute. vbi ſignat & dicit hoc ſeruari de conſuetudine, quod mortuo Abbate iuriſdictione tranſit in Capitulum, & idem dicendum eſt eadem ratione in alijs prælatis. Nam poteſtas eſt in eccleſia, & dignitate, & prælatus & Capitulum faciunt vnum corpus, vt in c. ea noſcitur, de his quæ ſunt a præl. & ideo merito mortuo. prælato ſuccedit Capitulum, & facit d. Clem. Ne in agro §. Abbate. Nauar. cap. 27. num. 5. in Manuali. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 24. §. 1. in fine. Vgol. vbi ſupra. Quinam vero ſint caſus illi in quibus Capitulum non ſuccedit mortuo. prælato fuſius explicant gloſ. in ca. cum olim. in verb. Capitulo, & ibi Panorm. num. 2. de maior. & obed. & idem Panorm. in cap. His quæ, tit. eod. numer. 3. & Ioan. Andr. in cap. vnic. tit. eod. libro 6.
- 17 *Nono*, Collegia ab eccleſia approbata, iuriſdictionem etiam ordinariam habent, & excommunicare, & alias cenſuras ferre poſſunt. Eſt autem collegium corpus quoddã in clericis conſtans ad maiorem Deuotionem, & reuerentiã inſtitutum: vt ſunt Capitula eccleſiarum Cathedralium,

neon aliarum quæ collegium habent clericorum ſecularium, vel regularium. Dixi, *collegia clericorum*, & c. Sicut enim collegium ex laicis conſtaret, aut laici tanquam homines ex collegio vocentur ad iuriſdictionem exercendam, vtique nec excommunicare, nec vllam aliam cenſuram validè ferre poterunt, cum vt diximus, laici huiusmodi iuriſdictionis ſpiritualis incapaces ſint. Ceterum vt collegium aliquod valide ſententiam excommunicationis ferat, requiritur Primò, vt uocentur omnes habentes facultatem dandi ſuffragium. Secundò, vt ſaltem duæ partes eorum conueniant qui volunt, debent, ac poſſunt intereſſe, ex Pan. in cap. cum inter vniuerſas num. 9. de elect. & in cap. cum inter Canonicos, num. 6. tit. eod. & fuſius in cap. cum omnes, num. 11. 12. & 13. de conſtitut. Tertio, vt de huiusmodi cenſura ferenda ſimul deliberet, & decernant, alioquin a collegio factum non cenſebitur. Panorm. in cap. gratum, numer. 7. de poſtul. præl. & citat gloſ. in l. Sicur, ff. quod cuiusque vniuerſ. & gloſ. in cap. 1. de reb. eccleſ. non alie. li. 6. & idem late docet Felin. in cap. cum omnes, num. 24. de conſtitut. & in cap. dilectus, numero 6. de Simon. Quarto, vt maior, ſaniorque pars eorum, qui conuenerunt, & facultatem ſuffragandi habent, ad cenſuram illam conueniant maior autem ſaniorque pars intelligitur, reſpectu habito ad totum collegium congregatum, argum. cap. eccleſia veſtra, de elect. & ibi gloſ. in verb. dirigebant, & in cap. 1. de his quæ ſunt a maio. par. Cap. & ibi gloſ. in verb. rationabiliter, & optime Panorm. in c. Quia propter, numer. 7. & ibi Ioan. Andr. & idem Panorm. in d. c. eccleſia veſtra, nu. 2. de elect. & in c. in Geneſi. in princ. tit. eo. Sicut enim hæc requiruntur, vt aliquid a Capitulo ſeu collegio validè fieri dicatur, ita etiam vt validè cenſura ab eodem ferri poſſit.

20 *Decimo*, Eandem iuriſdictionem ordinariam excommunicandi, & alias cenſuras ferendi non ſolum Concilium Generale legitime id eſt, auctoritate Papæ congregatum, argum. c. 1. de iudic. ſed etiam Prouinciale, Archiepiſcopi, aut Legati eiusdem prouinciæ mandato conuocatum, arg. c. Graue nimis de præben. & Panorm. ibi. & Sotus 4. diſt. 22. quaſt. 2. art. 1. verſ. Atqui Pontifex. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 24. §. 1. Vgol. de cenſ. eccl. Tab. 1. c. 6. num. 2. Id quod etiam da Synodo Diaceſana, auctoritate epiſcopi diaceſis collecta, ſentendum eſt, arg. d. cap. Graue nimis, & præſati authores tradunt. Si quidem prædicta omnia leges edere, & ſtatuta condere poſſunt, quibus aliquid ſub excommunicationis pena præcipiant, aut prohibeant; Concilium autem Generale eas ſtatueri, poteſt quibus omnes, Prouinciale verò & Diaceſanum quibus totius illius prouinciæ aut diaceſis ſubdit ligantur.

21 Hi igitur omnes iuriſdictionem ordinariam habent, & ex iure excommunicare poſſunt, non alij: Quamuis enim nonnulli, vt Hoſt. Tit. de ſentent. excomm. c. 7. & Io. Bach. 4. d. 17. q. 2. art. 1. & Archid. in c. Romana. de ſent. excomm. lib. 6. velint parochos habentes curam animarum, a iure etiam poteſtatem excommunicandi habere in criminibus notoris, & in quibus non requiritur lib. III oblatio; nõ autem in occultis nec in his, quæ iudicalem indagacionem requirunt, fundantes ſe in hoc quod 2. q. 1. c. Nemo epiſcopus, dicitur. *Nemo epiſcopus, nemo præbyter excommunicet aliquem, antequam cauſa probetur, propter quam eccleſiaſtici Canones hoc fieri iubent.* Vbi gloſ. in verb. excommunicet fauere videtur. Quo in loco dicitur non ſolum epiſcopum, ſed etiam præbyterum ſimplicem excommunicare poſſe, & facit c. Alia cauſa, 16. q. 1. & eſt verbum S. Hieronymi epiſt. 1. ad Heliodorum, vbi dicitur; *Illi, id eſt, præbytero, ſi peccauero, licet me tradere Sathana in interitum carnis, id eſt excommunicare, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini Ieſu.* Alij tamen omnes docent, de iure conamuni non ſolum ſimplices Sacerdotes, ſed neque parochiales excommunicare poſſe. Ita D. Thom. in addit. 3. part. quaſt. 22. art. 1. Ales. de Ales. in 4. par. Sum. q. 22. memb. 1. artic. 4. §. 2. Bon. 4. diſt. 18. in vlt. par. diſt. quaſt. 3. Rich. 4. diſt. 18. art. 4. q. 1. Gab. 4. d. 18. qu. 2. art. 2. concl. 3. Sotus 4. d. 22. q. 2. art. 1. concl. 2. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 24. §. 3. Panorm. in cap. cum contingat, num. 30. de foro compet. vbi citat, multos Canonitas pro hac ſententia, & in c. ſi Sa-

cerdos, num. 10. de offic. ordin. Natur. capit. 27. num. 5. in Manuali, & in c. cum contingat. in secunda causa nullitatis. num. 26. & 27. de rescript. Martin. Ledes. 2. 4. q. 24. art. 1. Steph. Costa. repet. in rubr. de sent. excom. li. 6. num. 26. Tabien. verb. excommunicatio. 3. num. 1. Quorum omnium hæc ratio est; quia excommunicatio ad iurisdictionem fori contentiosi spectat, & propriè prælatorum est; Sacerdotes autem simplices & parochiani curati, nullam iure cõmuni iurisdictionem fori contentiosi habent; Vnde nec excommunicare, nec alias cõfuras in suos subditos ferre possunt. Alias rationes affert Panor. in d. ca. si Sacerdos, quibus hanc sententiam confirmat, nimirum quia non debet fieri nisi cum causæ cognitione, & fertur in inuitum. 1. q. 1. ca. Nemo episcopus. Sacerdos autem Curatus cum huiusmodi carea iurisdictione, hæc facere nequit. Item excommunicatio est meri imperij; vt notat Innoc. in ca. Transmissam de elect. & in c. de causis. in verbo, consensu. de offi. deleg. & docet clarè Host. in c. Quod sedè. de offi. ord. & Specul. in Tit. de iurisdic. omni. iudic. in vers. Secundum canones & Steph. Costa. repet. in rubr. de sent. excom. lib. 6. num. 24. & 25. Simplex autem curatus non habet ea, quæ sunt meri imperij. Item iura tantum à iudicibus dicuntur excommunicationem esse ferendam, vt in c. cum medicinalis de sent. excom. lib. 6. vbi textus repetit. Verbum iudex, ad idè c. Querenti. de verb. signif. & fufius idem Panor. in cap. Si quis contra. num. 5. 1. de foro compet. Accedit consuetudo quæ optima legum interpret est vt habetur in c. cum dilectus, de consuetud. videmus autem excõicationem a parochis non ferri. Nec contrarium ex iuribus citatis probatur. Nam c. Nemo episcopus. 2. q. 1. vt docet Alex. de Ales in 4. p. q. 22. memb. 1. ar. 4. §. 2. intelligitur, quod presbyter, idest Archipresbyter siue plebanus qui habet iurisdictionem non potest excõicare, non quicumque prout intelligitur c. cum ab ecclesiis de offic. iudic. ordin. vbi pro ratõ habuit Alexander Papa III. quod plebanus Sancti Pancratij subditos suos excõmunicaret, fuit. n. ordinatus plebanus ille, & prælatus, & iurisdictionem fori contentiosi habens, vt testatur ibi Panor. 1. quod enim prælatus esset testatur Põtifex, cum prælatum appellans; ordinarium fuisse ipse titulus docet, habetur. n. hoc c. sub. tit. de offic. iudic. ordin. iurisdictionem autem fori contentiosi habuisse constat ex eo, quod excommunicabat parochianos suos, nõ igitur ex eo quod parochus, sed quia iurisdictionem fori contentiosi 2. habet excommunicare potuit. Sunt enim duo genera beneficiorum, quæ dicuntur curata, vnum, habito respectu ad forum penitentia, quod propriè dicitur curatum, ex Panor. in c. Dudum. 2. num. 7. de electio. & glos. in Clem. Dudum. §. statim in verb. impendant. de sepult. qui dicit, quem curatum propriè dici, seu curam animarum habere, quando astringitur ad dandum Sacramenta sub cura sua positis, & illi cogatur ab eo recipere. Alterum curatū dicitur, respectu fori contentiosi vt habetur in Extrau. Excrabillis. vers. Quantum autem ad modificationem de præben. & glos. in d. extrau. in princip. in verb. curam animarum & in si. in d. vers. Quantum autem in verb. iuribus, & qui tale beneficium hæt, quia iurisdictionem spirituale annexam habet, excõicare interdicit, & absoluit, & similia exercere pot; quale fuit beneficium quod dicitur S. Pancratij plebanus habuit, vnde excommunicare potuit, & licet Innoc. & Io. Andr. in c. de multa, de præben. velint tale beneficium dici etiam propriè curatum; Alij tamen vt Panor. in d. dudum. 2. nu. 7. & Paul. Fufe. de visit. & regim. eccles. li. 2. c. 7. num. 5. quos refert, & sequitur Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. c. 2. §. 19. nu. 6. volunt non ita propriè curatum appellari neque præsens sermo de huiusmodi curatis, sed de parochis qui curam animarum communiter acceperunt, institutus est. Quis igitur sensus prædicti ca. Nemo 2. q. 1. sit, ex dictis constat, quamuis etiam aliter responderi possit, cum enim excõicatio duobus modis ferri possit, vel cõ solennitate illa, de qua habetur 1. q. 5. c. debent. quo modo tantum ab episcopo fertur, vt ait Panor. in c. cum ab ecclesiis, num. 5. de offic. ordin. vel sine solennitate, quo modo ab alijs inferioribus episcopo, nimirum, eius Vicario, aut alijs iurisdictionem fori contentiosi habentibus fertur, ideo vt ostenderetur quacunque rone feratur excõi-

catio, non nisi cognita cõ fieri debere, & episcopi, & presbyteri mentionem fecit, vt Vgol. vbi supra respõdit. Et similiter ad cit. ca. alia causa. 16. q. 1. respondendum censent Alex. de Ales, & Vgol. De illo enim presbytero loquutus est ibi D. Hieronymus, qui iurisdictionem talè habuit, qualem habuit Apostolus Paulus, qui quosdã excõicando Sathanæ tradidit, vt in c. Audi. 11. q. 3. habetur. Sic etiam & c. si Sacerdos, de offic. ordin. vbi si cuius damnus datum est, iustitiam petierit, Sacerdotem ipsius authorem damni excõmunicare posse dicitur, intelligi debet de Sacerdote alias ordinario iurisdictionem fori contentiosi habente, vt Panor. in d. ca. si Sacerdos. nu. 10. & Steph. Costa. repet. in rubr. de sent. excl. li. 6. nu. 26. & Vgol. vbi supra exponunt.

23. † Nam & episcopi olim appellabantur Sacerdotes 95. d. c. olim Sacerdos. n. nomen est honoris, & dignitatis 21. d. c. clericos, & hoc ipsum titulum declarat, inscriptus est. n. de officio iudicis ordinarij, vt ergo decretalis illa titulo conueniat, intelligi debet de Sacerdote alias ordinario, vt. n. Panor. vbi sup. & glos. in c. tibi qui de rescr. li. 6. & in c. Bonæ. de confir. vti vel inuti, & in c. Si super gratia, de off. deleg. lib. 6. docent nigrum rubro idest, materia infra scripta titulo conuenire debet. Hoc et probatur ex illis verbis textus *Nisi iudicario ordine &c.* & ex illis *petierit iustitiam* certum autem est, quod à simplici curato non petitur iustitia contra damnus inferentem, nec coram eo, ordine iudicario proceditur. Non igitur à iure Parochus excõmunicandi facultatem habet. An autem consuetudine, aut alia ratione id Sacerdotes consequantur, infra dicitur.

25. Secundo per superioris delegationem iurisdictione excõicandi, aliasque censuras ferendi acquiritur, hæc autem iurisdictione, nec ordinaria est, nec ita latè patet sicut illa, sed in ordine ad illos solum est, quos respicit ipsa delegatio.

26. Est aut iurisdictione delegata, quantum ad præsens institutum spectat, iurisdictione ecclesiastica fori contentiosi, quam quis ab Ordinario delegandi facultatè tempore delegationis non impeditam habente, accipit, vt excõicationem, aliasque censuras, vel, cum causa cognitione, vel sine cause cognitione ferre possit. Vt colligitur ex c. 1. & ibi glos. in vet. resistentibus de off. deleg. & Cou. in c. Alma mater. 1. p. §. 1. nu. 1. de sent. excl. lib. 6. Vgol. de cens. eccl. Tab. 1. c. 7. & est omnium communis opinio, de qua (vt ait Couar.) minime disputare oportet. † Accepta igitur ab Ordinario excõmunicandi facultate, eam ferre delegatus pot, dummodo delegationis tempore delegans eam ferre poterat, si. n. Ordinarius tempore delegationis vsam iurisdictionis impeditū habeat vtique delegatio facta non valebit. Immo vero, cõsi delegatè tempore quo delegat iurisdictionem habeat, si tamen post mandatam delegationem, antequam delegatus per legitimam citationem factam, re illam incipiat cognoscere, c. gratum, & ibi glos. in verb. quasi ceptum. & fina. nu. 5. de offic. iud. deleg. & c. si. de offic. legis qui delegauit, moriatur, aut alia de causa suam iurisdictionem amittat, in eo scilicet, quia aut deponitur, aut ad alium locum trãsfertur, nec tum quidem delegatus excõicare, aut aliam censuram ferre, sed nec aliquid aliud virtute illius delegatoinis facere poterit Sicut. n. tunc delegans iurisdictionem non habere supponitur, ita nec delegatus aliquã habere potest. Addidi, si delegatus non inciperit causam illam cognoscere antequam delegans moriatur, aut alia ex cõ iurisdictionem amiserit, tamen iam causam illam cognoscere inciperit, nõ obstãte quod delegans mortuus sit, aut sua iurisdictione priuetur, causam illa prosequi poterit arg. c. Gratum de offic. deleg. & c. si. de offic. leg. Hinc fit, vt qui commissionem aliquos excõmunicandi, vel illos absoluedi habuerit, & ante mortem delegantis eorū aliquos excõmunicauerit, vel absoluerit, mortuo delegante, reliquos excõmunicare, vel absoluerit nequit, nisi negotium omnium, qui excõmunicandi, vel absoluedi sunt, connexum fuerit, arg. c. licet, & ibi glos. in verb. te integra, & Panor. num. 5. de offic. deleg. Felin. in c. pastoralis, §. quoniam de rescript. Vgol. vbi supra. c. 7. §. 1. num. 6. Et quod de mortuo delegante dicitur, etiam & de deposito intelligendum est, nam depositus mortuo æquiparatur quoad dignitatem, vt Panor. in dict. capit. licet, numer. 7. docet.

28 *Certum.* An ſicut ſi delegans delegationis tempore, aut notorius excommunicatus, denunciatus, aut ab officio ſuſpenſus ſit, ita vt nec iuriſdictionem exercere, nec eā delegare poſſit, ita etiam ſi poſt delegationem factā delegans in excommunicationem incidat, hocque notiffimum ſit, delegatus procedere poſſit in cauſa ſibi commiſſa, durante eius excoicatione, Doctores dubitant, & queſtionē hāc in c. licet, de offic. deleg. diſputant, vbi glo. in verb. re integra in fine. Innoc. & Pan. ibi. num. 8. Gemin. in c. 1. de offi. Vic. lib. 6. & alij, & quidem Innoc. & Ioa. And. & Gemin. abſolute & indiſtincte docent, quod ſiue delegatio facta fuerit in totum, ſiue in partem, non expirat, nec ſuſpēditur iuriſdictione ſubdelegati, ſeu delegati per excommunicationem delegantis, niſi mandatum eſſet nudū miniſterium, vt infra dicemus, ea rōne ducti, quia iuriſdictionis vſus ad delegatum ſā translatus eſt, qui delegantis excoicatione tolli non poteſt. At vero Hoſt. non ita abſolute hoc concedit, ſed diſtinguit: quia aut tota cauſa delegata eſt, & tunc procedit opinio Innoc. & aliorum, aut pars tantū cauſa delegata eſt, & tunc ſuſpēditur iuriſdictione delegati, nec vltius procedere poteſt, eo quod non debet is admitti cuius auctor repelleret. c. licet ex quadam. de teſtib. & quia quaſi idem eſt conſistorium ſeu forum delegati in delegati. Verius tamen reſpondet Pan. vbi ſup. que ſequitur Vgol. de cenſ. eccl. Tab. 1. c. 4. §. 4. nu. 7. Quod aut delegans fuit excommunicatus denunciatus re integra, & tūc quidem delegati iuriſdictione ſuſpēditur, quia cum delegati iuriſdictione a delegante dependat. arg. l. 1. §. qui mandatum ff. de offic. deleg. & antequā res capta eſt, iuriſdictione in delegatum efficaciter non tranſiuit, arg. c. Quāuis de offic. deleg. lib. 6. vti que poteſtas delegantis, vt pote ſuſpenſa, & impedita in delegatum tranſire non pot; Aut res capta iam fuit, & tunc quia iuriſdictione ad delegatum efficaciter tranſiuit, arg. c. Relatum & c. gratum, de offic. deleg. lib. 6. vti que poteſtas delegantis, vt pote ſuſpenſa, & impedita in delegatum tranſire non poteſt; Aut res capta iā fuit, & tunc quia iuriſdictione ad delegatum efficaciter tranſiuit, arg. c. Relatum, & c. gratum, de offic. deleg. per delegantis excommunicationem, delegati iuriſdictione non impeditur, ſicut neq. per mortem delegantis re non integra, delegati iuriſdictione expirat. Nec militat ratio Hoſt. Si quidem, licet excoicato epifcopo vicarius ipſius nihil quod ad iuriſdictionem pertinet, exercere poſſit, vt habetur in c. Romana. de off. vic. li. 6. quoniam epifcopi, & vicarij idem forum eſſe cenſetur, ex glo. in d. c. Romana. in ver. ipſius. Vnde à vicario ad epifcopū non appellatur; Quia tamen delegantis, & delegati non idem conſistorium eſt, vnde à delegato ad delegantem appellari pot, vt in c. 2. de conſuetud. li. 6. & c. ſi is, cui de offic. deleg. lib. 6. delegante excoicato delegatus re capta ſeu non integra, procedere valet, vt glo. in d. c. Romana. in ver. ipſius, & Pan. vbi ſup. teſtatur. Adde tamen hoc verum eſſe niſi delegans nudum ac ſimplex ſolum miniſterium delegato commiſiſſet, cū n. delegati alicui poſſit res vel cum cauſa cognitione, vel nudū miniſterium tantum, cui res cum eius cognitione delegata eſt, modo delegatus de ea cognoſcere caperit, excommunicato, aut mortuo delegante, adhuc in ea procedere poterit, ſi vero ſimplex & nudum miniſterium, ſeu executio ei tantum delegetur quādoquocumque, & quomodocumque delegantem impediti conuenerit, agere delegatus poſtea nihil omnino valet, vt preſati authores oēs Inn. Gem. Ioa. And. Pan. & alij ſcribūt. Vnde, qui ſimplex delegatus eſt ad excoicandum, aut aliam cenſuram ferendam, id eſt, ſiue n. vlla cauſa cognitione, ſi priuſquam delegans mortuus, aut quouis modo iuriſdictione ſua priuatus fuerit excommunicationis ſententiam non pronunciauerit, virtute commiſſionis ſuæ poſtea excoicare, aut aliam cenſurā valide ferre non poterit, cū delegatus talis nihil proprij hēat, ſed iuriſdictione tota ſemper ipſius delegatis ſit, arg. c. Sanē quia & ca. ex literis, de offic. iud. deleg. & l. 1. §. qui mandatum. ff. de offic. deleg. & l. 1. ff. de offic. eius. Sicut igitur, vbi iuriſdictione delegatis morte, aut alia via tollitur, & delegati poteſtas tollit, ita delegans iuriſdictione ſuſpenſa & impedita ſimplicis delegati poteſtas ſuſpenſa, & impedita eſſe cenſetur.

29 *Quod de delegato iā diximus, ſimili rōne & ſubdelega-*

to cenſendum eſt, ſiquidem ſubdelegatus ille, qui facultatem hāc à delegato ſubdelegandi, poteſtatem tunc temporis non impeditam habēte, accepit, excoicare etiā poteſt. Dicitur autē ſubdelegatus hoc in loco, delegatus à primo delegato datus. arg. c. licet. de offi. deleg. & c. ſi ſub deleg. de off. deleg. li. 6. Etenim, vt dictum de delegato eſt, ſi ſubdelegans tempore quo ſubdelegat, aut antequā ſubdelegatus exercere facultatem capit, primi delegantis morte, aut aliqua alia de eā ſuam amiſerit iuriſdictionem, ſubdelegatus tūc nihil virtute talis ſubdelegationis facere valet, arg. d. c. licet. de offi. deleg. Solum autē huiuſmodi ſubdelegandi facultatem hēnt delegatus Papæ. arg. c. Paſtoralis, & c. Quoniam, de offi. deleg. & ca. cum cām. de appellat. & ibi glo. in ver. Delegatus & delegatus ad vniuerſitatē cauſarum; talis. n. vt glo. in d. c. delegatus in fine, ait, bene poſſet vnā cauſam alij ſubdelegare. ff. de iur. cum prætor. §. 1. aliaſ nō pot. ff. de offi. proconſulis & leg. Et is deniq. cui in particulari, vt ſubdelegare permiſſum, & conſeſſum eſt de qua vide latē per Iaſ. in l. iudice C. de iud. & Alex. ibi.

30 *Tertio etiam iuriſdictione hāc acquiri pot preſcriptione vt colligitur ex c. Duo ſimul. & ibi Pan. nu. 2. de offi. iud. ord. & c. cū contingat & ibi Pan. nu. 16. de foro compet. c. cum olim, & ibi glo. & Pan. nu. 5. & 6. de præſcr. & Rota deciſ. 2. in nouis, de præſcr. Ad quam tamen præſcriptionē faciendam requiritur, vt eis in quos poteſtatem hanc excoicandi, & alias cenſuras ferendi præſcribit, aliqua rōne præ ſit, nimirum vt parochus ſit populi illius ſi in populū, aut Canonicoꝝum Prepoſitus vel Archidiaconus ſit, ſi in Canonicos hanc poteſtatem præſcribere velit. Subiectus n. aliquo modo eſſe dēt is, in quē poteſtas hanc exercetur. Immo pot; quis facultatem excoicandi tantum præſcribere, non autem vt alias cenſuras ferre poſſit, vt Pan. in c. cū olim. nu. 7. & Felin. in c. auditis nu. 10. de præſcrip. late docent; quia præſcriptio non debet extēdi etiā ad caſum omnino ſimilem vt in c. cum contingat de decim & c. cū contingat, de foro compet. vbi ex præſcriptione competebar iuriſdictione ſine poteſtate excoicandi, vel aliter coerendi, & facit quod in ſimili notatur in c. cum ex inuncto de heret. & notat Pan. vbi ſup. Nam tantum poſſidet & præſcribit quantum exercuit. arg. c. cum in tua de decim. Quod tamen intelligi debet de eo qui ita tunc excoicandi actum exercuit, vt eius ſolum non autem ſuſpēdendi, aut interdicendi poteſtatem præſcribere intenderet; ſecus autem ſi vnum iuriſdictionis actum, exempli cā excoicationis actū exercuerit, vt tamen animum habeat acquirendi vniuerſam iuriſdictionem, tunc n. præſcripta facultate excoicandi, & reliquis cenſuras ferendi poteſtatem præſcriptam eſſe dicendum eſt ex Innoc. in c. dilectus de capell. Monac. & Pan. in c. cum olim. nu. 6. de præſcr. & in c. cum in tua. nu. 3. & 5. de decim. & Rota deciſ. 1. de præſcr. in nouis. ad quod allegat. Pan. I. poſſideri in princ. ff. de acquir. poſſeſſ. vbi dicitur quod ad acquirendam poſſeſſionem fundi nō eſt necesse vt oēs glebas circū ambulet, ſed ſufficit quālibet partem fundi introite dimmodo mente & cogitatione hac fiat, vt totū fundū vſq. ad terminū velit poſſidere.*

31 *Quamuis aut iuriſdictione hęc iſtis præſertim modis acquiratur, alijs tamen modis ea coparari poteſt, nimirum Conſuetudine, c. Dudū. §. Sed cum in iure de elect. Innoc. in c. Queſiuit de his que ſunt à maiori par. Capit. id oibus cenſuris docet. Cuius rō. hac eſt, quia cenſuras ferre ad iuriſdictione pertinet, vt ſuperius demonſtratum eſt; iuriſdictione aut conſuetudine acquiritur. c. cum contingat, & ibi glo. in verb. vel conſuetudine & Pan. ibi. nu. 5. de foro compet. & c. Romana de off. ord. li. 6. & c. Romana verſ. Neq. Suffraganeorū, & ibi glo. in ver. de conſuet. de foro compet. li. eod. & c. Romana, & ibi glo. in verb. conſuetudine, de ſent. ex c. li. 6. Vnde ex conſuetudine præſcripta per Pontificem, aut Epifcopum approbata, quidā ſuper ſubditos quibus præſunt, iuriſdictionem hanc in vtroque foro habent vt Archidiaconus, Archipreſbyter, & Decanus, vt externa iſtorum gubernatio ſit efficaciā cū hac coactiua. Vt docet Henriq. in 1. 3. de exc. c. 24. §. 2. citas Ang. ver. excoicator. & de Archidiacono id videtur colligi ex cap. 1. & ibi glo. in verb. corrigat. de offic. Archid. & facit cap. perlectis & ibi glo. in ver. & iurgia. d. 2. 5. Pan. in c. officiu de offic. Archid. glo.*

glo. in c. cum in cunctis, in ver. Archid. de elect. & in c. cum satis, in verb. consuetudinis de offic. Archid. & glo. in c. Nemo, 2. q. 1. in verb. excommunicatus, & habetur in c. 1. de eo qui fut. ord. recep. & ibi glo. in verb. Archidiaconorum. Sic etiam de Archidiaconis, quod excommunicare possint, vel excommunicatione, & mandato episcopi, c. Archid. & ibi glo. in verb. promulgare, de offic. Archid. vel de antiqua, & approbata consuetudine, tradunt S. Bonau. 2. d. 18. in vlt. p. d. q. 3. Richar. 2. d. 18. ar. 4. q. 1. qui pro hoc citat c. 1. de off. Archid. & in c. Dudus, 2. §. licet autem, & ibi glo. in verb. suspendit de elect. habetur Archidiaconi

32 de consuetudine suspendere posse ¶ Patet ratione S. Th. in addit. 3. p. q. 22. art. 1. Alex. de Ales in 4. p. q. 22. memb. 2. art. 4. §. 2. Bon. & Rich. vbi sup. Gabr. 4. d. 18. q. 2. ar. 2. conclus. 5. Mart. Ledes. 2. q. 2. art. 1. Sotus, 4. d. 22. q. 2. art. 1. concl. 2. Host. in Summa, Tit. de sent. excom. 1. §. Quis pot. excommunicare, ante finem, Angel. in verb. excom. 1. §. 3. Pisan. verb. excommunicator, Summa confess. lib. 3. tit. 3. q. 49. Rochus Curtius in ca. fin. de consuetud. circa finem, Tabien. verb. excom. 3. Nau. in Man. c. 27. nu. 5. decet, p. rochos ordinarios ex commissione eis facta, vel ex consuetudine prescripta subditos suos excommunicare posse saltem in quibusdam casibus eis a iure concessis, sicut in furtis, rapinis, & huiusmodi consuetum est eni in ver. Rich. d. art. 4. q. 1. quod excommunicant parochianos suos committentes furtum, vel rapinam, in generali dicendo sic, excommunico illum, qui talem rem furatus est, vel rapuit ceterum, vt notat glo. in c. Nemo 2. q. 1. episcopi iam prescripterunt contra multos, & vt ait Ioan. Bach. 4. d. 17. q. 2. art. 1. de facto episcopi in multis inhiuerunt, & ex consuetudine in multis est contraria. Vnde recte monet Ledes. vbi sup. quod vbi est consuetudo, quod parochi excommunicent, & Episcopus, vel superior tacet, standum est consuetudini, vbi vero talis consuetudo non est, excommunicatio lata a parochio, nulla est tanquam sententia lata a iudice non competenti: & quicquid olim fuerit, nunc consuetudo qua parochus alicubi excommunicabat pro rebus subtractis, aut de perditis, per Concil. Trident. sess. 25. de reform. c. 3. reuocata est, & demandatum id est soli episcopo ex Henriquez lib. 13. de excommunic. c. 24. §. 3.

53 **Privilegio**, etiam facultas excommunicandi acquiritur, vt habetur c. cum contingat, & ibi Pan. num. 5. de foro compet. & c. auditis, & ibi Pan. nu. 4. de prescrip. & idem Pan. in c. duo simul, num. 2. de offic. ordin. & c. ex parte Decani, & ibi Pan. nu. 1. de rescrip. vbi Canonici Laudunensis Capituli privilegium a Romano Pontifice obtinebant, vt excommunicare possent omnes sibi iniurias inferentes, vel bona sua detinentes, & Pan. ibi affirmat priuilegium personarum concedi posse priuilegium excommunicandi suos manifestos malefactores gl. in c. Romanus, in verb. consuetudine, in fine, de sent. excom. li. 6. & facit c. ex p. 1. de verb. signif. vbi concessum erat Canonici Carnoten. quod neminilicetum esset absolvere excommunicatos pro ecclesia Carnoten. nisi satisfactio pro emenda premissa.

34 **Ratione**, etiam delicti in suo territorio commissi, facultas, & iurisdicção excommunicandi delinquentem comparatur, c. postulati, & ibi glo. in verb. delinquit, & c. vlt. & gl. in verb. ratione delicti, & ibi Pan. num. 7. 8. & seq. de foro compet. & c. placuit, 6. q. 3. Quamuis enim delinquens non sit subditus a quo ipse excommunicantis, si tamen ibi delinquat, eius fori efficitur, & excommunicari ab eo potest, vt concedit Gabriel, 4. d. 18. q. 2. art. 2. concl. 5. dummodo tamen aut ibi sit, aut antequam inde exierit legitime citatus fuerit ex Pan. vbi sup. nu. 7. Hoc tamen verum esse tenetur, dummodo non sit ipse excommunicantis superior, qui delictum committit, tunc enim ab eo excommunicari nequit.

36 ¶ Cuius defectu Episcopus Prouincie Archiepiscopum excommunicare non potest. Vel nisi qui deliquit exemptus si simpliciter a iurisdicção excommunicantis; tunc enim etiam in suo territorio habitans, & ibi delinquens, excommunicari ab eo non potest, facit glo. in c. placuit 6. q. 3. Pan. in c. tuarum, num. 8. de priuileg. vel nisi is, qui delinquit priuilegium habeat ne ab ordinario excommunicari suspendi, aut interdici possit; tunc enim delinquens ab Ordinario loci excommunicari non valet. ¶ Quale priuilegium Regibus,

Reginis, eorumque filijs concedi solet, nec non religiosi quibuscunque non personam tantum, sed ordinem privilegiorum, vel locorum ratione, vt habetur in c. Ne alius, & glo. ibi de priuileg. lib. 6. & hoc idem priuilegium intelliguntur habere qui in speciales filios Romane Ecclesie recepti sunt, vt habetur c. veniens de verb. signif. lib. 6.

38 **Subiectione**, denique iurisdicção hac excommunicandi, sicut, & alias censuras ferendi acquiri potest. Quamuis enim quis sibi parem, aut ipso superiorem excommunicare de iure communi nequeat; si quis tamen se alicui iurisdicção nem huiusmodi ecclesiasticam habent subiectum, vtque ratione spontanea huius subiectionis, ab eo excommunicari valet, arg. c. nos, si incompetit, 21. q. 7. & in l. est receptus, ff. de iurisdic. omnium, & DD. ibi. Hoc tamen hac limitatione intelligendum est, vt accedat consensus, & licentia sui superioris ordinarij. Non enim potest episcopus sine sui Archiepiscopi licentia, aut clericus sine sui episcopi consensu, aut exemptus sine eius, cui subiectus est, licentia, alteri se quoad hoc subicere, vt habetur in c. significasti, & ibi glo. in verb. clerici tamen, & Pan. nu. 8. in fi. de foro compet. & facit c. Non liceat, 3. q. 6. & ibi glo. in ver. expetere, & 9. q. 1. c. 1. Pan. consi. 25. nu. 1. Sed neque laicus sine sui episcopi licentia, & voluntate, ecclesiastico iudici non suo se submittere valet vt cõis DD. sententia testatur, quicquid aliter Pan. in c. P. & G. nu. 6. de offic. deleg. senserit. Nam ve Innoc. & Host. in d. c. P. & G. testantur, cum hac excommunicandi potestas a Deo, cuiusque vicario procedat, non nisi ab eius vicario aliis tribui poterit, & certe pertinet iurisdicção nis, & scandala non parua quotidie nascerentur, si priuatis hominibus, ac laicis, se quoad has penas ecclesiasticas, iudicibus non suis, sine proprii Prælati licentia, & voluntate submittere liceret. Quis igitur excommunicationem valide ferre possit, ex dictis manifestum est.

39 **Difficultas**, soluta restat in hac materia, an sicut limitata est iurisdicção quantum ad personas, vt nemo possit excommunicare non subditum; ita quantum ad territorium suae diocesis, & iurisdicção nis, vt non possit subditum in loco non subdito; puta exempto, vel extra territorium excommunicare; in qua re communis omnium sententia est quam Gab. 4. d. 18. q. 2. art. 2. concl. 6. S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 75. Tab. verb. excom. 4. vers. Tertio quaeritur. Sotus 4. d. 22. q. 2. art. 1. vers. respondetur, ergo Nau. in Man. c. 27. nu. 6. Henriquez lib. 13. c. 26. §. 1. sequuntur, quod excommunicatio, vt liget, & valeat, fieri debet a proprio prælati eorum existentes in suo territorio; id quod ex c. vt animarum, & ibi glo. in verb. Territorium, de constitut. lib. 6. colligitur, vbi Bonifacius Papa VIII. expresse statuit, episcopi ita territorium extra suam diocesim subditum non ligare, cum extra territorium ius dicenti non pateat imponere. Vnde, si episcopus excommunicationem ferat contra omnes subditos, furtum aut aliquid committentes, non comprehenduntur subditi extra territorium delinquentes, ibique manentes, & hoc etiam si excommunicantis intentio erat subditos vbiunque delinquentes comprehendere. Cuius rei hæc ratio est: quia cuiuslibet minoris Papa iurisdicção, sicut limites suos habet quoad personas; ita etiam quoad loca limitatur: nam ad hoc distinctæ sunt dioceses, vt quilibet suis terminis contentus. Licet igitur subditi ratione fori interioris, & personarum, vt notat Henriquez vbi sup. proprio episcopo subiaceant, in foro tamen exteriori vbi res cum strepitu terminanda, & definienda est episcopus extra suam territorium nihil facere potest, sed id ad episcopum loci vbi delictum fit, potest sinebit. Quod procedit, siue sit sententia legis, id est, per modum legis, & constitutionis facta, siue hominis extra enim territorium statutis, aut ferentis vim habere non potest, cum id vim solum habeat a potestate ipsius legislatoris, quæ territorium proprium non egreditur. Vnde subditus episcopi non ligatur pena statuti prohibentis sub pena excommunicationis; ne quis tali tempore vadat de nocte, si extra diocesim vadit de nocte ex Panorm. c. 1. num. 8. de rap. Alex. cons. 11. in 1. vol. Ludou. Gomelius repet. in c. vt animarum, §. statuto, nu. 40. tale enim statutum, vt pote fines iurisdicção nis excedens, iniustum est, Panorm. in c. 1. num. 5. & ibi Felin. nu. 9. de constitut. ¶ Et quod de statuto episcopi respectu

reſpectu ſuæ diœceſis tantum dictum eſt, etiam de locis non exemptis intelligi debet, vt enim ſtatutum epiſcopi extra territorium ſubditum delinquentem non ligat, ita neq. delinquentem in diœceſi, in loco tamen exempto, ex Ioan. Andr. & Gemin. in d. c. vt animarum, de conſt. & eſt cõis opinio, & colligitur ex c. cum epiſcopus, & ibi gloſ. in verb. non exempto, de offic. ordin. lib. 6. & c. lumen ſol. 7. 8. q. 2. & Clem. Archiepiſcopo. & ibi gloſ. in verb. iurisdictionem, de priuileg. Quia locus extra diœceſim, & locus exemptus intra diœceſim æquiparantur, vt Franciſc. Zabarel. in repet. c. vt animarum, nu. 35. Marcus Antonius Martiſcotus de Caluis, repet. eiusdem c. num. 3. 8. & Ludouic. Gomeſius in repet. eiusdem c. ſ. ſtatuto nu. 85. de conſtitut. laſius ſcribunt, qui etiam alios multos pro hac re adducunt, exinde concludentes quod loca, quæ ſunt in prouincia vel diœceſi habitantia Dominum ſeparatum, non dicuntur eſſe de illo regno ſive diœceſi, id quod eſt Caſd. in Clem. 2. ſ. 1. in 4. q. de priuileg. & Pet. Anchi. in repet. c. ſi propter tua debita, de reſcrib. 6. & Angel. conſ. 33. Quidam Dom. Margarita. col. 2. tradunt, vbi idẽ Angel. tenet, quod teſtamentum in monaſterio exempto conſectum, in territorio Senenſi non dicitur eſſe factum, ea ratione, quod locus extra diœceſim, & locus exemptus intra diœceſim æquiparantur. Vnde ſi epiſcopus excommunicationẽ ſecat cõtra fuerum committentes, tali ſua ſubditus in loco diœceſis exempto fuerum committens non comprehenditur, Sylu. verb. excommunicatione, 2. num. 12. Fabiana. verb. excom. 4. verſic. Tertio queritur, Henricus lib. 13. de exci. 26. ſ. 2. Et ſi epiſcopus per ſententiã excommunicationis præcipiat, ne quis monaſteria monialium intrat aut ad ea accedat, ſubditus intrando monaſterium exemptum eam nõ incurret. Cuius hæc ratio eſt, quia excommunicatione cum nõ feratur propter viam eundi nõ exemptam, ſed ob delictum intrandi, cum delictum hoc in loco exempto committatur, delinquentem ibi non ligabit. Sylu. vbi ſup. n. 13. Tab. & Henric. locis cit. Et quod de loco exempto dictum eſt, quod in eo delictum committens, excommunicatus non erit, pari ratione de exempto a iurisdictione epiſcopi vi priuilegij ſentendum erit, talis enim a iurisdictione epiſcopi excommunicantis priuilegio exemptus, eius ſententijs non comprehenditur.

41. *Sum* tamen aliqui caſus in quibus etiam extra diœceſim exiſtentes, excommunicationem epiſcopi incurrunt; Quorum *primus eſt*, Quando crimen inchoatur intra territorium excõicantis, aut completur, vt ſi epiſcopus ſtatutum, ſeu ſententiã excommunicationis ſerat, quæ beneficiorũ rectorẽs ad reſidentiam perſonaliter faciendam intra certum tempus aſtringit, tũc clerici huius ſententiæ notiã habentes, ſi non reſideant, etiam ſi extra territorium fuerint, excommunicationem incurrunt, quia peccatum non reſidentie non ſolum inchoatur, ſed etiam completur intra diœceſim, in dationum ouium, & etiã quia clerici extra diœceſim cõmorantes, licet non ratione perſonæ ratione tamen reſideant beneficiorum intra illius diœceſim ſeu territorium exiſtentium, intra diœceſim eſſe conſentur, & ordinario ſubiecti eſſe dicuntur. Quem caſum ponunt Angel. ver. excõicatio. 1. nu. 10. Sylu. verb. excom. 2. nu. 8. verſ. Secundo. Tab. verb. excõ. 4. verſi. Tertio queritur, Marc. Antonius Martiſcotus de Caluis, repet. in c. vt animarum, ſ. ſtatuto, n. 53. Nau. in Man. c. 27. n. 6. Henr. li. 13. de exc. c. 26. ſ. 2.

42. *Secundus eſt*, Quando crimen eſt omninõ commiſſum extra territorium excõicantis, ſed reus de illo poſtea cõuenit corã ſuo præſato intra territorium; tũc, n. poterit præſatus eam cognoscere, & reum etiam excommunicando punire. Vt ſi quis Venetus furtum Bononiæ fecerit, & Patriarcha Venetus vbiçunque exiſtentes ſubditos furtum committentes excommunicat, ſi ſubditus ille Venetias reuertatur, & apud Patriarcham Venetijs de furto cõueniat, poteſt quidem Patriarcha ſic delinquentem per excõicationem cogere vt reſtituat, vt cõis opinio docet, & praxis quotidiana confirmat. Sic Sot. 4. d. 22. q. 2. art. 1. concl. 1. verſ. reſponderetur ergo. Henr. q. 13. de exc. c. 26. ſ. 1. & 2.

43. *Tertius caſus eſt*, in eo qui furtum commiſit in vno loco, p̄mittit Neapoli, & poſtea inde Beneuentum fugit, ſi talis delinquens, aut ante exitum, ab Archiepiſcopo Nea-

pol, citatus erat, aut Neapoli domicilium habet, ab eodem Archiepiſcopo Neapolitano eſt extra eius territorium exiſtens excommunicatus, ſi ſententiã in eum, qui ſurtum illud fecit, Archiepiſcopus ſerat, & hunc caſum Sotus in 4. d. 22. q. 2. art. 1. concluſ. 1. ſimpliciter concedit, Sylu. autem ver. excom. 2. nu. 10. Henricus lib. 13. de excom. c. 26. ſ. 2. poſt Panor. in c. fin. de foro compet. num. 7. 8. & 9. requirunt vel citationem delinquentis, vel quod ibi domicilium habeat, id quod vetus & ſecurius eſſe puto. Praxis tamen in huiusmodi extenu eſt, vt Panor. vbi ſupra, & Henricus docent, vt iudex loci delicti iudicem loci, vbi degit delinquens, requirat, vt eum citet, vel remittat, id quod requiſitus iudex facere tenetur. Quod ſi citatus per iudicem vbi degit, comparere recuſat, per iudicem delicti excommunicari poteſt, & alius proceſſus fieri contra perſonam, in quantum ſtat. cauſe patitur, quia iam conſtitutus eſt in contumacia per citationem iudicis vbi degit, arg. c. Romana. ſ. contumaces, de ſent. & re iudic. lib. 6. & Clem. paſtoralis, tit. eod. & latẽ docet Panor. in d. ca. fin. nu. 6. de foro compet.

44. *Quartus caſus eſt*, quem ponit Marcus Anto. Martiſcotus in repet. c. vt animarum ſ. ſtatuto. num. 26. de conſtit. & Angel. in verb. excommunicatione. 1. nu. 10. Quando ſtatutum ſupot cauſam ſententiæ originariẽ diſponeret in territorio proprio ex facto negatiuo in limitibus alterius territorij, commiſſo, cui contrarium factum affirmatiũ in proprio territorio faciendum erat, ſententiã excommunicationis contra delinquentem in alieno territorio valebit, vt ſi ſtatuto cauſatur, quod quicunque furtum fecerit vbiçunque illud fecerit, niſi in ſua menſem a die criminis commiſſi coram iudice delicti compareat, vel coram nobis, ſit excommunicatus; talis delinquens licet non ligetur ratione ſurti non committendi, quia eſt factum negatiũ in territorio alieno; ex ea tamen parte, quia non comparuit, cum comparere ſi factum affirmatiuum contrarium faciendum in territorio ſtatuẽtis, tali excommunicatione ligatur. Cuius eã eſt ratio: quia per edictum ad hoc actum potuit, arg. c. extra. de ele. nõ reſid. Alij caſus qui ab authorib. reſeruntur, aut exiſtis ſolui, aut ad iſtos reduci p̄nt.

45. Quod de iudice ſententiã excommunicationis contra ſubditos ferente diximus, nullam eſſe communiter, ſi extra diœceſim eius delinquerit, pari ratione de ipſomet epiſcopo extra ſua diœceſim exiſtente ſentendum eſt. Nullus. n. eccleſiaſticus iudex extra ſuum territorium exiſtens, etiam ſuos proprios ſubditos excommunicare poteſt, 9. q. 2. c. epiſcopum, & Clem. Quamuis, vbi gloſ. in ver. Canonibus, de foro cõpet. vbi alios Canones ad idẽ propoſitum alleg. S. Anton. 3. p. 17. 24. c. 75. Nau. in Man. c. 27. num. 6. Quod etiam ratione manifeſtum eſt: Quia ad excommunicationis ſententiã ferendam requiritur cauſa cognitio, hæc autẽ ſine tribunali cognofci non poteſt nemo autem extra ſuũ territorium pro tribunali federe poteſt. Quantũ enim ad exercitium iurisdictionis contentioſe redigitur epiſcopus ad inſtar priuati poſtquam diœceſim ſuã egreſſus eſt, vt l. 2. ff. de offi. proconſ. & leg. & l. ff. de offi. præſidis. Ratio eſt, quia iurisdictione coheret loco ſue territorij, vt l. fin. & ibi Bart. C. vbi & apud quos. Vnde ſi quis de facto extra diœceſim exiſtens excommunicet, ſententiã nulla erit, vt latẽ docet glo. in c. Nouit. in verb. Terminos, de offi. leg. & colligitur manifeſte ex textu, Innoc. enim Papa III. non aliter ſaluat ſuã interdici a legato facto contra Regem Francorum, quam ex eo quod nondum fuerat terminos ſue legationis egreſſus, ergo ſi iam exiſſet, iſta illa nulla fuiſſet.

46. *Ceterum* Panor. in c. Notit. nu. 3. de offi. legat. S. Anto. 3. p. tit. 24. c. 75. & Nau. in Man. c. 27. num. 6. nonnullas exceptiones ponunt, quarum *prima eſt*, quod præſatus extra territorium exiſtens, ex conſenſu iudicis territorij, dũmodo partes conſentiant, pro tribunali federe, & excommunicare poteſt, partes. n. inuitæ extra territorium traſi non poſſent, & hoc communiter docent DD. & gloſ. in c. vt litigãtes, in ver. de conſuetudine, de offic. ordin. lib. 6. Bald. in liſi quis ex conſenſu. C. de epi. aud. & Panor. in c. P. & G. n. 15. de offi. iud. deleg. & facit. Clem. vnic. de foro compet. & 9. q. 2. c. nullus primas. Aret. conſ. 58. Oldrad. conſ. 88. Rota deciſ. 73. de conſuetud. in antiq. ſicut igitur ex cõſenſu pro-

prij iudicis; potest quis extra territorium iudicare subditum alterius, d. c. Nullus primas. 9. q. 2. fortius potest iudicare subditum proprium ex iudicis territorij consensu & voluntate.

Secunda est. Quando excommunicaret pro delictis notorijs, potest enim praelatus in notorijs sine cause cognitione procedere, etiam extra territorium cum notoria cause cognitionem non exigant. arg. c. cū sit. §. fin. & c. peruenit. de appel. & c. eidentia. de accusat. & c. Manifesta & c. de manifesta 2. q. 1. Pan. in d. c. Nouit. nu. 3. de offic. legat. Summa confess. tit. 33. q. 53. S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 75. Nau. in Man. c. 27. nu. 6. vnde in his & similibus Panor. hanc doctrinam generalem tradit quod ea quæ expeditur sine cause cognitione, & non pro tribunali, extra territorium exerceri possunt, vt beneficia conferre, & causas delegare, & reliqua quæ sunt iurisdictionis voluntariæ, vt l. 2. ff. de offic. proconf. Oldrad. conf. 88. Secus autem in eis, quæ cause cognitionem exigunt, vt excommunicare. arg. l. fin. ff. de offic. praesid. verb. Felin. in c. cum inferior. col. fin. vers. fallit secundo de maior. & obed.

Tertia est ex Anton. & Nau. vbi sup. Quod episcopi expulsi exercere possunt iurisdictionem in aliena diocesi circa suos subditos, saltem in loco viciniore suis episcopatibus, eosque absolueret & excommunicare possunt, vt colligitur ex Clem. Quamuis de foro compet. Et de homine, qui excommunicare possit, & quo in loco, hæc dicta sint.

De lege, altera causa efficiente excommunicationis, & necessarijs vt eam validè ferat. Cap. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 A lege ferri potest excommunicatio, & quid nomine legis intelligatur.
- 2 Lex a Papa, aut a Concilio Generali lata oēs fideles ligat
- 3 Lex aliqua vt liget, sufficienter promulgata esse debet: & quæ huius ratio sit.
- 4 Lex vt obliget, recepta esse debet.
- 5 Lex quamuis a nonnullis recipiatur, nisi tamen a maiori parte hominum loci in quo promulgatur, recepta sit, vim obligandi non habet.
- 6 Lex a maiori parte recepta alios omnes obligat.
- 7 Lex semel a maiori parte recepta, si postea vel abrogata, vel suspensa sit, non amplius ligat.
- 8 Lex vt obliget, in proprijs subditos ferentis eam, & de re ad legislatorem spectante, ferri debet.
- 9 Extraneus in territorio legem ferentis delinquens, ratione delicti eius fori esse censetur.
- 10 Subditus extra territorium legis ferentis peccans, quando penam legis incurrat.
- 11 Excommunicatio a lege lata, durat etiam post mortem eam ferentis, & quare.
- 12 Excommunicatio ab homine lata, mortuo ferente cessat.
- 13 Excommunicatio per statutum lata, etiam non procedente monitione, tenet.
- 14 Excoicatio ab homine non nisi præmissa monitione ferri dēt
- 15 Excommunicatio lata in participantes cum excommunicato a se, non præmissa monitione, non tenet, & quænam huius ratio sit.
- 16 Excommunicatio a lege lata, etiam sine Scriptura, valet, secus autem si feratur ab homine.
- 17 Statutum fieri potest sine cause cognitione, & die feriata, non autem sententia ab homine lata.
- 18 Excommunicatio per viam statuti lata subditum extra territorium delinquentem non obligat.
- 19 Statutum extra territorium ferentis quare non liget.
- 20 Excommunicatio per viam statuti fieri potest pro futuris delictis non sic ab homine.

21 *Quanam huius differentia ratio sit.*

22 *Excommunicatio generaliter pro futuris culpis. la. ta, & presentes, & futuros ferentis subditos ligat.*

23 *Excommunicatio per Archiepiscopum in Cœlio Provinciali lata, eam sunt, quam Suffraganeorum suorum subditos ligat.*

24 *Excommunicatio per viam statuti lata ab Archiepiscopo ab Episcopo relaxari potest, dummodo eius absolutio non sit reservata.*

25 *Absolute ab excommunicatione ab homine lata is solum potest, qui eam tulit, vel eius superior.*

Non solum ab homine, sed etiam a lege excommunicationem, aliasq. censuras ferri posse diximus. Legibus autem notè, tum Papæ, tum aliorum inferiorum Praelatorum, & Conciliorum, & Collegiorum decreta, & constitutiones intelliguntur, ab his. n. omnibus leges & statuta fieri posse certum est cum iurisdictione id est, merum imperium, quæ ad legem ferendam necessaria est, teste Bart. in l. imperium. n. 6. & 8. ff. de iurisd. omn. iud. hi omnes habent. Et quidem Papa leges ferre valet quibus oēs Christianos liget. Sic et Concilia Generalia legitime congregata prout ex iure Pontificio & Conciliorum Decretis manifestum est. Pari modo legati à letere leges ferre valent quibus suæ provincie homines obligent. c. fin. de offic. legat. Idemq. in suos subditos possunt Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi. c. fin. & ibi glos. in verb. statuto episcopi, de constit. li. 6. Quod et de alijs Praelatis, Collegijs, & Capitulis Cathedralibus, & alijs sentiendum est, arg. eorum quæ in c. cum omnes, & c. cum accessissent, de constit. lib. 6. habentur; & latius glos. in c. cum aliquibus, in verb. statutis, de rescript. lib. 6. & in c. constitutionem. verb. statutum de verb. signif. lib. 6. & communis omnium testatur consensus.

2 *Ceterum vt lex aliqua valida sit, & censuræ per eam latæ subditos legislatoris obligent, nonnulla omnino sunt necessaria.*

3 *Primo quidem sufficienter promulgata esse debet, nisi n. sufficienter promulgata fuerit, sicut nec vim legisita neque obligandi virtutem hēt, c. cognoscentes, & ibi gl. in ver. ante prohibitionem de cōst. & ibi Pan. n. 6. & c. 1. & ibi gl. in verb. publicè promulgauerit, & Pan. ibi. n. 10. de postul. præl. & c. in istis. §. leges d. 4. & Iustinianus in l. leges sacratissimæ. C. de leg. & const. ait: Leges sacratissimæ quæ constringunt hominum vitas intelligi ab hominibus debent, & latius docent S. Tho. 1. 2. q. 90. art. 4. Summissæ in verb. Lex, & Nau. in Man. c. 23. nu. 44. & ratio est evidens, quia cum lex sit regula humanarum operationum, & vim directivā habeat, regula autē nisi applicetur ad mēsurandū, vana est & inutilis: applicatur autē per promulgationē, & cōmē notitiā ideo vt lex obliget, oīno requiritur promulgatio. Quæ autem promulgatio sufficiens sit, vt ad subditorum notitiam veniat, & quo in loco promulgari debet, vt obligare dicatur, ex ijs quæ de Legibus in communi, earumque obligatione tradūt Doctores, petenda sunt. Ea enim etiam in lege excommunicationem, aut alias censuras ferente vim habent, de qua re alibi dicendum est.*

4 *Secundo, lex recepta esse dēt, alioquin. n. non obligat. ca. 1. & ibi gl. in verb. frangere, & latè Pan. nu. 4. de treug. & pac. vt. n. dicitur c. in istis. §. leg. d. 4. leges instituuntur, cū promulgantur, si mantur autē, cum moribus vtentium approbantur. Quæ de cā Nau. in Man. ca. 27. nu. 149. & 150. docet clericos locatēs bona ecclesie ultra triennium in casibus a iure non permisis, excoicationē Extrau. 1. de reb. eccl. nō alien. non incurrere, cum quoad hanc penam non sit recepta. † Neq. sufficit vt lex obliget, quod aliqui pauci eā recipiant, aut et multi eam amplectentur, dummodo maior pars huius loci illius, in quo promulgata est, eā non receperit: ad hoc. n. vt obligandi vim habeat, requiritur vt à maiori parte hominum loci recipiatur. arg. cap. 1. de his quæ à maior. par. Capitul. fiunt. Nau. in Man. c. 23. nu. 41. promulgari. n. videtur lex cum conditione, si recipiatur saltem per maiorem partem. Vnde si episcopus legem statuat sub pena excommunicationis latæ sententiæ, ne quis ludat aleis, vestes sericas ferat, aut aliquid aliud simile*

C 3 praci.

præcipiat, quamuis minor pars hoïum loci eam recipiat, in eamq; offendat, in excôicationem tamen non incidet, si ſolum à minori parte, & non èt à maiori lex illa recepta fuerit. Quod èt procedit etiamſi excôicatio feratur pro re lege Diuina prohibita, vt ſi epifcopus excôicationem pro furto, aut adulterio ſtatuere, in quo euentu, contrafaciès peccat quidem; in eius tamen ſtatuti penâ non incidit. arg. c. ſi. de conſtit. lib. 6. ¶ At vero recepta lege à maiori parte, oēs alij ea obligantur, & contrafacientes pœnam legis incurrunr. arg. c. h. de conſuetud. & D. ibi. poſt glo. in verb. legilime ſit præſcripta, & latè Pan. nu. 18. Sylu. verb. conſuetudo num. 12. Vgol. de eccl. cenſ. Tab. 1. c. 9. §. 9. num. 4.

7 ¶ Multo que minus obligandi vim hêt lex, quæ licet ſemel recepta, ſit poſtea tamè abrogata, aut ſuſpenſa eſt; tunc. n. contrafacientes illius legis cenſuris & pœnis non obligantur. Suſpenſione namq; & abrogatione lex lata vim ſuâ amittit glo. in c. 1. in verb. ſtatuta, & Panor. ibid. nu. 3. de conſtit. & glo. in c. Nouit, in verb. Quicumq; de iud. vbi id clarè docet de lege abrogata, & ſuſpenſa, pari ratione colligitur. arg. c. ſi. in feſtiuitatibus de ſent. excom. li. 6. & c. Nō eſt vobis, & ibi glo. in verb. donec ibi fuerint. de ſponſal.

8 *Tertio*, requiritur vt feratur in proprios ſubditos, & de re ad legiſlatorem ſpectante, aliàs. n. non obligabit. arg. c. ſi. de conſt. lib. 6. & l. ſi. ff. de iuriſd. om. iud. Et ita licet Papæ conſtitutionibus, & Conciliorum Generaliũ decretis in rebus ad animam pertinentibus, oēs Chriſti fideles obligentur. arg. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. & c. ſi. & ibi glo. in verb. adſtringit, & Pan. nu. 1. de conſt. Alj tamen ſibi ſubditos tantum obligare cõiter poſſunt. arg. c. ſi. de cõſtit. lib. 6. & c. ſi. de offic. legati. in antiq. & noſtatiuſ in ſuperioribus docuimus. Quod intelligitur ſiue modo ſubditi ſunt, quando legem illam ferunt, ſiue poſtea futuri ſint. vt latius docet Couar. in c. alma mater. p. 1. §. 10. nu. 2. de ſent. exc. lib. 6. quam primũ. n. ſubditi eorum eſſe incipiũt, eorum legibus aſtringuntur, cum leges non ſolũ tempora præſentia, ſed èt futura reſpiciant, niſi abrogentur. arg. c. ſi. de conſtit. & ibi glo. in verb. futura; quod cõi omnium ſnã poſt gl. in c. A nobis. 1. in verb. nō niſi ſubditi, de ſent. excom. definitum eſt. Qua de cauſa ſi lex ab Archiepiſcopo Bononiẽſi lata ſit, qua oēs furtum committẽtes excõicet, ſi quis Venetus poſtea Bononiẽſis Archiepiſcopi ſubditus ſit, & furtum illic faciat, excõicationis pœnam incurret. Ideo aut dixi, alios a Papa, ſuos tantum ſubditos cõiter ſtatuta à ſe latè obligare; quia ſi alienus in alicuius territorio delinquat, ratione delicti, eius fori eſſe cenſetur, & ſtatuti pœna conſtringitur, vt notant oēs in c. ſi. de foro comp. & c. 1. de rapt. & glo. in d. c. a nobis. 1. in verb. Non niſi ſubditi, de ſent. exc. & l. ſi. ff. de iuriſd. om. iud. Sicut ex aduerſo ſubditus eius, ſi extra territorij ſnã delinquat, aut in loco exempto eiufdem territorij delictum committat, ſtatuto ſuo non obligatur; cum extra territorium ſuũ, aut in loco exempto territorij iuriſdictionem non hêt, & proinde neminem ibi conſtitutione ſua ligare poterit. c. ſi. de conſt. lib. 6. Pan. in d. c. a nobis, nu. 11. & Fel. nu. 6. Hinc ſequitur quod ſi epifcopus ſtatutum ferat, vt qui furatur, vel aleis ludat, excõmunicatus ſit, ſi ſubditus eius extra territorium ſuum furetur aut aleis ludat, aut èt eadem faciat in loco exempto eiufdem territorij, in excõicationem ab epifcopo latã non incidet. Et conſequenter multo minus non ſubditus eam incurret, ſi in loco exempto eiufdem territorij furetur, aut aleis ludat, cum eo in loco epifcopus iuriſdictionem nullam exercere poſſit.

10 Hoc tamen quod diximus, nimirum ſubditum extra territorium, aut in loco territorij exempto delinquentẽ, epifcopi ſtatuto & pœna non obligari, limitari dēt ſecundum ea, quæ ſuperiori capite dicta ſunt. Quãdo. n. delictum inceptum eſt in territorio & iuriſdictione legem ferentis, quamuis in alieno deinceps conſummetur, puniri poſteſt lege ſtatuẽtis. Vnde ſi epifcopi ſtatuto cautũ ſit, ve qui in ſuis eccleſijs intra duos meſes non reſederit, excõicatus ſit; clericus vltra conſtitutum tempus in alieno territorio abſens, excõicationem incurret. Quia licet contumacia in alieno territorio conſummata ſit, quia tamen in diœceſi legiſlatoris inchoata fuit, excõicatus erit. arg. c. propoſuiſti de foro compet. vbi enim quis aliquid facere debet, & il-

lud non facit, illud ibi non facere aliciter, vbi id facere debebat. Angelica in verb. excomm. 1. num. 10. ſcribit, citans ad hoc l. qui non facit. ff. de reg. iur.

- 11 *Hac* præcipuè obſeruanda ſunt in lege, vt ſententiam excõicationis, aut alias cenſuras validè ferat; Nunc ſuper eſt vt nonnullas differentias inter excommunicationem à iure, & ab homine latam annotemus. Quarum prima eſſe poſteſt quoad poteſtatem duraturam, quia excõicatio lata per viam * legis & ſtatuti, durat èt in tempus ſucceſſoris, vt habetur c. ſi. & ibi glo. in verb. ſtatuta, & Pan. nu. 2. & 9. de offic. legati. excõicatio vero per viam ſententiæ, & ſic ab homine lata, quæ nondum iniecit vinculum, non durat in tempus ſucceſſoris. arg. c. A nobis. 1. & ibi glo. in verb. nō niſi ſubditi, & Pan. n. 12. de ſent. exc. Rõ eſt, quia cum lex ſit quædam vitæ norma & magiſtra, qua hominũ vita dirigitur. arg. l. 1. & 2. ff. de leg. ea perpetua eſſe ſolet, ſemperq; durat niſi reuocetur vt c. ſi. de offi. leg. habetur, vbi dicitur quod ſtatuta, quæ faciunt legati in prouincia ſibi conceſſa perpetuo ſeruanda ſunt, licet ipſe eandem poſtmodũ ſine egreſſi. Id quod non ſolum in legato a latere, ſed èt in legato nato, ſiue legato ratione perſone, procedit, vt ait Panor. ibi. nu. 2. cum iſtorũ quilibet ordinariam iuriſdictionẽ habeat. c. 2. de offi. leg. lib. 6. Vnde à fortiori ſtatuta edita ab epifcopo poſt obitũ ipſius durant, cum ipſe habeat iuriſdictionem perpetuam, & idem de alijs prælatiſ inferioribus in cauſis, in quibus ſtatuiere poſſunt; dicendum eſt. Si ergo lex aliquid ſtatuit ſub pœna excõicationis, qui cõtrafaciũt ſunt excõicati, vt notat glo. in c. ſi. ver. ſtatuta de offi. leg. ſiue legiſlator mortuus ſit, ſiue alia rõne iuriſdictione ſua priuetur, & idẽ docet Pan. in c. A nobis. 1. n. 12. de ſent. exc. vbi èt docet, Capitulum ſede vacante faciẽs ſtatutũ, durare èt creato epifcopo, niſi expreſſè per epifcopum reuocetur. citans Fed. de Senis cõſ. 16. In ſnã vero ab homine lata res aliter ſe habet, com. n. ſnã hominis præſentem ſtatutum ſolum reſpiciat, ſi tulerit ſnã excõicationis ſub conditione. ſ. contra aliquos qui furtum fecerint, tunc quidem ſi quis eo viuẽte furtum fecerit, excõicatus eſt, ſecus tamẽ ſi poſt eius mortem idem furtum commiſiſſet, cũ eius morte ſententia ipſa tollatur, niſi a ſucceſſore cõfirmetur. arg. l. ſi. ff. de pœn. & l. 1. Cod. de poſtult. & cap. vnic. de maior. & obed. & c. paſtoralis. §. 1. de offic. ord. & latius docet Pan. in c. ſi. nu. 9. de offic. leg. & c. A nobis. 1. nu. 12. de ſent. exc. quem ſequitur Vgol. de cenſ. eccl. Tab. 1. c. 9. §. 4.
- 12 *Secunda eſt*, Quia excõicatio lata per ſtatutum non præcedente inuentione, tenet, & ſic non eſt neceſſaria monitio, ipſa. n. lex ſtatim ac promulgata eſt ſemper loquitur, ſemperq; ſubditos admõnet, nec crimen prohibitum committant, aut rem lege vetitã agant; ideoq; alia ſpecialis monitio neceſſaria non eſt. arg. c. A nobis, de ſent. exc. & c. reprehẽſibilis, de appel. Pan. in c. 1. nu. 2. de rapt. & cit. c. 2. de conſt. lib. 6. Felin. in c. prætere a nu. 2. ver. 2. not. de ſponſ. & in c. Nuper. nu. 8. ver. In ea. de ſent. exc. Couar. in c. alma mater. §. 9. nu. 5. de ſent. exc. lib. 6. Vgol. de cenſ. eccl. Tab. 1. c. 18. nu. 2. ¶ In ſententia vero hominis requiritur monitio, aliàs punitur, vt c. Sacro. de ſent. exc. & ibi Panorm. num. 9. & c. Romana. de ſent. excom. li. 6. & c. conſtitutionem. eod. tit. & lib. & ibi glo. tenet excommunicatione hominis ſine monitione præmiſſa facta. ſic glo. in capit. reprehẽſibilis in verb. proferant, & ibi Panorm. nu. 13. de

ADDITIO.

* Adde, Excõicatio iuxta communem dicitur a iure, quando continet formam legis, ſtatuti, vel conſtitutionis, vel ſi fertur abſq; huiusmodi forma, ſed cum cauſæ cognitione, ſiue abſq; proceſſu, ſed ob cauſam euidenter iuſtam, quæ ſemper militet, vel ſit ſecundum Concilia. & Canones, in talibus. n. non eſt opus forma, & figura iudicij: & tales ſnq; continentes cenſurã dicuntur perpetuò durare, & eſſe a iure, quamuis in ſe nõ contineant, niſi æquipollenter forma iuris. Dicitur autem ab homine, & cum illo ſpirare, quando eſt pro offeſſa præterita, vel futura pro tempore determinato, poſt alios notat Philiar. p. 1. lib. 3. cap. 8.

do appellat, & in c. A nobis, 1. num. 9. de sentent. excomm. ubi quamvis glossa quatuor casus enumeret, in quibus sententia hominis non tenet, non præmissa monitione; Panor. tamen in d. c. reprehensibilis, num. 13. & in d. c. A nobis, 1. num. 9. & Vgo. ubi supra, num. 4. docent, vnum tantum casum esse exceptum in c. statumimus, de sentent. excomm. lib. 6. ubi Innoc. IV. statuit, quod excommunicatio lata in participantibus cum excommunicato monitione non præmissa, non teneat, qui sanè textus optime probat sententiam tenere in alijs casibus, arguendo per locum a speciali; vnde in hoc casu requiritur monitio, vt sententia valeat. Ratio autem huius specialitatis a Doctoribus ibi communiter traditur; Quia multoties iudices videntes se turbatos, indiscrète, & iniuste excommunicabāt maiori excommunicatione participantibus, licet de participatione non plene constaret; ideo ad refrenandum istud, ordinatum fuit, quod in hoc casu monitio, non solum esset de iustitia excommunicationis, sed etiam de substantia, ne ita facile homines illaqueentur. Quamvis vt rectè notant Ioan. Andr. ibi, & Panor. in locis cit. necnon Steph. Costa. repet. in d. c. statumimus, num. 9. de sentent. excomm. lib. 6. casus eius ca. statumimus restringi debet solum ad participantes cum excommunicatis a se; ita vt si episcopus excommunicare vellet participantibus cum excommunicatis a se, sine monitione, excommunicatio nulla esset: id quod colligunt ex textu d. c. statumimus, in illo verbo *cum excommunicatis ab eo*. quasi vellet aliud esse, si episcopus excommunicare vellet participantibus cum excommunicatis ab alijs, quam a se, sine monitione, tunc enim teneret excommunicatio. Vnde si excommunicaret participantibus cum excommunicatis ab Archidiacono, vel ab alio episcopo, sine monitione, excommunicatio illa, licet iniusta esset, non tamen nulla censenda erit. Ratio est, quia iudices magis incensu sunt quando auctoritas eorum propria contemnitur, quam quando contemnitur auctoritas aliorum.

16. *Tertia est*, Quia sicut valet statutum sine scriptura, ita valet sententia lata per tale statutum, vt notat Ioan. Andr. in reg. Nemo potest, de reg. iur. lib. 6. in Mercurial. & sequitur Panor. in rubr. de constitut. num. 3. & cap. 1. num. 9. de postul. præl. ubi ait esse communem opinionem, eamque confirmat ex cap. 1. de renunc. lib. 6. ubi Bonifac. VIII. redigit in scriptis constitutionem Celestini V. ne traderetur obliuioni, ergo valebat prius constitutio, antequam redigeretur in scriptis. Vnde Scriptura ibi postea interuenit non ad validitatem legis, sed vt conservaretur eius memoria, & Ioan. Sylu. tract. de benef. par. 3. q. 22. At vero in sententia hominis requiritur Scriptura, vt habetur cap. 1. de sentent. excomm. lib. 6. ubi requiritur, vt iudex sententiam ferat in scriptis, & contrafaciens per mensem ab ingressu in ecclesiam, & officijs diuinis est suspensus, id quod latius docent gloss. in cap. 1. in verb. in scriptis, de censib. lib. 6. & in Steph. Costa. in dict. capitul. 1. numero 10. de sententia, excommunicat. lib. 6. & Vgol. in de cens. eccl. Tab. 1. cap. 14. §. 6. num. 2. Nau. in Man. cap. 27. num. 8. ubi notat prædictam penam suspensionis non afficere episcopos, quia non fit eorum particulari mentio, quod tamen necessarium est, vt ipsi penam suspensionis incurrant c. Quia periculosum, de sentent. excomm. lib. 6.

17. *Quarta est*, Quia statutum fieri potest sine causæ cognitione maxime contentiosa. Hinc est, quod statutum fieri poterit die feriata, & valebit, secus est in sententia excommunicationis, quia non debet ferri die feriata, cum enim ferri non debeat nisi cognita causa c. Sacro, de sentent. excomm. & c. Nemo, 2. quaest. 1. feriata vero die causæ cognosci nequeant, cap. si. de fer. vtique nec excommunicatio regulariter ab homine ferri debet. Sic latius tradunt Gemina. in c. Romana, §. caueant, num. 4. vers. 11. Anchar. eod. vers. de sentent. excomm. lib. 6. Feder. de sentent. consil. 11. num. 3. vers. Quare ergo episcopus, Marian. Socin. in c. perpendimus, num. 73. vers. vltima differentia, de sentent. excomm. & num. 74. vers. sententia vero hominis, eod. tit. & libr. Steph. Costa. repet. in c. Romana, num. 15. de sentent. excomm. lib. 6. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 27. §. 2. Quamvis autem sententia excommunicationis diebus feriatis ferri non debet, lata tamen valebit. Sicut enim sententia excommu-

nicationis quamvis ferri non debeat nisi causa cognita, & monitione præmissa, sine his tamen lata valet, c. Sacro, de sentent. excomm. ita in diebus feriatis excommunicatio lata valebit. Quæ enim causæ cognitionem necessario non requirunt, his diebus gesta valent, vt probatur in l. actus, & ibi DD. C. de fer.

18. *Quinta est*, Quod statutum, quia extra territorium non ligat, consequenter neque excommunicatio lata per viam statuti subditum extra territorium delinquentem obligabit, vt animarum, §. statuto, & ibi gloss. in verb. vt animarum, de constitut. lib. 6. cap. cum episcopus, de offic. ordin. cum ibi iurisdictionem index non habeat. At vero excommunicatio specialiter lata per viam sententiæ a iudice domicilij in subditum, etiam extra territorium existentem subditum obligabit, arg. cap. postulasti, de foro compet. & ca. Romana, §. contrahentes, de foro compet. lib. 6. & facit c. Romana, de sentent. excomm. lib. 6. & ibi Gemina. in §. caueant, num. 4. vers. Decima, & Anchar. num. 6. vers. Decimo, & Steph. Costa. num. 16. Panor. in cap. fin. numero 40. & 41. ubi ait esse comunem opinionem, & citat. Io. de Lign. in d. cap. fin. & Feder. de Sen. consil. 16. & ca. ex tua, de cler. non resid. & c. cum sit Romana, in fin. de appell. & tenet Ioan. Andr. in reg. cum sit, de reg. iur. lib. 6. in Mercurial. ratio est ex Panor. ubi supra num. 42. quia non deficit potestas in excommunicante cum sit vbi libet subiectus. Immo addit, quod si in initio causæ esset subiectus, & postea desisset esse subiectus nihilominus per sententiam hominis excommunicari possit etiam extra territorium absens, vt notatur in c. proposuisti, de foro compet. & multo magis quando re manet semper subditus. Cur autem statutum extra territorium non obliget, sententia vero sic, est ratio. Quia statutum fertur, vt territorium rite gubernari possit, & a malis defendi, atque vt qui in territorio sunt quæ inibi cauere, quæue facere debeant, non ignorent, arg. l. 2. & l. legis virtus, de constit. vnde DD. statutum territorij legem esse dicunt, ideoque extra territorium non operatur, nec subditum ligat. At vero cum sententia excommunicationis ab homine præcipue feratur, vt persona contumacia exerceatur, vbi cumque subditus contumax, & rebelis sit, excommunicationis sententia iuste puniri poterit, vt latius DD. ubi supra tradunt, quos sequitur Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. c. 9. §. 3. num. 4.

19. *Sexta est*, Quod excommunicatio per viam statuti fieri potest pro futuris delictis, hoc modo. Statuimus, vt nullus hoc faciat, & qui fecerit, sit ipso facto excommunicatus. Qui clericum percusserit sit excommunicatus, & facit c. si quis suadente diabolo, 17. q. 4. & c. eos qui, de sentent. excomm. lib. 6. ubi excommunicatio fertur contra eos, qui clericum percusserint, & absolutus propter mortis periculum, aut aliud impedimentum ab eo, a quo alias absolui non poterat, si cessante impedimento se non representat cum commode possit, ei a quo alias absolui debebat, recidit in eandem sententiam, & idem in multis alijs constat, in quibus excommunicatio, & aliæ censuræ pro futuris culpis per legem late valent; At vero ab homine excommunicatio pro futuris culpis, aut pro futura contumacia ferri non debet c. Romana, §. caueant, & ibi gloss. in verb. futuris, de sentent. excomm. lib. 6. Couar. in c. Alma mater, par. 1. §. 10. num. 1. Steph. Costa. repet. in d. c. Romana, num. 10. & 11. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. c. 9. §. 5. num. 1. 2. & 3. Et est ratio differentie in promptu: Nam de natura statuti, & legis est, prouidere circa futura c. cognoscetes, & ibi gloss. in verb. futuris, & c. fin. & ibi gloss. in verb. futura, de constit. & l. leges, C. de legib. Panor. in c. licet, num. 9. de elect. De natura vero sententiæ hominis est, vt prouideatur circa presentia, vel præterita, l. 1. ff. de vsu. Iudex enim de sibi probatis sententiam ferre debet, arg. l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. præsid. de futuris autem id non potest, argum. l. 1. §. 1. ff. de vsur. ubi dicitur, iudicem non posse condemnare ad vsuras futuri temporis, & latius docent gloss. in cap. in nostra, in verb. de cætero, & ibi Panor. num. 5. de sepult. Hæc tamen differentia non ita absolute vera est; Nam in c. A nobis, 1. de sentent. excomm. Clemens III. pro certo habet excommunicationem generalem ab homine in hunc modum ferri posse. Quisquis rurtum fecerit, excommunicatus sit de qua

re in ſequentibus, nunc ſatis ſit breuiter hanc differentiam inter excommunicationem a ſtatu, & ab homine latam ex gloſ. & aliis citatis authoribus annotaſſe. Addimus tamen, quod licet ita ab homine ferri non debeat; lata tamen valebit, ſicut ſine monitione valida cenſetur.

22 *Septima eſt.* Quod excommunicatione generaliter lata pro futuris culpis a iure contra delinquentes non ſolum obligat eos, qui ſtatuti lati tempore reſpectu domicili ſubditi ſunt, & exteros non ſubditos intra territorium delinquentes, (nam ratione delicti quis forum fortitur, c. ſin. de fori comp. & DD. in c. 1. de capt. Barr. & alii in l. 1. C. de Summa Trin. & l. ſin. ff. de iurid. om. iud.) verum etiam eos qui futuris temporibus dum lex ipſa vim habuerit, eidem prouincia, & legi ſubditi fuerint; cum lex (vt diximus,) futura conſideret, glo. in c. A nobis. 1. in ver. non niſi ſubditi, & ibi Panorm. num. 7. & l. Atriani, C. de hære. At vero ſententia generalis lata ab homine, eos ſolum ligat, qui tempore ſententiæ ſub iudicis eam proferentis iuriſdictione continentur, eique ſubditi ſunt non autem eos, qui futuri erunt ſubditi: quia ſententia hominis poſſimum præſentia tractat, & ad tempus quo prouinciat. referenda eſt, ex Panorm. & Innoc. in d. c. A nobis. 1. qui etiam addunt hac ſententia generali non ligari non ſubditos delinquentes intra territorium eam proferentis. Hinc fit, vt ſi episcopus generali edicto excommunicet omnes, qui in ſua diœceſi in futurum commiferint homicidium, vel qui ſcientes talem ſcripturam non manifeſtauerint; nõ niſi ſubditos eius tunc temporis exiſtentes obligabit: Quare ſi quis poſtea fiat ſubditus ratione delicti, aut etiam incola fiat ratione perſonæ, & domicili, & homicidium committat, excommunicationem non incurret, quia ſententia ſumit vires tantum incontinenti argum. l. uſusfructus, ff. de ſtip. ſeru. Panorm. in d. c. A nobis. 1. de ſent. excomm. num. 7. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 10. num. 2. Sylueſt. verb. excommunicatio, 2. num. 10. Tabiena, verb. excomm. 2. verſ. 10. dicendum, circa medium, hanc etiam Panorm. ſententiam tenere videtur, & expreſſe in verb. excomm. 4. verſ. Primo queritur, in fine, Vgol. de cenſ. eccl. Tab. 1. capitul. 9. §. 5. nu. 1. Henriquez libr. 13. de excommunicat. capitulo, 26. §. 2. in fine.

23 *Octaua,* eſſe poteſt ea, quam tradit glo. in cap. Romana in verb. ſententiæ, de ſent. excomm. lib. 6. Quod excommunicatione lata per Canonem, & ſtatutum archiepiſcopi in Concilio Prouinciali, non ſolum ligat ſubditos proprios ipſius Archiepiſcopi ratione diœceſis, quam a Suffraganeis habet diſtincta; ſed etiam ſubditos totius prouinciæ, & Suffraganeorum; arg. c. vlt. diſt. 18. & cap. Graue. de præb. & c. ſicut olim, de accuſat. At vero excommunicatione, aut alia ſententia lata ab Archiepiſcopo puta, qui unquam furum fecerit, ſi excommunicatus, eoſ tantum ligat, qui eidem Archiepiſcopo cauſa & iure diſtinctæ diœceſis ſunt ſubiectionis: Ratio eſt: quia ſicut in ſpecie non poteſt ſententia ſua Suffraganei ſui ſubditum ligare, ſic neque etiã in genere, immo multo minus, argum. c. paſtoralis, de reſcript. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 10. num. 1. de ſent. excomm. lib. 6.

24 *Nona eſt,* quoad poteſtatem abſoluendi. Nam ſi excommunicatione lata ſit per viam ſtatuti, & legis, poterit episcopus abſoluere a tali ſententiã, quamuis tale ſtatutum ſit cõditum ab Archiepiſcopo, vel alio: immo etiam ſi ſtatutum tale confirmatum ſit a Papa, non reſeruata abſolutione, vt habetur in c. Nuper. de ſentent. excomm. & Panorm. ibi, num. 6. & clarius in cap. graue, num. 13. de præben. gloſ. in c. ſciant cuncti, in verbo ſententiæ, de elect. lib. 6. & in c. vn. in verb. iuris, de maior. & obed. lib. 6. Felin. in c. paſtoralis, §. prætereã, de offic. ordin. Feder. conſil. 16. & eſt communis Theologorum, S. Tho. in addit. 3. par. q. 24. art. 1. Bon. 4. d. 18. in vlt. par. quæſt. 6. num. 84. Richard. 4. diſt. 18. art. 9. q. 3. ſatiſfaues, licet loquatur tantum de abſolutione ab excommunicatione minori, Dur. expreſſe in 4. d. 18. q. 4. n. 7. & 8. Gabr. 4. d. 18. quæſt. 3. art. 3. dub. 6. Marr. Ledem. 2. 4. q. 26. art. 1. conclu. 3. Sotus, 4. d. 22. quæſt. 2. art. 3. conclu. 3. Henriquez libr. 13. c. 28. §. 5. ex Canonibus præter citatos, id docent Steph. Coſta, repet. in c. Romana, num. 11. de ſent. excomm. lib. 6. S. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 77. Angelica, ver. abſolutio. 1. nume. 2. Piſanel. verb. Abſolutio, 1. in princip.

Tab. ver. Abſolutio, 2. num. 1. in fine; Nau. in Man. c. 17. n. 39. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 12. num. 4. vbi alios citat, & id probat, quia episcopus cõ abſolue poteſt ab excommunicatione lata a Papa, vt habetur d. c. Nuper, a fortiori etiam poterit, eſi inferioris alicuius cõſtitutione lata fuerit, etiam ſi ea cõſtitutio per Romanum Pontificem fuerit confirmata, cum Papæ confirmatio, iuriſdictionem ordinariam non tollat arg. c. 1. & 2. de conſi. viil. vel inut. 25 At vero a ſententiã excommunicationis lata ab homine, abſoluit is, qui eã tulit, vel eius ſuperior, vbi ſuperioris, ac iudicis partes exercere poteſt, non alius, niſi ex eius commiſſione, & ita a ſententiã lata per archiepiſcopum, non abſoluet episcopus, qui eã tulit, vel etiam Archiepiſcopus in caſibus, quibus iuriſdictionem propriam exercere valet inter ſubditos Suffraganeorum; aut denique ipſe Papa, argum. c. per tuas, & c. Sacro. de ſentent. excomm. & c. venerabilibus, eod. tit. lib. 6. & DD. ibi S. Tho. & alii vbi ſupra, de qua re latius ſuis in locis dicemus. Poſſentis alie differentie addi, ſed quia vel falſæ ſunt, vel ad has reduci vteunque queunt, breuitatis ergo prætermittimus.

De Subiecto excommunicationis ſeu quis excommunicari poſſit. Cap. VIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Homo ſingularis ſolum excommunicari poteſt, & quare hoc.
- 2 Pueri, furioſi, & doli incapaces excommunicari non poſſunt.
- 3 Amens, ſeu furioſus ob delictum ante amentiam commiſiſſum, non autem poſtea excommunicari poteſt.
- 4 Impuberes doli capaces a iudice ob contumaciam excommunicari non poſſunt.
- 5 Impubes quis dicendus ſit.
- 6 Non baptizatus excommunicationem iuris, aut hominis non incurrit.
- 7 Exempti priuilegio Papæ, a iuriſdictione ordinarij, excommunicari ab episcopo non poſſunt.
- 8 Mortuus excommunicari non poteſt, & quare.
- 9 Vgolinus mortuum excommunicari poſſe aſſirmans ab aithore reprobatur.
- 10 Mortuus excommunicari poſſe, quo ſenſu aliqui authores docuerint.
- 11 Excommunicatus ſub cõditione, niſi infra certum tempus aliquid faciat, ſi intra tempus illud præfixum reoritur excommunicationis ſententiã non incurrit.
- 12 Mandans percuti clericum, ſi poſt mortem mandantis, is cui hoc mandatum erat, clericum percuſerit, non excommunicatur.
- 13 Mortuus nec excommunicari, nec excommunicare proprie valet.
- 14 Sententiã ſub cõditione lata, vt valeat, que requirantur.
- 15 Vniuerſitas, Collegium, Capitulum collectiue ſumptum, excommunicari non poteſt.
- 16 Vniuerſitatem, ſeu Collegium excommunicari non poſſe, quanam ratio ſit, latè explicatur.
- 17 Excommunicatio in Collegium, ſeu vniuerſitatem lata, an valeat, Doctorum ſententiæ.
- 18 Excommunicatio in vniuerſitatem a Summo Pontifice, vel ab Episcopo lata, quando valida cenſeri debeat, authoris opinio.
- 19 Senſus c. ſignificauit, de except. in quo dicitur Capitulum quoddam excommunicatum fuiſſe, exponitur.
- 20 Capitulum, ſeu vniuerſitas interdici poteſt, non autem excommunicari; & que huius ratio ſit.
- 21 Capitulum excommunicare poteſt, non excommunicari, & quamobrem.

- 22 *Papa excommunicari non potest.*
 23 *Cardinales excommunicari possunt, non solum a iure, sed etiam ab homine.*
 24 *Excommunicatio a Papa generaliter lata, etiam Cardinales delinquentes obligat.*
 25 *Patriarcha, Archiepiscopi, & Episcopi excommunicationem, ab homine, vel a iure generaliter latam incurvunt, non autem suspensionem, aut interdictum.*
 26 *Certus esse debet homo particularis, qui excommunicari potest.*
 27 *Excommunicatus sub hac forma, Excommunicatio unum ex illis, qui tale futurum fecerunt, nihil facit, si illum unum quoniam sit, non prescripserit.*

Hactenus quis excommunicare possit breuiter exponimus, quod pari ratione quis poterit excommunicari vel a iure, vel ab homine, declarandum est. In qua materia vniuersalis regula hęc assignari solet, nimirum, quod homo singularis esse debet, qui excommunicatur. Cuius regule hæc ratio esse potest: Quia cum (vt infra dicemus) excommunicatio lata sit, vt quis corrigatur, & contumaciam suam deponat, vtique solus homo in indiuiduo, siue contumax esse potest, & delinqueret, ita solus excommunicari valet. Colligitur autem regula hæc ex S. Tho. in addit. 3. par. q. 22. art. 5. Alex. de Ales. 4. par. q. 22. memb. 1. art. 1. Bon. 4. d. 18. in vlt. par. q. 1. & q. 3. in fine. S. Anst. 3. p. tit. 2. c. 7. §. 9. Excommunicationis sententia ferenda. Martino, Ledesin. 2. q. 24. art. 6. Soto 2. d. 22. q. 2. art. 21. concl. 2. Nau. in Manu. cap. 27. num. 13. Henriquez, lib. 1. c. 1. §. 3. Vgol. de censu. eccl. Tab. 1. ca. 17. & D. D. in c. Romana, §. vniuersitatem, de sent. excomm. in lib. 6. & communis omnium sententia id ipsum confirmat. Mode neque creaturæ irrationales neque Angeli, neque demones, neque animæ rationales a corporibus separate excommunicari possunt, vt expresse testantur S. Tho. in addit. 3. par. q. 2. art. 2. ad 2. Alex. de Ales. 4. par. quest. 22. memb. 1. art. 1. in fine Richard. 4. d. 18. art. 4. quest. 1. ad 1. Nau. in Manu. cap. 27. num. 13. & tom. 2. conf. 5. de sent. excomm. in nu. 1. & seq. lib. 5. Solus igitur homo singularis, & omnis homo regulariter cuiuscunque status & conditionis sit, siue clericus, siue laicus, vir, aut femina. siue liber, siue seruus sit, siue vitam publicam, siue priuatam gerat, censura excommunicationis tam ab homine, quam a iure lata, irretiri potest.

Quamuis autem omnis homo regulariter (vt diximus.) censura hac ligari possit, hoc tamen certis limitibus restitui debet, vt vel tam esse possit.

Primo enim, cum excommunicatio culpam supponat mortalem, vtique neque pueri seu infantes, neque furiosi, seu amentes, cum rationis viua careant, & doli & contumacie incapaces sint, vlla ratione excommunicari possunt; Quod si a iudice excommunicentur, sententia, vt pote intolerabilem errorem continens nulla erit. Vnde nullus horum clericum percussens, excommunicationem incurrit, ca. si quis suadente diabolo, 17. q. 4. vt docent glo. in c. si in verb. pueris, de sentent. excomm. in Panorm. in cap. 1. nu. 2. eod. tit. Syluester, verb. excommunicatio. 6. numer. 2. Tabiena, verb. excommunicatio. 4. in prin. c. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 17. §. 3. nu. 3. aut vltim aliam excommunicationem ab homine, vel a iure latam, ex eodem Panorm. in cap. ab excommunicato. num. 9. de rescript. & in c. pertuas, num. 11. de sent. excomm. citans pro hoc ca. Romana. §. vniuersitatem, vbi etiam Gemin. de excomm. lib. 6. Quod certum est, si sint aut doli incapaces, aut amentes fuerint a natiuitate. Hoc tamē quod diximus de excommunicatione sola intelligendum est; si enim vniuersitas interdicta, aut suspensa sit ab homine, vel a iure inter infantes, & amentes comprehenduntur, argum. c. si sententia, & c. si ciuitas, & cap. fin. de sentent. excomm. lib. 6. & c. Non est vobis, de sponsal. & expresse tradit. Vgol. vbi supra. num. 4. cum hæc censura leuiores sint excommunicatione maioris.

Ceterum hæc omnia quæ de amentibus diximus, vt ex-

communicari non possint, intelligi debent ob delictum commissum postquam iam amentes & furiosi facti sunt: Amentes enim qui aliquando vium rationis habuerunt, in rigore quidem propter delicta præterita commissa, vel ob contumaciam aut amentiam commissam, excommunicationis capaces sunt, vnde si quis dum sanus fuerit, alicui mandauit, vt clericum percuteret, & hic mandans postea in amentiam incidat, & mandatarius deinceps clericum percutiat vtique amentis & infansille, ob præcedens mandatum quod furor adueniente non tollitur, sed potius in ea voluntate esse censetur, in qua ante furorem fuit, arg. p. Malores §. penult. de bap. & eius effect. c. communicationem Canonis, si quis suadente diabolo, 17. quest. 4. incurrit. Sicut etiam qui iam contumax erat, & sic affectus in amentiam incidit, quamuis a iudice excommunicari non debeat, si tamen de facto excommunicetur, valida censeri debet ob præcedentem contumaciam; vt enim habetur in l. 2. §. furiosus, ff. de iur. codicil. furiosus absentis loco habetur, absentes vero & ignorantes excommunicari possunt, vt docent glo. in cap. Apostolice, in verb. probabilis, & ibi Panorm. num. 5. de cler. excomm. ministr. Ideo autem addidi, talem, postquam in amentiam incidit, a iudice excommunicari non habere; siquidem ea est ecclesiæ pietas & mansuetudo, vt tales communiter excommunicare non soleat, cum illorum excommunicatio, ipsismet excommunicationis nihil prodesse possit, præsertim, si aliquā do lucida interualla non habeant; alijs etiam parum prederit, quin potius offenduntur ex eo quod huiusmodi amentes excommunicari videantur: cum tamen excommunicatio medicinalis ex eo solum dicatur, cap. cum medicinalis, de sentent. excomm. lib. 6. quod aut ipsi contumaci, & peccatori medelam inferat; aut saltem reliquis ecclesiæ membris medeatur. Hinc Panorm. in cap. ab excommunicato. numer. 20. de rescript. Felin. in cap. Apostolicas, & in c. Romana, de sentent. excomm. lib. 6. Ioan. Calder. repet. in c. ab excommunicato. de rescript. Paul. de Eleaza. repet. in cap. fin. de postul. prælat. Steph. Costa. repet. in cap. cum medicinalis, num. 4. de sent. excomm. Coua. in c. Alma mater, 1. par. §. 1. num. 10. post S. Th. quem præfati auctores referunt in 4. d. 18. artic. vlt. sub quest. 2. & habetur in addit. 3. par. quest. 24. art. 2. ad 2. vniuersim consensum docent, non debere iudicem excommunicationis sententiam in eum ferre, quem scit, aut verisimiliter suspicatur minime propter eam, penitentiam acturum, aut ab illa contumacia cessaturum; imo vero si postquam excommunicationis sententiam iudex in aliquem tulerit, & viderit hanc sententiam etiam iuste latam, ipsi excommunicato non solum non proficere, sed potius exinde cor ipsius indurandū magis suspicetur, illam discrete tollere debet, eumque durante etiam contumacia absolueret; quādoquidem vt Doctores scribunt ad instar boni medici, iudex se habere debet, qui si viderit medicinam infirmo non prodesse, illam omnino subtrahat, & absoluat.

Secundo, Impubes etiam doli capax, etiam si in excommunicationem iuris incidat, arg. c. 1. & c. fin. & ibi glo. in verb. pueris, de sent. excomm. eo quod delictum nouit, argu. tot. tit. de delict. pueror. a iudice tamen propter contumaciam excommunicari nequit; quandoquidem nec vim verborum præcepti iudicis, nec iudicium ordinem intelligere censetur; ideoque nec de iure citari ad defendendum, aut ad agendum potest, arg. c. si. & ibi glo. in verb. si annum. de iudic. lib. 6. & ibi Ioan. Andr. & colligitur ex l. 1. C. de falsa mon. de qua re fufius tractat Marian. Soc. sen. in ca. 1. num. 2. & in c. Nulli, num. 30. vers. 8. quæro. de sent. excomm. quem secutus est Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. c. 17. §. 3. in fine. Est autem impubes dicendus filius dum est in aetate annorum 14. & filia in aetate 12. annorum, ff. de vulg. substitu. l. omnibus in prin. & cap. si annum, & ibi glo. in verb. quartumdecimum, de iudic. lib. 6. & Arnoldus de Solerio. repet. in c. si pater filium, num. 2. de testam. & Summist. in ver. impubes.

Tertio, Cum excommunicatio gladius spiritualis sit, quo quis bonis ecclesiæ spiritualibus priuetur, vtique qui baptizatus non est in excommunicationem ab homine, vel iure latam

intra incidere nequit. Eccleſia enim vt docet Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. in neminem iudicium exercet, qui non prius in ipſam per baſiſmi ianuam fuerit ingreſſus, ſecundum illud Apoſtoli 1. Cor. 5. Quid enim mihi de ijs, qui foris ſunt, iudicare, & habetur 2. quaſt. 1. ca. multi. & ibi glo. in verb. iudicare. & in cap. Gaudemus, de diuort. vnde nec Iudeus, nec Turca excommunicatione iuris, aut hominis incurrit. S. Thom. in addit. 3. par. quaſt. 22. art. 6. ad primum. Nau. in Man. c. 27. num. 13. & in c. ita quorundam, de l. 1. not. 8. num. 7. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 75. §. 1. Tabien. Verb. excom. 4. Sotus, 4. d. 22. quaſt. 2. art. 2. ad ſecundum. Couar. in c. alma mater, 1. par. in princip. Henriquez lib. 13. c. 25. §. 1. Vgol. de cenſur. eccl. ca. 17. §. 5. & communis. Ideoque Iudeus, aut infidelis clericum percutiens non excommunicatur. Sed neque ob eandem rationem catechumenus vllam hominis aut iuris cenſuram incurrit, ex Nau. in Man. cap. 27. num. 13. & tract. de Iobila. c. 7. num. 48. Henriquez vbi ſupra. Hinc fit, quod licet Chriſtianiſ eccleſia; ne Iudeorum conſortio & communione vtatur, prohibere poſſit, ſub pena excommunicationis, prout conſtat. ex c. poſtulaſti. & ibi glo. in verb. pena pecuniaria, & Panorm. num. 5. de Iude. ipſos tamen Iudeos, aut Turcas, & alios non baptizatos, nec excommunicare, nec alijs eccleſiaſticis cenſuris conſtringere valet, vt praefati authores latius vbi ſupra tradunt.

7 **Quarto**, Exempti priuilegio Papae, ab Ordinatij iurisdictione; a ſolo Papa non autem ab Epifcopo, aut a legato, ſine per ſententiam, ſine per conſtitutionem excommunicari poſſunt, arg. c. cum ad quorundam, & ibi glo. in verb. non tenere, de excep. praelat. & c. 1. & c. Ne aliqui, de priuileg. lib. 6. & cap. 1. de verb. ſignif. lib. 6. Quomodo Imperator, Rex, Regina, & eorum filij ex priuilegio eximuntur, ex glo. in d. c. Ne aliqui, Henriquez, lib. 13. de excommunic. c. 25. §. 5. & idem de religioſis, qui ex priuilegio ab Ordinatiorum iurisdictione eximuntur, dicendum eſt, ſicut etiam de alijs qui huiusmodi priuilegia a Sede Apoſtolica obtulerunt. Quae omnia procedunt, etiam ſi is qui cenſuram fert, exemptionem, aut priuilegium ignoret, quicquid contrarium in hoc caſu velit Rich. 4. d. 18. art. 5. quaſt. 5. Priuilegium enim ſtatim vires ſuas ſumit, vbi de eo certior factus eſt is, cui eſt condonatum; quamuis quicquidam fert id ignoret, in cuius praedictum eſt conſeſſum, prout Innocentius Papa IV. in ca. 1. in §. Nec obſtare, de conceſſ. praeb. lib. 6. declarat. Nihil enim facit ignorantia praelati; quo minus priuilegium effectum ſuum operetur, arg. c. cum dilectus, de relig. domib. ſicut nec eius ſcientia requiritur vt priuilegium hoc concedatur. Vnde exemptus, aut priuilegium de nouo habens, etiam ſi ordinarius hoc ignorans eum excommunicet, in excommunicationem latam non incurret. c. 1. de conceſſ. praeb. li. 6.

8 **Quinto**, Mortuus proprie excommunicari non potest; Quamuis enim nonnulli eius ſententiae ſint, vt mortuos excommunicari poſſe velint, vt Rich. 4. diſt. 18. art. 5. quaſt. 4. vbi hereticos, & ſchiſmaticos, nec non qui hereticum haereditate conſtituunt, 24. quaſt. 2. cap. Sanè proferunt, & qui ſeipſos voluntarie excludunt, placuit, 23. quaſt. 5. excommunicari poſſe poſt mortem teſtatur, non vtilis ſit pena, vel medicina, ſed ad aliorum terrorem, & in criminis deſtinationem, & hunc etiam ſequitur Gab. 4. d. 18. qu. 2. art. 2. conc. 5. Coro. 4. fauet Gloſſa c. ſi quis epifcopus, in ver. poſt mortem, & ibi Panorm. nu. 3. de here. vbi epifcopus (& idem de alijs clericis dicendum putat Panorm.) qui inſtituit hereticos haereditate extraneos a conſanguinitate ſua, vel etiam ſi inſtituerit conſanguineos hereticos haereditate, aut paganos poſt mortem excommunicari debet, & eadem glo. in cap. Iudei 2. in verb. permittantur, de Iudeis, & hos ſequutus Vgol. de eccl. cenſ. Tab. 1. cap. 7. §. 2. num. 3. & cap. 19. vbi eandem opinionem late probat, & contrariam oppugnat; Alij tamen mortuum proprie excommunicari non poſſe docent, ſic Alphonſus a Caſtro lib. 2. de iuſta. heret. punit. cap. 19. & c. 20. Martij. Ledefm. 2. 4. q. 26. art. 1. Couar. in c. alma mater 1. par. §. 14. num. 8. de ſent. excom. lib. 6. vbi ait eſſe communem Theologorum, & Canoniſtam ſententiam, & gloſſam & Panormitanum vbi ſupra apprehendit. Hanc etiam ſequuntur S. Anton. 3. par. tit. 24.

c. 75. §. 1. Sylueſt. verb. excommunicatio, 1. numer. 7. verſe ſciendum eſt tertio. Tabien. verb. excom. 4. in princip. Armilla. verb. excommun. §. 28. Nau. in Ma. cap. 27. num. 13. Marian. Socin. ſenior, in c. mulieres, num. 23. de ſent. exco. Turſetrem. 2. 4. q. 2. a princip. & ex Theologis Sotus 4. d. 22. quaſt. 2. art. 2. in fine. Henriquez, lib. 13. de excomm. cap. 25. §. 2. Qui docent id procedere tam in excommunicatione iuris, quam in hominis; nam ſolus homo ſingularis, vt communis ſententia habet a iure, vel ab homine excommunicationis capax eſt; Qui vero mortuus eſt, homo non eſt; ideoque excommunicari nequit. Deinde excommunicari non poteſt ab homine, cum enim hominis ſententia ferri nequeat, aut ſaltem non debeat ſine prauiam monitione trina, vt ſuis locis dicetur latius, & mortuis monitio fieri non poſſit ad emendationem in futurum, vtique nec excommunicari poterit mortuus pro contumacia; cum tamen haec ferenda non ſit ab homine niſi propter contumaciam ſed neque excommunicari poſſunt pro delicto praeterito, vt ſe emendent, qua non ſunt in ſtatu emendationis, non ergo ab homine poſt mortem excommunicari valet. Nec valet quod reſpondet Vgol. vbi ſupra, excommunicatione valere, etſi praemiſſa monitio non ſit; Nam vtique id deſendi poſſit vbi cauſa non patitur moram; tamen iniuſta ſententia talis ſemper cenſetur & proinde iniuſta magis et ga mortuos habenda erit, quibus nec fieri poteſt monitio, nec ſperari poteſt emendatio, quae monitionis ſinis & ſcopus eſſe debet. & quamuis excommunicatio poena eſt, vt ait Vgol. ideoque poſt mortem ferri poteſt, in poena praeteriti delicti, ad terrorem aliorum; tamen negare non poteſt quin ſit etiam medicinalis, & ideo non niſi illis, quorum emendatio expeſtanda eſt, adhibenda erit; maxime cum eccleſia ſe potius piam matrem, quam ſeuerum iudicem oſtendere ſoleat. Quod ſi cum eodem Vgolino addas fieri poſſe, vt admonitus fuerit, dum in viuis exiſteret; dicimus in eo euentu, quod ſi non fuerit ante mortem prolata ſententia; vtique vt recte docet Sotus vbi ſupra, nec tunc proferri poterit in deſunctum, cum tunc temporis incapax eſſe cenſetur, non ſolum quia non eſt homo; ſed etiam quia vt multi tradunt, extra forum eccleſiae eſt, Dei potius quam hominis iudicio reſeruat. Siquidem excommunicandi poteſtas quae a Chriſto eccleſiae tradita & relicta eſt, vt Math. 18. habetur, erga ſolos viuos, & ſuper terram exiſtentes compeit, ſecundum illud Math. 18. Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in caelo, & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in caelo. Sententia igitur hominis, mortuus excommunicari non poteſt. Sed neque a iure excommunicari poteſt mortuus, cum huiusmodi excommunicatio non niſi ob crimen feratur, mortuus autem delinquere non poteſt. Quod ſi dicas cum Vgolino, non excommunicari ob crimen poſt mortem, ſed in vita commiſſum: facile reſpondetur, quod ſi crimen illud a iure excommunicatione damnatum fuerat, in hoc euentu non poſt mortem excommunicatur de nouo, ſed viuens excommunicationem incurerat ob prauiam iuris monitionem mortuus igitur proprie nec ab homine, nec a iure excommunicatur. Et certe qua ratione. Vgolinus vbi ſupra, §. 2. num. 2. poſt Nau. in Man. cap. 27. num. 13. affirmat, quod homo, qui mortuus eſt, ſed deinceps reuixit, iterum non moriturus, excommunicari, cenſura ve alia irreti non poteſt, quia vitam hanc non viuunt, atque ideo ad aliud forum pertinet; pari, immo maiori ratione idipſum de mortuo proſus, qui amplius reſuscitandus non eſt, aſſerere debet, cum talis vere nec mortalis, nec vitam hanc viuere dicatur, & ad aliud forum pertinere cenſetur.

10 **Quod** ſi aliquando legitimus mortuus aliquos excommunicatos fuiſſe, vt ex alijs locis contraria ſententiae authores & deſenſores contendunt, illud quidem dupliciter intelligi poteſt: Vno modo, quod fuerint declarati & iurice pronunciatu excommunicati, eo quod poſt eorum mortem dereguntur eorum peccata habentia excommunicationem annexa, quae in vita fuerunt occulta, quod frequenter fit in crimine heretiſe; ſoleat enim contra eos, qui in haereſi occulta mortui eſſe deprehenduntur, libelli aſcribi, & ſententiae pronunciatu, quibus publice declarantur heretici fuiſſe, & in haereſi mortui; vnde & eorum corpora & of-

fa exhumentur, & igni traduntur, ad hæresis detestatio-
nem; & aliorum terrorem, & hoc solum Canones allati
probant. Alio modo, vt positum fit excommunicationis no-
men nõ propriè, nec de censura de qua loquimur, sed pro
maledictione, & execratione, quia solemniter & publicè si-
gnificet ecclesia se tales detestari; vnde merito eos ecclesia
& ecclesiastica sepultura priuare, aliosque pro illis publicè
orare prohibet; & ita effectu quodam secundario excom-
municationis post mortem eos punire decernit; quod ius-
tè potest. Cum enim excommunicatio duo præcipuè ope-
retur vnum, ne excommunicatus ecclesia Sacramentis, &
sacramentis vtatur; & alterum, ne Christiani suffragia pro eo
ferant, & ne ecclesiastica sepultura eum donent, vt probat-
ur in c. excommunicatos cum seq. i. q. 3. & in cap. A nobis,
2. & c. Sacris, de sent. excommun. & cap. fin. eod. tit. lib.
6. primum illum effectum, in quo propriè excommunica-
tio consistit, ad mortuum non operatur, sed solum secun-
dum. Habet enim hæc ecclesia potestatem tantum super
mortuos, vt eorum corpora sepultura ecclesiastica priuare
& ne alii pro illis offerant publicè orationes ecclesie, aut
pro illis oblationes accipiant, prohibere possit. Quæ om-
nia, non solum in eo, qui contumax, & impenitens mor-
tuus est, sed in eo etiam, qui cum contritione, & penitens
mortuus est, procedunt. Qui enim aut hominis, aut iuris
excommunicatione ligatus, etiam penitens mortem obie-
rit, quamuis apud Deum solutus sit, apud ecclesiam tamè
excommunicatione ligatus manet, quousque ab eo absolu-
atur mortuus, a quo viuus absolui potuisset; a quo prius
quam absolueretur, nec alii pro eo Missas, & publicas eccle-
sias orationes offerre, nec corpus loco sacro sepelire possit
ex Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 14. q. 4. Martino Ledes.
2. 4. quaest. 26. art. 1. Quo euentu, rectè dicit Henricus,
lib. 1. 3. de excom. c. 2. §. 2. post Rosel. in verb. absolutio. r.
§. 3. 1. & Nauar. in Man. c. 26. num. 7. 1. & Simancha de Ca-
thol. in tit. cap. 18. num. 7. quod si in excommunicatione
referuata decessit, non per quemlibet Sacerdotem ab-
soluitur (vt posset in articulo mortis), sed per superiorem,
cui referuatur, & a quo viuus absolui poterat. Quod si for-
tassis loco sacro sepultus sit, nõ est extrahendus, vt solem-
niter corpus flagellando, absoluitur; sed satiserit ipsum
sepulchrum flagellare; secus vero si in loco nõ sacro sepul-
tus fuerit, tunc enim iuxta ea, que in d. c. 1. nobis, 2. anno-
tantur, extrahendum erit corpus, & loco sacro post absolu-
tionem factam sepeliendum ex his igitur manifestum est
ecclesiam militantem propriè negligere, nec soluere mor-
tuos, sed viuentes tantum vt in c. Damationis, §. his aucto-
ritatibus, 2. q. 2. habetur, & eos potius denunciare ligatos
vel absolutos decessisse, vt Couar. & alii supra testantur.

11. *Hinc sequitur*, primo quod si quis sub conditione excom-
municetur nisi intra decem dies resideat in loco beneficii
aut satisfaciatur Petro creditori intra tempus præfixi; si
intra hos dies moriatur, ita vt residere non possit; aut intra
dictum tempus moriatur, & Petro non satisfecerit, non
erit excommunicatus cum excommunicatio hæc ante illos
decem dies in eo vim suam nõ habuerit; & postea habere
non potuit, quia tunc subiectum excommunicationis non
est capax; & impossibile efficitur ob mortem conditionis
adimpleto; ad impossibile autem nemo tenetur, arg. Im-
possibile, ff. de reg. iur. sicut ergo sententia excommuni-
cationis lata ob rem factu impossibile, vt pote intolerabi-
lem errorem continens, nulla est: ita cum mortuus nec Pe-
tro satisfacere nec ad beneficium redire potest, ob eam
rem excommunicari non debet, aut potest.

12. *Sequitur secundo*, Quod si quis mandaret alicui, vt cleri-
cum percuteret; & antequam mandatarius clericum per-
cutia, mandans moriatur, etiam si deinceps post mortem
eius, mandatarius clericum percuterit, mandator mortuus
in excommunicationem non incidit: vt rectè glos. in c. Mu-
lieres, §. fin. in verb. auctoritate, vel mandato, Innoc. ibi, &
Panorm. num. 6. de sent. excommun. Anehar. in c. cum quis,
num. 9. de sent. excommun. lib. 6. Vgol. de eccles. cens. Tab.
1. cap. 17. §. 2. nu. 5. & alij docent. Quod procedit, siue man-
datarius certior factus fuerit de morte mandantis, ante-
quam percussit clericum (quo euentu solum Rich. in 4. d.
18. art. 5. q. 4. & Ioan. Andri. volunt mandatorem non esse

excommunicatum) siue non; & siue mandator egerit pe-
nitentiã in morte de tali mandato, (quo euentu solo Tan-
cred. Goffred. & Marian. Socin. sen. in ea. peruenit, n. 48. de
sentent. excommun. mandantem ab excommunicatione
ob percussorem ob mandatum eius factam post mortem
excusant) siue non penituerit; & Ratio est: quia tunc ipse
capax huius pene non est; & quia in veritate, vt Glos. &
Panorm. docent, mandatũ morte mandatoris reuocatum
& extinctum esse censetur, vt habetur in l. inter causas, §.
1. ff. de mandat. & colligitur a simili in c. relatum, & in ca-
licet, & ibi glo. in verb. re integra, de offic. deleg. vbi docet
glosa mandatũ morte mandatoris expirare, nisi sit tale
mandatũ, quod post mortem necessum sit adimpleri;
quale non est hoc, de quo agitur, mandato igitur dissoluto
& reuocato per mortem, ex percussione clerici secuta, mā-
dator mortuus in excommunicationem non incidet, siue
mandatũ penituerit, siue non; siue mandatarius de man-
dantis morte certior factus fuerit ante percussorem, siue
non, ob allatas a nobis rationes.

13. *Sequitur tertio*, Quod sicut mortuus excommunicari pro-
priè non potest, ita neque mortuus excommunicare pro-
priè valet; Quamuis enim sententia purè lata a iudice po-
testatem habente valida sit, & duret, etiam si iudex postea
moriatur, aut alia de causa iurisdictione priuetur, quous-
que absolutione tollatur, vt habetur in c. pastoralis, §. 1. de
offic. ordin. & in c. vnic. de maior. & obed. lib. 6. Panorm.
in c. A nobis, 1. num. 12. de sent. excommun. cum excom-
municatio secum executionem trahat, ca. pastoralis, in fi.
de appell. nec tollitur nisi absolutione, arg. cap. cum deside-
res, & c. a nobis, 2. de sent. excommun. excommunicationis
tamen sententia generalis pro futuris culpis simpliciter la-
ta, aut sub conditione, nulla erit; si ante quam culpa cohi-
mittatur, aut conditio extet, iudex moriatur, ita glos. in c.
A nobis, 1. in verb. non nisi subditum in fine, & Panorm. ibi.
num. 12. de sent. excommun. & in cap. cum ad hoc, num. 9.
de cler. non resid. Feder. de Sen. consil. 97. num. 5. versio.
Item queritur, quid si episcopus, Angelica, verb. excomm.
3. num. 8. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. cap. 1. §. 2. num. 12.
qui alios refert, & ratio esse potest, quia vt sententia sub condi-
tione lata valeat requiritur omnino, vt duo extrema habi-
lia sint tempore, quo fertur, nimirum, vt iudex eam ferre
possit tempore quo eam fert, & tempore quo conditio ad-
uenit; & vt is in quem fertur, eo tempore excommunicari
ab eodem possit: vnde sicut mortuus excommunicari ne-
quit, ita neque mortuus ante conditionem adimpletam
eam ferre valet, cum tunc actum iurisdictionis exercere ne-
queat; quod non solum procedit, si iudex tempore quo condi-
tio extat mortuus sit, sed etiam si alia de causa iurisdic-
tione priuetur, vt potè aut publicè denunciatus excommu-
nicatus, aut episcopatu, aut prelatura se abdicauerit, aut
alio translatus, aut depositus, aut ab hostibus captus fue-
rit; his enim in casibus quantum ad excommunicandi po-
testatem atinet, quasi mortuus iudicatur, arg. c. si episco-
pus, iuncta glos. in verb. mortem, de supplen. neglig. præ-
lib. 6. & glos. in c. vnic. in verb. vacante, de maior. & obed.
eod. lib. 6. & in c. vnic. iuncta glos. in verb. Mortuo. Ne Se-
de vacante, lib. 6. Immo vero si postquam sententiam tulit
sub conditione, & ante conditionis adimpletionem, iurisdic-
tione priuatus sit iterumque iudex creetur, ac deinceps
conditio extet, sententia ita sub conditione lata nõ
valet: cum in hoc casu extincta fuerit prior iurisdic-
tio eius ratione cuius sententia valere potuit, iurisdic-
tio autè ei in re assumptione de nouo data, alia a priori est: vnde
cum ita se habeat, ac si nouus planè iudex esset, sententia
prior ex defectu iurisdictionis tempore quo conditio extat,
nihil operari poterit. Secus autem si postquam senten-
tiam sub conditione tulerat, iudex excommunicatus fue-
rit, aut in manus hostium deuenit ante conditionis euen-
tum absolutus ab excommunicatione sit, aut ab hostibus
liberatus, tunc enim conditione deinceps adueniente sen-
tentia prius lata valebit, vt eruditè Vgol. vbi supra c. 2. nu.
2. in fine, annotauit.
15. *Sexto*, vniuersitas, Collegium, Capitulum; conuentus
collectiue simul, idest, vt Vniuersitas, seu Collegium, seu
Capitulum, & Conuentus est, excommunicari non potest,
ita

ita S. Thom. in addit. 3. par. q. 22. art. 5. Alex. de Ales 4. par. Sum. q. 22. memb. 1. art. 4. §. 1. in fine. S. Bona. 4. dist. 18. in ult. par. dist. quaest. 3. num. 69. Richard. 4. dist. 18. art. 5. qu. 3. Ioan. Bachon. 4. d. 18. quaest. 3. art. 3. Paluda. 4. d. 18. qu. 2. quaest. uncula 2. art. 3. Gab. 4. dist. 18. quaest. 2. art. 2. conc. 5. coroll. 2. S. Anton. 3. par. Sum. tit. 24. c. 75. Pisanella verb. excommun. 1. verb. vniuersitas. Syluest. verb. excommunic. 2. num. 9. Step. Costa repet. in c. Romana. §. vniuersitatem, per totum, de sen. excommun. lib. 6. Sotus 4. dist. 22. quaest. 2. art. 2. concl. 2. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 24. art. 5. Nauar. in Man. cap. 27. num. 13. & tom. 2. consil. 20. num. 3. de sent. excommun. Couar. lib. 2. Variar. Resol. cap. 8. numer. 9. & in c. alma mater, 1. par. §. 9. num. 3. verb. Haec & alia multa. de sent. excommun. lib. 6. Henriquez, lib. 13. de excomm. c. 25. §. 4. Vgol. de eccles. cens. Tab. 2. c. 26. & colligitur ex ca. Romana. §. in vniuersitatem, de sent. excomm. lib. 6. vbi Innocentius IV. ait, In vniuersitatem, vel Collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, & gloss. in c. Quamquam in verb. vniuersitas, de censib. lib. 6. & alij omnes, tam Theologi, quam Canonistae. Ceterum non ita facile est huius rei rationem assignare; Quidam enim Canonistae causam assignant, eo quod vniuersitas est persona ficta, representata, & non vera, & anima rationali carens, ideoque capax non est poenae spiritualis; & excommunicationis, quae non aptatur animae irrationali. Quae tamen ratio parum valet, siquidem nec hac ratione capax esset interdicti, quod tamen poena spiritualis est. Deinde vniuersitas constat ex personis quae censurae Canonicae capaces sunt: Neque enim aliud verum est vniuersitas, si rem ipsam materialiter spectemus, quam personae eam administrantes: nec aliud est ciuitas quam collectio ipsa ciuium. Alij ea ratione id confirmant, quia sicut Collegium, aut vniuersitas baptismum suscipere nequit, quo intratur in ecclesiam, ita nec per excommunicationem ab ecclesia communione poterit expelli, quam rationem simul cum priori tradit Vgol. vbi supra, alios authores pro eiusdem confirmatione citans; At certe nec haec veram rationem, & causam attingit, cum enim singuli vniuersitatis, & ciuitatis homines baptismum susceperint, ipsamque ciuitatem & vniuersitatem constituunt, arg. l. ciuibus, ff. de reb. dubijs, & Card. in c. requisiti de testam. quid ne hac ratione excommunicari posse Collegium, aut vniuersitatem prohibet, asserat, maxime cum alia censurae in Collegium ferri possint, vt de suspensione colligitur ex capit. Quia sepe, de elect. lib. 6. & c. vnic. ne sede vac. lib. 6. & de sententia interdicti, ex c. Non est vobis, & ibi gloss. in verb. provincialium, de sponsal. & c. si sententia, & c. si ciuitas, de sent. exc. lib. 6. vbi interdicti sententia in vniuersitatem lata, singulos de vniuersitate comprehendere dicitur. Alij vt testatur Gab. ad probant, quia excommunicatio vniuersitatis excludit oppositum in adiecto: excommunicatio enim maior est separatio a communione omnium hominum, non autem sui; si ergo excommunicaretur vniuersitas, separatur a communione hominum, & non separatur a communione sui, si vniuersitatis, & sic poterunt singuli de vniuersitate sibi communicare, & non alijs; quia per excommunicationem sunt separati ab hominum communione, quae sunt opposita. Sed nec ista rem declarat; vnde ommissis alijs ea optima est, quam S. Thom. Couar. & Sotus vbi supra tradunt. Quia excommunicatio non nisi ob peccatum mortale fertur, peccatum autem in actu personali consistit; actus enim & passiones vt consistunt in facto, & ad factum referuntur, non sunt vniuersitatis, aut multitudinis, sed singularium personarum; & ideo singuli de communitate excommunicari possunt, non autem ipsa communitas. Quod si aliquando actus etiam ipsius communitatis esse possit, vt quando multi nauem trahunt, quam nullus seorsum trahere posset. Quia tamen non est probabile, quod aliqua communitas tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissentientes; & quia non est Dei, qui iudicat omnem terram, vt condemnet iustum cum impio, vt dicitur. Genes. 18. ideo ecclesia, quae Dei iudicium imitari debet, satis prouide statuit, vt communitas non excommunicetur, ne collectis zizanij, simul eradicetur & triticum, & hanc certe ratione Innocentius Papa IV. in c. Romana. §. in vniuersitatem, de

sent. excomm. lib. 6. assignauit his verbis: In vniuersitatem vel Collegium proferri excommunicationis sententia penitus prohibemus; volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum non nunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri; Sed in illos duntaxat de Collegio, vel vniuersitate quos culpabiles esse confiteri, promulgetur Haec tenus Papa. Quod vero Ledesm. vbi supra 2. 4. quaest. 2. 4. art. 5. addit, non solum esse de iure positum, sed etiam de iure diuino, quod vniuersitas excommunicari non possit, falsum est, vt satis constat ex ijs; quae S. Thom. in addit. 3. par. quaest. 22. art. 5. tradit, dum dicat ecclesiam statuisse ne communitas excommunicetur, & id confirmatur euidenter ex d. ca. Romana. vbi id Innocent. IV. prohibuit: Vnde Henriquez lib. 13. cap. 25. de excomm. §. 4. ait, Papam, eo quod potestatem habet supra ius, facilius ceteris Collegium excommunicare posse, quod tamen non posset si id de iure diuino esset, cum supra ius Diuini Papa potestatem non habeat.

17 Ceterum difficultas est non parua, an licet excommunicationis sententia ferri non debeat in vniuersitatem, aut Collegium, si tamen feratur valida sit, & teneat. In qua re Rich. 4. d. 18. artic. 5. quaest. 3. Ioan. Bachon. 4. d. 18. quaest. 3. art. 3. & Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 2. Gab. 4. d. 18. quaest. 2. art. 2. concl. 5. coroll. 2. Anton. 3. par. Sum. tit. 24. c. 75. Sotus 4. d. 22. quaest. 2. art. 2. concl. 2. Nau. tom. 2. consil. 20. n. 3. & consil. 22. num. 1. & consil. 24. num. 1. de sent. excomm. lib. 5. Vgol. Tab. 2. de eccles. cens. ca. 26. §. 1. 2. & 3. Step. Costa. repet. in d. c. Romana. num. 14. 19. & deinceps. Host. 10. Monach. Archid. Franc. Vercellenf. vt refert gloss. in d. cap. Romana. in verb. penitus, de sent. excomm. lib. 6. docent, sententiam nullam esse, etiam si omnes in vniuersitate communitates & rebelles essent & culpabiles, tum quia sententia haec intolerabilem contineret errorem, nam per eam contingeret aut ferre semper, aut aliquando saltem innoxios aliquos excommunicari, quod est error intolerabilis, quae errorem dum Pontifex tollere cupiebat, penitus prohibuit ne communitas excommunicaretur. Voluit enim Papa potius in casu raro, aut nunquam contingente (scilicet quando omnes culpabiles essent) huiusmodi nocentes aliquando condemnari, tum quia per huiusmodi constitutionem tollitur iurisdicchio quantum ad excommunicationem vniuersitatis, vt patet ex illo verbo: *Penitus prohibendo* id est, in omni casu & euentu prohibemus, potestatem in hac parte subtrahendo ne in Collegium, aut vniuersitatem sententia excommunicationis feratur, ne scilicet, inquit Pontifex, contingat aliquando innoxios excommunicari; & ita qui excommunicaret vniuersitatem quia contra prohibitionem Papae faceret ex defectu potestatis per Papam sub tracta, sententia sic lata, nulla & irrita erit; siue intentio proferentis erat omnes, siue singulos solum ex vniuersitate aut Collegio, excommunicationis vinculo innodare.

Alij tamen vt Berol. & gloss. in d. c. Romana. §. in vniuersitatem, in verb. penitus, & Ioan. Andr. contrariam opinionem, scilicet, vt talis sententia valeat ipso iure tutiorem arbitrantur, & fauet plurimum Gemin. in d. §. in vniuersitatem, & eam expresse tuentur Syluest. verb. excommunicatio. 1. num. 10. Ledesm. 2. 4. quaest. 2. 4. art. 5. Couar. lib. 2. variar. resol. cap. 8. num. 9. Henriquez lib. 13. de excomm. c. 25. §. 4.

18 In hac re tam difficili, & authorum sententijs plane dubia, licet dubium non sit, quin contra prohibitionem facies grauius peccet; si tamen de facto vniuersitas excommunicetur, distinctione hac rem ipsam determinandam esse putarem: vel enim excommunicatur a Summo Pontifice, & tunc sine dubio sententia erit valida, non tamen caderet super vniuersos, nisi omnes culpabiles essent, sed solum super singulos qui sunt culpabiles, vnde etiam tunc qui esset innocens, verè in conscientia non esset excommunicatus, vt colligitur ex Palud. 4. d. 18. quaest. 2. ad finem. Couar. vbi supra, & ideo qui ingrederentur ciuitatem aut Collegium post ipsam censuram excommunicationis promulgata, illa non ligarentur, vt pluribus tradit Couar. citans pro hac re Felin. in c. Responso. de sent. excomm. & alios argum. capitul. 1. de offic. Vicar. lib. 6. Quoties autem non aper-

aperte constat de alicuius innocentia. semper in foro exte-
riori seruari debet sententiam saltem ad evitandum scan-
dalum: Vel fertur excommunicatio hæc ab inferioribus
prælati, & tunc si facta in informatione nouit omnes illius
Collegij, seu Vniuersitatis personas deliquisse, eamque fe-
rat, valida erit; si vero hoc in hoc casu validam esse sciam
& cadere super singulos, qui deliquerunt; Nam licet Ponti-
fex in d. cap. Romana. §. in Vniuersitatem, de sent. excom.
lib. 6. prohibeat Vniuersitates excommunicari, non tamen
declarat annullari dictam excommunicationem, & mul-
ta contra prohibitiones sunt, quæ facta tenent, & conse-
quenter merito censendum est, vt taliter excommunica-
ti deferant ipsi sententia; vt tamen quid sentiam, liberè di-
cam, sententia hæc in vigore valde dubia est, vnde non fa-
cile auderem iudicare irregularem eam, qui non obitante
hæc sententia celebrasset; quod omnino verum esse censeo
in ijs, qui innocentes sunt. Cum enim præsumendum non
sit peccatum de aliquo, merito, tit. pro socio & c. 2. de reg.
iur. Nauar. tom. 1. conf. 6. nu. 2. de testam. peccaret au-
tem prælati si Collegium, aut Vniuersitatem collectivè
& simul excommunicaret, iudicandum in tali euentu erit
preferentis intentionem solum fuisse ligare singulos de
Vniuersitate, & Capitulo, qui in causa sententia preferen-
diæ culpabiles fuerint, & sic valida erit, ne aliquando con-
tingat innocens condemnari, vt in d. c. Romana. Pontifex
statuit. In huiusmodi ergo euentu Prælati prius Vniuersi-
tatem moneat, & præmissa monitione, correctionem &
emendationem aliquandiu expectet quod si legitime ad-
monita fuerit, vt aliquandiu faciat aut ab eo faciendo desistat
si parere noluerit tunc in illos duntaxat de Collegio, vel
Vniuersitate excommunicatio promulgari potest, quos
culpabiles esse constituerit, (auditis tamen partibus, seu sin-
gulis, an legitimam causam excusandi se a peccato habeant)
in hunc modum Excommunico hos, aut illos de Vniuersi-
tate seu de Collegio qui in culpa sunt vt Summus Ponti-
fex in d. §. in Vniuersitatem, in fine præcipit, & præscribit,
seu excommunico omnes, & singulos Vniuersitatis, qui
mandatis meis parere noluerunt, seu tale crimen commi-
serunt. ex add. glo. in d. §. in Vniuersitatem. Syue. verb.
excom. 1. na. 10. Martin. Ledesim. 2. 4. q. 2. artic. 5. Henric.
lib. 13. de excom. c. 25. §. 4. in litera B. Gabr. 2. d. 18. q. 2. art.
2. conclus. 5. coroll. 1. Cuius ratio est: quia hac ratione non
contingit innocentes excommunicari. Quod si aliquando
contingeret, vt omnes de Capitulo seu de Vniuersitate cul-
pabiles sint, & hoc iudici constat, excommunicatio hoc
modo fieri potest, Excommunico Prepositum, Decanum,
Archidiaconum, & omnes alios de tali Collegio, qui man-
datis meis rebellauerunt, vt Hostiensis in Sum. de contumacia.
§. in Felin. in c. Dilcta in Christo. nu. 1. de except.
Vgol. de eccl. censur. Tab. 2. ca. 26. §. 14. in fine præscribunt.

19 Hinc infertur primo, qua ratione dicatur in c. significa-
uit, de except. Capitulum quoddam excommunicatum
fuisse, illis verbis, Sed a parte altera exceptione excommuni-
cationis opposita contra Capitulum. & c. Capitulum S. Cru-
cis de re sen. p. idem habet, nimirum, Capitulum excommu-
nicari posse. Vel enim dicendum est cum Panor. in d. c. Ca-
pitulum, illud verum esse, inspecta simplicitate iuris anti-
qui, licet modo non possit, vt habetur in dict. capit. Ro-
mana. in §. in Vniuersitatem, de sentent. excom. libro
6. vel fortasse melius, singulos culpabiles ex Capitulo
excommunicatos fuisse, sed nomine Capituli nomina-
tos.

20 Infertur secundo, qua ratione sit, vt interdictum in Vni-
uersitatem ferri possit, non autem excommunicatio. Quia
interdictum non est tanta pena, quanta excommunicatio
excommunicatus enim extra ecclesiam efficitur, non sic in-
terdictus, excommunicatus ecclesie suffragijs priuatur,
non autem interdictus, sed solum ab audiendis sacris pro-
hibetur, excommunicatio tantum pro peccato proprio fer-
tur, at vero interdictum pro alterius culpa ferri potest, vt
aliquando totum Regnum sub interdicto pro peccato Re-
gis ponitur vt S. Tho. in addit. 3. part. q. 2. artic. 5. ad se-
cundum. Richar. 4. dist. 18. artic. 5. q. 3. Sorus 4. dist. 22. q. 2.
artic. 2. conclus. 2. Vgol. de eccl. censur. Tab. 2. capit. 26.

§. 1. & additio, ad glos. in d. c. Romana. ut statuitur, ideo quo
recte statutum est in d. capit. Romana. ne in Vniuersita-
tem excommunicatio feratur sicut in ciuitatem interd-
ictum ferri potest, vt habetur in c. si sententia. & ca. si ciui-
tas de sent. excom. li. 6.

21 Infertur tertio, quare multitudo, seu Capitulum excom-
municare, non autem excommunicari possit, vt enim dixi-
mus, peccata sibi subiecta singularia determinant; vnde
nulla sunt peccata multitudinis in quantum multitudo, li-
cet sint personarum illius multitudinis; iurisdicatio autem
qua fertur excommunicatio, bene potest esse multitudinis
licet non alicuius persone singularis. Si quæratur vnde hoc
dicendum est, quod multitudo cooperatur ad augmentum
& plenitudinem potentia; vnde multitudo potest trahere
naturam, quam tamen nulla persona singularis per se tra-
here potest. Vnde quia in multitudine ampliatur potestas; &
hæc potestas scilicet ligandi in foro iudiciali quædam plen-
itudinem importat bene congruit multitudini, non vni-
cuique ex multitudine: At vero excommunicatio pena est
quæ propter peccatum proprium fertur peccatori autem
in actu consistit actus autem non est communitatis & mul-
titudinis sed singularium personarum, vt frequenter, Et
si peccatum aliquod, propter quod fertur excommunica-
tio supra multitudinem, sit multorum immo etiam om-
nium qui de Capitulo & Vniuersitate sunt, nihilominus
est singularium, propter quod & pena illata singulis infertur,
vt laus S. Tho. in addit. 3. p. q. 2. artic. 5. Alex. de Alex.
in 4. par. sue Summa. q. 22. memb. 1. artic. 4. §. 1. in fine. Et
S. Bonau. in 4. d. 18. in vic. par. dist. q. 3. in fine nume. 69. an-
notantur.

22 Septimo, Papa excommunicari non potest. Quamuis, n.
Iacobus Almain in sua Vesperta, & Nicol. de Cusa lib. 2.
de concord. ecclesie. §. 8. & Getson in proprio tract. de pote-
state Papæ, vt refert Martin. Ledesim. 2. 4. q. 2. artic. 4. di-
cant excommunicari posse Papam a Concilio in omni ca-
su, & pro omni peccato mortali quod ex eo probant, quia
Concilium Generale est supra Papam, alij tamen omnes
verius docent, Papam, dum Papa sit, excommunicari non
posse, neque ab homine, cum cunctis superior sit, nullique
subiectus, cuncta per mundum. 9. q. 3. & c. inferior. dist.
21. neque a Canone quia licet secundum Canones viuere
debeat, tamen si cunctis hominibus, ita etiam & iuri
præest arg. c. proposuit. de concess. præben. & c. Nemo iu-
dicabit. 9. q. 3. & extrin. vnam Sanctam, de mai. & obed.
neque a Concilio Generali cum hoc, vt veriori habet opi-
nio, Papa inferior sit. Et hoc quod diximus, adeo verum
est, quod licet in hæresim incideret, in excommunicatione
non tamen contra hæreticos a iure latus non incidit, cum
ipse præsit iuri, vt pluribus tradit Nauar. in Man. c. 27. nu.
13. & in c. Nouit. de iudic. Notab. 3. nu. 78. & 142. Solent
tamen authores vnam causam excipere, in quo excommu-
nicari, & deponi possit a Concilio, nimirum, si in hæresim
incideret aut apostasiam qui tamen authores non ita in-
telligendi sunt, quasi velint ipso facto priuati potestate sua,
statim atque in hæresim incideret, cum excommunicatio
ob hæresim sola mente conceptam non incurrat, adeo
vt nec alij Prælati inferiores, dignitates suas ob hæresim
conceptam, & omnino occultam amittat, vt opumè probat,
Nau. in d. c. Nouit. nu. 14. argumento a contrario sen-
sus ex c. Audiuimus 24. q. 1. §. Sin autem. vbi dicitur, Qui
hæresim nouam ex corde suo finxit, ex quo eam prædica-
re cepit, neminem damnare potuit, quod etiam confirmat
Sot. in 4. d. 22. q. 2. art. 2. concl. 1. versic. Dubium autem
est: quia ecclesia neminem propter actum interiore solū
anathemate percussit: Immo vero licet alij inferiores præ-
lati, verbo hæresim expresserint, & proinde excommunicationem
Canonis ipso facto incurrerint, non tamen potestate sua
priuantur, quousque per sententiam damnentur, alioquin
omnes iurisdictiones, vt rectè Sotus vbi supra notauit,
in ambiguo & confuso versarentur. Si ergo in alijs præ-
lati excommunicationis contractio ipso iure non sufficit, vt
ipso facto sua potestate & auctoritate priuetur, multo mi-
nus in Papa id sufficiet, præcipue cum vt dictum est, nec
Canonis excommunicationem ipso facto incurrat. In
casu igitur hæresis, vbi pertinax in contumacia per-
seuerat,

D feuerat,

ſeuerati vt pote quia bis admoniti ab hereſi diſcedere nolunt; aut in caſu Schiſmatis, quando ſcilicet plures ſe gerunt pro pluribus Pontificibus, ne eccleſia damnum patiatur, & ne oriantur ſcandala, iudicatio ordine, non vi, aut armis, ita videtur procedendum per Concilium Generale (in quo reſideret tota eccleſia poteſtas in hoc euentu) vt primo eum comparere faciat, ſua crimina auditorus, & cauſam deſenſurus eumque deponat, & herecticum, vel ſchiſmaticum eſſe declaret; Deinde ſi nihilominus ſe pro Papa gerere velit, tandem à Concilio excommunicetur. Nullo autem modo excommunicandus eſt, quamdiu Papa eſt cum Summus Pontifex totius eccleſiæ caput viſibile ſit, & conſequenter eccleſia eius communione neceſſariò, ſicut corpus capite, indigere cenſeatur. Extra caſum igitur hereſis, aut ſchiſmatis Papa nec ab homine, nec a iure, nec à Concilio excommunicari poteſt: vt copioſius tradunt glo. in c. Nemo iudicabit. q. 3. in verb. Neque ab omni clero. Caiet. tom. 1. opuſc. tract. 1. de auctor. Pape & Concilij. ca. 19. & tract. 2. c. 13. S. Anto. 3. par. Sum. tit. 24. ca. 75. Tabien. verb. excommunicat. 4. in princ. Sylueſt. ver. b. caſus 2. verſic. Quadageſimus octauus Ledefm. 2. q. 24. art. 4. Sotus 4. d. 22. quæſt. 2. art. 2. concl. 1. verſ. Dubium autem Nauar. in Man. c. 27. nu. 13. & in d. c. Nouit. Henric. lib. 1. 3. de exc. cap. 25. §. 3. Vgol. de eccleſ. cenſur. Tab. 1. c. 17. §. 6. numer. 8. & 9. & alij.

23. His igitur exceptis alius homo quicumque particularis, & certus, ſiue Epifcopus, ſiue Archiepiſcopus, ſiue Patriarcha, ſiue Cardinalis ſit, excommunicari poteſt. Et quidem de Cardinalibus res eſt manifeſta, quia hi ſuperiores habent Papam cuius iuriſdictioni ſubiſcuntur. De iſtis ergo certum eſt tam ab homine quam a iure non ſolum excommunicari, ſed etiam ſuſpendi, & interdici poſſe, vt habetur c. vnic. de Schiſmat. lib. 6. & Clem. 2. §. ceterum, & ibi gloſ. in verb. cuiuslibet. de elect. & Extrauag. Dudum. de Schiſmat. Solum difficultas inter authores eſt, an ipſi etiã excommunicationes in iure latas, haud ſecus ac alij incurrant; In qua re communis ſententia DD. eſt, vt teſtatur Nauar. in Comment. de Datis, & promiſſis. Notab. 4. verſic. Sexto noto eos in excommunicationes generaliter latas incidere, vbicumque in eiſe orum expreſſa non fit exceptio; eo quod lex generaliter lata generaliter intelligenda ſit. Solet enim Papa in ſuis generalibus conſtitutionibus eos excipere, quos illis comprehendere noluit prout conſtat in c. Inquiſitores. de heret. lib. 6. & in c. Ne aliqui. de priuileg. lib. 6. & in c. Quia periculolum. de ſent. excom. lib. 6. & Extrau. Execrabilis de preben. in quibus iuriſdictionibus, & alij alij excipiuntur: quod ea ratione fieri videtur quod alioqui ipſi etiam iuris Pontificij conſtitutionibus, & alijſ cenſuris, vbi offenduntur, conſtringuntur.

24. Hinc Nauar. vbi ſupra, ex mente omnium docet, Cardinales ligari per illos Canones generales, ea in nomine Domini, diſt. 23. & in c. ſi quis pecunia. diſt. 79. & in ca. ſi quis ſuadente diabolo. 17. q. 4. quod etiam docent Ioan. Monach. in Extrau. Bonificij VIII. in ver. clericos de ſent. excom. Felin. in c. Quod ſuper his. verſ. 3. Quia loqueretur, de fid. inſtrumen. Comel. in procem. reg. Cancell. quaſtione quarta, verſic. Primus eſt. Sic etiam ligantur capit. omnis vtriuſque ſexus. de pœnitent. & remiſſ. licet de eis ibi mentio non ſit. ex Nauarro, & Gomeſio, vbi ſupra. per ea quæ tradit Panormitan. in capit. omnes de maior. & obed. & in c. Nouit. ille. num. 8. de iudic. Sic etiam comprehenduntur in c. Multa. de preben. vt tenent Panorm. in ca. eccleſia. 2. nu. 3. de elect. & Gomeſ. vbi ſupra. verſic. Ex quo inferitur. licet poſtea Ioan. XII. qui multum Cardinalibus fatum, eos in Extrau. Execrabilis. in §. Qui vero, de preben. exceperit. Per quod datur intelligi, quod alijs illi comprehendebantur. Sicut etiam in c. Felicis. de pen. libro 6. & in Clement. Si quis ſuadente, de pen. quamuis in hac vltima non nominentur, ſicut nec in multis ex præcedentibus. Sic etiam ſub diſpoſitione Clement. Auditor. de reſcript. Cardinales comprehenduntur, licet nulla ibi de illis fiat mentio, vt tenet ibi inter alios, Bonificius quondam Rotæ auditor, quem ſequitur Gomeſ. vbi ſupra, citans etiam Felin. in cad. aures. verſic. octaua conſuſo, de reſcript. Inmo Nauar. vbi ſupra docet, eos etiam in di-

cta Extrauag. Gregorij XIII. de Datis, & promiſſis, comprehendendi, cum Extrauagantis illius excommunicatio in omnes clericos lata ſit, Cardinales autem clerici ſunt, immo ſimpliciter clerici appellantur, in c. Conſtantinus. diſt. 96. Sicut etiam appellatio clericus intelliguntur Cardinales capi. 2. de cler. non reſid. vbi etiam imponitur pena Cardinali non reſidenti. Excommunicatio igitur à Summo Pontifice lata generaliter, etiam Cardinales offendentes conſtingit niſi eos in particulari excipiat. Dixi autem eos incurtere in excommunicationem generaliter latam, quia de interdico & ſuſpenſione aliter iudicandum eſt. Non, n. in has duas cenſuras ab hœre, vel a iure generaliter latas incidunt, ſicut nec epifcopi, niſi eorũ ſpecialim mentio fiat, prout determinat Summus Pont. in c. Quia periculolum. & ibi Steph. Coſta. n. 4. de ſent. excom. lib. 6. Dixi, niſi excipiantur, tunc, n. certum eſt eos dictas cenſuras non incurtere. Quod ſi in aliquibus conſtitutionibus tam a iure, quam ab homine latis, Cardinales expreſſim nominentur, vt in c. vnic. de ſchiſmat. lib. 6. & in Conc. Trid. ſeſſ. 2. de reſor. c. 1. & Extrau. Decori. & Extrau. Circa Pij V. & Extrau. Deo Sacris. Greg. XIII. non ideo id fieri cenſendum eſt, quaſi ſignificare vellet Papa, eos aliter non incluſum iri, niſi ſi eos expreſſiſſet, ſed vt eam dubitationem tolleret, & rō ipſam apertus declararet. Et quæ hæcenus diximus, de excoicationibus illis, quæ in regulis Cancellariæ non continentur, intelligenda ſunt. Nā vt Nau. vbi ſupra. teſtatur, cōiſ ſua eſt, Cardinales, excommunicationibus, & alijſ penis odioſis diſponentibus de ijs, quæ per ſe mala non ſunt, in regulis Cancellariæ latis, non comprehenduntur, & hoc potius ex ſtylo. & cōſuetudine Curie, quam ex iure. prout Anch. contil. 296. n. 6. Felin. in ca. in eos. de her. & Lud. Gom. pro em. reg. Canc. q. 4. & in reg. Canc. de idiomate. q. 3. tradit.

* Quod autem de Card. quoad excoicationem incurſurã dictum eſt, a fortiore de Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epifcopis iudicandum erit, eos excoicationes ab homine, & a iure vniuerſaliter latas incurtere, non tamen in ſuſpenſionem, aut interdico incidunt, niſi eorũ ſpecialim mentio fiat, prout de his duabus cenſuris expreſſe determinat Papa, in c. Quia periculolum. & ibi glo. in ver. Superioribus. de ſent. excom. lib. 6. & DD. ibi. Qui et docent, textum illum locum habere in epifcopis non conſecratis, ad quod faciunt notata in Clem. Et ſi principalis. de reſer. & c. 2. de offic. de leg. eo. d. li. 6. & c. 1. de relig. dom. li. 6. Immo et nec Card. et ſi epifcopi non ſunt, has duas ſuſpenſionis, & interdico cenſuras ab homine, vel a iure generaliter latas incurunt niſi ſpecialiter de illis mentio fiat. Quod fatiſ manifeſte colligi videtur ex eo, quod Pontifex dicat Epifcopoſ, & eorũ ſuperiores, duas illas cenſuras non incurtere. n. ſi expreſſa eorũ mentio fiat, vt docet et Steph. Coſta. in d. c. Quia periculolum. nu. 4. vbi citat pro hoc c. vnic. de ſchiſ. li. 6. Sunt. n. Card. etiam non Epifcopi, ipſiſ Epifcopis quibus non ordine, attamen dignitate ſuperiores, & ideo eodẽ vtuntur priuilegio, maxime cum eadem rō in vtriuſque ſit. Sicut. n. hoc priuilegiũ Epifcopis conſeſſum eſt, quoad ſuſpenſionem & interdico, ne. ſ. Pontificalis officij executio, quod frequenter illis incumbit his cenſuris impediretur, ita cum Cardinales et non Epifcopi in ſuis eccleſiſ titularibus exercere habeant Pontificale officium, in eiſque iuriſdictionem Pontificalem habent, vt habetur. cap. His quæ. & ibi Pan. in c. cum te. nu. 12. de ſent. & re iud. vbi ait eodẽ comunẽ opinionem. & in c. Dilectus. nu. 12. de capell. monac.

ADDITIO.

* Adde: Quæ aut ſit rō differentia, quod Epifcopi, & ipſiſ ſuperiores non incurrant cenſuras ſuſpenſionis, & interdico, niſi de ipſiſ ſpecialis mentio fiat a iure, ſed ſic cenſurã excoicationis non explicat hic Auctor, ſed eam vide penes glo. in c. quia periculolum. verb. ſuſpenſionis, de ſent. excom. in 6. vbi dicitur, quod ideo hoc euenit, quia Papa noluit eos in tantum priuilegiari, cum necelle fuisset quoad eos tollere canonem ſi quis ſuadente, et alios ſimiles, quorum ſiſ fulminantur contra grauiora delicta, quam ſunt ea, quæ per cenſuras ſuſpenſionis, & interdico tantũ coercerentur.

monac. & Ioan. Monac. in cap. super eo. de heret. lib. 6. & in cap. vnic. de maior. & obed. lib. 6. vbi ait Papam ita sibi respondisse. Imol. in Clem. Ne Romani, versicul. Quarto quæro. vbi etiam Cardin. in verb. ceterum, col. 3. de elect. Gemin. in c. ceteros, §. 1. dist. 21. & in c. 1. de maior. & obed. lib. 6. Roman. confi. 498. eodem privilegio gaudere debet. Quamuis igitur hi omnes in excommunicationes generaliter latis, non secus ac alij offendentes incurrant, in alias tamen duas censuras a iure, vel ab homine quocunque, etiam a Papa latis non incurrunt, nisi eorum speciatim mentio fiat. Quod intelligendum est, siue ab officio, siue a beneicio suspensio lata sit, vt in c. si compromissarius, §. Huiusmodi quoque pena, de elect. lib. 6. habetur, & glo. ibidem, in verb. de iure, & in verb. in illius beneficij, & in c. Quia periculosum, in verb. officij, de sent. excom. lib. 6. accuratius annotauit.

26 Quod autem dictum est, hominem singularem esse debere, qui excommunicari potest, ita intelligi debet, vt non quicumque homo in particulari excommunicari possit nisi etiam sit certus aliquo modo is, qui excommunicandus est; alioquin enim excommunicatio nulla & irrita erit. Sic enim Eucharistia non consecratur nisi in certa & determinata materia panis, per intentionem consecrandis determinata, cuius ratio est, quia actiones circa particularia versantur, vnde, nisi in particulari definiatur materia, nihil & quod consecrari possit. Immo sicut in omnibus sacramentis, que consistunt in vsu, quia circa subiectum sanctificandum versantur, necesse est subiectum esse certum, & definitum. Nam si quis intendat baptizare hominem, non hunc hominem, nihil facit, vt communis Theologorum opinio docet. Et sicut contractus emptio, aut venditionis non valet, vbi res que alienatur incerta est, arguitur in venditionibus, ff. de contrahend. empt. & l. 3. §. si quibus, ff. de adimen. leg. in fine dicitur, Quod si legatum fuerit factum Titio, & non appareat de quo Titio testator senserit, nulli deberet legatum, & cum ex pluribus seruis eiusdem nominis vnus liber esse iustus est, neuter liber erit, ff. de manum. test. cum ex pluribus ita etiam & excommunicationis sententia in personam incerta lata, nulla esse ferenda erit, vt glo. in c. si Sacerdos, in verb. remouere a diuinis, & ibi Panorm. num. 14. de offic. ordin. latius docent, eosq. sequitur Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. c. 7. §. 4. numer. 2. Dixi autem personam excommunicandam certam esse debere aliquo modo, nimirum aut primo quoad nos, vt quando quis ex proprio nomine excommunicatur, dicendo, excommunico Petrum Venetum, vel ex adiectis conditionibus certo scitur, quis sit ille qui excommunicatur, vt cum dicitur, excommunico filium Petri Veneti, qui Petrus vnicum habet filium, & vnus tantum sit Petrus ex ciuitate Venetiarum, tunc enim ita certa est nobis persona, que excommunicatur, ac si nomine proprio denominatur. Aut secundo, debet persona esse certa quoad naturam, fieri enim potest, vt licet quis modo certus non sit, postea tamen certus sit, quod contingere potest tam in excommunicationibus ab homine, quam a iure latis. Cum enim excommunicationes a iure, vel ab homine generaliter ferantur contra furantes, aut aliquid aliud facientes, etsi tunc certi non sint, quinam ipsi obligandi sint, cum furtum, aut offensio nondum facta sit, postea tamen facta offensione, aut commisso furto, offendens seu furans certus redditus, & proinde in excommunicationem incidit. Et hac ratione offendens generalem sententiam excommunicationem incurrat, cum hac ratione, licet non nunquam homini offendens ignotus sit, certus tamen natura redditur, quæ certitudo sufficit, vt excommunicationem incurrat, prout Rota decis. 29. de dolo. & contumacia in nouis, declarauit, & vsu, & consuetudine quotidiana obseruari videmus.

27 Hinc sequitur, Nullam esse excommunicationem, si episcopus dicat, excommunico vnum ex illis, qui tale furtum fecerunt, si illam vnum, quoniam sit, non nominet ex proprio nomine, aut ex alijs appositis circumstantijs, ex quibus cognosci certo possit, quemnam illa sententia feriri voluit. Ita glo. in capit. si Sacerdos, in verb. remouere a diuinis, & ibi Panorm. numer. 14. de offic. ord. & Gos-

fredus ab eodem relatus, quod e ratione probatur: quia sententia hæc incerta est, & ideo rei iudicari auctoritatem non continet, vt optime glossa ratio cinatur, sicut sententia que certam quantitatem non continet, nulla est. Codic. de sentent. que sine cert. quant. leg. penult. & vltim. Adde, quod cum in hoc euentu non sit maior ratio cur hic potius, quam ille excommunicetur, aut dicendum erit, omnes illos esse excommunicatos, quod repugnat verbis, & intentioni excommunicantis; aut nullum eorum excommunicari, quod verum est. Non enim ex tali modo loquendi contate potest, hanc magis quam illam excommunicate iudicem voluisse; cum tamen vt ait Panorm. vbi supra, excommunicatio ultra excommunicantis intentionem ligare non debeat, si quidem potestas & voluntas ad executionem cuiuscunque rei concurrere debent, vt in cap. cum super, de offic. delegat. & in l. multum interet. Cui quis sibi vel alteri. Cum igitur excommunicans iste, non nisi vnum excommunicandi animum habuerit, nec vterque excommunicatus esse debet, nec alter, aut in foro exteriori, aut interiori, ex quo nescitur, de quo excommunicans senserit: Nam præsertim vt notat Panorm. in istis spiritualibus, pura, recta & certa debet esse intentio, quæ quid Marian. Socin. senior, in capit. perpendimus numer. 225. de sentent. excommunicationis dixerit in foro interiori omnes excommunicatos esse, quod falsum esse & Vgol. vbi supra testatur, & rationes allate conuincunt in vtroque foro, vt conitat. Potest autem hoc quod de excommunicatione diximus, etiam hoc exequi pro Eucharistia consignari, si quis enim haberet octo hostias præsentis, & intenderet consecrare sex tantum, non determinando illas, sed in confuso, nihil efficere probatur, quia materia illa non est certa & definita. Quamvis enim si haberet animum consecrandi omnes, licet erraret in numero, omnes essent consecrate; quia non deficit intentio, sed solum adest priuata deceptio, que non tollit intentionem debitam, que esse debet, & moraliter est circa hanc materiam præsentem, prout in re proponitur, si tamen haberet animum consecrandi sex, & non plures, nulla erit consecrata, quia incertitudo vitiat, vt constat. Non enim consecrauit omnes, quia hoc non intendit, neque has potius, quæ illas, quia non est maior ratio, & ideo nullas consecrasse dicitur, vt expresse in hoc casu docent Durandus quarto distinctione vnde decima, questione septima, numero quarto, Richardus quarto distinctione decima, articulo septimo, questione secunda, Ioan. Maior quarto distinctione vnde decima, questione secunda, Panorm. in capit. si Sacerdos, numero 15. de offic. ordin. citans etiam Calderium, Syluest. verb. Eucharistia secundo, numero octauo, Vgol. de ecclesiast. censur. Tab. prima, capitulo decimosextimo, §. quarto, numero primo, & secundo, in fine. Franciscus Suarez tertio parte, questio. septuagesimatercia, disputatione quadagesimatercia, sectione sexta, & est communis omnium Theologorum opinio. Solum ergo vera erit opinio Socini, vbi ex illis pluribus vnus tantum furtum fecit, aut alia ratione appareat, quisnam esset, quem iudex excommunicare intendebat. Cum enim in hoc casu incertitudo cesserit, quamuis nos ignoremus, & verba forme illi solum conueniant, solus ille excommunicatus erit. Et quod diximus de excommunicatione, etiam de suspensione, & interdicto dicendum est, certo enim consistere debet in quos censura feratur. Omnis igitur homo particularis, certus rationis, principis, mortalis, baptizatus, superiorem habens, secundum ea que superius exposita sunt, excommunicari potest.

De causis, ob quas excommunicatio ferenda sit. Cap. IX.

S V M M A R I V M.

1 Excommunicatio sine graui, & urgenti causa ferenda non est.

D 2 2 Ex-

- 2 Excommunicatio penarum omnium, quae in ecclesia sunt gravissima est.
- 3 Ecclesiae iudicium Divino iudicio conforme esse debet.
- 4 Excommunicatio a iure, vel ab homine lata, eum solum ligat, qui mortaliter peccavit.
- 5 Praeceptum sub pena maioris excommunicationis factum, rem praecipiam, vel prohibitam, peccati mortalis materiam constituit.
- 6 Fests diebus aliquid necessitate compulsus faciens, excommunicationem maiorem non incurrit, etiamsi illud facere sub pena maioris excommunicationis prohibetur.
- 7 Excommunicatio ob percussorem clericum lata, eam solum, quae mortalis est, & non venialis percussio, comprehendit.
- 8 Excommunicatio contra furtum committentes lata, eos solum ligat, qui peccatum mortale furti commiserunt.
- 9 Excommunicatio contra committentes furtum lata, an comprehendat eos, qui absque consensu inter se, sigillatim aliquid parvum furantur, quando damnus graue in toto fecerunt.
- 10 Furti exiguitas, quo sensu, & quando, furtum veniale reddat.
- 11 Excommunicatio in non restituentes aliena ablata, an comprehendat eos, qui non habent unde restituant.
- 12 Excommunicatio sub hac forma lata, Qui aliquid talis defuncti accepit, vel habet, excommunicatus sit, an eum liget, qui quod suum erat, a defuncto iniuste detentum, accepit.
- 13 Excommunicatio in aliquem lata ob culpam, quam vel non commisit, vel committere non possit, & non obligat.
- 14 Excommunicatio ob peccatum mortale solum mente commissum ferri non potest.
- 15 Heresim ob mentalem tantum excommunicatio non incurritur.
- 16 Simoniacus pure mentalis, nec ullam penam, aut censuram, vel restitutionis obligationem incurrit.
- 17 Excommunicatus non est, qui voluntatem solum percipiendi clericum habuerit, dummodo actu non percipiat.
- 18 Veniens animo infringendi ostia ecclesiae, sed non frangens, excommunicatus non est.
- 19 Excommunicari quis ob peccatum mortale alienum non potest.
- 20 Uxor pro peccato mariti excommunicari nequit.
- 21 Filius pro crimine patris, aut servus pro delicto Domini sui excommunicari non potest.
- 22 Dominus, an, & quando pro peccatis suorum subditorum excommunicari valeat.
- 23 Excommunicatus si quis sub nomine dignitatis sit, successor in dignitate, in eam excommunicationem, an, & quando incidere censetur.
- 24 Excommunicatio ob peccatum proprium mortale futurum ab homine ferri non potest.
- 25 Libelli infamatorij auctorem, quare Sancti Gregor. excommunicaverit.
- 26 Excommunicari potest quis, sub hac conditione, [Si intra certum tempus non solvat, sit excommunicatus.]
- 27 Excommunicatio proprie ob peccatum mortale proprium contumax ferri debet.
- 28 Contumax quis proprie censendus sit.
- 29 Contumax quis manifestus dicendus sit.
- 30 Contumax quis varijs modis praesumi potest.
- 31 Contumacia, ob quam quis excommunicari debet, grauis & enormis esse debet.

- 33 Concilij Tridentini locus deferenda excommunicatione ferenda, explicatur.
- 34 Excommunicatio ad finem reuelandi lata, quibus in casibus incuratur.
- 35 Reus, etiam sub pena excommunicationis incurrendae delictum suum proferre iustus, an crimen suum manifestare teneatur.
- 36 Iustus extrajudicialiter aliquid reuelare, non nisi post factam correctionem fraternam, illud de nunciare in conscientia obligatur.

H Actenus qui excommunicari possit explicatum est; Nunc qua de causa ferenda sit excommunicatio, exponendum est. Cum vero excommunicatio tam grauis pena sit, merito sine causa ferri eam praelati non debent; vnde communiter DD. affirmant; excommunicationem maiorem, non nisi ob peccatum mortale, quod aliter corrigi nequeat, ferri debere. Sic S. Thom. in addit. 3. part. 2. artic. 3. Alexand. de Ales. in 4. parte Summae, quaest. 22. Ambrosio primo, articulo tertio, Sanctus Bonaventura 4. distinctione 18. in vltima parte distinctionis, quaestione secunda, Richardus 4. distinct. 18. artic. 3. quaest. 2. Durandus 4. dist. 18. quaest. 3. num. 7. Ioan. Bachon. 4. dist. 18. quaest. 1. artic. 1. Gabr. 4. dist. 18. quaestio. 2. artic. 1. Notab. 3. coroll. 1. & 2. Martin. Ledesma. 2. 4. quaestio. 2. artic. 3. Sotus. 4. d. 2. 2. quaest. 1. artic. 2. conclus. 1. Henriquez lib. 13. de excommunicatione, cap. 17. §. 1. Ex Canonibus & Summis, Panos. in excommunicatione num. 7. de testam. & in cap. in aliquibus num. 4. de decim. Stephan. Costa in reper. cum medicinalibus, nu. 217. de sentent. excommuni. lib. 6. Aegid. Bellamera. in Clem. Si vna. num. 191. de reb. eccles. non alien. Iacob. de Bolus. in cap. Romana §. contrahentes, num. 69. de foro compet. lib. 9. Sanctus Antonius 3. part. tit. 24. cap. 73. Angelica verb. excommunicatio, primo numero 22. Pisanella verb. excommunicatio primo, versic. Quibus ex causis, Syluest. verb. excommuni. 1. num. 11. Tab. verb. excommuni. versic. Tertio, vtrum excommunicatio Navarin Maball. cap. 27. num. 9. & tomo. 2. conf. consil. 21. nu. 3. & consil. 2. nu. 1. & consil. 24. nu. 2. & consil. 38. num. 1. de sent. excomm. Couar. in calma mater, 1. par. §. 9. in num. 1. de sentent. excommuni. lib. 6. Vgolin. de eccles. conf. Tab. secunda, c. 27. Barthol. Med. de instruct. confess. l. 1. c. 1. §. 2. & communis D. sententia, & colligitur ex c. Episcopi, & ibi glossa in verb. minimis, & c. Nemo episcoporum, & c. Nullus, l. 1. c. 3. & idem clare docet Conc. Trid. sess. 25. c. 3. de reform. Id quod maxima prudentia Concilium statuit, & non sine ratione auctores docuerunt. Cum, n. excommunicatio penarum omnium, quae in ecclesia sunt gravissima sit, vnde docet S. August. de corrept. & gratia. c. 15. & refertur 4. q. 3. c. corripianur, & c. ibi. & colligitur etiam ex c. Sauro, de sent. excomm. & c. q. non ab homine, de iudic. & latius tradit Panan. c. cum sit generale num. 9. de foro compet. & in vltim. inter, num. 10. de restit. spoliar. & in c. postulasti, num. 5. de iudic. & S. Tho. in addit. 3. part. 2. artic. 3. pena auctoris delicto proportionata esse debet, arg. c. 2. de ijs que sunt a malo, par. Capit. in fine, dubium non est, tantam penam non nisi pro peccato mortali infligi debere. His ad id potest de alia ratione non minus efficax, quam assert S. Thom. in quaest. 2. artic. 3. vbi supra, quia per excommunicationem ecclesiasticus iudex excludit quodammodo excommuniuicatos a regno Dei, dum eos ecclesiasticis subsidijs, quae Dei amicis impediuntur, & quibus ad regnum reditur, priuatur; vnde cum excludi non debeat nisi indignus; nec indignus quisquam redditur nisi per peccatum mortale amiserit charitatem, quae est via ducens ad regnum; consequenter nullus excoicari debet, nisi pro peccato mortali; Immo vero, id ipsum docent Patres ex illo Matth. 18. vbi de excommunicatione agens Christus, inter alia sic loquitur: Non est voluntas Patris ut pereat vnus de pusillis istis. Et iterum: Si te audierit, tuoratus es fratrem tuum. Et paulo post, Scribi sicut sibi vnus & publicanus. Haec enim omnia peccatum mortale in fratre excommunicando arguunt; alioquin enim, non sicut ethnicus habendus esset; sed neque creati poterat frater, nisi prius peccato mortali perijisset. Vnde nec

De nec Paulus 1. Corinth. 5. excommunicationis censuram, nisi contra incestuosum; aut contra blasphemos. 1. Tim. 1. vel contra hereticos Tit. 1. qui omnes grauiter peccauerant, pronunciasse legitur. Hoc ipsum testatur S. Aug. de fide & oper. c. 29. dicens: *Nisi essent grauia delicta, non etiam excommunicatione plectenda sunt non diceret Apostolus 1. Cor. 2. Congregatis vobis, & meo spiritu. &c.* Idem S. Leo huius nominis primus in epist. ad aliam. ad episcopos per Viennensem provinciam constitutos affirmat, his verbis: *Nulli Christianorum facile communicatio denegetur, nec ad indignantis hoc fiat Sacerdotis arbitrium, quod in magni reatus ultionem inuitus, & dolens quodammodo debet esse animus vindicantis.* Hæc & alia ad hanc rem inibi Leo Summus ecclesie idemque sanctissimus pastor, et ante istos eadem docuit Cyrill. Alex. lib. 6. c. 20. in Ioan. vbi ait: *Magnam reuerentiam apud Iudæos opprobrium ducebatur, si quem de Synagoga eiecissent, sicut enim nunc homicidæ, vel adulteri, vel ceteri capitalibus criminibus rei, ab ecclesia pelluntur, ita tunc confessores Christi à Synagoga Iudæorum eliminabantur.* Hæc ille, alludens ad verba Christi Ioan. 16. quibus Apostolos censura hæc à Iudæis, tanquam peccatores grauissimos, afficiendos fore prædixit dicens: *Absque Synagoga facient vos.* Denique vt recte tradunt S. Tho. in addit. 3. p. q. 21. artic. 2. Alex. de Ales. 4. par. quæst. 21. memb. 1. arti. 1. ad secundum, & Gabr. 4. distinct. 18. quæstio. 2. artic. 1. coroll. 2. iudicium ecclesie conforme esse debet iudicio Dei; Nullus igitur præsciendendus est ab ecclesia, a communione, & corpore ecclesie, quæ est corpus Christi, nisi quem Deus præscindit; Deus autem nullam præscindit, nisi propter peccatum mortale, & proinde non nisi ob culpam mortalem ecclesie quemquam excommunicare debet. Ex qua doctrina priusquam vltius procedamus, multa scitu iucunda, & necessaria colligi possunt.

Primo, Quotiescunque excommunicatio fertur ab homine, vel à iure, nullum afficit qui non peccauit mortaliter transgrediendo legem, vel iudicis præceptum ita Palud. 4. dist. 18. quæst. 1. art. 2. concl. 2. Ad. in 4. tract. de Clauibus. q. 3. versic. fortasse obijcies. Gabr. 4. distinct. 18. quæst. 2. art. 1. coroll. 2. Tab. verb. excom. 1. versic. Tertio, vt rum. Sotus 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. conclus. 1. Martin. Lede. sm. 2. 4. quæst. 23. art. 3. Nauat. in Man. cap. 27. nu. 9. vbi ait esse regulam consolationis plenissimam Cotiar. in cap. alma mater. §. 9. num. 2. de sent. excomm. lib. 6. Vgol. de eccl. cens. Tab. 2. cap. 27. num. 2. Ex quo Paludan. hoc notabile dictum elicit, dicens, Cum sententia iuris non sit iniusta, potest homo ita formare conscientiam suam, quod vbi non peccat mortaliter, nunquam incurrit sententiam iuris, quia iniuria dicitur esse omne quod non iure fit. Non debet autem, vnde iura nascuntur, inde nasci iniuria: occasio, l. meminerint, C. vnde vi. Vnde cum sit iniuriosa excommunicatio, quæ fertur non pro mortali non est sententia iuris, vbi non est mortale, & idem de constitutione quacunque Papali, Episcopali, vel Statuto nam etiam iusta non fuerint carent vi legis, & sic non stringunt seu ligant hominem. Vnde Augustin. libro primo de lib. arbit. cap. 9. Quæ iusta non fuerit, non erit lex, & idem patet per Isidor. vt habetur distinctio 4. c. Erit autem lex. Qui igitur certus esset se esse innocetem, aut non peccasse mortaliter contra obedientiam legis, aut iudicis, aut ex falsa causa excommunicari, certus esse potest non ligari excommunicatione iuris aut hominis, & proinde nullam incurrisse excommunicationem apud Deum, nec vt ait Sotus vbi supra, versicui.

Secundum corollarium, priuatum esse suffragijs ecclesie, licet quandoque propter presumpam inobedientiam falsam, iudex eum ab externo fidelium catu atcere poterit.

Secundo, Quando aliquid à lege, vel ab homine sub pena excoicationis maioris præcipitur, vt verbi gratia si quis fecerit hoc, vel illud excoicabitur etiam, quod ante illud præceptum, illud facere non esset peccatum mortale, quod ita præcipitur, vel prohibetur sub pena excommunicationis, ipso facto materia peccati mortalis constituitur, presumitur, n. tunc intentionem legislatoris fuisse obligare transgressorem ad culpam mortalem; postquam comminatur penam quæ non potest ferri nisi pro peccato mortali. Sic Sotus, Lede. Couar. vbi sup. Ratio est, quia virtualiter con-

tinet in se præceptum hæc forma, fac, aut non facias hoc, sub pena excommunicationis. Cum enim prelati ecclesiastici sint iudices in spiritualibus, eo ipso quod sub tali pena præcipiunt, continent illud vt præceptum virtutis, cuius ommissio, vel commissio sit mortalis. Rectè tamen ad dit Cou. quod quamuis ex pena excommunicationis apponita communiter colligatur intentionem legislatoris esse obligare ad peccatum mortale, quoties tamen propter aliquam circumstantiam aut qualitatem actus cõfiterit, eul patam transgressionis alioquin mortalem, venialem esse tunc dicendum est, non esse locum excommunicationi. Canonis, nec iudicis, id quod etiam notat Henriquez lib. 13. de excom. c. 17. §. 1. Litera E in annot. Vnde si feratur edictum sub pena excommunicationis, vt ciues adeant concionem de fide, aut ad processionem vadant pro sospitate Reip, excusaretur qui maneret domi vt illam custodiat, vt colligi potest ex ijs quæ tradit Syluest. verb. excomm. 2. cal. 12. num. 23. & verb. pena. §. 18.

Tertio inferitur, Quod qui in festis diebus necessitate compulsi operatur, in excommunicationem maiore non incidit, etiam si sub pena excoicationis a iudice, vel à iure & statuto prohibitum esset illis diebus operari. Sylu. verb. Dominica. q. 7. & verb. excom. 2. nu. 10. versic. Non. Rosella, verb. Feria. §. 27. Nau. in Man. c. 13. num. 15. Vgol. d. c. 27. nu. 2. Ratio est, quia præceptum iudicis iuridice interpretandum est, nempe, quod nemo efficiat opus, nisi lege concessum, at cuiuslibet conceditur opus vitæ necessarium, arg. d. discipulos, de consecrat. d. 5. Et si in excommunicatione iuberetur, quod neque necessitatis causa, neque pietatis laboraretur, contineret errorem intolerabilem contra legem c. fin. & ibi glossa in verb. pietas & in verb. necessitas, de ferijs, & consequenter esset irrita talis sententia arg. ca. 1. de re iudic. & c. per tuas, de sent. excom.

Quarto inferitur, Quod licet relictum sit iudicis arbitrio definire, quæ sit percussio leuis clericis, à qua episcopus absolueret potest ab excoicatione lata, in c. si quis suadente diabolo, 7. q. 4. S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 1. §. 3. Sylu. ver. abso lutio 4. post glossa in c. cum illorum in verb. Multationem de sent. excom. & DD. in ca. peruenit, de eod. & ibi Pan. n. 3. Alex. li. 2. cons. 112. Io. de Anan. cons. 44. Nunquã tamen percussor clericis, etiam animi vlciscendi & iniuriam inferendi habens, ea iuris excoicatione afficitur, si percussio adeo leuis sit, vt culpa tantum venialis fuerit, non mortalis ex Nau. in c. inter verba. 1. q. 3. col. 139. Couar. in d. §. 9. nu. 2. & colligitur ex ijs, quæ tradit S. Tho. 2. 2. q. 88. art. 5. Cou. d. §. 9. nu. 2. & l. 1. var. resol. 1. Mart. Ledes. 2. 4. q. 23. art. 3. vbi expressè dicit, Iudicem cum clerico, si eum percussit, non erit excoicatus, si illa percussio non erat peccatum mortale, qui id probat, quia dicitur, si quis suadente diabolo, idem tenent Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 2. versic. iam verò diximus, Henriq. li. 1. c. 17. §. 2. Vgol. Tab. 2. c. 27. nu. 2. ex quibus Sotus & Henriq. docent, clericos pueros totumque corruxantes in ecclesia, etiam si se pugno percusserint mutuo, & sanguinem è natribus emiserint, vel etiam ex capite in parua copia, excommunicationem non incurrere.

Quinto inferitur, quid dicendum sit circa excoicationes generales circa res temporales, nimirum contra eos qui fuerant fructus, vvas, pira, & huiusmodi, si. n. nocumetum sit peccatum mortale ex se, tunc ille nocens excommunicari potest, si non verò res leuis sit, non erit excoicatus. Possit verò furtum aliqui esse veniale solum, quando, sicut in re leui, docent S. Tho. 2. 2. q. 59. art. 4. ad 2. & ibi Caiet. & q. 66. art. 6. ad 3. Pro re ergo leui excoicatio non fertur, quia nõ est credendum, quod prelati intendat excoicare, nisi quando est peccatum mortale. Vnde prelati qui pro leuibis causis excoicationes fulminant, peccant mortaliter, secundum Ledes. 2. 4. q. 23. art. 3. tenebit tamen excoicatio, si furtum vt diximus, ad peccatum mortale perueniat, ex Cou. Henriq. Vgol. Ledes. & alijs vbi sup. vbi Henriq. ait, quod iudex in re leui non intendit obligare, sed ita loquitur ad terrorem, & citat Victoriam, §. 5. de exc. qui similiter dicit quod si iudex pro leuissimo furtio excommunicat, nõ intendit obligare, sicut neque excoicare censetur eum, qui furatus est rem notabilem, & magnam partem furtiã restituit, pro quo fertur excoicatio, omisso semiargenteo.

⁹ *Ceterum*, difficultas esse potest, An quando multi absque consensu inter se, nec in crimine confortes, acceperint sigillatim paucos de vinea racemos, vt v.g. vnus acceperit tres, aut quatuor racemos, & alius totidem, atque ita totam vineam quasi deuasta uerint, & graue damnum in toto fecerint, quamuis singuli non nisi furtum veniale commiserint; si feratur excommunicatio nisi restituant, sententia teneat, ita vt non restituendo excommunicationem incurrant, maxime cum in hoc euentu nullus eorum mortaliter peccauerit, furando tres aut quatuor racemos. Hæc quaestio ad materiam restitutionis spectat, ibique à nobis latius tractanda erit; Interim quantum ad præsentis difficultatis solutionem spectat, quidam distinguendo dicunt, quod si se inuicem inuenerint, vel induxerint, tunc sub pena excommunicationis restituere tenentur, & hoc certum est. Sic etiam si quilibet furando videbat alios multos singulas uas accipere, & sit magnum damnum secuturum, tenentur similiter tunc singuli singulas uas secundum valorem earum, quas acceperunt, restituere sub pena excommunicationis. Si verò nullus alium induxit, vel inuuit, vel vidit alios furari, in hoc casu dicunt non esse obligationem restituendi sub pena peccati mortalis, vel excommunicationis. Sic Mart. Nau. in Man. c. 17. num. 130. ubi docet in hoc casu nullum peccasse mortaliter, nec teneri ad restitutionem, eo quod nullus eorum damnum notabile facit, nec est causa, quo fieret nec in id consentit, & idem Nau. in eod. cap. 17. numero quarto, versicul. Quarto quod excommunicatio ait, quod excommunicatio generalis contra eos lata, qui furantur aut malè ablatum non restituunt, solum comprehendit auferentes, aut retinentes tantam quantitatem, quanta satis est ad peccandum mortaliter. Eandem sententiam amplectatur Petrus Navarra lib. 3. de rest. c. 1. dub. 8. num. 61. quamuis etiam contrariam non improbabilem putet, maxime si excommunicatio diceret, ferri in eos qui modica etiam acciperent. Alij tamen vt Sor. lib. 4. de iustit. q. 7. art. 3. circa medium. & 4. d. 22. q. 1. art. 1. §. arguitur. Cordub. tract. de casib. conscientie, q. 70. Lud. Lopez. 1. p. instruct. conscientie ca. 93. Michael Salon. in 2. 2. S. Tho. q. 61. ar. 7. controuersia 1. §. de partici parte. Henriquez lib. 1. 3. de excom. c. 17. §. 4. & fauet Ioan. Medin. C. de restit. q. 10. versic. occurrit hic casus in resp. ad primum, docent quod si tales vineæ deuastatores sciuerint de damno ab alijs illato, etsi pertexerint seorsum omnes tamen peccatum mortaliter illo modo scienter vineam spoliantes etiam si vnusquisque non nisi grana pauca acceperit, & tenentur omnes a se accepta restituere, vnusquisque pro eo quod accepit, idque sub pena mortalis; quod patet quia omnes etsi sigillatim minima surripuerint, peccarent tamen mortaliter cooperando scienter ad damnum illatum proximo. ¶ Quod autè dici solet, quod exiguitas furti reddit ipsum veniale, hoc intelligitur esse verum, quando non ita notabiliter danificaretur proximus. Si verò vnusquisque euantum seorsim nesciuit, nec scire debuit, quia non erat verisimile quod alij similia modica furti perpetrarent, tunc licet non peccarent mortaliter quilibet surripiendo pusillum fructus, aut non restituendo, habita tamen notitia damni illati tenebitur vnusquisque quantum accepit, in se, vel in æquiualeuti restituere, vt dominus reddatur illegitimus. Quamuis n. vnusquisque seorsim, si nullus aliorum quid accepisset, non teneretur ad restitutionem, quia esset leuissimum damnum: at cum tot accipientibus maximum damnum illatum sit, ratione magnitudinis, damnum est reficiendum, & cum id fieri nequeat nisi vnoquoque suam partem restituente. ideo vnusquisque tunc tenetur in conscientia restituere, & ita excommunicatio iusta erit pro graui damno illato proximo, & obligat non restituentes partem suam. Quia licet priuata vnus cuiusque acceptio fuerit in se venialis, damnum tamen ab istis omnibus simul sumptis illatum, est graue, & in conscientia reficiendum, vnoquoque suam partem restituente, & non restitue re in tali casu est mortale; quia censura ista iusta est respectu totius damni, & fertur pro peccato mortali non restaurandi graue damnum proximi; potest enim ferri non solum pro peccato mortali, verum etiam pro graui damno reficiendo, tenebitur ergo vnusquisque horum sub pecca-

to mortali, & sub pena excommunicationis id, quod abstulit, restituere nisi tam paruum sit, vt pro nihilo reputetur, aut suam partem prius restituisset, tunc enim non incurreret excommunicationem, & hæc satis sunt de hac difficultate, plura enim in materia de restitutione dicemus.

¹¹ *Sexto* inferitur, Quid dicendum sit quando excommunicatio fertur in eos qui aliena surripuerint, nisi restituant, & tempore quo excommunicatio lata est, non habent unde soluant; tales enim si non restituant, modo vt diximus excommunicationis latæ tempore soluendo non sunt; excommunicationem non incurunt, ita Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2. versic. Secundo si feratur. Rõ est: quia in re, in qua homo obedire non potest non peccat nemo enim ad impossibile obligatur. Vnde addit Sotus, quod si talis sit occultus, absque scrupulo interesse potest diuini: Monet autem si tempore excommunicationis latæ soluere potest partem, non autem totum, vt soluat partem quam reddere potest etiam cum detrimento sui status, non enim licet status suum seruare cum notabili damno proximi iniuste illi factò. Si verò tempore excommunicationis latæ habeat unde soluat tunc non soluendo excommunicationem incurrit, adeo, vt licet postea in egestatem incidere, non liberaretur à priori excommunicatione incurfa. Ita Sotus ubi supra, quem etiam sequitur Vgol. de eccles. censur. Tab. 2. c. 27. num. 2. Immo verò, licet tempore excommunicationis non erat soluendo, si tamen potens erit postea restituere, ad id tenetur sub pena excommunicationis latæ, quæ semper durat.

¹² *Septimo* inferitur, Quod sentiendum sit quando fertur excommunicatio in communi, nimirum sub hac, vel simili forma. Quicumque habet aliquid huius, vel illius defuncti, vel accepit, sit excommunicatus; si ille qui accepit aliquid illius defuncti, quia erat suum, quod defunctus iniuste detinebat, vel aliud quod tantundem valebat; vel accepit decem aureos quos defunctus ei debebat, nec aliter recuperare poterat rem suam nisi clam surripiendo ab illo, nec in conscientia reddere tenetur, nec in conscientia excommunicatur, quia iure habet, quod erat suum, nec iudex intendit ligare eum in hoc casu, immo nec potest: fecus autem si accepit iniuste, & res sit materia peccati mortalis, tunc enim ratione talis iniurie notabilis, excommunicationem incurrit: vt colligitur ex Soto ubi supra, art. 2. versic. Tertio potest. & Ledes. 2. 4. q. 23. art. 3. Nau. to. 1. consil. conf. 3. nu. 6. de censib. & c. inter verba. 1. 1. q. 3. conclus. 6. coroll. 65.

¹³ *Octauo* inferitur, Quod si aliquis excommunicatur ex aliqua culpa quam non commisit, vel committere potest, verbi gratia accusatur infans de adulterio, vel eunuchus, hoc est, carens genitalibus, qui dicatur impregnasse feminam, & ob id excommunicatur, si notorium sit ita esse, non est excommunicatus ita Archid. & Io. Andr. in c. Romana. §. in vniuersitatem & ibi Stephan. Costa numer. 8. & 9. de sentent. excom. lib. 6. & Syluest. verb. excom. 2. nu. 22. versic. vndecimum, & ratio esse potest: quia talis non commisit, aut committere potuit culpam mortalem, ob quam excommunicatio lata fuit, quamuis si non sit notorium talem huiusmodi peccatum committere non potuisse deferre debeat sententiæ in foro exteriori vt euitetur scandalum. Immo addit Costa ubi supra. Lapu dicere, quod si impubes, vel genitalibus carens accusaretur de adulterio, & accusatus confiteatur se illud commississe, huiusmodi confessio non tenet, ex quo illud committere non potuit, quod facit ad notata per glos. magnam, & ibi Bald. in l. vnica, C. de confess. Ad dunt tamen præfati Doctores, quod ubi hæc tria non concurrerent, licet concurrerent duo, quod ipse non commiserit, nec committere potuit, & tamen hoc non sit notorium tunc licet sententia hac iniusta sit, valida tamen erit, ita, vt eam in foro exteriori seruare teneatur. Si notorium sit talem non potuisse factum committere, ob quod fertur excommunicatio, talis notorietas (vt ita loquar) potest illi à crimine eximere & declarare sententiam fuisse nullam arg. c. inter ceteras, de sent. & re iud. & Pan. ibi. nu. 9. & 10. & citat gl. in Clem. pastoralis §. Pisana. quia sicut notorius de factis in iudice reddit sententiam nullam etiam si aliter non exprimitur, arg. c. ad probandum, de sen. & re iudic. & notorietas re ipsa fortificet sententiam, vt non admittatur appellatio, cum sit

Ro.

Romana de appell. ita notorietas iniustitiae re ipsa sine alia expressione debet reddere sententiam nullam, maxime cum notorietas facti plus operetur, quam notorietas iuris & facti e. cum ad quorundam, de excess. p. g. l. at. vt Panorm. vbi supra notat. Sed de his alibi latius. Interim satis fit, quod excommunicatio non nisi ob mortale peccatum ferri debeat.

Quamuis ob peccatum mortale excommunicatio maior ferri possit; non tamen ob quodcumque mortale ferri posse censendum erit, siue a iure, siue ab homine. Vt autem clarius explicetur, quando, & ob quod peccatum mortale ferri possit excommunicatio, sequentes propositiones addere placuit.

- 14 *Prima propositio.* Ob solum peccatum mente conceptum, & non exterius verbo aut signo aliquo expressum, excommunicatio non incurritur; cum enim ecclesia visibilis sit, & excommunicatio ad forum exterius ecclesiasticum spectet: sicut non iudicat de internis, ita neque excommunicare censetur ob solum actum interiore mortalem: de ijs enim solum iudicare potest, quae cognoscere valet: interna autem, & per se occulta, quae aliter quam per cogitantis reuelationem cognosci non possunt, vt sunt illa, quae sola mente perpetrantur, punire nequit, cum huiusmodi humana iurisdictioni & potestati non subsint, donec vel per actus, exteriores, quorum sunt causa, manifestentur, vel per omissionem rei notae, vt misse praecipit, exprimantur vt communis Theologorum habet opinio, quae colligitur ex S. Thom. 1. 2. quaest. 91. art. 4. ratione 3. Durand. 4. dist. 17. q. 8. num. 8. & q. 14. num. 6. Palud. 4. dist. 13. quaest. 3. art. 1. concl. 8. & dist. 17. quaest. 2. art. 5. Caser. 2. 2. quaest. 11. art. 3. & in Sum. verb. haeresis. Maior. 3. di. 25. quaest. 3. Iac. Alma in tract. de potest. eccles. ca. 3. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 4. Ioan. Dried. tract. de Libert. Christ. lib. 3. pag. 60. in fine primae partis capituli tertij. Alph. a Castro lib. 2. de iusta haeret. puni. cap. 18. & lib. 5. de potest. leg. p. n. l. c. vlt. concl. 1. Syluest. verb. excommun. 7. num. 4. Sot. 4. dist. 22. quaest. 2. art. 2. conclus. 1. vers. Hoc autem supposito, & quaest. 2. art. 2. conclus. 5. vers. primus eius casus. Naua. in Man. cap. 27. num. 56. & de poenit. dist. 1. c. cognitionis poenam, & in ca. Nouit. de iudic. Notab. 3. num. 142. Coua. in reg. peccatum 2. par. in princip. nu. 7. & alijs. Et ratio est; quia solus Deus cordis scrutator est, & hanc sibi potestatem reseruaui, vt talia delicta puniat. Vnde nec homo nec lex vlla humana de eis iudicare valet, aut ea punire, cum ea cognoscere non possit. Hinc inferitur.
- 15 *Primo*, non esse excommunicatum, qui haeresim mentalem solum commiserit. Etsi enim haeresis per actum mentis contrahatur, eo quod in mente est veritas ac consequenter haeresis; ecclesia tamen nullum huiusmodi actum excommunicare intendit, cum in eius cognitionem ecclesia venire non possit. Quod verum esse intelligi debet, quando nullo signo exteriori eam expresserit; si enim aut scripto, aut verbo, aut alio signo eam expresserit, licet a nullo videatur, aut audiatur, excommunicationem Bullae Cenerae contra haereticos latam incurrit; Quia sufficit, quod natura sua sit probabilis licet contingat probari non posse, ad hoc, vt includatur sub potestate & iurisdictione humana, & poenis eius. Vnde, vt recte monet Nau. in d. c. cogitationis confessarij audientes confessiones eorum qui vacillant in fide, interrogare debent eos, an etiam solo ore saltem protulerint haeresim suam, aut alio signo eam manifestauerint, quando in ea erant, vt sic sciant an inciderint in censuras praefatae Bullae Cenerae, & aliorum Canonum contra haereticos latas.
- 16 *Secundo*, Nec Simoniacus pure mentalis vllam censuram, aut poenam, aut obligationem restitutionis incurrit; hinc glos. in c. Qui studet. 1. quaest. 1. in verb. a communione. ait Simoniacum sola voluntate non esse excommunicatum, & Nau. in Man. cap. 23. nu. 111. & tom. 1. conf. conc. 1. num. 3. de censib. & tom. 2. conf. 53. de Simonia. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. cap. 9. §. 12. num. 5. & colligitur ex c. fin. de Simonia.
- 17 *Tertio*, Nec voluntatem habens ferendi clericum, excommunicatus est, nisi actu feriat. ex glos. & communi, in c. si quis pulsatus, de poenit. dist. 1. Immo nec qui clericum

percutere conatur, in excommunicationem incidit, quamuis faciat, quantum velit, modo eum non percutiat. ex glos. in c. in audientia. & c. si vero 2. de sent. excomm. Hostiens. in Summa. num. 9. vers. In primis ego quero, de sent. exco. Neque etiam excommunicatus est, qui solo animo ratam habuit clerici percussorem ab alio suo nomine factam, dummodo nullum signum exterius dederit, quod eam ratam habuerit, arg. c. cum quis, de sentent. excomm. lib. 6. & ibi glos.

- 18 *Quarto*, Qui venit animo infringendi ostia ecclesiae, & non frangit, eo quod forte alius ea frangerit, non incurrit in excommunicationem c. conquestus, de sent. excomm. vt docet Card. in Clem. 1. quaest. 3. de poenit. & cum sequitur Nau. in cap. si quis non dicam de poenit. dist. 1. Sicut nec attentans hominem occidere si non occidit, aut mutilat eum, irregularis erit ex glos. & communi, in c. si aliquis, de homicid. Quorum omnium haec sola ratio est: quod ecclesia de actibus internis iudicare non possit, nec eos punire, cum eos cognoscere nequeat.
- 19 *Secunda propositio.* Ob peccatum mortale alienum, quis excommunicari non valet: Quamuis enim vnus pro alio pena corporea affici possit, vt ex Sacris literis constat Gen. 19. vbi paruuli Sodomitarum parentum, qui beneficio aetatis paterna flagitia nesciebant, celesti igne consumpti sunt & pro peccato Amalechitarum & eorum paruuli, & bruta a Dominio interimi iubentur, 1. Reg. 15. & alij passim, vt latius tradit Gratianus in Summa, 24. quaest. 3. & in cap. ecclesia, sicutem peccato, 1. quaest. 4. & hoc ad maiorem aliorum; poena tamen spirituali, quae animam respicit, qualis excommunicatio maior est, vnus pro altero puniri non potest, vt expresse habetur 24. quaest. 3. cap. si habes, ex S. Augustino Epist. 57. qua ratione in c. Romana. §. in vniuersitatem, de sent. excomm. lib. 6. dicitur, sententiam excommunicationis ferri non posse in vniuersitatem, quia scilicet sic innocentes ob aliorum culpam excommunicantur, quod fieri non debet. Quam veritatem confirmant Glos. in Summa 1. quaest. 4. & in Summa 24. quaest. 3. Panorm. in c. Quasiuit. num. 4. & 9. de ijs, quae sunt ra. maiori par. Capit. Rich. 4. d. 18. art. 3. quaest. 3. & 4. Gab. 4. d. 18. q. 2. art. 2. concl. 5. corol. 5. Sotus 4. d. 22. quaest. 3. art. 4. vers. Tertium discrimen. Coua. in calma mater, 1. par. §. 9. nu. 3. de sent. excomm. lib. 6. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 17. §. 8. num. 1. Ratio huius est: quia iurisdictioni, & potestas excommunicandi, tantum se extendit ad mortale peccatum tanquam ad obiectum, pro quo fertur, vt superius dictum est. Sed nullus propter crimen alterius incidit in mortale, cum omne peccatum propria voluntate, non aliena committatur secundum August. lib. de vera relig. cap. 14. Hinc sequitur.
- 20 *Primo*, quod vxor pro crimine mariti excommunicari non possit: Cum enim peccatum mariti non sit peccatum vxoris non est excommunicanda vxor pro peccato mariti nisi esset particeps criminis; quamuis tunc non excommunicanda est pro mariti peccato, sed pro suo. Vnde in casu quo vir in hypothecam dedit terram, & insuper debitis obligatus absentat se de terra: & assignata sit vxori aliqua portio terrae pro suo victu, & consuetudo sit, quod vxor a creditoribus mariti conueniri possit, & nisi satisfaciat pro posse, excommunicatur, si vxor moxta satisfacere recusat, excommunicatur etur pro peccato proprio.
- 21 *Secundo*, Nec filius pro crimine patris, nec seruus pro peccato Domini excommunicandus est, nec haeres ob delictum defuncti, 24. quaest. 3. nec familia pro domini contumacia hac censura coerceri potest, 24. quaest. 3. cap. si habes, §. vt ergo, vbi dicitur, quod illicite excommunicatur quis pro peccato alterius, neque aliqua ratione nituntur, qui pro peccato vnus in totam familiam sententiam ferunt excommunicationis, & gl. in Summa. 24. q. 3. in vers. Quod autem. Felin. in c. cum sit Romana. num. 26. vers. 1. de appellat. vbi ait haeredem excommunicati, de quo excommunicando ob eandem causam agitur, debere iterum moneri. Quamuis enim haeres eadem persona cum eo esse dicatur, cuius est haeres ex glos. in c. is qui in ius, de reg. iur. lib. 6. in fine, id tamen intelligitur, quantum ad hereditatem defuncti pertinet, non autem quoad poenam animae,

ma, aut corporis ipsius defunctis, ex eadem glo. in ca. non debet. de reg. iur. lib. 6.

22 *Tertio*, Nec Dominus pro peccatis suorū subditorū excommunicari potest: nisi committendo, vel omitendo sit particeps peccati populi. Si enim princeps notabiliter negligens & remissus fuerit in regimine populi sui, ita, ut propter eius negligentiam seu remissionem populus labatur in publica crimina, & maximè contra ecclesiam; si sufficienter admonitus negligentiam suam emendare non curauerit iuste quidem tunc excommunicari potest; Sed tunc non pro subditorum peccato, sed pro suo proprio excommunicari potest, ex Rich. 4. d. 18. art. 3. quest. 4. Vnde Hely pro peccato proprio punitus fuit, quia filios suos modo debito non correxit, 1. Reg. 2. Sicut etiam excommunicari quis potest propter participationem cum excommunicato in crimine, vel in actibus prohibitis, si participatio peccat; & tunc pro suo, non alieno peccato excommunicatur.

23 *Quarto*, Si quis dignitatis nomine excommunicetur, successor in dignitate in excommunicationem eius, cui succedit, non incurrit. Vnde excommunicato episcopo moriente, successor episcopus eadem, excommunicatione non ligatur, arg. c. aduersus, in fine, de immunit. eccl. vbi successores magistratus laici, qui in excommunicationem incidit, eo quod clericos censuras soluere coegit, non nisi facta monitione, & post mensem in contumacia simili qua praecessor erat, perseverans, & non satisfaciens, in excommunicationem incidisse dicitur, vbi pro sua tunc contumacia, non pro alterius delicto, excommunicationem incurrit, & hoc colligitur ex cap. 1. & glo. ibi, in verb. ipsius, de offic. Vic. lib. 6. vbi dicitur, quod excommunicato Vicario, qui ei succedit, excommunicatione sui antecessoris non obligatur, & Panorm. in c. aduersus, num. 10. de immunit. eccl. vbi pro regula tradit, quod censura lata in aliquem sub nomine officij, non transit ipso facto in successorem, sed tunc demum, si satisfacere noluerit de delicto commissio per praecessorem, Sic etiam glo. in 4. 1. in verb. Procuratoris, & ibi Panorm. nu. 34. vt hinc non contest. docent, Dominum ob procuratoris sui contumaciam excommunicari non posse: cum hac ratione alter pro alterius contumacia damnaretur, quod est iniquum. Quod tamen ea ratione limitant, dummodo, admonito Domino prius contumaciam eius purget: Si enim postquam procuratoris contumaciam cognouerit, eam cum posset, non purgauerit: vel etiam procuratorem minus habilem sciens, constituerit, quia tunc intelligitur ratam habere contumaciam sui procuratoris, excommunicari potest, quia culpam alienam non purgandum cum posset, & debuisset, propriam fecit per consensum; & proinde tunc non tam ob contumaciam alienam, quam propriam iure excommunicatur. Memo igitur nisi ob proprium peccatum mortale censura hac excommunicationis ligari potest.

24 *Tertia propositio*. Ob peccatum proprium mortale futurum excommunicatio ferri non debet, cum tanta censura & afflictio praesentem culpam exigere videatur, vt colligitur ex cap. Romana ecclesia, §. caueant, & ibi glo. in verb. futuris, de sent. excomm. lib. 6. & glo. in ca. fi. in verb. commiserint, de constit. lib. 6. Panorm. in c. licet, de vitanda, nu. 9. de elect. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. in prin. Step. Costa, in d. c. Romana ecclesia, num. 7. Henriquez, lib. 13. c. 17. §. 3. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 9. §. 5. num. 3. & communi Theologorum consensu. Quod tamen intelligendum est de excommunicatione speciali lata ab homine; haec enim ob futura a iudice ferri non debet: Non solum quia vt ait glo. vbi supra tractus futuri temporis non spectat ad iudicium, 1. ff. de vsur. sed etiam quia iudex de sibi probatis sententiam ferre debet, arg. l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. praesid. quod de futuris fieri non potest. Vnde excommunicatio hoc modo fieri non debet: excommunico Petrum si furtum fecerit. Dixi hoc intelligendum de excommunicatione lata ab homine, quia a Canone, vel Statuto rectè fertur, & ferri solet pro culpis futuris, vt habetur in c. A nobis, 1. de sent. excomm. vbi decisum est, excommunicationem generalem posse in hunc modum ferri. *Quisquis furtum fecerit, sit excommunicatus*, vt 17. q. 4. habetur

in c. si quis suadente diabolo, si quis clericum percusserit excommunicatus sit, & ita a iure validè fertur excommunicatio pro culpis futuris, vt etiam ex c. vt animarum periculum, de constit. lib. 6. colligitur. Ratio est: quia Lex, & Statutum potest respicere futura, & maioris futuris quantum potest obuiare solet, prout Panorm. in d. c. licet, num. 9. annotauit. Sententia autem specialis hominis ad praesentia tantum vt diximus, extenditur. Dixi etiam id intelligendum esse de sententia speciali hominis; nam generalis sententia excommunicationis aliquando etiam ab homine pro futuris culpis ferri potest, non tam en indistinctè aut semper, aut communiter, sed ex causa tantum rationabili, quod etiam permittitur in d. c. Romana §. caueant, in fine, vbi subditur: *aut ab rationabilis causa subit*. Causa verò rationabilis ita generaliter ferendi sententiam excommunicationis, est, quoties aliquod delictum in vrbe vel prouincia frequentissimum sit, & eius loci homines admoniti non cessant, sicut tunc sententia ab homine generaliter ferri ad imitationem Legis, & Canonis, in eos, qui crimen illud deinceps commiserint; cum enim moneatur a iudice, ne delictum illud committant, & tamen non verentur illud audacter committere, iuste excommunicantur, donec satisfactioe praemissa humiliter abolutionem ab Ecclesia petant, & obtineant. Causa etiam rationabilis talem sententiam generalem ferendi erit quando aliqua culpa praecessit, & verisimilis coniectura est quod deinceps committeretur, cuius rei exemplum dat glo. in d. §. caueant, in verb. culpa: quia enim negligenter versantur clerici in officijs diuinis recitandis, potest iudex rectè sententiam excommunicationis in hunc modum proferre. *Excommunico omnes clericos qui deinceps horis Canonicis non intererunt*. Et id satis docet Pontifex in d. §. caueant, in illo verbo *vel culpa, seu offensa praecesserit*, vbi glo. in verb. offensa, dat aliud exemplum, de coniugato, qui compulsus ab Ecclesia concubinam eiecerit, poterit Episcopus in eum sententiam excommunicationis ferre, si ulterius ad eam redeat. In huiusmodi tamen sententijs ferendis prudenter & cautè praelati se gerere debent, ne aut nimia seueritas laqueum potius conscientijs infirmis, quam salutem affectus, aut facilitas excommunicandi contemptum censuratum pariat.

25 *Quarta propositio*. Excommunicatio maior ob peccatum proprium mortale praeteritum ferri non potest. Quamuis enim Caietanus eius sententiae fuerit in 2. 2. quest. 69. art. 1. ad secundum; excommunicationem a Papa saltem ob commissum praeteritum ferri posse, dum dicit, quod sicut ante factum potest excommunicari quicumque furtum vel incendium commiserit, & huiusmodi iura post factum potest excommunicari quicumque fecit. Vnde existimat B. Gregorium excommunicasse quemdam occultum auctorem libelli infamatorij pro peccato tantum praeterito, & habetur in c. Quidam maligni, 5. quest. 1. alij tamen omnes nec Papam pro peccato praeterito absolute excommunicare quempiam posse docent, nisi in futurum pendeat scandalum restitutio aut satisfactio. Sic Sotus lib. 5. de iustit. & iure, quest. 6. artic. 2. verfic. illud tamen argumentum, & 4. d. 2. quest. 1. art. 2. concl. 4. & de tegendo secreto, memb. 2. quest. 6. ad secundum. Naua in c. inter verba, num. 306. Petr. Nauar. lib. 2. de testit. cap. 4. num. 164. Michael Salomon, in 2. 2. quest. 69. artic. 2. contron. 7. ad tertium. Henriquez lib. 13. cap. 17. §. 3. Vgol. de eccl. censur. Tab. 1. capit. 9. §. 5. numer. 5. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 10. numer. 4. Steph. Costa, in c. Romana, num. 7. de sent. excomm. lib. 6. Ludouicus de Beia palestrelus in respon. casuum conscientiae, parte 2. casu 2. in fine, & colligitur ex d. c. Romana, §. caueant, de sent. excomm. lib. 6. vbi Innocentius IV. prohibet, ne pro commissis culpis excommunicationem ferant sub hac forma, si de illis infra tale tempus minimè satisfecerint, & ratio est manifesta: quia excommunicatio non fertur nisi in rebellem, & inobedientem, cum non aliter data sit ecclesiae potestas vt quempiam habeat tanquam Ethnicum & Publicanum, quam si eam non audierit, Matth. 18 & c. si episcopus, 11. quest. 3. inobedientia autem non respicit praeterita, quae iam non sunt in hominis facultate quin sint facta, sed solum futura. Nec Apostolus Corinthium illum excommunicauit, quia fornicatus fuerat, sed quia per-

permanebat in suo delicto, nec poenitebat obediendo. De
 19. de excommunicationem omnem precedere debet ad-
 monitio, ut est definitum in c. Sacro, & c. per tuas de sent.
 excom. & c. Romana, §. portio, & c. constitutionem, de sen-
 excom. lib. 6. & idem si sit ab homine, admonitio expres-
 sa & explicita, si a iure ipsum ius valet pro admonitione,
 circa præteritum autem locum non habet admonitio. Et
 certe si quis pro peccato præterito excommunicaretur, sa-
 pè cum excommunicari contingeret, qui iam esset de eo
 contritus, & in gratia, cum tamen non nisi ob mortale pec-
 catum excommunicari quis debeat. Cui denique accedit
 usus & praxis Ecclesie, que neminem unquam sub hac for-
 ma excommunicat. *Excommunico te quia hoc fecisti*, (sic
 enim pro peccato præterito excommunicat) *sed nisi hoc
 feceris, nisi ab hunc restitueris, aut satisfeceris, aut si hoc
 credideris, aut hoc feceris, ar. c. præterea requisiti, de appel-
 quo modo excommunicantur a iure hæretici, per cussores
 clericorum, & alij. Nemo igitur pro peccato præterito ab-
 solute excommunicari potest; sed solum si scandalum, aut
 restitutio aut satisfactio in futurum pendeat, & mora in
 his præstandis præcedat, aut alia rationalis causa subfir-
 ut in d. c. Romana, §. caueant, de sentent. excomm. lib. 6.
 Pontifex statuit. Si enim quis aliquid furatus sit, & moni-
 tus non restituit, aut alicui iniuriam intulit, & monitus no-
 luit satisfacere, aut peccatum aliud commisit, & monitus
 poenite reuscat, aut alicui pecunias debet, & monitione
 præmissa non vult satisfacere; tunc quidem iuste in tales
 excommunicatio ferri potest; sub hac conditione nisi in-
 tra tantum temporis restituerit, aut satisfecerit, aut poe-
 nituerit, excommunicatur, quo casu non pro peccato præ-
 terito, sed pro presenti inobedientia, culpa, & mora in non
 restituendo, aut non satisfaciendo excommunicationem
 incurrit; id quod ex d. c. Romana, §. caueant, colligitur. Et
 hac ratione Apostolus Corinthium, ut diximus, incestuo-
 sum, prius monitum quia permanebat in delicto, nec obe-
 dite volebat poenitendo, iuste excommunicabat, 1. Corin.
 5. Sic S. Ambrosius ingressum Ecclesie Theodosio Impe-
 ratori interdixit, eundemque excommunicavit, nisi cum
 poenitentia publica pro cade apud Thesaloniam facta
 satisfaceret, prout ex Theodoro lib. 5. hist. cap. 18. & Ni-
 ceph. lib. 12. hist. c. 41. Rufino lib. 1. hist. c. 18. & c. cum a-
 pud Thesaloniam, 11. q. 3. colligitur.*

26. Et denique hac ratione S. Gregorius auctorem libelli in-
 famatorij excommunicavit, non quidem ob commissum
 delictum, ut voluit Caiet. nec supra debitum prodendi
 se absolute, aut conditionaliter, sed nisi restitueret famam
 ad quam tunc iure natura, tum ob Papæ præceptum tene-
 batur, etiam cum periculo propriæ fame; & etiam si sic
 manens in peccato, & non satisfaciens, Sacramentum cor-
 poris & sanguinis Christi sumere præsumeret. Nam ibi
 sic habetur, *Si vero quia latet, & quoniam nescitur, teneri
 ad disciplinam non valet, si tamen mali conscientis, & prohibi-
 tus, corpus & sanguinem Domini percipere præsumit, ana-
 thematis ultione percussus sit.* Excommunicatione igitur fer-
 ritur super id quod erat futurum, & de sua natura malum
 nimirum, si famam ablatam non restitueret, aut in pecca-
 to commisso persistens Eucharistiam sumere præsumeret.
 Siquidem infamator non restituens famam, quam potest
 & iure natura supposito sine periculo vitæ, etiam cum pro-
 priæ fame iactura, quando alius restituendi illam non re-
 periturus, si famam ablatam non restitueret, existit in peccato mor-
 tali; existens autem in peccato mortali, à Sacra commu-
 nione abstinere debet. Quæ solutio auctoribus prædictis,
 & mihi maxime placet, nam perinde se habuit illa excom-
 municatio D. Gregorij, sicut quæ nunc communiter fertur
 ab Episcopis contra non restituens aliena, non enim
 excommunicatur pro peccato præterito futuri, quo illa rap-
 tuerunt, sed pro peccato in quo perseverant volentes ea re-
 stituere, cum ad id iure natura simpliciter, & citrà omnem
 centum teneantur. Nō igitur lib. peccatum præteritum
 excommunicatio ab homine absolute ferri debet, ut late-
 tradit Panorm. in cap. P. & G. num. 7. de offic. deleg. neque
 etiam sub ea conditione, si intra certum diem, vel tempus
 certum non restituerit, aut satisfecerit, nisi mora in exhi-
 bendi satisfactione, vel culpa, seu offensa præcesserit, ut in

d. c. Romana §. caueant præcipitur: Est enim omnino ne-
 cessarium, quod mora ista, seu culpa præcedat per moui-
 tionem competentem, trinam scilicet, & canonicam, ut pa-
 tet ex d. c. Romana, §. portio, & §. caueant. Hinc conitatur,
 quod d. c. Romana, non repugnet c. præterea requisiti, de
 appellat. ubi Celestinus Papa III. docet posse quem excom-
 municari ea conditione, si infra viginti dies Sempronio
 non satisfecerit, aut quantitatem debitam ei non soluerit.
 Respondetur enim in casu d. c. præterea moram trinam ca-
 nonicam monitione, aut vna sufficienti præmissa, in non sa-
 tisfaciendo præcessisse; unde si nulla præcesserit monitio,
 aut mora illa culpabilis loco monitionis non habeatur, ex-
 communicatio sub hac forma contra aliquem lata, si in-
 tra certum diem non satisfecerit, nulla erit: nec qui intra
 talem diem non satisfecerit excommunicatus erit cum ut
 diximus, necessaria sit monitio ad hoc, ut quis excommu-
 nicatione ligetur. Quod si quis petat, quando erit reperire
 casum in quo non intercedat mora, culpa, vel offensa, ita
 ut excommunicatio in commissum peccatum lata non te-
 neat? Respondetur cum glossa, in d. §. caueant, in verbo, of-
 fensa si iudex statim post cōdemnationem factam in per-
 sona, præcipit quod soluat, alias excommunicetur hic non
 præcessit mora: aut vadit ad Ecclesiam & invenit clericos
 sollicitos circa horas, & tamen excommunicatur, hic non in-
 tercessit culpa: aut invenit clericos bene continentem, & ex-
 communicatur eos qui non servant continentiam, hic non
 præcessit offensa, unde talis excommunicatio sine debita
 monitione lata, non valet.

27. Ceterum licet communiter requiratur monitio præce-
 dens sententiam, dari tamen potest casus in quo excom-
 municatio contra aliquem ferri possit sub hac conditione, si
 infra certum tempus non satisfecerit, etiam nulla præceden-
 te mora, culpa, vel offensa, scilicet si consensus ipsius exco-
 municandi accedat, in hunc modum; si quis coram iudice
 Ecclesiastico promittat solvere centum Petro intra men-
 sem, subituro alioquin excommunicationis censuram ab
 eodem iudice statim in eum ferendam; quamvis enim tri-
 na monitio prævia iustitia sit ad hoc, ut excommunica-
 tio sit iusta, in iustitiam publicam, cui privatus cedere
 non potest; in casu tamē hoc, quo debitor promittit se cē-
 tum Petro intra tale tempus persolaturum, non consentit
 in ipsum statim ferri excommunicationem sub ea condi-
 tione nisi soluerit Petro intra certum tempus, sed accipit
 tempus illud unius mensis pro canonica monitione, & se-
 fore culpa affectum & dignum excommunicatione fate-
 tur, infra tempus illud centum non soluerit Petro; ideo-
 que iuste hoc modo excommunicatio in eum fertur, ut la-
 tius tradunt Innoc. Host. & Panorm. in c. P. & G. de offic. de-
 leg. & idem Panorm. in c. cum sit Romana, sub finem de ap-
 pella. quos referunt & sequuntur Nau. in c. cum contin-
 gat, de re script. 5. nullitas causa, num. 4. & 5. & Cou. in c.
 alma mater, 1. par. 5. to. num. 4. de sent. excomm. lib. 6. It-
 ita defenditur v. s. Guria Romana: ubi frequēissime qui
 pensionum constitutioni & reservationi consentiunt, a Papa
 vel ab eo, qui eius vicaria opera ad hoc vritur excommu-
 nicantur maiori excommunicatione, ea conditione, si pen-
 sionem die constituto non solverint; immo & ratione huius
 consensus, non poterit qui consentit, ab hac sententia
 excommunicationis pendente conditione, nec ante diem
 appellare, ut Inno. Host. Panorm. & Couar. ubi supra, scri-
 bunt. Quæ omnia ideo defendi possunt, quia huius ex
 consensu ipsius excommunicandi. A dicto autem die, seu con-
 ditione, & non ante excommunicationem suam sine ulla
 alia monitione habet.

28. Causa igitur, ut rem paucis absolvamus, ob quam exco-
 municatio ferri potest, & debet est peccatum mortale pro-
 prium graue, contumacia, & inobedientia, quo quis Ec-
 clesie obedire recusaverit. S. Thom. in addit. 3. par. quest.
 21. artic. 3. Alex. de Ales. 4. par. Sum. quest. 2. memb. 4. art.
 3. S. Bonav. 4. d. 18. in vi. par. dist. quest. 2. Rich. 4. d. 18. ar.
 3. quest. 2. Ioan. Bachon. 4. d. 18. quest. 1. art. 1. Gab. 4. d. 18.
 quest. 2. art. 1. Corol. 1. & 2. Dur. 4. dist. 18. quest. 3. num. 7.
 Sorb. 4. d. 22. quest. 1. art. 2. conel. 2. Martini Ledem 4. d.
 quest. 2. art. 3. Henriquez lib. 1. de excomm. cap. 17. §.
 3. Nau. in Man. cap. 27. num. 9. Couar. in cap. alma mater,
 1. par.

1. par. §. 9. num. 4. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. Piſanella, verbo. excomm. 1. num. 21. Tabiena, verbo excomm. 1. r. verſi. Tertio, utrum excommunicatio. V. g. de eccl. cenſ. Tab. 1. cap. 17. §. 7. & c. 18. §. 3. Panorm. in c. Qua fronte, num. 7. de appellat. & in c. ſignificavit, num. 1. & 4. de offic. ordin. & c. cum non ab homine, num. 2. §. de iudic. & in c. cū ſit Romana, num. 33. & in c. fraternitati, num. 1. de cler. excomm. miniſtr. & in rubr. num. 1. de ſen. excomm. & in c. officij, num. 1. tit. eod. & in c. ex parte, num. 3. de verb. ſignif. Ioannes Crozus in c. vt animarum, num. 26. de conſtit. lib. 6. Steph. Coſta in c. Romana, num. 6. de ſen. exco. lib. 6. & gloſ. in c. ex parte, 1. in verbo, pro contumacia, & verbo iuſus, de verb. ſignif. & colligitur ex Matth. 18. vbi ſolum excommunicandus dicitur, qui præmiſſis ſalutaribus monitiſ, Eccleſiam audire non vult & latius traditur in c. Nemo Episcoporum, 1. q. 3. vbi inter alia dicitur Quia anathema eſt æterna mortis damnatio, non niſi pro mortali imponi debet crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi. Huius autem incorrigibilitatis ſignum eſt contumacia, ſolus enim contumax reſugit correctionem. Contumax enim quaſi tumidus, vt vox ipſa denotat, & elatus factus, eccleſiam audire contemnit, dum iudicis præceptū quo aliquid fieri præcipitur, aut non fieri prohibetur, obſeruari contemnit. Siue ergo lex aliquid præcipit, aut prohibet ſub excommunicatione, ſiue homo, qui non obtemperat, contumax eſſe conſectur; contumacia enim nihil aliud eſt, quam inobedientia quadam, qua ius dicenti non paretur, arg. l. contumacia, ff. de re iud. & c. 2. & ibi gloſ. in verb. contumaciter, de dolo & contumaci. Et demique ob ſolam contumaciam ſiue a iure, ſiue ab homine excommunicationem ferri poſſe, & debere, inde probatur quod excommunicatus ſtatim atque a contumacia diſcedit, & Eccleſia parere paratus eſt, a quacunque excommunicatione iuris, vel hominis incurſa, eccleſia eū abſoluit, etiam poſt mortem, vbi id opus fuerit, vt habetur in cap. ex literis, de conſtitut. & c. A nobis, 2. & c. Sacris, de ſen. excomm. DD. ibi.

30 *Ceterum* vt ex c. ſolor, & c. venerabilibus, §. porto, & ibi gloſ. & Steph. Coſta, num. 3. de ſen. excomm. lib. 6. & cap. per tuas, eod. tit. in antiq. & c. ex parte, 1. de verb. ſignif. colligitur contumax quis duobus modis eſſe poſſe, nimirum manifeſtus, & præſumptus, & vterque excommunicari iuſte poſſe. Multis item modis de manifeſta contumacia contienci poſſe.

Primo quidem, vbi in iudicio monitus, & citatus, vt ad talem diem compareat, aut creditori ſuo ſatisfaciat, ipſe coram iudice etiam pro re alia ſedente, & præſente aduerſario reſpondet ſe id nolle facere, aut nolle comparere, nulla probabili aut legitima ratione reddita.

Secundo, ſi citatus, & monitus ad aliquid faciendum, vel ad comparandum, vel ad deſiſtendum a re prohibita ſibi a iudice, extra iudicium, ſe nolle venire, facere aut deſiſtere dixerit, dummodo de hoc plena fides fieri poſſit, quicquid gloſ. in c. venerabilibus, §. porto, in verbo, in iudicio, de ſen. excomm. lib. 6. id verum eſſe neget, ſi id extra iudicium dixerit, quod verum eſſe poſſe, quando non poſſe probari illam ita dixiſſe ſecus autem, ſi probari poſſit, vt diximus, ad quod probandum non ſufficit, vt hoc in terim breuiter dicamus, quod nuncius dixerit, citatum reſpondiſſe, ſe nolle venire. Si quidem nuncio duntaxat creditur de eo, quod illi commiſſum eſt ad actum merum citationis, vt illi credatur an citauerit, necne: ſed ſi quod vltra dixerit, ei non creditur, puta, ſi referat quod citatus dixit ſe nolle venire; vel quod non comparebit vnquam coram iudice citante; vel ſi quid aliud referat quam ſit ſibi commiſſum, de qua re latius agunt DD. in c. cum parati, de appellat. & in c. Quoniam contra falſam, de probat. & in l. ſi quis Decurio, C. de falſis, & gloſ. in d. §. porto, in verbo, in iudicio.

Tertio, ſi conſtitit ipſum fuiſſe & eſſe perſonaliter citatum, vt quia citatio ipſa apprehendit eum principaliter, & ille ſic citatus noluerit venire, dummodo aliis non appareat de legitimo impedimento, vt probat textus in d. §. porto, in verſiculo, idem eſt, ad ſuam. ibi, pro eo quod in

itiſere captus eſt. Immo & fortius, dicitur quis manifeſtus contumax etiam a principio citationis illi non apprehenderit perſonaliter, ſed ex facto habuit notitiam ipſius citationis, qua ſpeta, neglexit comparere.

Quarto, ſi contra prohibitionem facit aliquid, quod negare non poſſe, vt ſi prohibitione concubinam intra domum teneat, eam tamen tenet, omnibus, vel maioris partem viciniam id ſciantibus, & dicitur hoc notorium factum.

Quinto per iudicis ſententiam, vt cum iudex aliquem ad comparandum tali die citauerit, & ipſe locum tutum ſibi non eſſe reſpondit, iudex tamen locum tutum pronunciet ipſo non appellante. Hiſ omnibus modis verus contumax eſſe dicitur, & excommunicari poſſe.

31 *Contumax etiam præſumptus excommunicari poſſe, vt in d. venerabilibus, in §. porto habetur. Et hæc contumacia varijs modis contienci poſſe.*

Primo, ſi citatus extra iudicium, & abſente aduerſario ſe comparere nolle dixit: talis etiam poſtea mutata voluntate venire volebat, ſed tamen aliquo impedimento, puta valetudine, tempeſtate, vi fluminum, aut alia de cauſa detentus eſt, vt venire non poſſit, contumax eſſe præſumitur gloſ. d. §. porto in verb. impedimento.

Secundo, vbi nihil dixit, ſed vel latitauit, vel alio modo curauit, ne ad eum citatio veniret, vt habetur in c. Quonia frequenter, §. porto vt lite non conſeſtata.

Tertio, vbi quis parere noluſt, aut non potuit, ſed tamen nullo ex prædictis quinque modis id manifeſto conſtat: quia enim non venit, aut quod præceptum ei fuit, non fecit, Eccleſia eum contumacem eſſe præſumit, ideoque hæc de cauſa eum excommunicare poſſe. De qua re latius Legeſta in l. Diuus, ff. de in. integ. reſtit. & Canonice in d. §. porto, & in Clem. ſi ante de dolo & contumaci. & ibi Be nedictus Capra, nu. 1. 2. & 13. & Guil. de monte Laud. in d. Clement. nu. 1. & Paulus de Eleazar. in Rubr. de dolo & contumaci. nu. 9. Steph. Coſta, vbi ſupra, & alii.

Ponuntur autem tres modi contumacie in c. certum eſt in q. 3. pro quibus excommunicatio ferri ſolet, vbi dicitur Certum eſt pro hiſ tribus criminibus, aliquem excommunicari debere: cum ad Synodum canonicè vocatus venire contemnit, aut ſi poſtquam illuc venerit, Sacerdotalibus reſpuit obedire præceptis, aut ſi ante finitam cauſæ ſuæ examinationem a Synodo abire præſumit. Quod autem hic dicitur de ſynodo tribuſ, etiam de foro cuiuſcunque iudicis intelligi debet. Quocunque ergo horum modorum quis contumax fuerit, & iuſus a Iudice, vel a Lege aliquid facere, vel non facere, vel ſatisfacere, reſtituere, emendare deſiſtente, & non obedire, tanquam contumax excommunicari poſſe. Ex eo enim quod ſuperioris præcepto, cui obedire tenetur, inobediens eſt contumacia culpa contra hiſ quod verum eſt, non ſolum ſi ex contemptu, quod præceptum, aut prohibuit eſt, omittit, aut committit, puta, quia noli iudici ſubſeſſe, cuiſque voluntatem exequi, quod ſpecialè peccatum inobediencie conſtituit, vt late tradunt S. Thom. 2. 2. quæſt. 105. art. 1. ad primum, & Caiet. 2. 2. q. 104. art. 2. Couar. in caluma mater. 1. par. §. 9. num. 3. Henriquez lib. 13. c. 17. §. 2. & 3. ſed etiam ſi aliqua alia de cauſa contra præceptum legis, aut iudicis faciat, quod materialiter tantum inobediencia eſt, & ideo formaliter ad aliam ſpeciem peccati perſinet, nempe ad eam ſuper qua præceptum fuerit conſtitutum. Vnde ſi quis monitus, vt iniuriam compenſet, ablata reſtituat, adulteram dimittat nec tamen id ex contemptu, ſed ex inuidia, auaritia, aut libidinis appetitu faceret, iuſte tamen excommunicari poſſe ob inobedienciam & contumaciam in non parendo, quamuis contumacia hæc & inobediencia materialiter ſantum ſit. Immo vero, quamuis res quæ perciperetur leuis eſſet, & non mortalis peccati materia, ſi tamen a ſuperiori ſub excommunicationis pena fieri, aut non fieri præcepertur, & ex modo præcipiendi colligi poſſet iudicem intentionem habuiſſe obligandi ad mortale, maxime quando res præcepta ad commune bonum ordinata eſſet, vt ſi iuberet omnes ad proceſſionem venire, aut in locis ſuſpectis ad cõcionem omnes ſub eadem pena vocaret, qui ex contemptu non obediret, iuſte excommunicari poſſet. Reſe-

nam quæ de se peccatum nõ est, aut non, nisi leue, quia ad communi bonum ordinatur, sit grauis, ob solam Iudicis obedientiam. Hinc glos. in c. duo sunt, in verbo, videbatur dist. 96. ait, quod licet pro minimis causis quis excommunicandus non sit, c. episcopi, l. 1. q. 3. qualibet tamen contumacia digna est excommunicatione. Idemque tradunt Pa. norm. in c. Sanè, l. num. 5. de offic. deleg. & Henriquez, l. 1. 3. de excomm. c. 17. §. 2. Pro sola igitur contumacia excommunicatio fertur. Quod si pro delicto aliquando excommunicatum aliquem legamus, seu pro peccato, vt c. ex parte, l. versic. vel etiam pro offensa, de verb. signif. & c. solet. & c. venerabilibus, §. porro, de sent. excomm. lib. 6. & c. alia, l. 6. q. 1. id ita intelligendum est, quod pro delicto, peccato, & offensa excommunicatus est, quia in eo perseuerat, & monitus emendare noluit, aut satisfacere, aut iuri, & iudici parere, & ideo pro contumacia propriè, non pro delicto excommunicatio pronunciat.

32. Et quamuis ob solam contumaciam excommunicatio ferenda sit, non tamen satis est contumacia quæcunque, etiam mortalis neque quodcunque mortale, vt rationaliter quis excommunicetur, sed contumacia ob peccatum graue & enorme, quod alio modo curari nequeat. Vnde S. Thom. in addit. 3. part. quæst. 21. art. 3. Alex. de Ales. 4. par. Summæ, q. 21. membro 1. artic. 3. S. Bon. 4. d. 18. in ult. par. dist. quæst. 2. Dur. 4. d. 18. q. 3. num. 7. Marr. Ledem. 2. q. 23. art. 1. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2. concl. 4. Henriquez, lib. 13. de excomm. c. 17. §. 4. docent, quod licet pro damno temporalis Ecclesia iuste aliquem excommunicare possit, raro tamen, & non nisi pro spoliatione bonorum Ecclesiæ, & pro decimis, vt habetur l. 6. q. 7. Can. omnes de cina ferri debet, sed neque pro his, aut alijs quibuscunque causis statim ferenda est, sed alijs omnibus prius tentatis remedijs. Cuius rei hæc ratio est: quia cum excommunicatio grauisissima pena sit, c. corripitur, 24. quæst. 3. pænæ autem medicinales sint secundum Philosophum 2. Ethico. pro correctione delinquentium, sicut proceditur in medicina corporali, sic procedi debet in excommunicatione, sed in medicina corporali procedendum est inchoando à medicinis leuioribus & minus periculosis, ne natura nimis grauetur, postremo autem vtendum est fortioribus medicinis, ergo similiter in excommunicatione ferenda, prius vtendum erit ad monitionibus, & comminationibus tanquam leuioribus medicinis, quæ si ad reuocandum hominem a malo non sufficiant, sed contumax & rebellis cõtemnat, excommunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipsum amplius faciat, ex S. I. homas, & alijs vbi supra, & colligitur ex d. c. omnes decimæ, l. 6. q. 7. & 24. quæst. 3. c. corripitur, & cap. ecce autem, vbi id latius ex Prospero lib. 2. de vita contemplatiua, cap. 7. declaratur. Hinc Gregor. Nazianz. in orat. de moderat. in disputa. seruanda, & Apologia 1. & S. Chrystost. homil. de anathem. & hom. 70. ad pop. Antioch. in eos inuehitur, qui omnibus indistinctè Ecclesiæ portas aperiant, & absque delectu ipsam claudunt, & ex ea eosdem pariter omnes eijciunt. Et S. Ambrosius lib. 2. de Offic. ca. 27. ait: Cum dolore amputatur etiam quæ purruit pars corporis, & diu tractatur si potest sanari medicamentis; si non potest, tunc à medico bono abscinditur. Sic Episcopi boni affectus est, vt optet sanare infirmos, serpentina auferre vlcera, adurere aliqua, non abscindere; & postremo quod sanari non potest, cum dolore abscindere.

33. Hoc denique Concilium Tridentinum sess. 25. de refo. cap. 3. nouissimè statuit omnibus Ecclesiasticis iudicibus mandans; vt in causis iudicialibus quoties executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij, propria auctoritate ab ipsi fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quam desinendo a censuris Ecclesiæ, maxime ab excommunicatione. Et addit idem Concilium, vt in causis civilibus, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, iudices Ecclesiastici non procedat per Censuras, sed per multas pecuniarias, per captiõnem pignorum, personarumque districtionem, aut per priuationem beneficiorum. In causis criminalibus, (si executio realis, vel personalis fieri poterit) erit a censuris abstinendum; sed si dicta executioni facile locus esse non possit, licet iudici hoc spirituali gladio in delinquentes vri sita-

men delicti qualitas, procedente bina saltem motione, etiam per edictum, id postulet. Pari modo de excommunicationibus, quæ pro rebus perditis, aut subtractis, vel etiam ad finem reuelationis, ferri solent, idem Concilium duo statuit.

Primum est, vt solus Episcopus, (sub quo intelligitur eius Vicarius generalis, ex Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 17. §. 4. qui citat Bernardum Diaz Regula 242. & constat ex declaratione Congregationis Card. 25. Feb. 1583.) vel prelatus superior possit pro his rebus excommunicare. Et idem de Vicario ad formam Concilij Trident. sess. 24. de refoim. cap. 16. a Capitulo Sede vacante constituto, dicens, vt censuit Congregatio Card. 14. August. 1586. quia ad Capitulum transeunt ea, quæ sunt iurisdictionis necessaria, vt est Excommunicatio. His autem exceptis, probabiliter ex hoc loco Concilij colligitur, quod si quis prelatus inferior, qui iurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos non habet, pro huiusmodi rebus excommunicaret tentaret, excommunicatio nulla erit, vnde nec Archipresbyter, nec visitator Episcopi, huiusmodi generalem excommunicationem ferre valent, ex Henriquez, vbi supra.

Secundum, quod idem Concilium in hac re statuit, est, vt neque apredicto Episcopo, aut alijs pro quacunque re perditâ feratur excommunicatio, sed statibus his conditionibus; quarum Prima & principalis est, vt res perditâ sit res non vulgaris, id est, sit res magni momenti. Secunda vt non procedatur ad excommunicationem nisi causa diligenter, & magna cum maturitate considerata & examinata sit. Tertia, vt post hoc examen inuenierit causam esse talem quæ verè moueat ipsum ad ferendam excommunicationem. Quarta, vt non moneatur ad ferendam excommunicationem cuiusvis secularis, etiam magistratus auctoritate. Quinta, vt Episcopus verè iudicet pro re, loco, persona, aut tempore conuenire, vt excommunicatio feratur. Quæ omnes conditiones si adsint, iuste excommunicatio ferri poterit. His similia scriptores omnes & Theologi tradunt; nam Victoria tract. de excommunicatione, conclusionem 5. & Gerfon 3. par. de vita spirit. lect. 4. coroll. 6. & 7. dicunt esse peccatum concedere excommunicationem pro rebus perditis, aut subtractis nisi grauis causa vigeat, & Sotus 4. d. 22. q. 1. artic. 1. concl. 4. addit, si debitor sit notus, & notum debitum, nulla ratione procedendum est per excommunicationem vt debitor creditori soluere cogatur: maxime in locis, vbi Episcopi vtramque iurisdictionem scilicet tam ciuilem, quam spiritualem habent, cõ excommunicatio locum non habeat nisi vbi alia non est via possibilis puta, quando furtum ab occulto fure commissum est.

34. Circa excommunicationem verò factam ad finem reuelandi, cuius Concilium Trident. vbi supra sess. 25. c. 3. de refoim. meminit breuiter annotandum est, illam a iudice latam non incurri, nisi in eo casu quo quis tenetur, vel iure naturali, vel Diuino, reuelare delictum; vel a iudice iuridicè cogi possit sub pœna peccati mortalis ad illud reuelandum: siue iudex procedat per viam inquisitionis & iubeat

ADDITIO.

Adde, ex hoc loco Concilij, vbi decernitur, quod remedium censurarum de cetero sit remedium subsidiarium, declarauit olim Sac. Congreg. quod si duo in solidum obligantur in contractu, & contra alterum ipsorum potest procedi realiter & personaliter, contra alterum vero non tunc iste non poterit excommunicari, cum tunc non possit dici non suppetere auctori remedium ordinarium iura sua in iudicio prosequendi: Et hinc colligit Nau. ca. inter verba num. 814. l. 1. q. 3. quod monitorium generale excommunicationem minans contra non reuelantes non valet, si iudicatur, vel sciri potest pars: huiusmodi enim literæ non conceduntur nisi ei, qui dicit se nescire, quis sit eius dsbitor ex capite in illis contento; cum non detur remedium extraordinarium, nisi quando non habetur recursus ad ordinarium.

iubeat reuelari per viam denunciationis; ſiue iudex procedat per viam accusationis, & iubeat reuelari per viam teſtimonii. In vtraque enim via nō ſemper ille, qui aliquid ſcit, reuelare tenetur, nec ad reuelandum obligari poterit; vnde, in caſu quo homo ad hoc obligari non poſſit, nō incurret excommunicationem, quamuis ſciat, & nō reuelat vnde, ſi iudex excommunicationem ferat in hunc modum, vt qui ſcit aliquem furtum aliquod commiſiſſe, aut bona Petri deuenire, niſi intra decem dies id patefecerit, ſtatim excommunicatus ſit, is ſolum ad reuelandum ſub prædicta pœna tenetur, qui vel à iudice iuridicè interrogatur: vel alias iure naturali, vel diuino idipſum manifeſtare obligatur, vt latius tradunt Angelica, verbo, excommunicatione. 3. §. 20. Sotus de ratione deteg. ſecret. memb. 2. q. 6. & Nau. in Man. cap. 18. nu. 49. & c. 25. nu. 46. vbi docet, non teneri aliquem manifeſtare delictum.

Primo quando peccatum eſt occultum, aut peccator ſe correxit, aut ſola fraternæ correctione probabiliter creditur emendatum ſe, tunc enim non eſt parendum ante fraternam correctionem, etiam ſi ſub pœna excommunicationis præciperet, vt fieret denuntiatio, non præmiſſa correctione fraternæ, ex S. Thoma. 2. 2. quæſt. 33. ar. 7. in corp. & ad 5. & Soto vbi ſupra, ex Chriſti enim mandato, denunciationem præcedere debet fraternæ correctio, quod præcepto inferioris tolli non poteſt.

Secundo, quando delictum nequit probare.

Tertia, quando à talibus quempiam delictum commiſiſſe audiuit, quibus fides non eſt adhibenda.

Quarta, vbi alius iam delictum denunciaverit; nam ex quo iudex factus eſt certus, certior fieri non poteſt. c. eum, qui, de reg. iur. lib. 6.

Quinta, vbi nouit eum, qui rem ſuam abſtulit, eam retinere in compensationem alterius tanti, vel pluris, quod ſibi debetur à Domino rei.

Sexto, ſi id per ſolam confeſſionem ſacramentalem ſciat.

Septimo, quando per ſolam conſultationem ſecretam, pro conſilio habendo id a detinente ſciat. His enim in caſibus non manifeſtando delictum excommunicationem non incurret; in alijs autem tenebitur illud patefacere, alijs in cenſuram latam incidet.

35 Sed neque Reus, qui delictum commiſit, interrogatus ſub eadem pœna ſe prodere tenetur, cum nemo ſeipſum infamare debeat. Vt ex eodem Nau. in Man. c. 18. nu. 41. & Vgol. Tab. 1. de Eccleſ. cenſ. c. 17. §. 4. num. 5. & communis opinionis Theologorum conſtat, dummodo tamen iuridicè non fuerit interrogatus; ſi enim iuris ordine ſeruatō interrogetur, nimirum a ſuo iudice, & de delicto ſaltem ſemiplenè probato: & ſemiplenè probatum delictum eſſe ſciat reus, tunc tenetur ſe prodere, alias peccat, & excommunicationem incurrit, vt idem Nau. in Man. c. 18. num. 57. & cap. 25. num. 36. & in ca. humane aures, 2. 2. quæſt. 5. numero 10. & cap. inter verba, conſul. 6. numero 20. tradit.

36 Quando autem fertur excommunicatione ad aliquid reuelandum extraiudicialiter, tunc non tenetur quis in conſcientia reuelare, niſi præmiſerit correctionem fraternam, & ſi per correctionem fraternam emendetur, denunciare amplius non tenetur. Sin vero nulla ſpes emendationis ſit per correctionem fraternam denunciare tenetur. Ratio huius eſt; quia omnis inqueſtione extraiudicialis eſt præciſe, & ſolum ordinata ad ipſius rei emendationem; & conſequenter ad aliorum inſectionem tollendam; nec vilo modo à Rei ipſius pœnam & caſtigationem referatur; vnde hoc ipſo quod aliunde ipſe corrigitur, ratio reuelandi ceſſat. Et hinc plerique Doctores colligunt communiter, neminem teneri ad reuelandum aliquid iudici extraiudicialiter, quia iudex non correctionem ſolam Rei, ſed pœnam etiam eius querere præſumitur; de qua re latius ſuo loco dicendum erit. Quæ intelligenda ſunt, quando præcipitur, vt reueletur fratris delictum; ſi enim ſub eadem cenſura præcipitur, vt quicūque habuerit has, vel illas ſcripturas, quæ quoquo pacto ad aliorum ius attinent, tunc eas omnino proferendas eſſe cenſet Sotus. 4. d. 22. quæſt. 1. ar. 2. conc. 4. ver. Tertio poteſt contingere: nec ſufficere putat, vt qui habet

ſe excuſet, dicendo, quod inde vexationem timet, niſi forſan omni dubio procul manifeſtiſſimum ſit; taliter illas ad meum ius conducere, vt nullatenus ad alterius ius confirmandum attingant; aut etiam ſi exinde ius alterius confirmari poſſet, ſi tamen ius meum exinde aliqua ratione in firmaretur, aut aliunde damnum ſuſtinerem, eas reuelare non teneor, nec reuelando dictam cenſuram incurro, vt latius oſtendit in ſimili caſu Nau. tom. 1. conſ. 3. de cenſib. num. 4. citans etiam Panorm. cap. 1. de probat. vbi materiam hanc de inſtrumentis edendis fuſius pertractat. Quæ igitur de cauſa ferri debeat Excommunicatio, hæcenus dictum ſit.

Quod excommunicatio iterari poſſit, & quando, & quibus in caſibus id fiat.

Cap. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus ſemel iterum excommunicari poteſt.
- 2 Ratio huius redditur ab authore.
- 3 Excommunicatio ſecunda, quamuis hominem extra Eccleſiam non eiſciat, amplius tamen elongat, & artius ligat.
- 4 Excommunicati omnes, eſi extra eccleſiam ſint, iudicio tamen Eccleſie ſubſunt.
- 5 Cenſura eadem, an ob eandem cauſam ſæpius incurri poterit.
- 6 In ſententia excommunicationis ab homine, vel a iure lata, quatuor conſideranda ſunt, & quænam hæc ſint.
- 7 Excommunicatus ſi quis ſit propter aliquam actionem, de actione per ſe ſciat intelligi debet.
- 8 Excommunicatio contra percussores clericis lata, vi ſua mandantem aut conſultentem non includit.
- 9 Excommunicatio pro actu aliquo commiſſo lata, quando vna, aut multiplex cenſeri debeat.
- 10 Excommunicatio a lege lata, ſub hac forma: Qui hoc, aut illud fecerit, excommunicatus ſit, an, & quando, vna, aut multiplex ſit.
- 11 Eadem pœna, ob eandem cauſam, ab eodem legiſtatore, vel eadem poteſtate ſurgente, ſæpius lata, vnam tantum cenſuram pro eodem actu in contrafaciente producit.

Quam ob cauſam excommunicatio ferenda ſit, ſuperius expoſitum eſt. Nunc an ea iterari ſæpius poſſit, breuiter explicandum reſtat. In qua re vnum certum eſt, quod qui ſemel excommunicatus eſt, & abſolutus, ſi iterum contumax ſit, iterum etiam excommunicari poteſt. arg. c. Quæſtione, de appellat. & c. eos, de ſent. excommun. lib. 6. Sed an ſemel excommunicatus, necdum abſolutus, iterum excommunicari poſſit, apud nonnullos eſt controuerſum. Quidam enim Meldendus nomine, vt reſert glo. in c. Engeltrudam, 3. q. 4. in verb. Anathemate, exiſtimauit, ſemel excommunicatum amplius excommunicari non poſſe, eo quod ſemel eiſcius ab Eccleſia per excommunicationem. cap. omnis. 1. 1. quæſt. 3. amplius eiſci non poſſit. & qui extra Eccleſiam eſt, nihil ad nos, vt ait Apoſtolus. 1. Corinth. 5. & habetur 2. qu. 1. c. multi. §. & ideo conſequitur. & vltra excommunicationem Eccleſia non poteſt quid facere c. cum non ab homine, de iudic. & S. Thom. in addit. 3. p. q. 2. ar. 3. & denique qui mortuus eſt, amplius interſci non poteſt; excommunicatio autem æternæ mortis damnatio eſt, 1. 1. q. 3. c. Nemo Episcoporum. Solum igitur denunciari poteſt excommunicatus, non autem excommunicari ſæpius. Quo etiam modo omnia iura intelligit, vbi quis ſæpius videtur excommunicari. Alij tamen omnes excommunicari ſæpius poſſe affirmant. Sic ex Theologis Alex. de Aleſ. 4. par. Summæ, quæſt. 22. membro 1. artic. 5.

Bon.

Bon. 4. d. 18. in ult. par. d. q. 4. Rich. 4. d. 18. art. 5. q. 2. Gabr. 4. d. 18. q. 2. artic. 2. conclus. 5. coroll. 3. & Sotus 4. d. 2. q. 2. artic. 2. conclus. 3. Ex Canonistis glos. in d. capit. Engeltrudam, & in capit. ita quorundam, in verbo, crebris, de Iudæis. Panorm. in cap. Capitulum Sanctæ Crucis, numer. 1. de rescript. cap. ex parte, num. 5. de offic. ordin. & in cap. Nullus, nu. 3. de foro compet. & c. accusatum, nu. 3. de Simonia, vbi ait, excommunicatum, aut suspensum a iure iterum ab homine excommunicari aut suspendi posse, & c. Dura sepe, num. 4. de crim. falsi, & c. cum pro causa, num. 1. & 6. & c. officij, num. 1. & 5. de sent. excom. Marian. Socin. senior, in d. c. cum pro causa, num. 18. & 24. vbi ait esse communem. Nauar. in c. ita quorundam, in glos. ult. nu. 1. Notab. 11. Vgol. de censur. Eccles. Tab. r. c. 19. §. 3. & colligitur euidenter ex Clem. 2. in fine, de sent. excom. vbi dicitur, *excommunicatos publicè, & interdictos, qui in Ecclesia nominati a celebrantibus, ut exant, moniti, remanere presumpserint, excommunicationis sententia* (nimirum alia noua a priori in qua iam erant) *a qua per sedem distinetur Apostolicam possunt absolui. Sacro approbante Concilio innotandum.* Quæ verba, cū æquè de excommunicatis prius, ac de interdictis dicantur, ita etiam sicut interdicti prius nunc excommunicantur, & etiam excommunicati prius excommunicationem de nouo incurrunt, a solo Papa ob talem insolentiam & presumptionem absoluedam. Sic etiam in Clem. vnica, de schismat. in vers. Plurium, refert Pontifex nonnullos varijs excommunicationibus cōstringi, & c. capitulum Sanctæ Crucis, de rescript. vbi excommunicati, & suspensij, isdem penis iterum puniuntur, & c. officij, de sent. excom. Hoc ipsum cōfirmat vsus & praxis Ecclesiæ, vt Alexan. de Ales. & S. Bonau. vbi supra testantur, quæ errare non potest, & Ratio est: Quia sicut culpa iterari potest, ita etiam rationabiliter iterari potest & debet pena. Immo cum causæ multiplicari possint vt constat, potest enim quis esse incendiarius, fractor Ecclesiarum, percussor Clericorum, & sic de alijs; ita etiam & excommunicationes iterari possunt; iterato enim morbo, remedium etiam iterari debet. Deinde videmus in alijs pœnis impositis, quod simul & semel plura possunt imponi ieiunia, plures etiam vigilæ, & orationes ergo etiam pari ratione infligi possunt plures excommunicationes. Et sicut qui vnum peccatum commisit, aliud committere potest; & vno vinculo ligatus, alijs etiam ligari potest; & bannitus iterum banniri valet citatione solam facta vbi habitare consueuerat; ita semel excommunicatus iterum excommunicari potest, vel eiusdem excommunicationis iteratione, ob culpæ iterationem, ad maiorem suam confusionem, vel et alia, propter nouæ culpæ commissionem; & hoc vel ab homine, vel a iure, ab eodem iudice propter diuersas causas, vel a diuersis iudicibus, aut iuribus; pro eadem causa, vel diuersis. Quamuis .n. sit vna separatio quoad obiectum, scilicet a communione Sacramentorum & hominum, est tamen alia, & alia prohibitio & separatio: sicut enim homo per primum peccatum mortale gratia priuatur, & a Deo separatur, & per secundum plus elongatur, & deinceps; ita homo per primam excommunicationem a communione Ecclesiæ separatur, & per sequentes excommunicationes amplius elongatur, & in dignior fit suffragijs ecclesiæ, atque adeo elongatur ab illis, quam prius, ac subinde maiori satisfactione indigens vt reconcilietur: & ab vna absolui potest, non ab alia; & tunc excommunicatio secunda incipit suum effectum habere, cum absoluitur a prima, nec vnquam talis communioni Sacramentorum, & hominum restituitur, nisi postquam ab omnibus excommunicationibus fuerit absolutus. Et quod de excommunicatione diximus, de suspensionis etiam iteratione, vt ex d. c. Capitulum Sanctæ Crucis, de rescript. & ibi glos. in verb. suspensionis, & Panorm. ibi, num. 1. & in c. accusatum, numer. 5. de Simon. constat; nec non de interdicto, propter rationis paritatem, dicendum est.

Nec his obstant iura in contrarium allata, nam quamuis per excommunicationem secundam quis extra Ecclesiam iterum eiectus non sit, per eam tamen amplius elongatur, vt ait Rich. vbi sup. ar. 5. q. 2. ad secundum, seu vt Halensis d. artic. 5. in fine, & glos. & Panorm. dicunt articulo

* ri vinculo ligatur, & fortius extra Ecclesiam detinetur. Habet enim excommunicatio duos effectus vnus eiciendi extra Ecclesiam, & alterum detinendi extra, seu artius ligandi. Vnde, licet excommunicatio secunda effectum primum in excommunicato prius non operetur, tamen consequitur secundum. Quamuis enim qui foris est, amplius expelli nequeat semel tamen ligatus, & expulsus, longius expelli, & pluribus vinculis ligari potest. Sicut ergo qui peccat mortaliter, gratiam Dei amittit, & iterum peccando non amittit gratiam, sed longius a Deo separatur, & non nisi de omnibus pœnitent, gratiam Dei recuperare valet; ita excommunicatus sepius, & pluribus vinculis ligatus, nunquam in Ecclesiam recipi potest; donec ab omnibus absolutus fuerit. Quod verò dicit Apostolus: *Nihil ad nos de his qui foris sunt, i. Corinth. 5. ergo excommunicatus iterum excommunicari non potest, propositum non concludit, cum Apostolus ibi solum locutus sit de his, qui ita foris sunt, vt nunquam intrauerint, vt Paganis, & Iudæis, qui nunquam Sacramentum Baptismi, per quod intrauit in Ecclesiam, sumperunt. Quamuis igitur excommunicatus foris sit, & extra Ecclesiam, quoad suum commodum, argu. c. penult. & c. A nobis, 2. de sent. excom. non tamen omnino foris est; Etenim excommunicati omnes, in mo etiam heretici, & apostata, ratione characteris indelebilis in Baptismo suscepti, sub iure iudicio Ecclesiæ, ideoque illos punit & corrigit magis quam Paganos, & infideles, qui sub Ecclesiæ potestate nunquam fuerunt. Neque eadem est ratio de excommunicatione, ac morte corporea, siquid interfectio reddit impossibilitatem ad vitam; non sic autem in excommunicatione contingit, quia adhuc remanet appetitudo ad redeundum. Præterquam quod etsi vna sententia quis ad mortem damnatus sit alijs, tamen plures dānari potest, arg. Extra. 2. de schismat. quæ damnatio multiplex non erit inutilis, eo quod non nisi vniuersis sententijs de causis, ab eodem iudice, vel diuersis, vel a iure, & ab homine eadem de causa, vel diuersis excommunicari valide poterit, ita vt non nisi ab omnibus absolutus, liber Ecclesiæ restituarur.*

¶ Ceterum, difficile est iudicare, quando quis eandem causam sepius incurrit ob eandem causam, maxime quando a diuersis pœna eadem, in diuersis legibus ob eandem causam inflicta sit, si quidem glos. in capit. Quod olim, in verb. supponimus, de Iudæ. docet, tot excommunicationes incurtere, quot leges violauerit, eandem pœnam imponentes pro eodem delicto. Quam etiam opinionem sequitur Vgol. de censur. Eccles. Tab. r. c. 16. §. 3. nu. 9. at Panorm. in d. cap. Quod olim, num. 2. dubius est, & Nau. in cap. ita quorundam, de Iudæ. in glos. ult. Notab. 11. num. 26. 27. 29. & 30. vnam tantum excommunicationem incurtere putat. Sed quia materia hæc de iteratione excommunicationis multipliciter intelligi potest, nimirum, aut ratione facti, aut personæ, aut etiam ratione legis eam ferentis, ideo præmissa regula quadam, quam tradunt Caiet. in Summa, verbo, excommunicatio, in principio, & Ledesm. 2. 4. q. 26. artic. 2. exinde alia inferemus, ex quibus res hæc facilis, & manifesta erit, & multorum exinde casuum solutio in particulari deduci poterit.

¶ Regula igitur quam præfati DD. tradunt, est huiusmodi: In omni sententia excommunicationis siue ab homine, siue a iure lata notare oportet auctorem, & verba ipsius sententiæ, & considerate, in quas personas, & pro qua actione feratur his enim ponderatis, quando, & quoties, quis sententiam talem incurrat, haud difficulter intelligere poterimus.

¶ Primo, Quoad personas, si excoicetur Clericus absolute

ADDITIO.
 Adde, Et hoc expresse docuit gl. in c. Engeltrudā, 3. q. 4. verb. Anathemate, in fi. & glos. in c. officij, ver. Excommunicationis vinculo, ad finem de sent. excomm. & effectus absolutionis primæ excommunicationis non apparet, donec fiat absolutio a secunda, & ita considerauit Nau. in c. ita quorundam, notab. 11. num. 9. de Iudæis.

non ligatur Laicus illa excommunicatione, eſto, faciat illud opus, propter quod excommunicatur Clericus. Vt cū Papa excommunicat Clericum, qui recipit excommunicatum a Summo Pontifice ad officium Diuinum, c. ſignificauit, de ſent. excom. eſt. Laicus admittat illum ad officium diuinum, non erit excommunicatus: Ratio eſt: quia illa pœna ſolum fuit lata in Clericum, & non in Laicum.

7 *Secundo* quoad actionem, Quando quis excommunicatur ob vnam actionem, intelligitur de actione perfecta, vt ſi excommunicetur omnis lethaliter percussus Chriſtianum, ſi quis percussit Chriſtianum non lethaliter, non erit excommunicatus; Immo etiam ſi eum percuteret notabiliter, ſi tamen percussus etiam ex miraculo non moreretur, non incurret percussus excommunicationem, eo quod percussus non moritur; & Ecclesia ſi aliud non explicet, non intendit per lethalem percussionem, niſi quādo percussus ex ea moritur; & quia non conſtat, ſi fuit percussio lethalis quādo percussus euadit eſt miraculoſe; non enim intendit Ecclesia punire niſi percussionem lethalem manifeſtē. Sic ſi excommunicetur percussus Clericum, non erit excommunicatus, qui conatus eſt Clericum percutere, ex aliquo tamen impedimento eum non percussit, ex gloſ. in c. cum in audientia, & in c. ſi vero, 2. de ſentent. excom. Sic, cum hodie in terris Papæ ſubiectis excommunicatione ipſo iure feratur in eos, qui frumentum eſt territorio Eccleſiæ exportauerint, eam pœnam non incurrent, ſi ſolum id conati ſint, etiam ſi illud ferē vſque ad limites & confines territorij portauerint, dummodo non exportent, excommunicati non erunt.

8 *Tertio*, quoad actionem etiam ipſam, ſi fertur ſententia circa percussores Clericorum, per talem ſententiam ſolum non excommunicatur mandans, vel conſulens quod Clericus percussus. Ratio eſt: quia pœna graues qualis eſt excommunicatio, non debent extendi de vno caſu ad alium, ex gloſ. in Clem. 1. de ſepult. & Clem. 1. de conſang. Panormit. in cap. Deus qui, de vita & hon. Cleric. Ioan. Andr. in Reg. Odi, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. Tab. verb. excom. 5. caſ. 23. §. 1. & caſ. 49. §. 5. Naua, in Man. c. 27. num. 51. eo quod pœna ſunt reſtringenda: extenderentur autem pœna, ſi mandans aut conſulens ſub percussente comprehenderentur, cum nullus horum verē percussus ſit; nā mandatum, & conſilium aliquādo longo tempore factū præcedunt, id quod ex eo confirmatur, quia in aliquibus ſententijs continetur, quod excommunicentur etiam fauentes, mandantes, & conſulentes, & non ſolum percussentes realiter, & in effectū, vt videre eſt in c. felix de penis, lib. 6. & in Clem. Si quis ſua dente, tit. eo. & in multis capitibus Bullæ Cœnæ, ergo vbi hæc non continentur in ſententia, non eſt intentio Eccleſiæ, quod conſulens, aut præcipiens pœnam illam incurrat. Vnde Clem. 1. de conſang. excōicans contrahentes matrimonium in gradu conſanguinitatis, vel affinitatis prohibito, ſcienter, vel cum Moniali, non comprehendit conſulentes, mandantes, nec aliter conſentientes. Neque Clemens 1. de ſepult. lata in ſepelientes ſcienter excommunicatum, aut vſurarium manifeſtum, comprehendit conſulentes, aut funus ad ſepulturam proſequentes, ex Nau. in Manual. cap. 27. num. 51. & communi DD. ſententia.

9 *Quarto* quoad actionem ſi fertur excommunicatio pro aliquo actu commiſſo, pro varietate actus aliquādo varias excōicationes incurrit potest, aliquādo aut in vnā tantum incedit, aliquādo etiam vno eodemq. actu diuerſi ligabitur excommunicationibus. Exempli gratia, Qui ſæpius Clericum percutit, diuerſo impetu, vt quia hodie manus ei abſcindit, alia vice pedes, altera aures, quia non eodem impetu, & tempore hæc omnia fecerit, tot excōmunications incurrit, quot ei fecit iniurias. Sic ſi feratur excōmunicatio contra exportantes frumentum eſt territorio Eccleſiæ, qui non eodem instanti, atque impetu plures frumenti corbes exportauit, quoties impetu vſus fuerit, toties in excommunicationem incidet. Sic qui excommunicato in crimine cōmunicat, toties in excommunicationem maiorem incidit, quoties et in crimine cōmunicauit; & idem erit, vbi extra crimen cōmunicat, quoad excōicationem minorē. Ratio oſum horū eſt, quia iteratur actus, pro quo

fertur excōicatio; & proinde eſt excommunicatio iterari cōſuetur, At verò qui eodem impetu eundē Clericum ſæpius percuteret, ſemel tātum excōicationem incurrit. arg. c. cū pro cauſa, de ſent. excom. vbi qui Clericum in dormitorio verberauit, & poſtea eundem verberando per claſtrum traxit, ſemel excōicatus fuiſſe dicitur. Sic, qui tota die excommunicato cōicaret, vnam tantum excōicationem incurrit, & qui centum corbes frumenti eſt territorio Eccleſiæ exportaret eodem tēpore, eſt centum currus onuſtos ſimul aut vnum immediatē poſt alterum exportando, ſemel tātum in excōicationem incidet. Rō eſt, quia in his omnibus cenſetur vnus tantum actus moraliter factus, vna percussio, vna cōicatio, & vna exportatio, vni delictum, & ideo vnā tantum excommunicationem incurrit; vnam enim habere cenſetur intentionem de vno delicto prohibito cōmittendo. Sicut e contra, qui vno actu, & vna percussione tres clericos percuteret, tres excommunicationes incurrit, ex Ioan. Andr. in c. delictum, de reg. iur. li. 6. in Mercur. & Nauar. in Man. c. 6. nu. 18. & Vgol. vbi ſupra, c. 16. Tab. 1. §. 3. nu. 8. ſicut. niſi ſeparatim illos tres percuteret, ter excommunicaretur, ita etiam vbi ſimul eos percussit, alijs. n. plura delicta ſimul concurrentia faceret, vt ea committēs alicuius impunitatem conſequeretur, contra l. nunquam plura, ff. de iuriat. delictis, & cum omnes percussit, nec ſit ratio cui o. vnus potius, quam ceterorum percussionem excommunicatus ſit, dicendū eſt, tot excommunicationes incurriſſe, quot Clericos percussit, cum ſingulis iniuriam intulerit, non minus quam ſi vnum tantum percussiſſet; ſicut e contra ſi tres ſimul vna hafta Clericum percuterent, omnes tres excommunicati erunt, cum non ſit potior ratio de vno, quam de reliquis.

10 *Quinto*, quoad ipſam Legem, ſi lege aliqua ſtatutum ſit, in qua excōicatur, qui hoc, aut illud fecerit, faciēs aliquid vnde plures delicti ſpecies naſciuntur, pro quibus ſingulis excommunicatio a lege fertur, tot excōications incurrit, quot delicta ſub excommunicatione prohibita commiſit. Exemplum eſſe poteſt in Clem. 1. de ſepulturis, vbi excōicatur ipſo facto, qui aliquem tempore interditi aut in Eccleſia ſepeliant, in caſibus non conceſſis a iure, vel excōicatum publicē, vel nominatim interdicitum, vel vſurarium manifeſtum ſcienter in Eccleſia ſepeliant. Vnde, ſicut qui aliquid vni horū quatuor committeret in excōicationē incidere; ita qui vno aliquo actu hæc quatuor committeret, quatuor excommunicationes incurreret, & proinde qui interditi tempore in caſibus a iure non permiſſis aliquem Eccleſiaſtica ſepultura donaret qui ſimul eſſet publicē excommunicatus, & nominatim interdicitus, & vſurarius manifeſtus, in quatuor excommunicationes incidere, ex quo id fecit, vnde quatuor delicta ſpecies diuerſa, nec alterum alteri ſubiectum enaſcuntur, pro quorum ſingulis, pœna excommunicationis imponitur: cum enim nō ſit maior ratio cur pro vno, quam pro alio delicto excommunicatus ſit, aut pro nullo, aut pro omnibus excommunicatum eſſe dicemus; quia verò pro nullo excommunicatum eſſe, abſurdum eſt aſſumare, nec maior ratio ſit pro vno, quam pro altero, pro omnibus quatuor vnico actu commiſſis, quatuor ſimul excommunicationes incurret, quia quatuor delicta commiſit, pro quorum ſingulis eadē excommunicationis pœna ipſo iure inferitur.

11 *Sexto*, Quoad legem ferentē, hæc Regulā tradit Naua. in c. ita quorundam, de Iudæis, Notab. 11. gloſ. vlt. nu. 26. & ſeq. Eadem pœna ob eandem cauſam ab eodem legislatore, vel eadem poteſtate fungente non ſæpius lata, vnam tantum cenſuram pro eodem actu in contrafaciente producit. Hinc inferit idem author, quod deſertēs ſemel arma Saracenis, vnam tantum excōicationem incurrit, quamuis diuerſi Summi Pontifici, vt Alexander III. vt habetur in c. quorundam, & Clemēs III. in c. Quod olim, & Innoc. III. in c. ad liberandam, de Iudæis, quorum nullus ſibi reſeruaui abſolutionem, & Clemens V. in Extrau. Multa, de Iudæis, qui primus omnium abſolutionem ſibi reſeruaui. & Mart. V. & alij recentiores Pontifices in Bulla cœnæ, & Nicolaus IV. in Extrau. quadam que incipit. Olim, & Bonifacius VIII. in Extrau. que incipit. Contra, quas citant S. Ant. 3. par. tit. 24. cap. 30. Sylueſt. verbo, excom. 9. nu. 58. verſic. vigefima

vigesima prima. & Nauas d. cita quorundam, Notab. 10 au. 31. & Ioannes XXII. in Extrau. Copiosus, de Iudais.) excommunicationis censuram contra deferentes prohibita Saracenis tulerit. Quamuis enim hi multi fuerint in personis, fuerunt tamen vnus in potestate, & ob eandem causam, poenam eandem excommunicationis contra eosdem proferentes, tacite censentur vnam, & eandem excommunicationem, non diuersam inducere. Palud. 4. d. 18. quaest. 2. artic. 4. versic. si autem: Nihilque obstat, quod aliqui eam reseruent, quia qualitas haec, speciem & substantiam excommunicationis non mutat. Vnde excommunicationes, quae ab eodem Romano Pontifice, qui diutius vixit, aut quae à diuersis Pontificibus singulis annis in cœna Domini feruntur, non sunt plures, & diuersae, sed vna tantum quae non multiplicatur singulis annis, sed innouatur, & quotannis promulgatur: haec enim praxis est, & haec mens & intentio proferentium eas, nascitur, vis autem & substantia censurarum ex mente proferentium eas, nascitur, vt Pan. in c. 2. de testib. cogend. & in c. P. & G. de offic. deleg. latius tradit. nimis enim durum esset, si tot excommunicationes esse, quot leges latae sunt, affirmaremus. Dixi ab eodem legislatore, quia si pro eadem causa, à diuersis legislatoribus eadem poena excommunicationis lata tanquam sua sit, sic diuersa etiam excommunicatio imponeretur, ex Palu. 4. d. 18. q. 2. art. 4. Qua de causa Nau. vbi sup. Notab. 11. num. 34. rectè inferit, quod si Episcopus maritimae Ciuitatis sententiam excommunicationis tanquam suam, & a se latam, contra deferentes arma prohibita Saracenis ferret, haec tanquam diuersa ab ea, quae in iure, & per Bullam cœnae contra eosdem ferretur, habenda erit, quia auctores sunt diuersi, neque eadem potestate fungentes, vt successores, & praedecessores, Dixi, tanquam suam, quia si lata esset tanquam innouatio, & publicatio illius, quae ferretur a iure, iam eadem cum illa censenda esset, & contra faciens vnam tantum excommunicationem ex vnico facto incurreret. Ex his igitur facile erit colligere, quado, & quibus in casibus excommunicatio iteretur.

De forma excommunicationis, quae nam sit. Cap. XI.

S Y M M A R I V M.

- 1 Forma, quae sententia excommunicationis fertur, certa esse debet, & verbis sensibilibus proferri.
- 2 Papa communionem alicuius vitando, hoc ipso eum excommunicare non censetur.
- 3 Persona, in quam excommunicatio fertur, ita, debet exprimi, vt appareat quisnam sit, qui excommunicatur.
- 4 Excommunicatio alia lata, alia ferenda, dicitur.
- 5 Excommunicatio lata seu latae sententiae, quanam, & quid sit.
- 6 Excommunicatio per verba temporis praesentis modi indicati prolata, sententiae latae esse censetur.
- 7 Excommunicatio latae sententiae est, si dicatur, [Praecipio sub poena, seu sub interminatione excommunicationis latae sententiae.]
- 8 Excommunicatio est latae sententiae, si per imperatiuum alicuius verbi significantis actionem aliquid praecipiat, aut prohibeatur.
- 9 Item si proferatur nomen adiectiuum [Excommunicatus,] cum verbo substantiuo in aliquo tempore significante factum.
- 10 Excommunicatio est latae sententiae, quando dicitur, [Anathema sit.] Item cum dicitur, [Maneat excommunicatus,] vel si dicatur, [censetur,] vel habeatur excommunicatus.]
- 11 Excommunicatio est latae sententiae, quando in Bullis Pontificiis, aut alibi habentur haec verba, [Excommunicationem se nouerit incursum.] Noscas, vel scias te ex-

communicatum. Excommunicationis se nouerit incursum percussum. Noueris te excommunicatum. Noueris te excommunicationi subiaccere.]

- 12 Sententia ferenda est, quando dicitur, [Sub poena excommunicationis, sub interminationem excommunicationis, aut anathematis. Sub interpositione excommunicationis.]
- 13 Sententia ferenda censetur, vbi haec ponuntur verba, [Excommunicetis aliquem. Qui hoc fecerit, erit excommunicatus. Excommunicabitur. Excommunicetur. Communionem priuetur. Excommunicationis uinculo innodetur.]
- 14 Verbis his, [Nemo ei communicet,] an excommunicatio Maior, vel Minor feratur.
- 15 Verbis istis, [Fero in te censuram ecclesiasticae sententiam] aut [Fero te muerane Episcopi,] nulla censura ferri censetur.
- 16 Verbis his, [Indignationem omnipotentis Dei, aut Apostolorum Petri, & Pauli, aut nostram incurras,] excommunicatio non fertur.
- 17 Verbis istis, [Maledico tibi,] uel, [Denucio, uel habeo te pro excommunicato,] uel [sicut excommunicatus uideatur,] excommunicatio non fertur.
- 18 Excommunicatio sub conditione lata, non afficit eum in quem lata est, donec dies, seu conditio adueniat, qua adueniente uires suas habet, & non retrahitur ad diem pronuntiationis.
- 19 Excommunicatio sub conditione lata, an ualeat, si pendente conditione excommunicatus forum mutet.
- 20 Excommunicatione lata a Iudice sub conditione, nisi soluat infra certum terminum, an, si ad tempus a Iudice datum non soluerit, ob prorogationem a creditore factam, excommunicationem incurrat.

Q Vemadmodum in superioribus materiam certam esse debere diximus, vt sententia excommunicationis validè feratur, ita etiam & forma praescripta & determinata aliquo saltem modo esse debet, etenim sententia incerta nulla est. Licet enim communis Doctorum sententia sit, quam Panorm. in cap. 1. nu. 34. de iudic. Gab. 4. dist. 18. q. 2. art. 2. concl. 7. S. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 74. Angelica in verbo, excom. 2. nu. 4. Syluest. verbo, excom. 1. nu. 13. 14. & 15. Tabiena, verbo, excom. 2. vers. Quarto vtrum. Armilla, verbo, excom. nu. 17. Nauas in Manuali, c. 27. nu. 12. & 37. Couar. in c. Alma mater. 1. par. §. 11. nu. 7. Henriquez, libr. 13. c. 20. §. 2. Vgol. de Eccles. censur. Tab. 1. c. 20. num. 3. sequuntur nullam certam & determinatam uerborum formam ad excommunicationem ferendam a iure nobis praescriptam esse, in eo tamen omnes conueniunt, excommunicationem (& idem de suspensione, & interdicto iudicandum est.) talibus verbis ferri necessarium debere, quibus consensus, & intentio iudicis praesentis excommunicare uolentis, exprimat, arg. cap. A nobis. 1. de sentent. excom. & c. fin. de constit. libr. 6. Vnde necessarium omnino est, ea verba adhibere, quibus qui excommunicatur, communionem priuari, qui suspenditur, suspendi, qui interdicatur, interdicto subijci, significetur, arg. ca. Sacro, de sent. excom. in antiq. & c. cum medicinalis, eod. tit. li. 6. Neque satis est, animo & voluntate quempiam excommunicare uelle, nisi id uerbis idoneis ad censuram quam ferre intendit, significandam exprimat: est. n. excommunicatio Ecclesiae uisibilis gladius. vt Conc. Trid. sess. 25. de refor. c. 3. ait. & proinde uerbis sensibilibus ferenda, cum uerba ad animi nostri conceptus exprimendos instituta sint.

Hinc inferitur, quod nec Papa, & multo minus alius inferior, alicuius communionem vitando propterea ipsum excommunicare censetur, vt pluribus Innoc. in cap. cum olim, 1. nu. 4. & Felin. in ca. si aliquando. nu. 3. de privileg. docent. Sicut neque e contra, scienter cum excommunicatione literis, uerbo, osculo, aut alio quouis modo participatio

cum absolueret censetur. Ut de Summo Pontifice expressè in Clem. fin. vbi glos. Si Summus, de sentent. excom. habetur. & Innocen. & Felin. vbi suprà testantur. Quod non solum de excommunicatione (de qua in d. Clem. agitur) sed etiam de suspensione, & interdicto dicendum est. Sic enim Papa in Ecclesia interdicta Divina celebret; non ideo sublatum esse interdictum censetur. Et hoc de alijs à Papa ita certum est, vt nulla ratione vel cum excommunicato versantes, vel aliquem visitantes illum absolueret, aut istum excommunicare censentur, vt in cap. cum desideres, de sentent. excommunic. habetur. Quia cum alij omnes à Papa iuri communi sint subiecti, in sententijs ferendis forma iuris vt debent. Papa verò ob potestatis plenitudinem, etiam ob solam participationem cum excommunicato, aut visitationem alienius, illum absolueret, & hunc excommunicare potest, si se id velle declarat, vt de absolute in Clement. fin. de sentent. excomm. habetur, & idem de suspensione, & interdicto sentendum est. Verbis igitur aptis, & idoneis ad censuram, quam ferre iudex intendit significandam, & ab eo expressis quicquam censuram ferre potest forma exprimi, & profertur debet, arg. ca. Sacro, de sentent. excommunic. & c. i. de sent. excom. li. 6. & DD. ibi.

3 *Præter verba etiam necessarium est, vt persona in quam sententia fertur, ita exprimat, vt appareat, in quam personam proferatur.* Hinc qui diceret, excommunico, suspendo, aut interdictio, non addens eum, qui excommunicatur, suspenditur, aut interdictus, nihil faceret; cum persona materia sit censura, res autem ex materia & forma constituitur, sicut nec validum est Sacramentum Baptismi, Confirmationis, aut Penitentiae, vbi persona non sit mentio suscipientis. Dixi autem personam ita esse exprimentam, vt appareat censuram in illum, & non in alium ferri; Quia si quis diceret, excommunico causa Petri, seu propter Petrum, vbi Petrum excommunicare volebat, sententia nihil valebit; quia licet expressus sit Petrus non ita tamen, vt ex vi verborum appareat in ipsum excommunicationem ferri. Immo vero, si iudex qui excommunicare vellet Petrum, diceret, ego excommunico, & antequam Petrum nomine, Petrus appellet, iudex vero addat Petrum, excommunicatio nulla erit, vt pote post appellationem lata, capit. per tuas, & capit. solet, de sentent. excomm. siquidem antequam persona nominatur, sententia vinculum non inicit, vt igitur sententia valida sit, siue absolute feratur, siue sub conditione, (potest enim sub conditione censura nonnunquam ab homine ferri, vt habetur in cap. præterea, 2. & DD. ibi, de appell. & nos infra dicemus) semper ijs verbis concipi debet, quibus & censura ferri significetur, & is in quem lata est, exprimat, vt ex dictis manifestum est.

4 *Quia verò excommunicationis censura, sicut & alia censura, aliquando dicitur esse lata, seu lata sententiæ, aliquando ferendæ, quibus verbis utraque feratur, breuiter explicandum est, si tamen prius quid lata sententia sit, quid ferendæ, exponatur.* Est autem censura, seu excommunicatio lata sententiæ siue ab homine, siue à iure lata sit, qua quis statim atque offendit, nulla alia declaratione accedente constringitur. Quia enim iure statutum est, vt qui iniuriosè Clericum percussit, statim excommunicationem incurrat, cap. si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4. idè, qui sic Clericum percussit, sine vlla hominis declaratione eam incurret, ideoque dicitur esse lata sententiæ, quia priusquam delictum commissum sit, lex quæ in posterum conuulsa sententiam in delinquentem tulit. Et idem etiam dicendum erit, vbi iudex sententiam ferat, vt qui furtum fecerit excommunicatus sit, qui furtum committit, statim excommunicatus est, id quod alijs in minimis significari solet, maxime cum dicitur ipso iure, aut ipso facto excommunicatus sit, vt in exemplis allatis constat; Qui enim Clericum percussit, aut furtum fecerit contra sententiam iuris, aut hominis contra huiusmodi facientes latam, nulla alia declaratione accedente, ipso iure seu ipso facto, id est, statim atque delictum factum est, sin excommunicationem incidit.

6 *Censuram non patum inter se dissentiant auctores,*

quibusnam alijs verbis excommunicatio lata sententiæ esse dicitur; In qua re claritatis gratia hæc Regula communis esse potest. Quando cumque sententia ab homine, vel à iure per verba in tempore præsentis indicatiui modi profertur, siue sit pro præsentis contumacia, siue pro futuris culpis lata sententiæ esse censetur, ut si dicatur: *Excommunico, seu excommunicamus maiori excommunicatione, sententiam excommunicationis promulgamus, seu proferimus, seu excommunicationis sententia te innotuimus.* Item *excommunicationis mucrone te percuto.* Item *præciso te ab Ecclesia, extra ecclesiam te eicio.* His enim omnibus modis satis significatur talem Censuram fidelium, & Sacramentorum communionem priuari, & etiam consensus iudicis de præsentis excommunicantis exprimitur, arg. c. penult. de sentent. excom. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 74. Angelica, verbo, excom. 2. nu. 4. Syluest. verbo, eod. 1. num. 15. Tabien. verbo, excom. 2. vers. Quarto iurum. Arnilla verb. excom. num. 17. Nau. in Manuali, cap. 27. num. 1. Henriquez, lib. 13. de excom. c. 20. § 2. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. ca. 9. §. 6. nu. 4. §. 6. & Tab. 2. c. 28. idem si dicatur: *Anathematizo, seu anathematizamus* excommunicatio maior de præsentis seu vt habetur c. excommunicamus, 1. & 2. de hæret. iuncto c. Engelderudam, 3. q. 4. glos. in c. penult. de sent. excom. idem si dicatur: *Decernimus innotuimus excommunicationis vinculo, c. vnico, de schismat. li. 6.* Per præsens igitur indicatiui modi lata censetur sententia.

7 *Deinde etiam per comminationem excommunicationis lata sententia est, si addantur hæc verba: lata sententiæ, vt cum dicitur: præcipio sub pena, aut sub interminatione excommunicationis lata sententiæ.* & idem de æquipollentibus, vt si addatur, ipso iure, ipso facto, statim, mox, & tunc eo ipso, & id generis, & ita si dicatur: *præcipio sub pena excommunicationis ipso iure, ipso facto, aut statim incurrendæ,* qui contra talem prohibitionem aliquid fecerit, statim est excommunicatus, adiectio enim horum verborum satis significat intentionem Legis, aut Iudicis esse, vt contrafaciendo statim sine alia declaratione excommunicationem incurrat, ex Panorm. in c. si diligenti, num. 18. Felin. in cap. Rodolphus, num. 31. de rescript. & colligitur ex ca. Quam sit, & ibi glos. in verbo, eo ipso, de elect. lib. 6. Tab. verbo, excom. 2. vers. sexto, Eodemque modo lata sententia est, si ad hæc verba, *excommunicatur, communionem priuetur, suspendatur, interdictio subiiciatur, addatur, lata sententiæ, ipso iure, ipso facto, & alia id generis, vt habetur in c. Quam sit, & c. si religiosus, de elect. lib. 6. glo. in c. Quicunque §. inhiibemus, in verbo, innotetur de hæret. lib. 6.*

8 *Sic etiam sententia lata erit, quoties per imperatium alicuius verbi significantis actionem, aliquid à iure, vel ab homine præcipitur, aut prohibetur; vt cum dicitur, excommunicati subiacet, vel quid simile, vt si dicatur in excommunicationem incidat, incurrat, arg. Clem. 1. de pen. & capit. vnico, de iur. lib. 6. Panorm. in cap. si diligenti, num. 18. de foro compet. & in cap. dura sæpè, numer. 8. de crim. falsi. Tabien. verbo, excomm. 2. vers. Sexto, & Angel. verbo, excomm. 2. §. 7. Henriquez, lib. 13. de excomm. capit. 20. §. 2. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. num. 14. & idem si dicatur, *Novimus te subiacere excommunicationi, vel decernimus te subiacere excommunicationi,* vt colligitur ex cap. 2. de hæret. lib. 6. Clement. 1. de sepult. Clem. 2. de hæret. Clement. vnica, de confang. Cum enim huiusmodi loquendi modo subiecto excommunicationis significetur, lata sententiæ dicenda erit, vt optimè docet Felin. in cap. 1. nu. 17. de iudic. post Panorm. in c. Clericis, ne Cler. vel Monachi.*

9 *Pari modo sententia lata erit, quando profertur nomē adiectiuum excommunicatus, cum verbo substantiuo in aliquo tempore significante factum, vt si dicatur, excommunicatus, seu suspensus sit, excommunicationis sententia innotatus sit, excommunicatus existat, argum. Clement. 1. de decim. & Clement. 1. & 2. de penis. & ca. fin. de rebus eccles. non alienand. lib. 6. Extravağan. 1. de electio. & testatur glos. in cap. quicunque, §. inhiibemus, in verbo, innotetur, in fine, de hæret. lib. 9. & sequuntur Panorm. in cap. 1. num. 13. & in cap. si diligenti, num. 18. de foro compet. Angelica, verbo, excomm. 2. §. 7. Henriquez, lib. 13. de ex-*

comun. capit. 20. §. 2. Vgol. Tabul. 1. capit. 9. §. 6. numer. 9. & Tabul. 2. capit. 28. numer. 4. quicquid Nauar. in Manual. capit. 27. numer. 12. in contrarium sentiat. existimans, verbum illud, *Sic* esse temporis futuri, cum tamen constet per futurum tempus ipso facto excommunicationem, aut aliam censuram non incurrere, Ceterum, dicendum est, verbum *Sic* in hoc loquendi modo excommunicatus fit, & similibus, esse presentis temporis, vt docet Bald. in l. 1. num. 1. C. de secund. nupt. verbum autem temporis presentis significat poenam ipso iure inferri, vt docet Felin. in capit. Rodolphus, numer. 59. de rescript. & proinde hoc loquendi modo significatur excommunicatio maior, que ipso iure fertur. Quod vniuersaliter verum esse puto, nisi aliunde contrarium constaret legislatorem, aut iudicem sic excommunicationem ferentem voluisse excommunicationem non esse late sententia, sed ferenda, prout accipi debent Canones multi in distin. 30. vbi significatur, Canones illos intelligendos esse de sententia ferenda, & non de lata. Vnde non valet ratio allata Nauarri, Est enim verbum *Sic* futuri temporis optatiui fit, est tamen etiam, & imperatiui, & subiunctiui, & potius in huiusmodi sententiis ferendis, & modo loquendi in materia de censuris, intelligi debet de imperatiuo, quandoquidem legis virtus proprie non est optare, sed imperare, precipere, & punire, vt dicitur in leg. legis virtus, ff. de legibus, & tradit Tabiena, verbo, excom. 2. vers. Sexto quartitur, post glos. in cap. Quicunque, in verbo, innodetur de haeret. lib. 6. & Panor. in c. si diligenti, num. 18. de foro compet. qui citat pro hac re glos. iuris ciuili, in l. in criminali, C. de iurisdi. omni. iudic. Idem dicendum est cum dicitur *Anathema sit*, scilicet

10 tur enim excommunicatio maior ipso iure, vt notant Felin. in cap. Rodolphus, nu. 38. de rescript. & addit. ad Panor. in cap. cum non ab homine, num. 24. de iudic. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. num. 18. & Tab. 2. cap. 28. num. 4. Henriquez lib. 13. de excomm. capit. 20. §. 2. Palac. 4. distin. 18. q. 3. & communis. Quod ex eo patet quia nomen hoc, *Anathema*, execrabile & vitandum quoddam significat; at si hoc loquendi modo non esset lata sententia, non recte diceretur *Anathema*, vt qui adhuc anathema non esset, nec vitandus, quia nondum excommunicatus. Vnde, & Concilia, & nouissime Tridentinum, hoc nomine passim in damnandis haereticis vtuntur, quos certum est voluisse de facto damnare, & excommunicare. Sic etiam lata sententia erit, si dicatur, *maneat excommunicatus*, aut si dicatur, *conferatur*, vel *habeatur excommunicatus*, *suspensus* vt habetur in c. vnico, de iniur. lib. 6. Angel. verb. excommunicatus. 2. §. 7.

11 De illo autem loquendi modo, qui frequens est in Bullis Pontificijs, *excommunicationem se nouerit incursum*; significatur meo iudicio excommunicatio late sententia, quia hoc modo non ponitur in futuro sententia, quae potius supponitur iam praeterita, sed ponitur in futuro mentis sententia ab eo, qui contra legem latam aliquid precipientem, aut prohibentem, ostendit. Et colligitur ex cap. Non minus, de immunit. Eccles. & excommunicationis, & ibi glos. in verbo, nouerint, de raptor. Idem si dicatur, *Noueras*, vel *cognoscas te excommunicatum*, *suspensum*, cap. praeterea, 2. & ibi Imola, nu. 3. de appell. Idem si dicatur, *excommunicationis se nouerit mucrone percussum*, cap. vt inquisitionis, §. fin. & ibi glos. in verb. percussum, de haeret. lib. 6. & latius tradit Felin. in cap. Rodolphus, num. 31. de rescript. & in cap. 1. nu. 17. de iudic. vbi ait, per haec verba, *noueris te excommunicatum*, *scias te excommunicatum* sententiam latam esse. Et idem si dicatur, *Noueris te excommunicationi subiaccere*, in d. cap. Rodolphus, num. 26. vers. Noueris te subiaccere, de rescript. Idem docet Tabie. verb. excom. 2. vers. sexto quartitur. Et hanc sententiam sequutus late tradit Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. num. 10. & est communis. Hisigitur modis sententia lata censetur, hi enim frequentius usurpantur ad censuram late sententia significandam. Et quod de excommunicatione dicitur, de suspensione, & interdico pari ratione dicendum est.

12 Ferenda vero censura varijs, eodem, modis significatur, Primò quidem per simplicem eius comminationem; vt cum dicitur, *sub pain excommunicationis*, *sub interminatione*

excommunicationis, aut *anathematis*, sub interpositione excommunicationis. Sic glos. in cap. Salontana, in verbo, *sub excommunicationis interpositione*, dist. 63. & glos. in cap. relatum, 2. in verbo, excommunicationis subdatis; & ibi Panor. num. 5. de iure patron. & glos. in cap. sic utis, in verbo sub interminatione Anathematis, & ibi Panor. nu. 6. de Simon. & glo. in c. vnico, in verbo, sub anathemate, & ibi Panor. num. 3. de sagittarijs, & glos. in cap. 2. de matrim. contracto contra interd. eccles. Felin. in c. dilectus, col. 2. vers. secundo sunt, de except. & facit quod hor. in tit. C. commin. vel epist. per totum. Facit etiam, quia quando iudex precipit alicui, vt aliquid faciat, vel non faciat, sub pena mille librarum, vt non parens non incidat in continenti in penam, cum illa fuerit quaedam comminatio de pena infligenda. Idem docent S. Anton. 3. part. tit. 24. c. 74. Angel. verbo, excom. 2. §. 8. Tabien. verbo, excom. 2. vers. Sexto quartitur. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. nu. 15. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 20. §. 2. qui alios pro hac sententia refert. & Nauar. in Manual. capitulo 27. numero 12.

13 Sic etiam sententia ferenda significatur per verbum substantiuum, vel aliud verbum significans aliquid de futuro, vt cum dicitur: *Excommunicetur aliquem, vel qui hoc fecerit, erit excommunicatus, vel excommunicabitur*. Sic etiam si dicatur: *Excommunicetur, comminatio praeterit, excommunicationis vinculo innodetur*. ex glos. in ca. 2. §. inhihemus, in verbo, innodetur, de haeret. lib. 6. & in cap. in penis, de reg. iur. lib. 6. Panor. in cap. Quia propter, num. 3. & in cap. cum in cunctis, §. fin. num. 6. de elec. & in cap. si diligenti, numero 18. de foro compet. Angelica, in verbo, excom. 2. nu. 7. Tabien. verbo, excom. 2. vers. Sexto quartitur. Nau. in Man. cap. 27. nu. 12. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. nu. 7. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 20. §. 2. & haec quae haecenus dicta sunt, in confesso sunt ferè apud omnes, his enim modis plerumque excommunicationis censura aut lata est, aut ferenda significatur.

Quamuis haec, quae ab omnibus conceduntur clara sint, quam vt probatione aliqua indigeant, cum vsu & praeteri videantur esse confirmata; de alijs tamen loquendi modis res non ita certa est. Primò igitur, An his verbis à iudice prolatis, *Nullus Petro comminuet*, excommunicatio maior feratur, disputant Doctores. In qua re, primò, certum est, excommunicationem hoc loquendi modo ferri, quando praecessit causa cognitio, & prolata sint haec verba cum animo & intentione excommunicandi, ex Panor. in c. 1. num. 3. 4. de iudic. & Felin. num. 28. ibidem. Cum enim non sint certa verborum forma praescripta, satis est ad ea ferendam vt quibuscunque verbis eam significantibus; & facit pro hac opinione ca. Tua, & cap. Tua, & sponsal. arg. à simili. Et hoc expressè tenent Ioann. Andr. & Guil. de Monte Lauduno in Clem. Frequens, de excess. praelat. quos refert Panor. vbi supra. Secundò, certum est etiam quando constat de intentione iudicis, si dicatur; *Nullus ei comminuet, donec satisfactione praemissa absoluat*; eo loquendi modo, ipso iure excommunicationem ferri ceteri, arg. c.

I. de
ADDITIO.

* Adde; Quod per haec verba, *anathema sit*, non feratur Excommunicatio ipso iure, tenuit glos. & Cardinal. quos refert Vgol. in loco hic sapienter per Auctorem allegato. Verum aperte fallitur praedicta glos. & Cardinal. Concilia enim & maxime Tridentinum nulla frequentius vtuntur verborum forma aduersus haereticos, vt significant eos ab Ecclesia abscessos esse, quam illa *Anathema sit*, & nouissime aduertit Suarez tomò 3. de Censuris, disputat. 3. sectio. 3. versicul. Item quae i solet. Quid autem si dicatur, *sub Anathemate*, prout loquitur text. in cap. vnico. de sagittar. respondetur cum glos. ibi verbo eodem, quod per illa verba significatur canon ferenda sententia; & hoc siue a lege, siue ab homine eiusmodi verba profertantur.

1. de iudic. & expreſſe tradunt Ioan. Andr. Guil. de Monte Lauduno. & Panorm. vbi ſupra.
14. *Solum dubium eſt*, quando non conſtat de intentione iudicis; nec cauſa cognitio præceſſerit, & hæc verba ſimpliciter dicantur, *Nemo excommunicetur*; tunc excommunicatio fertur; Et quidem Panorm. vbi ſupra, numer. 34. in fine partem negatiuam tenet, arg. cap. 1. de immunit. Eccleſ. lib. 6. eo quod non obſeruat debita forma Eccleſ. ſia, arg. cap. 1. de ſent. excomm. li. 6. vnde eſſet præſumere delictum in proferente, contra cap. ad audiendam, de præſcript. Decius vero in d. cap. 1. de iudic. lectio. 2. num. 24. affirmat. Quorum opiniones non male mea ſententia ea ratione conciliat Vgol. de Eccleſ. cenſ. Tab. 2. cap. 28. num. 3. quod opinio Panorm. vera ſit, ſi intelligatur de excommunicatione maior; hæc enim non ſolum priuat communicationem hominum, ſed etiam Sacramentorum; cum tamen his verbis, communicatio tantum hominum prohibeatur, vt per ſe patet, vnde excommunicatio vi hoium verborum non fertur. Decij vero ſententia vera erit, ſi de minori excommunicatione loquamur; hæc enim verba, prohibent communicationem hominum; minor autem excommunicatio hominum communicatione priuat. Vnde ſicut excommunicatio maior fertur, vbi quis a communicatione hominum, & Sacramentorum remouetur, arg. cap. penult. de ſent. excom. & cap. Engeltrudam. q. 3. ita etiam excommunicatio minor fertur, vbi quis a communicatione Sacramentorum aut a communicatione hominum tantum ſeparatur, arg. cap. Epifcopi, 1. q. 3. & arg. cap. fin. de cler. excom. minor.
15. *Quoad hæc verba*, *Fero in te cenſura Eccleſiaſtica a ſententiam*, nulla ratione fertur excommunicatio maior, quia quæ pœna his verbis lata ſit, incertum eſt; nomine enim cenſura, non ſolum excommunicatio, ſed alia etiam pœna ſignificari poſſunt, incertitudo autem ſententiam vitiat. Sic neque his verbis; *Fero te mucrone Epifcopi, aut mucrone Eccleſiaſtico*, fertur excommunicatio maior, cum his etiam verbis alia ab excommunicatione cenſura ſignificari commodè poſſint, arg. ca. 1. de homicid. lib. 6. & pluribus docet Paul. Fuſc. lib. 1. de regim. Eccleſ. cap. 31. Quæ opinio procedit, niſi hoc loquendi modo iudex excommunicationem hanc ſe ferre velle declarat, tunc enim, quia incertitudo tollitur, ſententia valet, arg. cap. cum ceſſante, de p. ellat. in mo ſi dicat, ſe his verbis omnem cenſuram ſerri velle, omnes cenſurae feruntur, arg. Extrau. Diuina, de priuileg.
16. *Porro*, nec his verbis: *Indignationem omnipotentis Dei, aut Apoſtolorum Petri, & Pauli, aut noſtram incurras*, excommunicatio fertur, ſicut neque ſi dicatur: *ſub obſteſtatione Diuini iudicij*; mortaliter tamen peccat, qui contrafacit. Idem dicendum eſt, quando præcepto non pateretur factio in virtute ſanctæ obedienciæ; aut ſub interminatione maledictionis; quamuis enim contrafaciens peccet, excommunicatus tamen non erit, ex Felin. in c. veniens, nu. 1. de præſcript. & Gemin. in cap. 1. num. 5. de ſepult. nu. 6. Angelica. verbo, lex, num. 3. At milla, eod. numero 24. Panorm. & Vgol. vbi ſupra. Immo, neque his verbis, *Maledico tibi*, excommunicatio fertur, quamuis contrafaciens mortaliter peccet, ex Zabar. in Clem. 1. §. penult. de hæret. & Felin. in d. cap. veniens. Neque excommunicatio fertur ſi iudex dicat: *Denuncio, vel habeo te pro excommunicato*, ex Goſſied. S. Anton. 3. par. ti. 24. cap. 74. Angel. verb. excom. 2. num. 4. Piſan. verb. eod. 1. verſ. Quomodo debeat, Sylueſt. verbo excom. 1. num. 15. At milla, eod. num. 17. Vgol. Tab. 2. cap. 28. num. 4. & Nau. in Men. cap. 27. numero 12. Henriquez lib. 13. de excom. capit. 20. §. 2. ſecus, quando proferuntur in Canone, & Decreto, aut in excommunicatione conditionali, quales ſunt omnes quæ dantur cum monitione Canonica; aut propter peccata futura, ex Nau. & Henriquez vbi ſupra. Nec denique his verbis: *Sicut excommunicatus vitetur*, fertur excommunicatio ipſo iure, vt notat Tab. in verbo, excom. 2. verſ. ſexto queritur, poſt Panorm. in c. ſuper ſpecula, ne Cler. vel monachi, Notab. 2. Quibus igitur verbis excommunicatio ferri debeat, & quando ſententia lata, aut ferenda ſit ex dictis conſtat.
18. *Quoad ſententiam excommunicationis, & aliam cen-*

ſuram, quæ ſub conditione ab homine feruntur (poſſe enim ſub conditione ferri, conſtat ex cap. præterea, 2. de appellat. & DD. ibi ſuncto cap. Romana, §. caueant, de ſentent. excomm. lib. 6. & DD. ibi) eadem forma feruanda eſt, in qua tam in hoc aduertendum eſt excommunicationem ſic ſub conditione latam, nunquam afficere eum, in quem lata eſt, donec dies, vel conditio adueniat, non enim prius lata cenſetur; adueniente autem die, vel conditione, vires ſuas habet tantum; non autem trahitur retro ad diem pronuncia nonis, cum his ſpiritualibus, fictionibus locus non ſit, ſed veritas ſola attendatur, ex Archid. in cap. vnica, de voto, lib. 6. & Panorm. in cap. conſultuit, num. 2. de iure patron. Piſan. verbo, excomm. 1. verſic. vtrum ſententia excommunicationis. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 10. num. 6. de ſentent. excom. lib. 6. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 1. cap. 20. §. 6. num. 1. Vnde etiam pendente conditione appellare licet, & appellatio huiusmodi impedit effectum excommunicationis, conditione etiam poſtmodum adueniente, vt communis DD. ſententia docet, poſt glo. in d. cap. præterea, 2. de appellat. & Innoc. & Hoſt. ibi, & Ioan. Monach. in cap. Quicumque, de ſentent. excom. lib. 6. Piſan. & Couar. vbi ſupra, §. 10. num. 4. verſ. Immo licet alioqui, & num. 6. Nauar. in cap. cum contingat, 14. cauſa nulli, nu. 7. de teſcrip. vbi teſtatur eſſe communem contra Panorm. quem ſine ratione ſequutus eſt Vgol. vbi ſup. Si vero pendente conditione excommunicatus forum mutet, adueniente conditione, nihilominus in excommunicationem incidet, dummodo is, in quem excommunicatio ſub conditione lata eſt, iam aliquid fecit, vnde obligatio orta eſt, quam obrem iudex, vt aliquid faceret, ſub ea pena præcepti, arg. cap. præterea, 2. de appellat. ſuncto cap. propoſuiſti, de foro compet. vt latius tradunt glo. in d. cap. præterea, 2. in verbo, impedire, de appellat. & ibi Innoc. num. 1. & Panorm. nu. 10. Marian. Socin. in cap. Sacro, numer. 15. 2. qui ait eſſe communem opinionem, de ſentent. excomm. Piſan. & Vgol. vbi ſupra, nu. 4. & Ratio eſt, quia hic ante fori mutationem a iudice per ſententiam præuentus eſt, quo caſu in iſtinctio mutatione fori non tollitur, ſed eadem quoad hanc cauſam ſemper ſubiectus eſt, vt habetur in cap. penult. de foro competenti. Etenim, vbi iudicium ceptum eſt, iſtiam ſua ſua debet, vt dicitur in l. vbi acceptum, ff. de iudic. Quæ ratio ſi Epifcopus generaliter excommunicet oēs, qui res eccleſiæ alius deſerunt, niſi intra viginti dies ipſas reſtituant, ſententia tempore ſubſiſti, ſi forum mutent, & res furto ſublatas non reſtituant, excommunicationem incurrunt, arg. c. præterea, 2. de appellat. & c. propoſuiſti, de foro competenti. & arg. c. 1. de offic. ord. Id quod verum eſt, niſi cauſa obligationis ceſſaret, nimirum, vel quia ag alienum, cuius cauſa eſt excommunicatus, à creditore interim ſibi condonatum ſit; vel quia beneficio ſe abdicauit, ob quod excommunicatio lata eſt, tunc enim, eo quod excommunicationis cauſa ceſſat, etiam ceſſabit effectus, ita vt excommunicatio in eum vires non operetur. Sicut etiam, ſi Epifcopus in Petrus ſententiam excommunicationis ferat, niſi intra ſatum tempus in eccleſia reſideat, & Petrus in alterius diœceſi beneficio aliquid conſequatur, vnde primum vacet, iuxta cap. multa, de præbend. quod erat in diœceſi Epifcopi excommunicantis, aut uxorem duxerit, quia tunc etiam beneficio priuatur, ca. 1. de Cler. conjug. in excommunicationem eo, quod non reſideat, non incurrit. Dixi, dummodo is, in quem excommunicatio lata eſt, aliquid fecit, vnde obligatio orta eſt, quia ſi nihil huiusmodi commiſerit, mutetque poſtea forum, non incurrit in excommunicationem ſi mutato foro, aliquid faciat, quod à priori Epifcopo ſub excommunicationis pena prohibuit fuisse; cum nullo modo ſub prioris Epifcopi iurisdictione ſit.

20. *Difficultas* ſolum eſt, quando iudex præcipiat debitori ſi ſouat intra certum terminum alioquin ſi excommunicatus, an terminum creditor prorogare poſſit, vt exempli gratia, ſi Epifcopus Petrum excommunicet, niſi intra meſem ſatisfaciat Ioanni, an Ioannes tempus illud prorogare poſſit, ita vt præterito meſe ob factam à creditore prorogationem Petrus excommunicatus non ſit, in qua reſidet Innoc. in cap. præterea, 2. nu. 5. & Ioan. Andr. & Hoſt.

ut refert Panormitibi, numer. 4. de appellat. & Zabari, in Clement. num. 18. de iuribus, velint, excommunicatum esse eo quod creditor effectum excommunicationis differe non possit, cum iurisdictionem non habeat ad tollendam sententiam a iudice lata: contra vero Panorm. ubi supra; & Anchar. in cap. Quicunque, num. 3. de senten. excomm. lib. 6. & Decius in d. cap. praterea, num. 3. & alij hanc excommunicationem non incurtere velint, cum creditor, si dicit totum debitum remittere, ita multo magis diem ad solvendum debitori datum prorogare possit, verus tamen sententia, qui excommunicatum illum dicitur, si iudice inscio prorogatio facta sit, ob rationem allatam; quamvis si iudex prorogationem a creditore factam noverit, & tacuerit, aut eidem alij modo confenserit, nullo modo tunc excommunicationem debitori die confuturo non solvens, incurrit, eo quod de consensu iudicis, qui excommunicationem tollit, prorogatio facta esse existimetur, arg. l. sepe, ff. de re iud. & Pisanel. in verbo, excommunicatio, 1. vers. Quid si iudex, & Vgol. de Eccles. cens. Tab. 1. cap. 20. §. 6. num. 5. latius tradunt, & tunc si adveniente secundo termino non soluerit excommunicatus erit; quia ut auctoritates prefati docent, terminus cum omnibus suis accessorijis prorogatus esse censetur ex Innoc. Panorm. Pisanel. Vgol. ubi supra. Felin. in cap. ad tres, num. 1. de simo. & facit l. sed & manente, ff. de precat. Si tamen persona aliquo modo sibi reputet satisfactum, cessat tota excommunicatio, ex Pisanel. ubi supra, & Summa confess. lib. 3. tit. 3. quest. 76. Et de forma excommunicationis siue potest, siue sub conditione lata sit, & quibus verborum formis ferri debeat, & quando obliget, haecenus dictum sit.

De conditionibus, & circumstantiis ad ferendam excommunicationem requisitis

Cap. XII.

1. *Conditiones quae tam excommunicationem praecedere, quam subsequi debent.*
2. *Excommunicatio non ex odio, sed ex zelo iustitiae ferri debet.*
3. *Iudex excommunicaturus quid prius debeat meditari.*
4. *Excommunicationis poena, si non ipsi cui imponitur, alijs tamen semper salutaris est.*
5. *Monitio praerequiritur ad excommunicationem ferendam, & quare.*
6. *Monitio tam in hominis, quam in iuris sententia est necessaria, sed alia, & alia ratione.*
7. *Monitio praerequiritur tam in sententijs ferendis a praelatis regularium, quam a praelatis secularium.*
8. *Monitio necessaria est etiam quando quis iterum ob eandem causam excommunicatur.*
9. *Monitio non solum praerequiritur, quando Iudex procedit ex officio, sed etiam quando alio petente excommunicatur.*
10. *Monitio, ob quas fines facienda sit.*
11. *Monitio facienda est coram personis idoneis ad testificandum, & hoc quare.*
12. *Monitio seu citatio, ut ad domum ipsius excommunicatus fiat, quando sufficiat.*
13. *Monitio semel personaliter, non necessario iterum sic admonendus est.*
14. *Monitio, quae ad notitiam ipsius citati peruenit, sufficit ne iterum personaliter admonatur.*
15. *Monendus necessario non est, qui iterum ob eandem causam, seu absolutionem male receptam excommunicatur.*
16. *Monitio in aliquibus casibus licite omitti potest.*
17. *Monitio non necessaria sit, ubi quis pro delictis notorij ex-*

communicatur.

18. *Monitio an omitti poterit, ubi est periculum in mora.*
19. *Monitio necessaria non est, quando excommunicatio generalis pro culpis futuris fertur.*
20. *Monitio an necessaria sit, quando excommunicatio fertur a Iudice, non ut Iudex est, sed ut persona privata, & vicem partis agentis, contra occupantem res Ecclesiae.*
21. *Monitionem an praelatus Regularis subditum suum excommunicaturus, necessario praemittere teneatur.*
22. *Auctoris opinio in praemittenda monitione in excommunicatione Regularium.*
23. *Monitio, an praemittenda sit, quando excommunicatio fertur ab delicto in praesentia Iudicis commissum.*
24. *Monitio an necessaria sit, ubi Iudex excommunicat excommunicatum a iure propter idem delictum.*
25. *Monitio necessaria non est, quando is, qui excommunicat, mernus & simplex executor est.*
26. *Monitio quamvis regulariter praemitti debeat, ea tamen omissa, excommunicatio lata, valida est, & quare.*
27. *Monitione omissa, excommunicatio nulla est, si Iudex exprimat se omittere monitionem eo quod de iure non scit necessaria.*
28. *Excommunicatio sine monitione praemissa nulla est, quando fertur in Monitorio aliquo executorio, siue Clausula iustificativa, [Si te senferis gravatum] &c.*
29. *Excommunicatio absque praevia monitione est nulla, quando Iudex excommunicat participantes cum excommunicato a se, et non praemissa.*
30. *Excommunicatio non praemissa monitione, cur valida sit, quando Iudex excommunicat participantes cum excommunicato ab alio, non autem ubi excommunicat participantes cum excommunicato a se.*
31. *Monitionis praemittenda iuri, ita ut ea non praemissa, excommunicari valeat, nemo cedere potest.*
32. *Monitio praemittenda, a competens, & Canonica esse debet, & quoniam haec sit.*
33. *Monitio trina praemittenda, cum aliquo dierum intervallo fieri debet.*
34. *Monitio per intervalla dierum qualiter facienda sit.*
35. *Monitio una pro tribus, quomodo fieri debeat.*
36. *Monitionis termini, pro diversa necessitate, & facti qualitate, ad Iudicis arbitrium, ampliari, vel restringi possunt.*

Praeter formam verborum, quibus exprimi debet in praesentia aliquem extra Ecclesiam ejici, & Ecclesiam a communione privari, aliae etiam conditiones, etsi non necessario, ad excommunicationem tamen debite ferendam requiruntur: quarum aliqua requiruntur antequam sententia feratur; quaedam simul cum fertur: quaedam subsequi debent; quaedam denique sunt quae adesse debent & antequam feratur, & simul dum fertur, & postquam lata est. Praecedere conitari, & subsequi sententiam excommunicationis debet unum, scilicet, ut absit omnis inordinata affectio in Iudice excommunicante, ut non ex odio, amore, aut gratia, sed ex simplici zelo iustitiae, & ex debito sui officij sententiam ferat, aut in eam lata sibi complaceat. Vnde in c. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. dicitur: Cautè provideat Iudex, Ecclesiasticus, ut in ea, id est, excommunicationis sententia ferenda, ostendat se prosequi quod e orrigentis fuerit, & non deatis, haec scilicet, ut excommunicatio medicinalis esse possit, ad est, salutaris a excommunicatio, non mortalis disciplinans, non eradicans.

Hinc Doctores uno consensu docent, quod antequam Iudex huiusmodi sententiam proferat, debet prius meditari, quid agat, & ita discretè agere, ut ipsa excommunicatio non solum sit in ista ex animo, sed etiam ex causa, ut enim ait glossa 1. quest. 3. in Summa, & cap. Episcopus, §. si ex-

go, r. quaest. 3. & in c. Sacro, in verbo, iusta fuerit, de sent. excommuni. & in c. cum medicinalis, in verbo, medentis, eod. tit. lib. 6. ex animo, ordine & causa, sententia iniusta, aut iusta esse potest. Vnde, in consideratione Iudicis id agendum est, ut quæ Dei sunt prosequatur, nõ quæ sua, aut suorum, arg. cap. ipse ligandi & c. plerumque, r. quaest. 3. Quia de causa Ioan. Andr. & Domin. in cap. Romana, de sent. excommuni. lib. 6. Gemin. & Steph. Costain cap. cum medicinalis, numer. 4. eod. tit. & lib. & ibidem etiam Ioan. Andr. S. Thom. 4. dist. 18. quaest. vlt. art. 2. Panorm. in cap. ab excommunicato nu. 20. de rescript. Felin. in ca. Apostolica, colum. 4. & 5. de except. Ioan. Calderin. repet. in d. c. ab excommunicato, Paul. de Leazar. in repet. capit. fin. de postul. prelat. Conar. in cap. alma mater. in princip. nu. 10. de sent. excommuni. lib. 6. docent, & consulunt, quod si Iudici constaret excommunicationem Reo nõ profuturã, illam ferre non debeat, quorum dictum vt verum sit, intelligi debet nisi delicti qualitas ad aliorum saltem terrorem hoc postulet, & ad vitandum, ne eius commercio alij seducantur: solet enim nonnunquam pena, etsi non ipsi si cui imponitur, alijs tamen esse salutaris, qui punitionum exemplo terri, delinquere timent, argu. Clem. r. de offic. ordin. & c. tre fragabilis, eod. & c. ad liberandum, de iudic. & c. Quapropter, 2. qu. 7. & eleganter tradit S. Tho. r. 2. quaest. 87. art. 7. post Arist. 2. Ethic. ca. 3. sed & Gratianus, 24. quaest. 3. cap. rescedenda, ex S. Hieronimi testimonio, vtile esse docet vnum excommunicate, & a consortio aliorum separare, vt sic incolumitã aliorum consulatur, ait enim S. Hieron. in Epist. ad Galat. capit. 5. *Rescedenda sunt putridæ carnes, & scabiosæ oves a caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant: corrumpantur putrescant, & intereant.* & latius tradunt Alex. de Ales, in 4. par. Summæ, quaest. 22. memb. 1. art. 1. §. 1. vers. Ad illud quod obiicitur, & Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 1. & Vgo. de Eccle. cens. Tab. 1. cap. 14. §. 7. num. 1.

Antequam autem sententia excommunicationis feratur prærequiritur monitio de qua nonnulla sunt notanda.

Primo annotandum est, Monitionem istam necessariã esse, quotiescunque excommunicatio respicit futurũ quod est commune in omnibus ab homine latis vnde solent Canonistæ communiter docere, excommunicationem nõ ferri ab homine nisi propter contumaciam. Quæ veritas colligitur ex cap. Sacro, & cap. contingit, 2. de sent. excomm. cap. Romana, vers. sed nec, eod. lib. 6. & cap. reprehensibilis, & ibi DD. de appellat. glos. in cap. statumimus, in verb. monitionem de sent. excommuni. lib. 6. & cap. cum medicinalis, & cap. constitutionem, de sent. excommuni. lib. 6. Innoc. in c. ad hæc, num. 3. de appellat. Marian. Socin. in c. perpendimus, num. 67. & 91. de sent. excommuni. Angelica, verb. excommuni. r. num. 1. Pisarella, verbo, excommuni. r. vers. Quomodo debeat fieri. Tabiena. verbo, excommuni. 2. in princip. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 74. Gab. 4. d. 18. qu. 2. artic. 2. conc. 7. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 23. art. 3. Sotus 4. d. 22. quaest. 1. artic. 2. conclus. 3. Nauar. in Man. cap. 27. nu. 10. & 11. Conar. in cap. alma mater, r. par. §. 9. num. 4. Vgo. de Eccle. cens. Tab. 1. cap. 18. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 17. §. 3. Steph. Costain ca. cum medicinalis, numer. 20. de sent. excommuni. lib. 6. Cuius ratio est: quia excommunicatio ferri non debet nisi ob inobedientiam & contumaciam, nemo autem præsumitur contemnere exterius, nec penam rebellis Ecclesiæ, nisi moneatur prius sub pena excommunicationis: quare nisi aliud constet, præsumitur, quod ita monitus obediet timore tantæ penæ: vnde prius admonendus est, antequam sententia excommunicationis (& idem de suspensione & interdico dicendum est) profertur. Id quod procedit.

Primo, siue sit sententia hominis, siue iuris, & quidem in excommunicatione ab homine moneri debet per bona inobediens, in excommunicatione autem a iure, satis est monitio generalis, quæ fit ab eodem iuris conditore: vnde qui contra admonitionem iuris peccat, eo ipso in excommunicationem incurrit. Immo etiam quando iudex aliquid præcipit sub excommunicatione lata sententiæ, tunc non requiritur alia monitio, sed faciens contra statim excommunicatus est, cum habeat annexam contumaciam, secun-

dum Ioan. de Lignano tract. de cens. Angelica, verb. excommuni. num. 1. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 17. §. 3. in fine, & communem DD.

Secundo etiam hoc procedit, siue excommunicatio ab ordinario, siue a Delegato Iudice feratur, siue etiam ab Antistite Regulari profertur, cum iura citata non distinguant & eadem vbique rationes militent, maximè cum iura hæc veritati nitantur, quam decet maximè religiosos feruare, & præsertim quia in dubio quod certius est, tenendum est arg. cap. iuuenis de sponsal. Adde quod ubi lex præcipiã aliquid de religiosis statueret, illud exprimere, & excipere solet, vt habetur in Cle. r. de priuileg. & fauet. Gemin. in cap. 1. de sent. excommuni. lib. 6. & Na. etiam huius opinionis est in Manual. cap. 27. num. 7. in fine, & Vgol. de Eccle. censur. Tab. 1. ca. 14. §. 6. num. 2. & cap. 18. num. 1. præsertim, cum, vt ait Nauar. prelati Religiosorum cautius excommunicari debeant, quam Secularium, propter maiorem charitatem, qua debent esse erga fratres, argumenti notatorum per Patronum, in capicium causam, quæ, de iudic.

Tertio etiam hoc procedit, ubi quis iterum ob eandem causam excommunicatur, propterea quod absolutus iniuria est: debet enim primo admoneri, ex Innoc. in cap. ab excommunicato, num. 3. de rescript. & Felin. in cap. cum sit Romana, num. 1. vers. octauo not. de appell. vnde, qui cautione præstita de parendo mandato Ecclesiæ absolutus est, si deinceps non pareat, non iterum ante admonitionem excommunicandus est, ex Felino, in cap. ad nostram, num. 2. de iureiur. & Decio, in cap. reprehensibilis, de appella. & addit. ad Panorm. in cap. Sacro, in litera E. de sent. excommuni. & Rota in decis. 65. de appellat. in antiq. exceptis tamen casibus qui habentur in cap. Eos, de sent. excommuni. lib. 6. in quibus ipso iure in excommunicationem quis incidit.

Quarto procedit, siue Iudex ex officio, siue alio petente, quempiam excommunicet, arg. cap. venerabilibus, §. porro, vers. Similiter, de sent. excommuni. lib. 6. cum enim Laicus a clerico Iudice petat, vt aliquem excommunicet, non tamen id ante facere debet, quam cognita causa, & adhibita forma, & admonitione, argum. cap. Sacro, de sent. excommuni. & cap. cum medicinalis, eod. tit. lib. 6. Communiter igitur ante excommunicationem præcedere debet monitio, ob rationes dictas, id quod etiam de suspensione & interdico ob paritatem rationis sciendum est. Solet autem communiter fieri ista monitio, vel per modum monitionis aliquando etiam extrajudicialiter: vel per modum citationis & monitionis iudicis. Fidis autem huius monitionis potest esse duplex ex Innoc. in cap. proposuit de concess. præben. vnus vt reus se corrigat, aliter, vt se coram Iudice purget, si innocentem se cognoscat.

Secundo aduertendum est, quod citatio & monitio hæc, communiter faciendã est coram personis idoneis ad testificandum, per quas (si necesse fuerit) possit probari monitio, cap. Sacro, de sent. excommuni. & DD. lib. 6. fieri debet personaliter, nec sufficit fieri ad domum eius qui excommunicandus est, ex Innoc. in cap. fin. num. 3. & Panorm. ibi, num. 14. de eo qui mittitur in possess. Felin. in cap. cum sit Romana, num. 13. & 14. de appellat. Marian. Socin. seniores, in cap. Nulli, num. 15. de sent. excommuni. Rota, decis. 28. num. 5. de appellat. in antiq. & decis. 15. de sent. excommuni. Conar. in cap. alma mater, r. part. §. 9. num. 4. vers. ab eadem radice de sentent. excommuni. lib. 6. & Vgol. Tab. 1. cap. 18. §. 1. Quod fit, ne in re tam grati contingat innocentem puniri, & excommunicari: & quia excommunicatio propter contumaciam, & inobedientiam fertur, an verò quis contumax sit, necne, nisi ipsemet ac personaliter ad moneatur, & citeatur, cognosci non potest, id quod etiam docet Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 17. §. 3. & communis Doctorum consensus. Ceterum nonnulli casus excipiuntur, in quibus sufficit quod citatio fiat ad domum, & ad ipsius citandi habitationem assiduam, vt sic legitime citatus, & monitus quis dicatur.

Primus est, Quando Reus se abscondit, vel impedit, quo minus personaliter citeatur, tunc enim satis est, vt ad domum ipsius excommunicandi citatio fiat, quem casum ponit

- ponit Innocent. in cap. fin. nu. 3. de eo qui mittitur in possess. & facit textus in cap. 1. Qui matrimon. accus. possunt. Rota decif. 1. de dolo & contumac. Couar. in cap. alma mater. 1. part. §. 9. num. 4. vers. primus passim constituitur. de sent. excomm. lib. 6. Vgol. Tab. 1. cap. 18. §. 1. nu. 1. Henrquez lib. 1. de excomm. cap. 17. §. 3. Exitimo tamen ad hoc requiri, ut vel constet Iudici Reum se abscondere, vel saltem habeantur indicia valde probabilia, quia non presumitur dolo, nisi probetur, arg. l. dolum. ff. de dolo, quod si Reus donum non habeat, fieri debeat admonitio in Ecclesia Cathedrali eius loci.
- 13 *Secundus est.* Quando iam semel fuit citatus personaliter, tunc enim relique citationes fieri possunt ad domum & in ipso tribunalis excommunicati poteri, ex Felino in c. cum sit Romana, num. 14. de appellat. Rota, Decif. 399. in nouis. Couar. vbi supra, nu. 4. vers. Secundus est. Vgo. in d. §. 1. in fine.
- 14 *Tertius est.* Quando aliqua citatio facta ad domum, pervenerit ad notitiam ipsius citati, tunc enim relique citationes ad domum fieri possunt, ex Felino, in d. cap. cum sit Romana, nu. 15. Rota, Decif. 402. in nouis. Couar. vbi supra, vers. Tertius casus. Vgol. cit. etiam certus certior fieri non potest, cap. cum qui, de reg. iur. lib. 6.
- 15 *Quartus est.* cum quis iterum in excommunicationem committitur, eo quod male absoluerat, tunc enim sufficit citatio ad domum facta ex Innocent. in cap. fin. nu. 3. de eo qui mittitur in possess. Rota, Decif. 7. de sentent. excomm. in nouis. & addit. ad Panor. in cap. Sacro, in litera C. de sentent. excomm. Couar. vbi supra, num. 4. vers. Quartus casus. Vgol. in d. §. 1. in fine, qui addit alios casus, in quibus non est necessaria personalis citatio & admonitio, nimirum, quando non in certam personam, sed generaliter fertur, quod sit, vel vbi pro futuri culpae fertur, ut sunt omnes censuræ a Lege latae, lex enim semper admonet, ne quis prohibicum crimen committat, unde non est alia admonitio necessaria, maxime, quia is qui contra facturus sit, ignoratur, vel vbi pro præteritis & presentibus culpis ab homine fertur, sed ignoratur quisnam in culpa sit, tunc enim admoneri quis in particulari non potest sed generaliter solum admonitio fit, arg. d. 2. de offic. ordin. unde solet Ecclesia excommunicationem in generali ferre in eum, qui rem Ecclesie furto abstulit, aut detentorem fecit, nisi detinens intra tantum tempus restituerit, aut detentorem patefecerit, argum. cap. 2. de offic. ordin. in not. cap. ex parte. 1. de verb. signific. & notat Panor. in c. dilectus, de excess. prelat. & in cap. Qui cum fure, num. 2. de fure.
- 16 *Tertio advertendum est.* Quod cum in cap. Sacro, de sentent. excomm. simpliciter prohibetur sit, ne feratur excommunicatio sine prævia monitione, seu citatione, ideo videtur simpliciter, & uniuersaliter requiri, adeo, ut index eam omitteus, incurrat suspensionem ab ingressu Ecclesie per mensem, Felinus tamen, & alij, nonnullos casus ponunt, in quibus licet, & impunè omitti poterit admonitio; Quorum.
- 17 *Primus est.* Quando excommunicatio fertur pro delictis notorijs, ita Felinus in ca. Sacro, de sentent. excomm. ar. cap. de manifesta, 2. que est. 1. & cap. euidencia, de accusat. cum alijs, que adduci solent ad probandum, non esse necessariam citationem in notorijs; unde & Apostolus, 1. Corinth. 5. & habetur in ca. cum sit Romana, de appellat. fornicatorem quendam notorium, absentem, & irrequisitum excommunicauit. Et huius etiam sententia sunt Anton. in cap. 1. column. 14. de iudic. & in cap. venerabili, col. 4. de cens. & Innoc. & Host. in cap. 1. de offic. delegat. lib. 6. & ibi Domin. column. 3. Alij tamen hunc casum ita simpliciter prolatum non admittunt, quia fieri potest, ut factum sit notorium, quia scilicet manifeste constat delictum a quopiam commissum esse, non tamen notorie constare, cum qui delictum commisit, nolle sit satisfacere pro delicto; & ita cum excommunicatio non nisi ob contumaciam feratur, de contumacia autem constare non possit nisi antecedat monitio, iure prærequiritur admonitio, ita glo. in c. cum sit Romana, in verbo, irrequisitum, de appella. & ibi Panor. nu. 2. & Innoc. in cap. Sacro, de sentent. excommu-
- Decius, in cap. 1. num. 34. de iudic. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. nu. 6. vers. Et hæc quidem, de sentent. excomm. lib. 6. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 18. nu. 1. Ad aliud verò Apostoli respondet glo. Panor. & Couar. vbi supra, quod licet tempore illo quo excommunicauit eum, minime admonuerit, prius tamen sepe ad penitentiam monuit, unde, cum iam manifesta fuerat eius contumacia & notoria, excommunicauit eum sine ulteriori monitione; siquidem in contumacem notorium ferri potest excommunicatio absque alia monitione, arg. c. illud, de cle. excomm. ministr. & cap. 1. de iudic. iuncta expositione Panor. ibi, nu. 28. vbi etiam citat glo. in cap. de illicito. 2. q. 3. & Innoc. in cap. ad petitionem, de accusat. quo sententia verum est quod Felinus & alij supra docent.
- 18 *Secundus est.* quando est periculum in mora, quia tunc poterit quis excommunicari sine monitione. Exempli gratia, aliquis iam est commissurus delictum, & si ipsum admonere velit, timendum est, ne interim delictum committat, in hoc casu monitio prætermitti potest, ita Felinus in cap. cum sit Romana, nu. 21. vers. Decimo tertio, & in cap. Sacro, num. 4. vers. Secundo limita, de sentent. excomm. & citat. Host. in cap. 1. de offic. deleg. lib. 6. & ibi Domin. col. 3. & glo. in cap. cum medicinalis, in verbo, temerarius de sentent. excomm. lib. 6. Nauar. in cap. cum contingat Quarta causa nullit. num. 1. vers. Non obstat primo, de rescript. Hoc autem intelligendum est, non solum quando simpliciter non potest aliter provideri, sed etiam quando non commode, aut non facile aliter provideri possit. Verum neque hic casus mihi videtur admittendus, nam ut ipsemet Felinus fateatur, tunc solum non præmissa monitione ferri potest excommunicatio, quando prelati videret, quod is qui excommunicabitur, timet, secus autem si non timeat, cui concordant Host. in cap. constitutionem, de sentent. excomm. lib. 6. & ibi Domin. & Ioan. Andr. volunt enim istam excommunicationem nullo modo ferendam esse contra eum, qui illam non timet, sed deterior inde efficitur. At verò mea sententia, nec ferenda erit contra illum qui eam timebit sine prævia monitione; siquidem excommunicandus, aut iam iam est commissurus delictum, & tunc præmitti debet monitio admonendo ne delictum committat, excommunicatione ipso facto propolita; si contrafaciat, tunc enim si penam hanc timeat, hæc monitione præmissa, desistet; Aut iam in delicto est, & tunc etiam monendus est, ut desistat; unde in nullo casu periculum est in mora, immo interminando excommunicationem fortassis a delicto desistet, & proinde in omni similibus eventibus præmittendam censeo vnam saltem monitionem. Hinc Papa in cap. Sacro, de sentent. excomm. dno dicit; nimirum præmittendam esse monitionem, & eam debere esse competentem, trinam scilicet, cum dierum interuallo. At verò in c. constitutione, de sentent. excomm. lib. 6. vbi de competenti monitione agitur, statuit Pontifex, non ut omittatur omnino admonitio, sed ut omitti possit competens monitio, quando facti necessitas aliter eam iussit moderandam, Ex quo verbo Moderandam significatur, Papam noluisse etiam necessitate facti urgente admonitionem profus omitti, sed tempus, & trinam monitionem moderari; si enim nullam admonitionem fieri voluisset, non moderandam, sed tollendam, dixisset. Et ita docent Marian. Socia. ten. in c. perpendimus, num. 114. vers. Primo fallit, de sentent. excomm. & Vgol. vbi supra, num. 2.
- 19 *Tertius casus est.* quando fertur excommunicatio generalis pro futuris culpis; quod locum habet, quando fertur per modum statuti, vel iuris; tunc enim non requiritur monitio, ita Felinus in c. cum sit Romana, nu. 21. vers. dectimo quarto, & in c. Sacro, num. 5. vers. Tertio limita, de sentent. excomm. Ioan. Andr. post Host. ibi, in cap. P. & G. in verbo, excommunicationis, de offic. deleg. & ibi Imola col. 5. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 9. num. 5. vers. Trina uero, de sentent. excomm. lib. 6. Vgol. Tab. 1. ca. 18. num. 2. & communis. Pro futuris autem culpis excommunicatio ferri dicitur, vbi pro culpis fertur que nec extiterant, nec sunt ex Innoc. Host. & Imola, in c. P. & G. de offic. deleg. & ibi etiam Ioan. Andr. Naua, in c. cum contingat, in quinta causa nullit. num. 4. vers. Non obstat secundo, Vgo. vbi supra,

ſupra, num. 3. Ratio huius eſt: quia ſatis vnusquisque admonitus cenſetur ab ipſo iure, Lex enim ſemper loquitur & ſemper admonet, ne quis contrafaciat.

20 *Quartus caſus eſt*, quando fertur excommunicatio a Iudice; non vt Iudex eſt, ſed vt perſona priuata, & agens vicem partis, non Iudicis, ad deſenſionem proprii iuris, ſcilicet contra occupantem res Eccleſiæ. Facit c. dilecto. de ſent. excomm. lib. 6. & ibi Gemin. num. 7. & Ancha. nu. 1. verſic. Et ſubdit, & Ioan. And. ibi. & Steph. Coſta. num. 14. Innoc. in c. venerabili. num. 2. Panorm. num. 3. de cenſ. lib. 6. Decius, in c. reprehendiſis. de appell. Felin. in ca. cum ſit Romana, num. 16. verſic. Tertio nota, & in c. Sacro, nu. 6. verſic. Quarto limita, Lopus alleg. ut. 73. Marcan. Socin. ſen. in c. perpendimus, num. 1. 2. 2. verſic. Septimo fallit; Etenim, admonitio hæc adhibetur, vbi quis vt Iudex cenſuram proferat, argum. c. Sacro, de ſent. excomm. Ergo ſecus, ſi non vt Iudex eam proferat, argum. c. Nonne, de preſum. pt. & l. cum prætor, ff. de iudic. Vnde dicunt, quod Epiſcopus ſuam viſitans Diceceſim, ſi a parochio aliquo, qui ſe exemptum inquit, non recipiatur, ſtatim ſine monitione eum excommunicare poteſt, quando quidem, non vt Iudex ſententiam proferat. Ceterum, meo iudicio hæc caſum rectè reſellit Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 9. numero 6. verſic. Hinc deinde, de ſent. excomm. lib. 6. quia æque bene poterit Iudex præmiſſis monitionibus, aut ſaltem vna præmiſſa, ius ſuum deſendere, & ſi eas, aut vnã præmittere, forte reus deſiſteret, & ita non opus erit excommunicatione: vnde vera erit communis ſententia: de trina monitione, quod illa non ſit neceſſaria, ſemper tamen in hoc caſu præmittenda erit vna, vt hac ratione ſaltem de contumacia eius conſtare poſſit.

21 *Quintus caſus eſt*, Quando prælatus regularis ſuum ſubditum excommunicat, quia ſi prælatus monachum ſuum excommunicat non præmiſſa monitione, nec in ſcriptis, non incurrit penas in cap. Sacro, de ſent. excomm. & capit. cum medicinalis, eod. tit. lib. 6. ita Lopus in allegat. 73. & Gemin. in d. c. cum medicinalis, quos reſert, & ſequitur Felin. in capit. Sacro, num. 7. verſic. Quinto fallit, de ſent. excomm. qui hæc rationem in prælato regulari assignat, quod prælati religioſi corrigentes monachos ſuos, non procedunt vt iudices formaliter, nec aſtringuntur ad ſtrictum iuris ordinem obſeruandum, vt notatur in c. reprehendiſis, de appellat. & cap. per tuas, & in cap. Heli, de ſimonia, Nimis enim durum eſt aſtringere prælatos regulares ad obſeruationem, d. cap. Sacro, & d. cap. cum medicinalis ſi quidem, cum continue habeant monere, & corrigere monachos ſuos, ſemper deſerre deberent calamum, & chartam in manibus. Verum neque hic caſus videtur mihi verus, eumque negant Ioan. A. xlr. in d. c. cum medicinalis, Steph. Coſta ibidem, nu. 76. & ſequentibus. Angelica, verbo, excommunicatio, 2. num. 3. & Nau. in Man. cap. 27. nu. 7. in fine. Quia cum Canones citati ſimpliciter loquantur, ſimpliciter de omnibus intelligi debent: & licet prælatus regularis procedere poſſit ad correctionem ſuorum monachorum, non ſeruato iuris ordine, non videtur tamen procedere poſſe ad hæc iudicam correctionem per ſententiam excommunicationis, niſi aliunde hoc ſibi liceat, quia ſcilicet priuilegium habeat a Summo Pontifice de non procedendo iuris ordine ſeruato, aut quia ſtatuta ſui ordinis aliam formam traderent, & illam ſeruarent, & non formam d. c. Sacro, & d. cap. cum medicinalis, argum. c. Qualiter, 2. in fine, de accuſat. vbi dicitur, ordinem iuris non eſſe in regularibus vſquequaquæ obſeruandum.

22 *In hac igitur re*, ego circa regulares hoc obſeruandum eſſe cenſeo, quod ſi a iure ipſo facto, vel ab aliqua conſtitutione regulari facta per ipſos regulares inſeratur excommunicatio aliqua pro aliquo facto, dicto, aut alia transgreſſione, quod tunc prælatus regularis poſſit pro obſeruantia regulari ſibi ſubditum monachum excommunicare, non ſeruata forma d. cap. Sacro, & d. c. cum medicinalis, nec incurrit penas ibi contra transgreſſores latis. Sin vero prælatus vellet ex nouo mandato excommunicare aliquem ſubditum ſuum, vltra expreſſe contenta tum in regula, tum in obſeruantijs regularibus, crederem tunc teneri prælatum ad iuris ordinem ſeruandum, cum Conſtitutiones il-

læ, cap. Sacro, & cap. cum medicinalis, generales ſint quoad quoscuque excommunicantes; alioquin penas ibi poſitas incurrit. Nam ex quo prælatus aliquid nouum attendit vltra contenta in obſeruantijs regularibus, videtur temerarie agere, ſi formam iuris non ſeruet. Hinc Panorm. in cap. reprehendiſis, num. 6. de appellat. reſatur Abbatem quendam, qui monachum ſuum excommunicauit ſine præuia monitione, propterea quod è clauſtro licentia non habita exiſſet, ideo excuſatum fuiſſe, eo quod reuertum fuit ſtatutum in monaſterio, quod ob hæc cauſam fulminabat excommunicationem ipſo facto, Quæ diſtinctio & reſponſio clarior erit ex ijs, quæ ſtatim ſubiſciemus in caſu ſeptimo.

3 *Sextus caſus eſt*, Quando delictum eſt commiſſum in præſentia Iudicis, tunc non opus eſt monitione. ita Felin. in c. Sacro, num. 7. verſ. Sexto limita, & reſert. Innocen. in ca. 14. & ſequitur Anton. in capit. ad Apoſtolicæ, col. 1. de except. & in c. veſtra, col. vlt. de cohab. cler. & mulier. Quod tamè mihi videtur limitandum, ſi publicè, & notorie fit commiſſum in eius præſentia; vt exempli gratia, quia Iudice pro tribunali ſedente dixerat in iudicio, vel ſe minime compariturum, ſi citaretur; vel ſe non pariturum, ſi admoneretur arg. c. venerabilibus, §. porro. verſ. Secus autem, de ſent. excomm. lib. 6. & Ratio eſt: quia admonitio fit, vt an obedi- dire velit, necne, Iudex cognoscat, & vt eius contumacia conuincatur; quare cum publica & manifeſta ſit, admonitione opus non eſt. Accedit, quod manifeſtus contumax materia proxima eſt cenſuræ: & ideo alia monitione non eſt opus, & hoc clare docent Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 9. num. 6. verſ. Et hæc quidem, ibi, ſic ſane in contumacæ de ſent. excomm. lib. 6. & Vgol. de Eccl. cenſ. Tab. 1. c. 18. num. 2. in fine, vbi alios reſert.

24 *Septimus caſus*, poteſt eſſe ille quem ponit Couar. vbi ſupra, num. 5. verſic. Trina verò monitio, quando Iudex excommunicat excommunicatum a iure propter idem delictum; ſupponit enim excommunicatum a iure propter aliquod delictum poſſe propter idem delictum excommunicari ab homine, quia tunc nihil non facere videtur Iudex, tunc enim monitione præuia non eſt opus: vt ſi Iudex excommunicet aliquem qui ob clerici percuſſionem, in excommunicationem iuris iam incididerat, ob cap. ſi quis ſuadente diabolo, 17. q. 4. aut ſi Iudex excommunicet deſertem arma prohibita ad Saracenos, qui antea fuit excommunicatus ob c. ita quorundam, de Iudæis, tunc enim admonitio non eſt neceſſaria: id quod videtur ſatis probari ex ca. reprehendiſis, de appella. vbi Alexander Papa III. ait, *Præſenti decreto ſtatimus, vt nec prælati, niſi Canonica communicatione præmiſſa, ſuſpenſionis, vel excommunicationis ſententiam proferant in ſubditos, niſi forte talis ſit culpa, quæ ipſo ſuo genere ſuſpenſionis, vel excommunicationis panam inducat.* Et quidem excommunicatum a iure pro delicto, ab homine ſine alia monitione excommunicari poſſe, docent Panorm. in dicto cap. reprehendiſis, num. 6. & 7. de appellat. Lopus allegat. 73. Marian. Socin. ſen. in cap. perpendimus, num. 119. verſic. Quinto fallit, de ſent. excomm. Couar. vbi ſupra, & Vgol. loco cit. talis enim ex eo quod contra legem peccare præſumpſerit, contumax eſſe cenſetur, argum. cap. 1. de præſumpt. & hoc quidem licet fortassis in rigore verum ſit, tamen exiſtimarem etiam opus eſſe, licet nõ trina, ſaltem vnica monitione priuſquã noua alia excommunicatio in delinquentem proferatur, vt ſic melius de contumacia eius, nec non de crimine, cuius cauſa excommunicatio indicta eſt, citata parte conſtare poſſit, vt tandem ſaretur Couar. vbi ſupra, qui alios pluri- mos pro hac recitat, in fine, verſiculo, Trina vero monitio, & fauet Labien. verbo, excommunic. 2. non longe ab initio.

5 *Octauus caſus* addit a Tabiena loco proxime citato, & ab Vgol. de Eccl. cenſur. Tab. 1. cap. 18. num. 2. in principio, quando is, qui excommunicat, aut aliam cenſuram fert, merus & ſimplex executor eſt; vt ſi Papa, vel Epiſcopus committat alicui clerico, vt aliquem excommunicet, atque idcirco eum ſimplicem executorem facit, vt habetur in cap. fin. §. fin. de offic. delegat. talis enim clericus nulla præuia monitione, excommunicare poteſt; diligenter enim

enim custodiendi sunt fines mandati, argum. l. diligenter, ff. mandati; quamvis qui mandatum hoc dedit, prius ad monitionem præmittere debuerit. Hi igitur casus sunt in quibus auctoritates non necessariae ad monitionem esse ante excommunicationem ferendam, locis a nobis allatis, existimant.

26. Quarto notandum est, Quod licet Iudex male faceret, & peccaret excommunicando in casibus non permissis, non præmissa trina & Canonica monitione; sententia tamen sic lata valida est, ex communi DD. sententia, sic glo. in Summa, 2. quæst. 1. & in capit. reprehensibilis, in verbo, proferant, & ibi Panorm. num. 13. de appellat. & glof. in cap. Sacro, in verbo, iusta fuerit de sentent. excommuni. & in cap. 1. in verbo, sine ordine iudiciario, & ibi Panormit. num. 3. de excessib. prelat. & glof. in cap. Romana in verbo, iniustas, de sentent. excommuni. lib. 6. Innocent. in ca. ad hæc, §. num. 3. de appellat. Felin. in cap. cum sit Romana, num. 15. versic. Secundo nota, ubi citat Imol. in cap. ab excommunicato, colum. 13. de rescript. & in capit. fin. de præbend. & Rota in Decis. §. in antiq. de sentent. excommuni. Marian. Socin. sen. in cap. perpendimus, numero 122. versic. postremo, de sentent. excommuni. Sanctus Anton. 3. parte, tit. 24. cap. 74. circa medium. Tabien. verbo, excommunicatio, secundo, in principio, Navarrus, in Manuali, capitulo 27. num. 11. Conart. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. versic. Quod si excommunicatio, numer. 7. de sententia excommunicationis lib. 6. Martinus Ledesinus, 2. 4. quæstione 23. art. 3. Sorus 4. distinct. 22. q. 1. art. 2. Conc. 3. Henriquez lib. 13. de excommunicatione, cap. 17. §. 3. in fine. Vgol. de Ecclesiast. censur. Tabul. 1. cap. 18. num. 4. & alij omnes. Et colligitur evidenter ex cap. Sacro, de sentent. excommuni. ubi dicitur, quod admonitione præmissa, etiamsi alias iusta excommunicationis sententia sit, puniatur tamen Iudex, qui illam tulit, si igitur omnia admonitione sententia iusta esse potest, consequenter valida erit. Et hoc quod dixi, non solum procedit in Iudice ordinario, sed etiam in delegato: nam d. cap. Sacro, non distinguit inter ordinarium, & delegatum, sed dicit posse esse iustam sententiam, & proinde validam, etiamsi omnia sit monita, sed puniendum esse Iudicem, qui eam omittit; & Ratio est: quia ut notat Panorm. in cap. ab excommunicato, numer. 10. de rescript. vis excommunicationis non ab admonitione, aut ordine iudiciario, sed a clauibus Ecclesie, & iurisdictione ferentis dependet; quæ tam in delegato, quam in Iudice Ordinario esse potest. Et ita expresse tradunt Innoc. in cap. illud. de cler. excommuni. ministr. Panorm. in cap. reprehensibilis, num. 13. de appellat. Felin. in cap. cum sit Romana, num. 15. versic. 2. considera. de appellat. Decius in cap. reprehensibilis, num. 7. de appellat. Ludovic. Roman. conf. 354. Navar. in cap. cum contingat, in quinta causa nullit. versic. Neque obstat primo, in fine, ubi alios citat, Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. num. 7. versic. Quod si excommunicatio, de sent. excommuni. lib. 6. Vgol. de Eccl. censur. Tabul. 1. cap. 18. num. 4. qui omnes cum alijs, sententiam excommunicationis a delegato etiam Iudice sine monitione latam, validam esse docent, quicquid in contrarium in delegato Iudice doceant Nicolaus Milis, in Repertor. verbo, citatio, colum. penult. & Felinus sibi contrarius in cap. Sacro, num. 2. versic. Fallit vno casu, de sent. excommuni. qui pro se citant Decisionem, Rotæ 26. de sentent. excommuni. quæ incipit, *Utrum excommunicatus*, & hoc ob dictum Ortho- nis Cardinalis, (quod approbat Hostiensis in ca. fin. de præben.) dicentis, quod omnis sententia delegati iniusta, est nulla, eo quod intento delegatus sit ut recte, & rite, & secundum formam procedatur. Quorum sententia falsa omnino est, ut diximus, si absolute, & vniuersaliter accipiat, & solum vera est, ubi delegato Iudici forma huiusmodi de non excommunicando aut aliam censuram ferendo, nisi admonitionibus præmissis præscripta a Iudice delegante fuisset: tunc enim, si admonitiones non adhibeat, sententia nulla erit, quia forma præscripta non seruata, actus nullus est, arg. c. cum dilecta, de rescript. & capit. Pisanis, de rescript. spoliat. & Innoc. & Imola ibi, & cap. fin. de præbend. & Domin. in cap. Romana, §. sed nec, numer. 3. de sentent. excommuni. lib. 6. Felin. in cap. cum sit Romana, num. 15. versic.

2. confidera. Navar. in cap. cum contingat, in 5. causa nullit. numer. 7. versic. Non obstat 2. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. num. 8. versic. sunt tamen qui existimant, de sentent. excommuni. lib. 6. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. ca. 18. num. 4.

Excipiuntur tamen aliqui casus, in quibus excommunicatio sine monitione nulla est.

27. Primus est, Quando iudex exprimat se omittere monitionem, eo quod de iure non sit necessaria, tunc enim sententia esset nulla, eo quod continet errorem intolerabilem, & contra expressum ius, ut ex locis allatis constat.

28. Secundus est, Quando fertur in præcepto seu monitorio aliquo executorio sine cause cognitione, ac sine Clausula iustificatiua, si te censuris grauatim, &c. aut, non dato termino ad allegandas causas, si quas habuerit contra huiusmodi mandatum, &c. iuxta Innocent. in cap. proposuit, de concess. præbend. & in cap. 1. eod. tit. lib. 6. Oldrad. consil. 81. num. 2. quia tunc sicut monitorium est nullum, ita eius accessoria excommunicatio nulla erit, art. l. non dubium, C. de legib. & Regula, Accessorium, de regul. iur. lib. 6. Bart. in l. 1. C. de execution. rei iudic. & Bald. in l. 1. C. Quomodo & quando Iudex. Navar. in Man. cap. 27. numer. 11. & in cap. cum contingat, in octaua causa nullit. num. 4. versic. Ex quibus inferitur, de rescript. Vgol. ubi supra, num. 4. in fine. Vnde, si Iudex alicui causa minus cognita præcipiat, ut nisi intra decem dies Petro satisfaciatur, ita tamen excommunicatus sit, non adiecta Clausula, si te grauatim censuris, &c. præceptum nullum est, & consequenter excommunicatio nulla erit; accessorium enim eius naturam sequitur, ad quod accedit, Reg. Accessorium, de regul. iur. lib. 6.

29. Tertius casus est, qui frequenter Doctorum consensu excipitur, quando Iudex excommunicat participantes cum excommunicato a se tunc enim si omittat monitionem Canonice sententia est nulla. Sic habetur expresse in cap. statumimus, & ibi glof. in verbo, monitionem Canonice, de sentent. excommuni. lib. 6. Panorm. in cap. reprehensibilis, num. 13. de appellat. Steph. Costa in d. cap. statumimus, num. 8. & 9. Navar. in Man. cap. 27. numer. 4. & 36. Mart. Ledesm. 2. 4. quæst. 23. art. 3. Henriquez lib. 3. capit. 17. §. 3. in fine. Vgol. Tab. 1. cap. 18. num. 4. in fine. Vnde, si quis excommunicatus sit, & alius admittat eum ad suum consortium, is qui admittit, minorem excommunicationem incurrit, quod si non desistat ab eius consortio, excommunicari potest maiori excommunicatione ab eodem Iudice, qui alterum excommunicauit, sed prærequiritur trina monitio, vel vna pro omnibus cum intervallo dierum, alioquin

30. excommunicatio illa nulla erit. Dixi, quando excommunicat participantes cum excommunicato a se, seculus enim erit, ubi excommunicat participantes cum excommunicato ab alio; tunc enim excommunicatio valida erit, et si omnia sit monita, erit tamen iniusta. Ita Ioan. Andr. in d. cap. statumimus in verbo, ab eo, de sentent. excommuni. lib. 6. Panorm. in cap. Sacro, num. 9. de sentent. excommuni. Anchar. in cap. constitutionem, de sentent. excommuni. lib. 6. & ibi Gemin. numer. 4. versic. Quid si Episcopus, Petrus in ca. peruenit, 1. de appellat. cuius specialitatis rationem D. Doctores allati hanc esse dicunt, quia Iudices magis accessi sunt ad excommunicandum eos, qui cum excommunicatis a se participant, quam eos, qui participant cum excommunicatis ab alio quam ab ipso profertate, cum in vno casu contemnitur auctoritas propria, in alio contemnitur auctoritas aliorum; faciliores autem sunt Iudices ad vindicandas proprias iniurias, quam aliorum; & ita cap. constitutionem, & cap. statumimus, de sentent. excommuni. quæ generaliter loquuntur, restringi debent ad sensum dicti cap. statumimus; nam Lex interpretans, ad normam Legis intelligitur, quæ interpretatur, arg. Authent. de filante dotal. in trum. nat. & ibi not. Bart. Et quod diximus de excommunicatione, de alijs in eadem censuris intelligi debet. Sicut enim participans excommunicatus, qui ligatur minori excommunicatione, non potest maiori excommunicatione, innodari, non præmissa Canonica monitione, ita etiam nec suspendi aut interdici poterit, non præmissa Canonica monitione, & nominatione, & aliter late non tenent, ex glof. in cap. statutum, in verbo aliter.

aliter, & Steph. Coſta ibi, numer. 1. de ſenten. excommuni. lib. 6.

31 *Quinto aduertendum eſt*, Quod nemo cedere poteſt iuri monitionis ſeu citationis, ita, vt non p̄ſentia monitione poſſit excommunicari, Sic expreſſe Panorm. in cap. P. & G. n. 7. de offic. deleg. & citat. Hoſt. in ca. diligenti, de foro eom pet. & cap. contingit, 2. de ſenten. excommunic. & Ratio eſt: quia ius priuatum, ſed publicum, vt ſic vitentur multe iniuſtitie, argumen. capit. contingit, 2. de ſenten. excommuni. non poteſt autem publico iuri pactis, & auctoritate priuatorum derogari, vt habetur in l. ius publicum, ff. de pactis.

32 *Sexto notandum eſt*, Quod monitio ſeu citatio p̄mittenda, debet eſſe competens, cap. Sacro, de ſent. excomm. & cap. Romana eod. tit. lib. 6. competens autem monitio eſt illa, quæ fit ter, & dicitur Canonica quia non priuatum ſed ſecundum iuris ordinem a Chriſto, & Sacris Canonibus p̄ſcriptum fieri debet, arg. Matth. 18. & cap. omnes decima, 16. quaſt. 7. cap. de p̄ſbiterorum. 17. quaſt. 4. & cap. de illicita, 24. quaſt. 3. cap. contingit, 2. & ibi glo. in verbo, Tertio, & in cap. Sacro, in verbo, competenti de ſent. excommuni. cap. conſtitutionem §. ſtatuumus, & ibi glof. & Gem. & Anchar, numer. 2. verſ. Quarto not. de ſenten. excommuni. lib. 6. & glof. in capit. ſtatuumus, in verbo, monitionem Canonice, de ſenten. excommuni. lib. 6. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 74. Gabr. 4. diſt. 18. quaſt. 2. art. 2. con cluſ. 7. Angelica, verbo, excommuni. 2. nu. 1. Piſanella, verbo excommunicatio, 1. verſ. Quomodo debeat fieri, Tab. verbo, excommuni. 2. in principio, Martin. Ledefm. 244 q. 23. artic. 3. Sotus, 4. d. 22. quaſt. 1. art. 2. Concluſ. 5. Nau. in Man. cap. 27. num. 11. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. num. 5. verſ. monitio autem, Hentiquez lib. 13. cap. 17. §. 3. Vgol. de Eccleſ. cenſ. Tab. 1. cap. 18. §. 2. num. 1. Quod pro cedit a quocumque Iudice proferatur, ſiue inferiori, ſiue ſuperiori, ſiue ab Ep̄ſcopo, ſiue a Papa, ſiue ab Ordinario, ſiue a Delegato, cum eadem ratio ſit in omnibus, vt notat Gemin. & Anchar. num. 2. verſ. item ponderet, in cap. conſtitutionem, §. ſtatuumus, de ſent. excommuni. lib. 6. Non tamen ſubiectus eſt Papa huic iuri, ſicut alij inferiores, ar. c. propoſuit, de conceſſ. p̄b. tenetur tamen ex æquitate hanc monitionem trinam p̄mittere.

33 *Vnaquæque autem harum trium monitionem cum aliquo dierum intervallo eſſe debet*, cap. conſtitutionem, de ſent. excomm. lib. 6. & Doctores ibi, Couar. vbi ſupra, Marian. Socin. in cap. perpendimus, num. 108. & num. 110. de ſenten. excommuni. ita, vt biduum ſaltem inter vnamquam que illarum intercedat, id quod colligitur ex d. conſtitutionem, verſ. obſeruent aliquorum dierum competentia intervallo: ex quo enim meſio fit aliquorum dierum, duo ſaltem dies inter vnamquamque monitionem intercedere debent, ex Gemin. Anchar. Steph. Coſta, in d. capit. conſtitutionem, num. 4. de ſenten. excommuni. lib. 6. Marian. Socin. in d. cap. perpendimus, num. 122. Nau. in Man. cap. 27. num. 11. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 1. cap. 18. §. 2. nume.

34 *4. Intervallum autem dierum inter admonitiones intercedere debet aut ſeparatim, aut ſimul ſeparatim, vt ſi Iudex moneat Petrum vt ſatisfaciat Paulo, moneere eum poteſt primo, vt intra tres dies illi ſatisfaciat; quo termino elapſo, iterum alio ſpatio totidem dierum monebit: quo p̄terito, ſi in eadem cõtumacia perſeueret, tertio eodem modo monebit: qui ſi tunc intra tempus p̄ſcriptum non ſatisfaciat, nulla alia p̄miſſa monitione excommunicati poteſt. Simul autem, ſeu vna monitione pro tribus fieri poteſt, assignato vno tantum termino qui valeat pro prima, ſecunda & tertia monitione, cum intervallo ſaltẽ duo rum dierum: vt Admonemus te, vt intra ſex dies, quorum duos pro prima, duos pro altera, reliquos pro tertia monitione datus, vt Petro ſatisfaciat: ad iudicium accedat; aut reſpicias: hæc enim eſt ſufficiens admonitio, vt colligitur ex ca. conſtitutionem, de ſent. excommuni. lib. 6. & glof. ibi, in verbo, vna pro omnibus, vbi ponit tres formas trinae monitionis: vna eſt, vt Iudex dicat, monemus te pro prima; qua finita, monet pro ſecunda: qua etiam finita, monet pro tertia. Alia eſt, quando Iudex vna monitione facit tres: mo-*

nemus te quod viſque ad talem diem pro ſecundo, talem pro tertio. Tertia eſt: quando dat vnam tantum dilationẽ, vt monemus te, quod viſque ad talem diem pro primo, ſecundo, & tertio peremptorio &c. Semper autem intercedere debet intervallo ſaltem duorum dierum pro quolibet monitione.

36 *Hoc tamen aduertere oportet, quod in d. cap. conſtitutionem, relinquitur prudentie Iudicis, vt pro diuerſa neceſſitate & facti qualitate terminos itos ampliare, vel reſtringere poſſit: quando enim conſtat de cõtumacia, poſt vnicam monitionem excommunicari poteſt alijs omniſis: ex quo enim de cõtumacia conſtat, nihil vltra expectari debet, argum. cap. eum, qui certus de reg. iur. li. 6. & docet Marian. Socin. in d. cap. perpendimus num. 115. verſ. ſecundo fallit, de ſent. excommuni. ſic etiam qui ſe occultat, aut impedit ne ad eum citatio pertinet, non eſt amplius citandus, ex Innoc. in cap. ad peritionem. num. 3. de accuſat. & Panorm. in cap. ex tua; num. 12. de cler. non reſid. ſue igitur ſpeciatiim, ac nominatiim contra aliquem, ſiue generatiim feratur excommunicatio (quod idem de alijs conſiſtis intelligendum eſt) trina p̄mitti debet monitio, & Iudices vnam monitionem pro trina facientes, vt docet Ledefm. 244 q. 23. art. 3. peccant mortaliter, quia faciunt contra Eccleſiam intentionem; quod intelligi, quando id faciunt ſine neceſſitate; tunc enim propter neceſſitatẽ ſufficiet vnicam pro trina admonitione, vt habetur d. ca. conſtitutionem.*

De alijs conditionibus in excommunicatione ferenda, & poſt eam latam requiſitis.

Cap. XIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Excommunicatio maior in ſcriptis ferri debet, & quæ huius rei ratio ſit.
- 2 Excommunicatio maior a iure lata, ſeu per modum ſtatuti cui ſcripturam non requirit, ſicut excommunicatio ab homine lata.
- 3 Excommunicatio ab homine lata, an per ſcribam, & notarium publicum proferri poſſit.
- 4 Conciliantur Doctores diſſidentes inter ſe ſententiæ.
- 5 Scriptura, quæ excommunicationem continet, an neceſſario authentica eſſe debeat.
- 5 Scriptura hæc cauſam, ob quam excommunicatio fertur, continere debet.
- 7 Cauſa excommunicationis, in ſpecie, & in indiuiduo exprimi debet.
- 8 Cauſa excommunicationis, quamuis exprimenda ſit, ea tamen non expreſſa, valet ſententiæ lata.
- 9 Exemplar ſcripturæ, parti p̄tenti, intra menſem a iudice tradi debet.
- 10 Exemplar hoc quid continere debeat.
- 11 Exemplar hoc non neceſſario tradi debet, niſi Pars illud a iudice petat.
- 12 Exemplar illud, quo caſu ad domum excommunicati iudex mittere tenetur.
- 13 Excommunicationis ſententiæ quando relaxari debeat.
- 14 Excommunicans, non obſeruando conditiones ad eam ferendam a iure requiſitas, ſuſpenſionem ab ingreſſu Eccleſiæ, & officijs Diuinis per menſem incurrit.
- 15 Suſpenſionem hanc an p̄lati regulares incurrant, non obſeruantes conditiones requiſitas.
- 16 Excommunicans, non ſeruatis ſeruandis, ad omnes expenſas factas a Parte, condemnandus eſt.
- 17 Conditiones p̄dictæ, quare in ſententiæ hominis, non autem iuris, obſeruari debeant.
- 18 Pœnas hæc an incurrat, qui nõ vt iudex, ſed vt priuatus, omiſ-

- omissis illis conditionibus, excommunicat.
- 19 Panis alijs a superiore puniri potest iudex, qui amissis illis conditionibus excommunicat, & quis in hac re superior dicendus sit.
- 20 Excommunicatus denunciari debet, & quare.
- 21 Excommunicatus ab homine, vel a iure, a quo denunciari debeat.
- 22 Excommunicatus, quomodo denunciandus sit.
- 23 Excommunicatus semel denunciatus, in quibus rebus, & quamdiu vitandus sit.

HActenus de circumstantijs, quae ante quam excommunicatio ferri debet, requisierunt diximus, nunc que in eius prolatione, & postea requiruntur exponemus. In ipsa igitur prolatione sententiae duae conditiones requiruntur.

- 1 **Prima est**, ut ipsa sententia feratur in scriptis, sic cap. cum medicinalis, & ibi glo. in verbo, in scriptis, & ibi Steph. 2. Costa, bur. 20. de sent. excom. lib. 6. Gabr. 4. d. 18. quae est. 2. art. 2. conclus. 7. in fine. S. Anton. 3. par. tit. 23. cap. 74. Angelica, verbo, excommunicatio, 2. num. 2. Pisanella, verbo, excomm. 1. vers. Quomodo debeat fieri, Tabie, verbo, excomm. 2. vers. secundo quaeritur. Nauarr. in Manuali, cap. 27. numer. 1. 1. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 21. & latius tradunt Innoc. 4. d. cap. cum medicinalis, in verbo, in scriptis, & Gem. ibi, num. 3. & Panor. in cap. Sacro, numero 3. vers. secundo not. de sent. excom. & Marian. Socin. sen. in cap. perpendimus, num. 63. vers. octava, de sent. excomm. Ideo autem requiritur, ut in scriptis ponatur, & descripto a Iudice proferatur sententia, non autem memoriter, ut hac via sententia excommunicatio dari possit, ut eam si velit, superiori deferre, & se hoc onere leuare possit, ex Mariano Socin. in cap. perpendimus, num. 140. de sent. excomm. & Vgol. Tab. 1. cap. 21. §. 1. num. 3. A quocumque igitur Iudice sententia excommunicationis feratur, in scriptis proferri debet, ut patet ex d. capit. cum medicinalis, vers. Quisquis, quae dictio generalis est, & generaliter intelligenda, ex Gemin. ibi, numero 11. vers. Quae qui sint, & hoc siue in personam certam, siue in incertam feratur, ut idem Marian. Socin. in cap. Sacro, num. 217. & in cap. perpendimus, num. 141. de sent. excom. & Vgol. vbi sup. docent, post gl. in c. cum medicinalis, in verbo causam, de sent. excom. lib. 6.
- 2 **Et haec quae de scriptura diximus, intelliguntur solum in sententia hominis, & excommunicationis maioris, ex Tabiena, verbo, excom. 2. vers. secundo quaeritur, & Vgol. vbi supra, & clare docet Marian. Socin. in cap. Sacro, num. 210. & in cap. perpendimus, num. 69. de sent. excom. & idem sentit Steph. Costa repet. in cap. cum medicinalis, num. 37. de sent. excomm. lib. 6. secus enim in sententia lata a iure, seu per modum statuti, cum lex, & statutum scripturam non requirant necessario, ex Felino in rub. de constit. num. 3. & Gem. in c. cum medicinalis, num. 7. & §. fin. vers. & per praemissa. Immo etiam, licet in sententia hominis requiritur scriptura, & aliter excommunicans peccet, lata tamen sine scriptura, & memoriter prolata, valida erit, ex gl. in cap. cum medicinalis, in verbo, causam, de sent. excom. lib. 6. & ibi Gemin. in nu. 13. vers. Quae an possit, Marian. Socin. in c. perpendimus, num. 146. de sent. excom. & Steph. Costa in repet. in c. cum medicinalis, num. 36. & 37. de sent. excom. lib. 6. & Io. Andr. in Regula. Nemo potest. de reg. iur. lib. 6. in Mercurial. vbi hoc notat, & colligitur ex d. ca. cum medicinalis, in verbo, relaxans. Et quod de excommunicatione in scriptis ferenda diximus, de suspensione, & interdicto etiam affirmare oportet, ut habetur in d. ca. cum medicinalis vers. Et haec eadem & ibi gl. in verb. obseruari, & ibi Gemin. nu. 3. §. Et haec & Steph. Costa, num. 68. de sent. excom. lib. 6.**
- 3 **Ceterum** ex eo quod habetur in ca. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. quod haec sententia excommunicationis proferri debet in scriptis, & quod Iudex ipse hanc proferat, dubitant Doct. an eam proferre possit Iudex per publicum scribam, & notarium: Aliqui enim existimant non posse, ex eo quod dicitur, Quisquis excommunicat, excommu-

nicationem in scriptis proferat; notarius autem excommunicare non potest; etenim excommunicatio in aliquo sine iurisdictione Ecclesiastica ferri nequit, secundum omnes, & facit capit. P. & G. de offic. delegat. notarius autem etiam Ecclesiasticus, quatenus est talis, non est Iudex, nec ullam habet iurisdictionem, arg. l. priuatorum, C. de iurisdic. omni. iud. & expresse docet Nau. to. 2. consil. 1. de sent. excom. nu. 1. Alij vero credunt sufficere, ut notarius illam praesente Iudice legat, & quod deinde Iudex dicat, ipsa sententia per notarium lecta; Nos talem in scriptis excommunicamus. Quae duae opiniones, meo iudicio, haec distinctione facile concordari possunt; Vel enim loquimur de episcopis & alijs superioribus, & hi quidem per alium sententiam excommunicationis, aut alterius censurae legere, seu proferre possunt, ut docent Archid. Io. And. Gemin. nu. 13. vers. Quae an Iudex possit, de sent. excom. lib. 6. c. 1. quos referunt, & sequuntur Steph. Costa, in c. cum medicinalis, nu. 26. de sent. excom. lib. 6. & Vgol. Tab. 1. c. 21. §. 1. nu. 2. quorum opinio confirmatur ex c. si, de sen. & re in dic. lib. 6. debet tamen episcopus assistere, & retinere sententia per notarium, aut alium, dicere, Nos talem in scriptis excommunicamus. Vel loquimur de inferioribus ab episcopo & tunc per seipsum sententiam proferre debet, alias incurrit penas d. c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. addit tamen Steph. Costa, vbi sup. quod etiam si inferioris ab episcopis huiusmodi sententiam excommunicationis proferret per notarium, valeret tamen sententia, quando ipse Iudex assisteret, & deinde diceret, quod talem sententiam excommunicationis proferbat: quia in d. c. cum medicinalis non annullatur talis sententia aliter, & alio modo prolata, prout annullantur in d. c. si, de sen. & re iudic. lib. 6. aliae sententiae quam excommunicationis, talis tamen incurrit penas, d. c. cum medicinalis, ut dictum est.

4 **Quoad** scripturam vero, quae sententia continet, non authentica sit, nec ne, parum refert, ut tradunt Innoc. in c. 1. in verbo, in scriptis, de sent. excom. lib. 6. & ibidem Steph. Costa nu. 25. & Marian. Soc. sen. in c. Sacro, nu. 212. & in c. perpendimus, nu. 143. de sent. excom. quamuis melius sit, si authentica sit, & sigillo authentico sigillata: sicut non refert, ad ab ipso excommunicante, vel a notario publico, aut ab alio scribatur, ut Philip. Franc. in d. c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. vers. Tertio not. & Vgol. vbi sup. §. 1. nu. 3. testantur.

5 **Secunda conditio**, quae in proferenda excommunicatione requiritur, est, ut exprimat causam, ita cap. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. quia sine causa non est quis excommunicandus, c. Nemo 11. q. 3. Quae causa iusta, rationalis, & manifesta esse debet, cap. Sacro, & ibi glo. in verbo, rationabili causa, & Panor. nu. 4. vers. Tertio not. de sent. excom. Tab. verbo, excom. 2. vers. Tertio quaeritur, unde ait, quod ex causa solum nota praelato ferri non debet excommunicatio.

6 **Sed** neque satis est expressio causae in genere, sed requiritur, ut exprimat in specie, & in individuo propria causa, propter quam fertur, secundum Hostien. allegantem in simili, c. pia, in §. si quis ergo, de excep. lib. 6. Ratio est: quia ad hoc requiritur expressio causae in scriptis, ut reus si probauerit se non fecisse id, ob quod excommunicatur, liberari possit, & innocens declarari, & ut non relinquatur Iudici libertas, modo unam causam allegandi, modo alteram, sed exprimere debet illam, propter quam sententia fertur, ut sic de iustitia, vel iniustitia causa manifeste constare possit. In vniuersum igitur, optimo consilio decretum est, ut in sententia istis exprimat causam, tunc ob ipsum excommunicatum, ne ignoret quae ob causam excoicetur, & a qua contumacia distcedere debeat, fertur. n. ut diximus excoicatio ob contumaciam, quae ex pluribus causis procedere potest, aut si iniuste lata sit, ut sciat qua ratione se tueri possit: tunc et ob alios, ne, si cum eo, in crimine illo ob quod excoicatus est, participantes, eadem & ipsi excoicatione ligantur, c. si concubina, & c. Nuper, de sent. excom. Panor. in c. sicut, nu. 12. de re iud. Marian. Soc. in c. perpendimus, nu. 163. de sent. excom. Vgol. Tab. 1. cap. 21. num. 3. & hoc, siue excommunicationis speciatim, siue generaliter feratur, obseruari debet: Quae si omisa sit causa, valida erit excommunicatio, sicut et

validam fore diximus, etiam si sine scripto proferatur: id quod colligitur ex d. cap. cum medicinalis, ubi precipitur Iudici, ad quem recurritur, ut statim talem sententiam relaxet: erat igitur valida, quandoquidem relaxatione indiget. Et hoc ipsum docet glos. in cap. cum medicinalis, in verbo, propter quam, de sent. excomm. lib. 6. Panor. in c. sicut, nu. 12. de re iudic. & ibi Felin. nu. 29. vers. Quarta declaratio. S. Ant. 3. parte, tit. 24. cap. 74. Pisanella, verbo, excommunicatio 1. vers. Quomodo, debeat fieri, Tabiena, verbo, excomm. 2. vers. Tertio quaeritur, Vgol. Tabul. r. c. 21. & alij omnes.

9 Post sententiam etiam excommunicationis latam alia conditiones requiruntur, ut ex d. cap. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. colligitur, & Doctores communiter tradunt: Quotum

1 Una est, quod Iudex parti petenti, intra mensem tradat exemplum scripturae, & ut requisitionis factae a parte, fiat publicum instrumentum, vel litterae testimoniales sigillo aliquo authentico signatae: quod in eum finem ab Innocentio Papa IV. statutum fuit, ut virtute huius instrumenti

10 pars contra iudicem agere possit. Hoc autem exemplum, excommunicationem ipsam, de verbo ad verbum, & annum, & diem quo fuit lata continere debet, arg. c. eam te, de rescript. & c. libellorum, 2. quaest. 8. & Host. & Ioan. Andr. & Stephan. Costa, num. 38. in d. cap. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. Et sicut excommunicatio non solum specialis, sed etiam generalis, & consequenter non expressa certa persona, fieri debet in scriptis, cum expressione causae, ob quam fertur excommunicatio: (si quidem haec omnia ita conveniunt generali, sicut speciali sententiae immo plus generali, quae non debet fieri nisi ex causa, c. Romana, §. caueant, de sent. excomm. lib. 6. & testatur ibi & hic Ioan. Andr. quem ceteri sequuntur, ita etiam si inominatus, qui comprehendi poterat sub generali excommunicatione, peteret huiusmodi exemplum, debet sibi exhiberi, secundum Hostiensem, quem etiam Ioan. Andr. & Stephan. Costa sequuntur, talis enim censetur eam petere, ut de revocatione sententiae melius agere possit, quod fieri debet.

11 Quoad traditionem autem huius exempli, sufficit, quod Iudex paratus sit illud tradere, quando fuerit requisitus, iuxta id quod tradit glos. in Clem. Gratias, in verbo, paratus, de rescript. Debet autem requisitio haec fieri loco, & tempore congruis, ex glos. in d. cap. cum medicinalis, in verbo, requisitus, de sent. excomm. lib. 6. si enim peteretur a Iudice, dum ipse equitat, vel dum dicit officium, vel dum vult lectum intrare, tunc ut recte docent Innoc. & Stephan. Costa, ubi supra non diceretur fieri loco, & tempore congruis, unde tunc deberet requirens expectare, facit c. cum in veteri, §. cum autem, de elect. Illud autem iudicandum est, quod si Iudex obtulisset se daturum exemplum excommunicationis, & excommunicatus illud recipere nolisset, licet a principio iudex forte denegasset, tunc ipsi excommunicato imputabitur, tanquam vltima mora illi haberet nocere, argum. l. illud, l. necessario, l. quod si pendente, ff. de

12 petic. & commo. rei vendi. At veteri, ubi excommunicatus petisset exemplum sibi tradi, & congruo tempore expectasset Iudicem, ut illi traderet, qui tamen non tradidit, si postea excommunicatus se absentavit, ad evadendum penam c. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. si non repertat ipsum excommunicatum, tenetur iudex exemplum ad domum excommunicati mittere, requiredo familiam, & amicos, & etiam in Ecclesia publicare, quod per eum non fiat, quo minus illud exemplum sibi tradat, secundum Archid. & Host. & Steph. Costam, ubi supra, num. 40. Qui in hoc casu consulunt, ut duo fiant exempla, & unum ponatur super Altare, vel in foribus Ecclesiae: & aliud remittatur ad domum, & illud familiae eius tradatur. Quod si autem nullus de familia illud recipere vellet, ut dimittatur exemplum super aliquo bancho domus, & de hoc fiat instrumentum, exemplo eius quod in d. cap. cum medicinalis, de requisitione dicitur. Quo modo evitare iudex poterit d. c. cum medicinalis impositam penam, arg. c. fin. de appellat. & c. fin. de eo qui mittitur in possess. & c. fin. de dolo & contum. & cap. pastoralis, ad fin. de offic. ordin. Qua

omnia intelligenda sunt, quando requisitio fit facta intra mensem a die latae sententiae, & ipse Iudex etiam est infra mensem traditionis. Alias si lapsus esset menses, esset locus penae, iuxta ea, quae notat glos. in cap. cum medicinalis in verbo, requisitus, de sent. excomm. lib. 6. ut enim tradunt glos. Innoc. Ioan. Andr. & Steph. Costa, ubi supra, num. 41. mensis currit a die latae sententiae, & non a die requisitionis, ut Host. & Arch. falso putant: absurdum enim est, quod si excommunicatus post plures menses, & annos peteret hoc exemplum excommunicationis, nisi Iudex illud traderet, ad penam d. cap. cum medicinalis, at etaretur, maxime, cum interdum talium scripturarum plena cura non habeatur, & saepe perdantur. Quae glossa, & aliorum opinio tanquam mitior, tenenda est, pro qua facit textus dicens, infra mensem, si fuerit requisitus, non autem dicitur, postquam fuit requisitus, ut subtiliter Ioan. Andr. & Steph. Costa locis allatis annotarunt.

13 Altera conditio post sententiam latam requisita est, quod relaxetur sententia ipsa, si absolute dignè petatur, ut habetur in d. c. cum medicinalis, & ibi glos. in verbo, difficultate de sent. excomm. lib. 6. & ibi Steph. Costa, nu. 21. & 63. & facit c. ad reprimendam, de offic. Ordin. & glos. in c. Sacro, in verbo, absque gravamine, de sent. excomm. Siue ergo excommunicatio per inferiorem lata sit contra formam Concilij Lateranensis, de quo in d. cap. Sacro, hoc est non praecedente monitione, siue contra formam constitutionis Concilij Lugdunensis, de quo in d. capit. cum medicinalis, hoc est, lata sine scriptis, aut causa expressione, aut non tradito exemplo parti petenti intra mensem, siue etiam quando continet in se iniquitatem, ut d. cap. ad reprimendam, de offic. Ordin. & cap. cum contingat, de offic. Deleg. sine difficultate relaxanda est sententia, haec dummodo constet de iniustitia ipsius excommunicationis, nullamque Iudex cautionem exigere debet quamvis si dubium de iustitia sit, cautio praestita absolutio a superiori facienda sit. Superior autem quoad hoc erit, quicumque praestitummediate ipsi excommunicanti, secundum Ioan. Andr. & Steph. Costam ubi supra qui citat c. Quorundam, de elect. lib. 6. & c. religiosus, eod. tit. & libro.

14 Circa haec conditioes, & alias in superiori capite positas, aduertendum est, quod qui ad monitionem legitimam non adhibita quempiam excommunicat, vel sententiam in scriptis non profert, aut causam expresse non constituit, aut ea irretito, exemplum requisitus infra mensem non tradat, ipso iure suspensionem ab ingressu Ecclesiae, & diuinis officijs incurrit, per unum mensem, ut habetur in c. Sacro, & ibi glos. in verbo, per mensem, de sent. excomm. & in c. cum medicinalis, & ibi glos. in verbo, per mensem, eod. tit. lib. 6. mense autem elapso, ut ait glossa, iure restitutus est. Quae pena locum habet a quocunque Ordinario, aut Delegato censura feratur, ut colligitur ex c. Sacro, in verbo, Ne quis, & in c. cum medicinalis, in verbo, Quisquis, & Innoc. in c. illud, de cler. excomm. minist. eod. n. est in omni ratione immo veteri, etiam nisi legitime admonet, si non adhibeat personas & testes idoneos, eandem penam incurrit, utrumque enim iubetur in d. c. Sacro, & ideo vno omisso, nihil facit, & hoc siue sententia iusta sit, siue iniusta, ut habetur in d. c. Sacro, & ibi Marian. Socin. num. 199. & num. 239. & quod de excommunicatione dicimus, idem de suspensione, & interdictione iudicandum est, arg. d. c. Sacro, & arg. cap. constitutionem, & c. statutum, de sent. excomm. lib. 6. & patet evidenter ex c. cum medicinalis, vers. Et haec eadem, de sentent. excomm. lib. 6. Penam igitur hanc suspensionis incurrit omnes habentes potestatem excommunicandi, aliquid horum trium omittentes, ut notant DD. cum in d. cap. Sacro, dicitur, Ne quis, & in c. cum medicinalis, Quisquis, & si quis autem, & caueant Ecclesiarum Praelati, & Iudices universi, & proinde male Gabriel quarto distinet, 18. quaestio, secunda, artic. secundo, Conclus. 7. Angelica, verbo, excommunicatio, 2. numer. 3. Tabiena in verbo, citatio, §. 3. & verbo, excomm. 2. §. 2. & glos. in cap. cum speciali, in verb. regulares, de appellat. & Lapsus alleg. 73. excipiunt praelatos regulares, ne subiecti sint his penis positus in d. cap. Sacro, & cap. cum medicinalis, quandoquidem, textus illi loquuntur generaliter, nec eos excipiunt,

piant, & ubi lex aliquid singulare de religiosis statuere velit, illud exprimitur solet, ut habetur in Clem. 1. de privilegiis, unde contrarium reliqui omnes docent, Host. & Gem. in d. capit. cum medicinalis, §. si quis autem, numer. 9. Ioan. Andr. ibi, & Steph. Costa numer. 76. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 7. prope finem. Maiol. lib. 5. ca. 25. num. 13. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 14. §. 9. nu. 2. & Panor. in cap. cum special. num. 1. 3. & 9. quod intelligi debet, nisi Regula, & institutiones eorum aliam modum, & ordinem in excommunicando prescribant, & huiusmodi à Summo Pontifice confirmatae sint, alioquin enim iuri communi derogare non possunt. Sed neque ignorantia, nisi effectiua, eos excusabit, Reg. Ignorantia, de reg. iur. libr. 6. Excipiuntur tamen ab hac pena suspensionis Episcopi, quia non habetur eorum particularis intentio, quod tamen necesse est, ad id, ut ipsi suspensionem incurraant, de quo est clarus textus in capit. Quia peticulosum, de sentent. excom. libr. 6. & in proposito casu id expressè docent glos. in cap. cum medicinalis in verbo, iudicium, de sent. excom. libr. 6. & ibi Steph. Costa numer. 78. & Nauar. in Man. cap. 27. num. 7. & hæc de pena, quæ ipso facto contra violantes prædictas constitutiones c. Sacro, & c. cum medicinalis, incurritur.

Præter suspensionis penam quæ ipso iure infligitur, etiã ab homine ipsæ penis puniri poterit Iudex ex officio contra iuris formam procedens, siquidem condemnatus est ad omnes expensas factas a parte, ratione huius sententiæ & ad damna et interesse parti quam læsit, ut habetur in cap. Sacro, & ibi glos. in verbo, ad interesse, de sent. excom. & in cap. cum medicinalis, eod. tit. libr. 6. & Panor. in d. cap. Sacro, num. 16. & facit l. fin. Cod. de pœna iudic. qui male iudic. l. vlt. ff. de varijs & extraord. cognit. Steph. Costa, in d. capit. cum medicinalis, numer. 65. quod intelligitur, dummodo iniuste, aut iuste excommunicatus omnia monitione, aut aliqua alia conditionum prædictarum, ab excommunicatore interesse suum petat, nisi enim petatur non tribuitur, ex Innoc. in d. cap. Sacro, num. 7. Et quod de supradicta suspensionis pena dixi, etiã de hac expensarum soluendarum multa intelligendum est. Procedit enim non solum in iniusta, sed etiã in iusta excommunicatione lata à quocunque iudice, tam delegato, quam Ordinario, cum lex vniuersaliter loquatur, & testantur glos. in cap. cum medicinalis, in verbo, iudicium, & ibi Gem. numer. 9. & 11. Et siue vnum tantum ex dictis omittat, nimirum, quia non prius monuit, aut excommunicationem in scripto non protulit, aut causam excommunicationis expressè non conscripsit, aut sententiæ ipsius exemplum excommunicato rogatus ab eo infra mensem non præbuit, quodcumque enim horum excommunicator omiserit, constitutionem violasse censetur, ex Host. & Gem. §. si quis autem, num. 3. in d. c. cum medicinalis, & ex Marian. Socino in d. cap. Sacro, nu. 234. Et hoc, siue aliquod istorum scienter, siue ex inficitia, temeritate, & negligentia omiserit, ex glos. in d. cap. cum medicinalis, in verbo, Temerarius, Gem. ibidem, §. si quis autem, & Steph. Costa, numer. 78. in d. c. cum medicinalis, & Marian. Socino in cap. Sacro, num. 310. de sent. excom. Et siue in personam certam, siue in incertam excommunicationis censuram protulerit, ex glos. in d. cap. cum medicinalis, in verbo, causam, & Gem. ibi, numer. 16. & Steph. Costa, numer. 27. & Marian. Socino in d. cap. Sacro, num. 227. Quæ omnia de expressione causæ, & quod in scriptis profertur, & alia, solum habent locum in excommunicatione hominis, quæ potest esse iusta, & iniusta, siue autem in excommunicatione Canonis siue iuris, quia illa semper est iusta, vel saltem presumitur iusta, cap. c. de autem lex, dist. 4. Unde inferitur, quod si Episcopus per vialit. constitutionis aliquem excommunicaret sine scriptis, sequendo illam opinionem, quod valet constitutio non scripta, veniens contra talem constitutionem incurrere sententiam excommunicationis, & ipse profertens penam d. capit. Sacro, & d. capit. cum medicinalis, non incurreret, quia Decretales illæ loquuntur tantum de sententia lata per hominem, non per viam iuris, ut eruditè, & subtiliter Ioan. Andr. in Reg. Nemo potest, de Reg. iur. libr. 6. in Mercatoria, & Steph. Costa repet. in

cap. cum medicinalis, num. 73. de sentent. excom. libr. 6. annotarunt.

18 Pœnam autem hanc, sicut & alteram de suspensione à diuinis officijs, non incurret qui non ut Iudex, sed ut priuatus, omittis illis conditionibus, excommunicat, suspendit, aut interdicat, id quod colligitur ex eo, quod cap. cum medicinalis, præcipit eam formam adhiberi, ubi quis ut Iudex censuram fert, vitur enim bis voce hæc, *Causa prouideat Iudex*, & paulo post, *si quis autem Iudicium*. Quamuis enim etiam in casu quo ut pars procedit, præmittere debeat monitionem, & reliqua præstare quæ diximus, ex æquitate tamen sola, non ex vi constitutionis ad ea tunc tenetur, ita, ut aliquod horum omittendo, penam ca. Sacro, & cap. cum medicinalis, incurrat, sicut nec eam incurret, quando propter temporis angustiam, & moræ periculum formam illam non obseruaret secundum ea quæ docent glos. in d. cap. cum medicinalis, in verbo, Temerarius, Gem. ibidem, §. si quis autem, num. 9. Steph. Costa in d. cap. cum medicinalis, num. 81. & Marian. Socino in d. cap. Sacro, numer. 237. Ad quod etiam faciunt notata per Ioan. Andr. in cap. 1. de constitut. libr. 6. ubi dicit, quod ex causa aliquando licitum est legem transgredi, & est textus, & ibi Bald. in l. si quis filio, §. hi autem, circa finem, ff. de iniust. rupto, & irrito testam. Immo verò penam hanc Iudex non incurret, si ea de causa exemplum sententiæ excommunicationis, non tribuit, quoniam excommunicatus illud non petiit, aut loco, & tempore non congruis, aut post mensem a die latæ sententiæ petierit, ex glos. in d. cap. cum medicinalis, in verbo, requisitus, & ibi, Gem. & Steph. Costa, nu. 40. & 41. Innoc. Ioan. Andr. quos refert & sequitur Marian. Socino in ca. Sacro, num. 228. Et licet excommunicato exemplum petenti in fra mensem iudex denegasset, si tamen in fra mensem deinceps illud offerat, aut ad domum excommunicati absentis mittat, & eo non inuenito ostio domus suæ, aut valuis Ecclesiæ affigat, & de hoc instrumentum publicum conficiat, penas has non incurret, nam in hoc casu vltima mora excommunicato ipsi nocere debet, l. iud. l. necessatio, l. quod si pendente, ff. de peric. & commo. rei vend. Ioan. Andr. & Host. quos referunt Marian. Socino in d. c. Sacro, nu. 226. & 227. Steph. Costa, repet. in d. cap. cum medicinalis, num. 40. & Vgol. Tab. 1. cap. 13. §. 19. nu. 12. Alijs etiam penis ultra hoc interesse puniri potest Iudex ad arbitrium superioris, ut in d. cap. cum medicinalis, & ibi Steph. Costa, num. 65. & in cap. Sacro, & ibi glos. in verbo, per mensem & Marian. Socino, num. 236. habetur. Superior autem censetur is, qui ipsi excommunicanti immediate præest secundum Ioan. Andr. in dict. capit. cum medicinalis, & Steph. Costam ibidem, numer. 64. & Marian. Socino in d. cap. Sacro, num. 344. qui pro hac recitant cap. Quorundam, & cap. si religiosus, de elect. libr. 6. & cap. venerabilibus, §. sed si excommunicatus, de sentent. excom. libr. 6.

20 Altera denique conditio post censuram latam est, ut denunciatur qui ea irretitus est cap. curie, l. 1. q. 3. & cap. peruenit, l. & cap. pastoralis §. fin. & ibi Panor. nu. 3. de appellat. cap. parochianos, cap. conquesti, de sentent. excom. Quod ea ratione statutum est, ut sic excommunicatus rubore persusus, citius fortassis respiciat, cum videat omnes eius consortium post denunciationem fugere, cap. 1. de exceptio. libr. 6. & Clement. 1. §. quia, & ibi Anchar. numer. 15. de penis, & Extra. infidelis, de fact. & etiam ut ipsi non confocentur, aut villam hæc in re excusationem prætentant. Quod idem de suspensio, & interdicto sentendum est, ut de suspensio, Clement. 2. de penis, & de interdicto, Clement. fin. de penis, habetur. Denunciari igitur debet excommunicatus, siue à iure siue ab homine excommunicatus sit. Et quidem si à iure excommunicatus sit, ab Ordinatio eius loci, ubi in censuram incidit, denunciari debet, ut habetur in Clement. 2. §. locorum, de pœn. & Clementina 1. de privilegijs. Sin vero & ipsius loci, & etiam excommunicati Ordinarius sit, quia scilicet domicilium in sua Diocesi habet, parochia eius, ut ipsum denunciari, significare debet, necnon vicinis Episcopis, ut ipsam illi etiam faciant, argum. capit. curæ, l. 1. quæstio. 3. Quod si

Ordinarius eius non fit, ipsius Ordinatio id significare debet, qui de hoc admonitus, & eum ipse denunciabit, & à suo parochio, necnon ab Episcopis vicinis denunciandum curabit, arg. capit. 1. de rapt. & capit. de illis, 6. quæstio. 3. Quod si ab homine excommunicatio lata sit, ab ipso met denunciandus erit, capit. pastoralis, §. fin. de appellat. & capit. 1. de rapt. Et quidem, si sibi subiectus sit, curabit ut parochus loci eum excommunicatum denunciaret; si vero sibi subiectus non fuerit, Ordinarium eius de hac re monere debet, ut à se excommunicatum denunciatum, & ipse etiam denunciaret; nam requisitus ad id obligatur, Clem. 1. §. eorundem, de foro compet. literis autem Episcopi de excoicato denunciato factis, & proprio signo signatis, cum nomine eius qui excommunicatur, & causæ expressione, credere vicini Episcopi tenentur, arg. cap. curæ, 11. quæstio. 3. & Innoc. in cap. 1. de fide instrum. num. 4. & 10. Panor. in cap. post cessionem, num. 6. & Felin. num. 16. de probat. Quod si Episcopi vicini ita legitime admoniti ipsum denunciare reculent, ad id faciendum à suis Archiepiscopis instante excommunicatore compellendi sunt. Siue igitur quis excommunicatus ab homine, siue à iure sit, declarari debet delictum, & causa cur excommunicatus sit, & postea denunciandus erit.

22. Modus autem denunciationis hic obseruandus est, scilicet, ut clerici loci illius, vbi excommunicatus denunciandus est, denunciationem in Ecclesijs publicè faciant, arg. cap. curæ, 11. quæstio. 3. & Extrau. vnica in fine, de furt. ut sic omnibus excommunicatus notus sit, & deinde denunciatio in scriptis, in eorundem Ecclesiarum valuis affigi debet, in eaque denunciatione causa excommunicationis exprimi debet, ut colligitur ex cap. cum medicinalis, de sentent. excom. lib. 6. & Doctores ibi. Qua denunciatione facta excommunicatus & in iudicialibus, & in extraiudicialibus, atque in alijs actibus legitimis euitandus est, donec contrarium ab eo probetur qui excommunicatus est, & absolutus declaratur, ut latius Couar. in cap. alma mater, 1. part. §. 3. num. 1. de sent. excom. lib. 6. & Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 21. §. 2. num. 12. tradunt.

De ordine, loco, & tempore obseruandis in excommunicatione ferenda,

Cap. XIV.

S Y M M A R I V M.

- 1 Circumstantiæ tres in excommunicatione ferenda requiruntur, & quænam illæ sint.
- 2 Ordo quis in excommunicatione ferenda obseruandus sit.
- 3 Censura leuior, & deinde grauior quando ferri debeat.
- 4 Censura in territorio ferentis illam ferri debet, & quæbus rei ratio sit.
- 5 Censura in quocunque loco sacro, vel profano ferentis, nisi locus sit exemptus, ferri potest.
- 6 Excommunicatio in aliquibus casibus valide ferri potest in alieno territorio, & afferuntur duodecim casus, in quibus hoc fieri potest.
- 7 Censura tempore feriati ferri non debet, & quare hoc; sit tamen lata valet.
- 8 Dies feriati quinam dicantur.
- 9 Excommunicatio interdum, non autem nocte ferri debet.
- 10 Denunciatio excommunicationis, an tempore feriati licite fieri possit.

1. Præter conditiones superius explicatas, nonnullæ circumstantiæ in excommunicationis censura ferenda, ab Ecclesiasticis iudicijs, ex Ecclesiæ præscripto obseruari debent, ut eam rectè & sine peccato ferre valeant, quæ commodè ad has tres reduci possunt, nimirum, ordinem, locum, & tempus, hæc enim tria, etiam in

censuris Ecclesiæ ferendis, Sacri Canones seruari mandauerunt.

Ordo igitur in excommunicatione ferenda seruari debet, qui est duplex, vnus respectu habito ad alias pœnas; Alter respectu habito ad ipsamet censuras inter se. Quoad primū, hic ordo obseruari debet, ut vbi alijs pœnis auidacia & contumacia comprimi possit, non feratur excommunicatio, prout in Concilio Tridentino sess. 25. cap. 3. de reform. statutū est, in illis verbis, *In causis iudicialibus* &c. Ratio est, quia pro rarijs censuræ feruntur, eo magis à fidelibus timentur, ut sensit idem Concilium eodem capit. 3. in principio, & experientia quotidiana probat. Quoad secundum vero, hic ordo seruandus est, ut censura leuior primò, grauior deinde feratur, maximè, vbi in Episcopos, & alios similes ferenda sit, ut habetur in cap. 2. de offic. deleg. lib. 6. docet Mar. Soc. senior in c. perpeudimus, num. 230. ver. Quarto vigesimo sexto, de sent. excom. & ita contra clericos primo suspensione, contra Laicos vero interdictione, & tandem excommunicatione, si contumaces sint, agendum erit, arg. c. veritatis, & ibi glos. in verbo, excommunicationis sententiam. & Imola de dolo & contuma. & cap. clericos, & ibi Panor. num. 3. de cohab. cleric. & mulier. vbi reprehendit Prælatos, qui immediate pro qua libet causa fulminant excommunicationem, vnde ex frequentia dicitur in contemptum, glos. in cap. cum tu, in verbo per pœnam, de vsur. Marian. Socin. sen. in cap. perpeudimus, num. 230. ver. Quarto vigesimo sexto, de sentent. excom. Quod intelligitur, nisi loci temporis, & personæ, & ipsius rei ratio requiratur, ut à grauiori censura, nimirum ab excommunicatione initium sumatur; tunc enim in arbitrio iudicis erit, à qua censura incipiendum sit, ut docet Panor. in cap. cum tu, nu. 8. de vsuris. & facit. ca. de causis, §. fin. de offic. deleg. & capit. sane quia, tit. eod. & capit. Quoniam frequenter, in fine, ut lite non contestata, & docet Concil. Trident. sess. 25. cap. 3. de reform. & pluribus tra. dit Felin. in cap. inter ceteras, num. 5. & 15. de rescript. vbi ait ab ea pœna incipiendum esse, quæ magis timetur. Immo, simul etiam excommunicationis, & suspensionis, & interdictionis censuram lude ferre potest, si id videat expedire arg. Extrau. 3. de priuileg.

Locus etiam in excommunicatione ferenda obseruandus est, si quidem ferri debet in territorio ferentis illam. Censuras enim ferre iurisdictionis contentiose est, quæ non nisi causa cognita ferri debent, & sedente iudice tribunali promulgandæ; ideoque in proprio territorio & ferri, & tolli debent; in ijs enim quæ iurisdictionis sunt, extra territorium suum quisque persona priuata censetur. Quæ omnia colliguntur ex cap. Nouit, & ibi glos. in verbo, terminos, vbi multos textus tum ex iure Canonico, tum ex iure Ciuili colligit, & Panor. ibidem, num. 3. de offic. legat. arg. cap. Nemo, 2. quæstio. 1. & cap. Sacro, de sent. excom. arg. etiam l. 2. & ibi Bart. ff. de offic. Proconsul. & Leg. & facit cap. fin. & ibi glos. in verbo, Diocesim, de consue. lib. 6. Clem. vnica, & ibi glos. in verbo, iurisdictionem, de foro compet. & Imola & Anchar. ibi, & Clement. 2. & ibi glos. in verbo, etiam celebrare, de priuileg. & glos. in cap. si Abbatem, in verbo, in prouincia, de elect. lib. 6. vnde consequens est, ut in alieno territorio eas nec ferre, nec tollere possit, ut latius tradunt Innoc. & Panor. in cap. Nouit, num. 3. de offic. legat. Ceterum, in quocunque loco sup. Diocesis & territorij, siue sacro, siue profano, excommunicationis censuram lude ferre potest, arg. cap. cum Episcopus, de offic. Ordin. lib. 6. & Card. Zab. in Clem. vnica, versic. Quarto not. de foro compet. & glos. in c. cum Episcopus, in verbo, Episcopus de offic. Ordin. lib. 6. Panor. in ca. cum Ecclesia, nu. 4. & 8. de immunit. Eccles. dummodo tamen locus exemptus non sit; tunc enim licet in sua sit Diocesi iurisdictionem tamen contentiosam ibi exercere non poterit, ut habetur in d. cap. cum Episcopus, & ibi glos. in verbo, Non exempto, & in cap. Si Papa, iuncta glos. in verbo, collocare, de priuileg. lib. 6. & Clemen. fin. tit. eod. & 18. quæstio. 2. cap. luminoso Abbate. Ordinariè autem hodie feruntur in palatio Episcopi, ex Panor. in cap. cum Ecclesia, numer. 4. de immunit. Eccles. & facit c. Qua fronte, de appellat. Quæ omnia procedunt communiter, scilicet,

licet, quando sedetur pro tribunali, & cum causae cognitione proceditur.

6 *Sunt tamen nonnulli casus, in quibus valide in alieno territorio excommunicatio fieri potest; quorum*

Primus est, Quando eam fert Iudex sine causae cognitione, & pro tribunali non sedens, sed tanquam persona priuata, ideo enim prohibetur communiter in territorio alieno fieri; quia ex quo Iudex excommunicationis sententiam non nisi eum causae cognitione, & sedens pro tribunali ferre soleat, alterius prohibitionis causa, cessare debet & effectus, cessat autem, quando sine causae cognitione fertur; nulla enim ratione tunc territorium alterius laeditur, aut violatur Iurisdictione, vt latius tradunt glos. in cap. Nouit, in verbo, terminos, & ibi Panorm. num. 3. de offic. legati & idem Panorm. in cap. fin. num. 1. nec cler. vel monachi. Oldrad. eo. assil. 88. Gem. in cap. venerabilibus, numer. 6. de sent. excom. lib. 6. & Marian. Socin. sen. in cap. a nobis, 1. num. 66. & 67. vers. pro quo etiam facit de sent. excom. in antiq. & facit. l. fin. ff. de offic. praefect. vrb. & l. 2. ff. de offic. Praefect. & leg.

Secundus est, quando fit pro notoria & manifesta contumacia, ex Panorm. in cap. Nouit, num. 3. de offic. legati. vbi etiam citat. Host. Ratio est: quia notoria non exigant causae cognitionem, vt in c. euidentia, de accusat. & arg. c. manifesta, 2. q. 1. Gem. in cap. Romana, nu. 4. de sent. excom. lib. 6. Marian. Socin. senior. in cap. perpendimus, nu. 74. de sent. excom.

Tertius est, Quando is qui censuratus hanc excommunicationis tulit, contra formam cap. Sacro, de sent. excom. eam tollit, ne in poenam d. cap. Sacro, incidat, ex Innoc. in cap. Nouit, num. 2. de offic. legati. causa minus cognita.

Quartus est, Quando in conscientia foro ab excommunicatione, alij sine censura absoluit, ex Panorm. in cap. Nouit, num. 3. de offic. legati.

Quintus est, in delegatione facta alteri in alieno territorio: delegatio enim iurisdictionis in alieno territorio fieri potest, cum in hac non sit necessaria causae cognitio, ex Innoc. in cap. nouit, num. 2. de offic. legati. arg. l. fin. ff. de offic. praefect.

Sextus est, Quando Statutum fit, per quod censura excommunicationis fertur, cum enim hoc sine causae cognitione fiat, in alieno territorio fieri potest, vt docet Gem. in cap. Romana, §. caueant, num. 4. & ibi Anchar. numer. 6. de sent. excom. lib. 6. & Marian. Socin. sen. in cap. perpendimus, num. 73. vers. vitima differentia, de sentent. excommun.

Septimus est, Quando quis semel causam excommunicationis in suo territorio nouit, tunc enim in alieno eam postea ferre potest.

Octauus est, Quando adest consensus & licentia Ordinarij eius territorij, tunc enim & causam cognoscere, & sententiam excommunicationis, & alias censuras ferre valet, & tollere, dummodo reus, & actor, vt ibi res agatur, consenserint, ex glos. in cap. vt litigantes, in verbo, expensis, de offic. ordin. lib. 6. Innoc. in cap. Nouit, numer. 2. & ibi Panorm. num. 4. de offic. legati. & idem Panorm. in cap. P. & G. num. 15. de offic. deleg. & facit cap. Nullus primas, 9. q. 2. & l. 3. ff. de offic. praesid. & ff. de iuris. om. iudic. l. vlt. Bald. in l. si qui ex consensu, Codic. de epis. aud. Card. conf. 71. Angel. conf. 162. Alex. in l. fin. in 2. col. numer. 7. ff. de iuris. om. iudic. Aretin. conf. 58. Oldrad. consil. 83. & hanc communem opinionem esse docet Panorm. in dict. cap. Nouit, & est text. sing. in cap. statutum, in §. in nullo, de rescrip. lib. 6. consentire autem videtur Episcopus, non solum expressam ad hoc dando licentiam, sed etiam vbi id scit, & non prohibet, & idem de Rei, & Actoris consensu dicendum est, dummodo uterque locum nouerit Iurisdictionis sui Iudicis non esse, & neuter repugnet; quamuis necessarius sit expressus consensus Rei, & Actoris, vbi delegatus Iudex est, ex d. cap. statutum, §. in nullo, de rescrip. lib. 6.

Nonus est, Quando consuetudine, & praescriptione Iurisdictionis exercendae in alieno territorio acquisita facultas est glos. in cap. Romana Ecclesia, in verbo, Consuetu-

dine; & in cap. vt litigantes, in verbo, de Consuetudine, de offic. Ordin. lib. 6. vt enim constat, Consuetudo dat. Iurisdictionem, 9. q. 3. cap. conquestus, & ibi glos. in verbo, Consuetudo, & cap. cum contingat, & ibi Panorm. num. 5. & 6. de foro compet. Marian. Socin. sen. in cap. super eos, num. 22. vers. Tamen hanc potestatem, de sent. excom.

Decimus est, in casu Clement. vnice, de foro compet. quando Episcopus a Sede sua expulsus est, tertia forma quae ibi praescribitur, tunc enim extra suam territorium electus, in vicinioribus locis Iurisdictionem in suos exercere potest, & eos excommunicare, & absolueri valet.

Vndecimus est, Quod Abbates, Praepositi, Priores, Generales, Prouinciales Fratrum, aut Monachorum, & denique vniuersi, qui Iurisdictionem sine territorio habent, in alieno territorio Iurisdictionem exercere & excommunicare valent, quamuis melius sit, quod in suis locis, Monasterijs, & Ecclesijs id faciant, vt docet Panorm. in c. cum contingat, num. 3. de foro compet.

Duodecimus est, Quod Legatus a latere ob violentiam Clerici percussione excommunicatus, ex quo ab vrb. egressi sunt, ac propterea extra suam pronunciam (modo Legati adhuc sint) & suos, & alienos absolueri possunt, vt habetur in cap. ad eminentiam, de sent. excom. iuncto cap. excommunicatus, & ibi glos. in verbo, mittuntur, & Panorm. ibi num. 3. de offic. lega. Lap. Alleg. 12. & facit. Quod translationem, de offic. legati. & Ioan. And. & communiter Doctores, in d. c. ad eminentiam, & ibi Marian. Socin. num. 2.

Tempus etiam in ferenda censura excommunicationis obseruari debet; Non enim fieri debet censura aliqua tempore feriato; siquidem ad eam ferendam, vt diximus, communiter requiritur causae cognitio, quae feriato tempore cognosci nequit, cap. fin. de ferijs, & ibi Panorm. numer. 16. & in cap. cum Ecclesia, num. 6. de immun. Eccles. Marian. Socin. in cap. perpendimus, nu. 74. vers. sententia vero, de sent. excom. Quamuis lata eo tempore sententia valebit, ex Panorm. vbi supra, arg. cap. veniens, de sentent. excom. sicut & absolutio quocumque die feriato facta valide censetur, ex Panorm. in cap. fin. num. 16. de ferijs Ratio est: quia sicut sententia excommunicationis, etiam si causa minus cognita, & admonitionibus non adhibitis, feratur, valida tamen est, cap. Sacro, de sent. excom. & capit. si Episcopus forte, 1. q. 3. ita censura excommunicationis in diebus feriatis lata valet, quae enim causae cognitionem necessario non postulant, diebus feriatis gesta valent, arg. l. actus, C. de ferijs Feder. conf. 11. vnde excommunicari potest qui in Ecclesia dum omnia mysteria, & officia sunt, obstreperit & monitus non quiescit, arg. d. capit. veniens, de sentent. excom. Huius enim contumacia cum sit notoria, cognitione non indiget, arg. capit. euidentia, de accusat. Sic etiam qui aliquid facit die festo, quod sub excommunicatione in iure fieri prohibetur, exempli gratia clericum percutit, eo die excommunicationem incurrat, & idem, si aliquid in festo fiat, quod Episcopi Statuto sub excommunicationis pena prohibetur. Et merito quidem, tum quia hic non requiritur causae cognitio: tum quia excommunicatio, medicina spiritualis est, cap. cum medicinalis, de sentent. excom. lib. 6. cap. Multi corriguntur, 2. q. 1. & capit. Notandum, in fine, 24. q. 3. Dies autem feriatum dicuntur, qui vel praecipue ad Dei cultum a Summo Pontifice, aut alicuius Ecclesiae consuetudine, aut Episcopi Statuto inducuntur, cap. 1. 2. & 3. & c. fin. de ferijs, vel qui praecipue hominis gratia instituantur, vt est dies Natalis Regis creationis Papae, & huiusmodi, vel qui laetitiae causa celebrantur, vt dies victoriae ab hostibus reportatae, & dies qui aliquibus in locis tempore messium, & vindemiarum celebrantur, l. l. omnes, C. de ferijs, & lege 1. ff. eodem, & Summistae, in verbo, Feria.

9 Excommunicationis autem censura (& idem de suspensione, & interdicto dicendum est) interdictum fieri debet, hoc enim tempore iudicia aguntur, cap. consiluit, & ibi glos. in verb. tenebras, & Panorm. num. 14. de offic. deleg. & DD. communiter. Quamuis etiam noctu lata valeat, tum, quia non necessario requiritur causae cognitio; arg. cap. Sacro, de sent. excom. & cap. cum medicinalis, de sen.

excom. lib. 6. tum, quia ad ſententiam excommunicationis, audiendam, Reus, in quem fertur, non vocatur. Denique ſicut ubi cauſa cognitio non eſt neceſſaria, excommunicatione die ſeriatu ferti poterit, ita ubi cauſa cognitio neceſſaria non eſt, denuntiatio eodem ſeriatu tempore fieri poteſt, alias non immo, aliquando vtilis erit denuntiationem ſeriatu tempore fieri, vt ſic ad plerumq; aures perueniat, argum. Clem. 1. verſ. Et quia, de penis, & Extrau. Infidelis de ſurt. & cap. felicit. 8. preſenti, de penis, lib. 6. & Marian. Socin. in cap. perpendimus, num. 265. verſ. Quinto dubitatur, de ſentent. excom. Vgole. Eccleſ. cenſ. Tab. 1. c. 27. §. 2. num. 9. Sed de his circumſtantijs loci, & temporis haecenus dictum ſit.

De carimonijs in ſolemni excommunicatione adhiberi ſolitjs, & excommunicationis ſine. Cap. XV.

S Y M M A R I V M.

- 1 Carimonia ſolemnes in excommunicatione maiori ferenda, quando adhibende ſint.
- 2 Papa, excommunicaturus aliquem, quibus vtatur carimonijs.
- 3 Episcopuſ ſolemniſter aliquem excommunicans quas adhibere ſolet carimoniaſ.
- 4 Carimonia iſta ſolemnes quidam ſignificent.
- 5 Carimonia hae, confuſionem, & terrorem magnum ipſis excommunicatis aſſerre ſolent.
- 6 Finis princeps excommunicationis quae ſnam ſit.
- 7 Excommunicatio ei, contra quem fertur, vtilitatem maximam aſſerre ſolet, & quanam illa ſit.
- 8 Excommunicatio, non ſolum ei, qui excommunicatur, ſed alijs etiam vtilitatem aſſert.
- 9 Heretici Eccleſiam crudelitatis accuſantes ab autore reſelluntur.
- 10 Eccleſia, aliquos excommunicando, iudicium Diuinum imitatur.
- 11 Excommunicatio ſemper toti communitati prodeſt.

Quamuis verbis ſimplicibus excomunicatio ferri poteſt, ſunt tamen in forma excommunicationis maioris faciendae, (maximè quado al qua magna perſona excomunicatur; aut quis ob graue ſcelus in excommunicationem incidit; Exempli gratia, quia Cardinalem, aut Episcopum in ſecurus ſit; aut aliquod aliud graue crimen commiſit) carimoniae quaedam ſolemnes adhibendae, vt gloſ. in cap. cum aliquis, 1. q. 3. & communis Doctorum conſenſus, teſtantur, & praxis quotidiana declarat.

- 1 Hinc Papa excommunicationem laturus, ornatu Pontificio decoratus, duodecim Episcopis veſtibus Pontificijs indutis aſſiſtentibus, faces ſque ardentis in manibus tenentibus haec, aut ſimilia verba dicere ſolet, *Auctoritate omnipotentis Dei, atque Apoſtolorum Petri, & Pauli excommunicamus Ioannem, &c.* qua ſententia prolata, Episcopuſ faces illas in terram proiiciunt, & eas pedibus conculcant, nec poſtea ad aliquem vſum aſſumuntur, ſed foras tanquam ſal inſatuatum proiiciuntur, 2. q. 7. cap. non omnes, vt ait glo. in c. debent, in verb. conculcare, 1. q. 3. Quam excommunicandi formam, & carimoniaſ Innocentius IV. vt teſtatur gloſſa Helia, in c. 2. de ſent. & re iud. libr. 6. adhibuit, ubi Fredericum Imperatorem excomunicauit.
- 2 Sic etiam Episcopuſ cum aliquem excommunicat ſolemniſter, eaſdem carimoniaſ obſeruat, niſi quod duodecim Sacerdotes veſtibus Sacerdotalibus induti, eadem faciunt quae Episcopuſ in excommunicatione a Papa lata facere ſolent. Quae forma ſolemnis ex cap. Debent, 1. q. 2. colligitur, ſic enim ibi habetur; *Debent duodecim Sacerdotes Episcopum circumſtare, & lucernas ardentis in manibus tenere, quas in conſuſione anathematis, vel excommunicationis*

proicere debent in terram, & conculcare pedibus, deinde Epistoſa per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina, & cauſam excommunicationis. Haec ibi, Aliubi etiam paulatim campana pullatur, vt ait Panor. in c. 1. nu. 2. de offic. cuſtod.

Quae carimoniae ſuas habent ſignificationes. Nam ponitur effectus excommunicationis, ante hominum oculos. Siquidem Papa, duodecim Episcopis, & Episcopuſ duodecim Sacerdotibus circumdati, aliquem ſic excommunicantes, illum etiam a Chriſto circumdato coeſſibus ſpiritibus excommunicati ſignificant, arg. cap. omnis Chriſtianus, & c. Nihil ſic debet, 1. quaest. 3. Projectio vero ſacrum in terram, earumque extinctio, excommunicationem quaſi mortuum ſignificat, vt poſe a Chriſti corpore, tanquam palmitem a vite praeciſum, arg. d. c. Nihil, 1. q. 3. Quod vero pedibus faces illae conculcantur, ſignificat excommunicationem ſic ex Eccleſia eiectum, tradi demonibus torquendum, & ab eiſdem in inferno niſi reſpiciat, conculcadum iſi, arg. c. abſtiſ, & caut denique, & cap. omnis Chriſtianus, 1. q. 3. Sonus autem campanae ſignificat vocem illam terribilem Chriſti in iudicio extremo, *Ite maledicti in ignem aeternum;* quam excommunicatus cum maximo dolore, & damno ſuo audiet, niſi a contumacia diſceſſerit.

Hae itidem carimoniae maior confuſio, & grauior terror excommunicato iniicitur, vt ait Henriquez libr. 13. de excom. ca. 20. §. 3. Alij etiam eius exemplo perterriti Eccleſiam audire monentur, ne in eam rebelles & contumaces ſint, arg. Clem. 1. §. & quia de penis, & cap. Felicit. tit. eod. libr. 6. de qua re ſuſius tractat Paul. Fulcuſ de viſiti. & regim. Eccleſ. libr. 1. c. 14. num. 3. Felicianus Episcopuſ Scalenſis, in Enchirid. de Cenſuris, cap. 28 & Vgol. Tab. 2. capit. 29. Huiusmodi vero carimoniae ſolemnes alijs Episcopuſ inferioribus vti non ſolent, vt conſtat ex d. cap. Debent, 1. q. 3. & Nauar. in Comment. de datis & promiſſis, Not. tab. 4. num. 10. vnde Innoc. in cap. 4. num. 3. de offic. ordin. excommunicationem hanc ſolemniſter. Episcopuſ mucronem appellauit, & habetur in cap. viſis literis, in fine, 16. q. 2. & gloſ. in c. corripiantur, in verbo, Episcopale, 2. quaest. 3. & de carimoniae hiſce ſolemnes haec ſatis ſint.

Quoad ſinem vero excommunicationis, is quidem princeps eſt, vt Chriſti fideles Eccleſiae obtemperando, Deum in hac vita colant, & in alia eodem in Celis beati fruantur, argum. c. audi. 1. q. 3. & c. ſed illud diſt. 45. nihil enim in excommunicatione ferenda pia mater Eccleſia magis intendit quam Dei honorem, & hominum ſalutem, vt pluriſibus tradit Dionyſ. Cartuſ. in 4. diſt. 8. q. 4. verſ. Deinde oſtendit arg. c. cum contingat, in fine, de iureiur. & cap. licet, eod. tit. libr. 6. Alter etiam ſinis Eccleſiae in ea ferenda eſt, vt hominum contumaciam reprimat, & coerceat, arg. cap. 1. de except. libr. 6. & latius tradit Marian. Socin. in cap. Nulli, num. 5. & 7. de ſentent. excommunicat. Qua de cauſa excommunicatione ab Innocentio IV. in c. cum medicinalis, de ſentent. excommunicat. libr. 6. medicina dicta eſt, *non mortalis, neque eradicans ſed diſciplinans,* de qua re legedi ſunt Alexand. de Ales. 4. par. quaest. 22. membr. 1. artic. 1. Bonauen. 4. diſtinct. 18. in vlt. par. d. quaest. 1. Gab. 4. diſt. 18. quaest. 2. art. 2.

Finis alter eſt, vtilitas eius, qui excommunicatur, & hoc tripliciter.

Primo, ex rubore, & confuſione, quatenus erubeſcat ſe ab omnibus declinari, vt ſic tandem reſpiciat. Quam viam iuuandi excommunicatum exprimit, Apoſtolus, 2. Theſſalon. 3. dicens: *Ne commiſceamini cum illo, vt confundatur.* Etenim quis excommunicatus, cum videt ſe a Diuinis arceri: conſortium ſuum Chriſti fideles fugere; digito ab omnibus ferè monſtrari, non rubore ſummo perſundetur? graue namque eſt inter homines eſſe, & ipſorum commercio priuari, leg. Hi qui ſanctam, Codic. de apoſtat. & facit capitulum primum, de exception. libro 6.

Secundo etiam iuuatur excommunicatus per excommunicationem ſuam malorum experientia, quia in Eccleſia primitiua plerumque ad inducendos homines ad terrore huius cenſure, ſtatim ac quis excomunicatus erat, a diabolo rapiebatur, & crudeliter vexabatur, vt colligitur

tur ex Apostolo 1. Corinth. 5. dicente, *Iudicavi huiusmodi hominem tradere Sathanae in interitum carnis*, id est, tradere in potestatem demonis, ut vexetur in corpore, *ut spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi.*

Tertio etiam inuatur excommunicatus ipsa sui destitutione; facile enim solet homo cum videt se destitutum omnino humano solatio & auxilio, & quod est excommunicationis proprium) omni confortio, quod etiam videat se quodammodo destitutum a Deo, redire ad cor, & vere ad Deum conuerti, & illa humiliter & suppliciter se submittere, ut patet de Iona, qui ut ibi ca. 2. videns se in ventre piscis, sic orat, *Proieci me in profundum in corde maris, & flumen circumdedit me omnes gurgines tui, & fluctus tui super me transierunt. Es ego, dixi, abiectus sum a conspectu oculorum tuorum, ueruntamen riuos uideo templum sanctum tuum. Circumdederunt me, aquae usque ad animam, abyssus uallauit me, & pellagus operuit caput meum. Ad extrema montium descendi, terra uelles conuulserunt me in aeternum: & subleuabis de corruptione uiam meam, Domine Deus meus. Quum angustaretur in me anima mea, Domini recordatus sum: ut ueniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum. Qui custodiant uanitates frustra, misericordiam suam derelinquant. Ego autem in uoce laudis immolabo tibi: quocumque uoxi reddam pro salute Domino. Hec ille. Quae oratio proprie excommunicatis conuenit, ut intuenti facile constare poterit.*

8 Alius etiam finis, est utilitas aliorum, & hoc dupliciter.

Primo, quia hac ratione deterrentur alij a peccandi consuetudine, dum alios sic castigari animaduertunt, arg. Clem. 1. de offic. Ordin. & cap. in refragabili, tit. eod. & cap. ad liberandum, de Iudaeis, cap. 2. de calumnia. ca. Quapropter 2. quaest. 7. & eleganter notarunt S. Thom. 1. 2. quaest. 87. artic. 7. ad primum, & Couar. in cap. alma mater, in princip. num. 9. de sentent. excommunicat. lib. 6. Secundo, quia tollitur alijs occasio peccandi, quam ex illorum consuetudine, & commercio habebant. Vnum enim pecus morbidum, totum gregem inficit, atque ideo pecus morbo infectum refecandum est, ne reliquas oves contactu suo inficiat, ut habetur in cap. corripiantur, 24. quaest. 3. & in ca. Refecanda, ead. causa, & quaestione, ubi dicitur, *Refecanda sunt putrida carnes, & scabiosa oves a caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, & inereant, & cap. Ecce autem, 24. quaestione, 3. habentur haec uerba ex Prospero lib. 2. de uita contemplatiua, cap. 7. de sumptis *Qui diu portati, & salubriter obiurgati, corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abscondi, ne sicut caro morbis emortua, si abscessu non fuerit, salutem relique carnis putredinis sua contagione corrumpit: ita isti, qui emendari despiciunt, & in suo morbo persistunt, si moribus deprauati in sanctorum societate permanserint, eos exemplo sua perditionis inficiant.**

Hinc haereticos aperte errare constat, dum Ecclesiam crudelitatis accusant, eo quod homines malos per excommunicationem multis bonis spiritualibus priuet; quia ut dictum est, Ecclesiae propositum & intentio non est, obesse excommunicatis, sed potius priuatione aliquorum bonorum, eos alijs multis bonis ditare; sicut nec medicus ille crudelis appellandus est, aut chirurgus austerus censendus erit, qui membrum putridum, vel omnino abscondit, ne totum corpus putrescat, vel plagam dilatat, ut uulnus perfectius curetur: sic etiam refecantur palmites aridi, ut bene sit uiti: & latro iuste suspenditur, ne Reipublicae noceat: & damnato ad mediam subtrahitur beneficium cibi necessarii; & infirmo medicus cibaria delicata prohibet, ut salutem melius consequatur. Immo uero in haec, Ecclesia non solum Deo non est contraria (prout haeretici nominus impie, quam imperite affirmant) sed ipsius iudicij plane imitatur; Deus enim ut optime tradit S. Tho. in addit. 3. partis quaestione 21. artic. 2. peccatores duobus praecipue modis punire solet: uno modo, ut ad bonum eos trahat. Alio modo hominem sibi relinquendo, ut auxilijs subtrahat, quibus a malo praepediebatur, suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deum redeat, a quo superbus discesserat; in quibus utrisque, Ecclesia in excommunicatio-

nis sententia iudicium diuinum imitatur; in quantum enim cum a communione fidelium separatur, ut erubescat, imitatur diuinum iudicium, quo per flagella castigatur; in quantum autem a suffragijs, & alijs spiritualibus separatur, imitatur diuinum iudicium, quo hominem sibi relinquunt, ut per humilitatem seipsum cognoscens ad Deum redeat. Quod si aliquando ex praua dispositione excommunicati, excommunicatio fiat illi omnino perniciosa, & letifera, prodest tamen toti communitati, dum alij eius exemplo timere incipiunt, & alieno periculo respiciant, & a criminibus committendis timore poenae abstinant, & illi etiam ipsi plurimum prodesse potest, si a contumacia & inobedientia discedere uelit, ut pluribus tradunt S. Thom. 1. 2. quaestione 79. artic. 3. & addit. ad 3. par. quaestione 21. artic. 2. Alexan. de Ales. 4. part. suae Summae, quaestione 22. memb. 1. art. 1. Bon. 4. distinct. 18. in ult. par. dist. q. 1. Rich. 4. dist. 18. art. 3. quaest. 1. Gab. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Notab. 3. Sotus 4. d. 22. quaest. 1. art. 1. ver. Quod autem possit. Couar. in alma mater 1. p. in princip. num. 9. Henriquez lib. 13. de excom. ca. 1. §. 3. & c. 17. §. 4. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. c. 11. & 12. & 25. & de fine, & intentione Ecclesiae in excommunicatione ferenda haec tenet.

De excommunicatione nulla, & quibus casibus id contingat. Cap. XVI.

S Y M M A R I V M.

- 1 Excommunicatio, quibus in casibus nulla sit, explicare difficile est.
- 2 Excommunicatio in non baptizatum lata, nulla est, & quare.
- 3 Infans, furiosus, aut mente captus excommunicari non potest, & quare huius rei ratio sit.
- 4 Excommunicatio in Eunuchum carentem genitibus lata eo quod mulierem pregnantem reddiderit, quare sit nulla.
- 5 Excommunicatio a furioso lata nulla est, & quare.
- 6 Vsu rationis carens, excommunicare non potest.
- 7 Excommunicatio nulla est, ubi qui excommunicat, fingit tantum se excommunicare.
- 8 Excommunicatio ad instantiam alterius lata, ultra intentionem requirentis non ligat.
- 9 Excommunicatio ex vi, & metu in virum constantem cadente lata nulla est.
- 10 Excommunicatio a non Iudice lata, nullius roboris aut firmitatis est.
- 11 Excommunicatio a non Iudice lata an valeat, si accedat excommunicati consensus.
- 12 Excommunicatio a Iudice, vsu Iurisdictionis priuato lata nulla censetur.
- 13 Excommunicatio a Iudice intruso lata non valet.
- 14 Excommunicatio nulla est, ubi is, in quem fertur, ipsum pro suo Iudice recusat.
- 15 Excommunicatio a delegato contra intentionem delegantis lata, non valet.
- 16 Excommunicatio a delegato impetrata ab excommunicato in casu non permissa, est nulla.
- 17 Excommunicatio contra exemptum, aut habentem priuilegium in contrarium lata, non valet.
- 18 Excommunicatio post legitimam appellationem lata nulla est.
- 19 Appellatio non solum expressa, sed etiam tacita sententiam excommunicationis postea latam, annullat.
- 20 Appellationis de substantia non est, dicere, [Appello.]
- 21 Appellare censetur, qui se protectioni alterius submittit, aut iter arripit ad Papam, vel ipsius excommunicantis, superiorem.

- 22 Appellatio legitima quam dicenda sit.
- 23 Appellatio legitima in iudicio, vel extra iudicium facta sententiam annullat.
- 24 Appellatio interposita post sententiam latam sub conditione, ante conditionis existentiam, excommunicationem latam nullam efficit.
- 25 Appellatio ante conditionis euentum facta, & post, qualiter inter se differant.
- 26 Appellari non potest a sententia lata a iure, seu per viam statuti, & quare.
- 27 Appellatio friuola sententiam non annullat.
- 28 Appellantibus duobus ad diuersos Iudices, appellatio interposita ad maiorem Iudicem elidit appellationem interpositam ad minorem Iudicem, dummodo de ea excipitur coram minore, vel alias nota sit Iudici, et hoc indubie, si Iudex maior sit ipse Papa.
- 29 Appellatio eodem modo facta ad alium superiorem citra Papam, sententiam Iudicis minoris an, et quando eneruet.
- 30 Dubium cum sit, an appellatio excommunicationem praecesserit, vel secuta sit, quid agendum.
- 31 Error intolerabilis in sententia expressus, sententiam facit nullam & irritam.
- 32 Error intolerabilis, quisnam censendus sit.
- 33 Causa notorie iniusta, vel impossibilis in sententia excommunicationis expressa, sententiam annullat.
- 34 Error non expressus in sententia, si tamen aliunde constet de iniustitia, an sententiam excommunicationis annullat.
- 35 Excommunicatio, ex causa friuola, & impertinente lata, non valet.
- 36 Inferior a Papa excommunicans participantes cum excommunicato a se, non praemissa monitione, peccat, & sententia est nulla.
- 37 Excommunicatio contra aliquem lata ob rem quam adimplere non potest, non valet.
- 38 Excommunicatio ab Episcopo lata contra subditos suos, statum Ecclesiae suae superiori exponentes, non valet.
- 39 Excommunicatio lata contra eos, qui visitantur, eo quod nolunt procurare pro visitatione ultra id quod iure statutum est, nulla censenda est.
- 40 Excommunicatio lata ab eo, qui interdictum hominis violauit, an valeat.
- 41 Excommunicatio lata contra non volentem reuelare peccatum in confessione notum, est nulla.
- 42 Excommunicationis sententia quoties nulla est, non est timenda.
- 43 Excommunicatus nulliter, celebrando non fit irregularis.
- 44 Excommunicatus nulliter, nec in secreto, nec in publico sententiae deferre tenetur, cessante scandalo.
- M**ateriam hanc licet omnes ferè auctores tractauerint, nullus, tamen est, qui perfectam huius rei doctrinam tradidisse, aut omnes casus, in quibus sententia haec nulla est, explicasse videretur, ut proinde non minus utile, quam laboriosum sit, si non omnes, at saltem praecipuos casus, in quibus excommunicatio nulla dicitur, enumerare.
- 1 Primus igitur casus est, Quando patiens non est capax huius sententiae, nimirum, si feratur in non baptizatum, scilicet in Iudaeum, Turcam, aut alium infidelem, qui nunquam per Baptismum Ecclesiam sit ingressus. Sic Panorm. in ca. ab excommunicato, num. 9. de rescript. & in c. relatum, & ibi Felin. de sent. excommun. Gemin. in c. Romana, §. in vniuersitatem, num. 10. & Anchar. num. 7. Philip. Franc. in vers. in Gloss. de sent. excommun. lib. 6. Marian. Socin. sen.

in c. Mulieres num. 26. & 27. de sent. excommun. & in ca. relatum, num. 4. tit. eod. Calder. repet. in c. ab excommunicato num. 14. de rescript. Syluest. verbo, excommun. 1. nu. 7. Couar. in cap. alma mater, 1. par. in princip. num. 1. de sent. excommun. lib. 6. Nauar. in Man. cap. 27. nume. 3. & tract. de Iubileo, Notab. §. 1. num. 48. & in cap. ita quotundam, Notab. §. num. 4. & 7. de Iudaeis, & colligitur ex cap. Omnis Christianus 11. quaest. 3. & 24. quaest. 1. cap. audiuimus, §. fin. autem, vers. sicut autem. Cum enim isti Baptismi susceptione fidelem Christi non sint professi, sicut spiritualium Ecclesiae participes non sint, ita nec vsu spiritualium Ecclesiae per excommunicationem priuari possunt. Vnde Apostolus 1. Corinth. 5. ait, *Quid mihi de his qui foris sunt indicaret?* & refertur in cap. Multi, 2. quaest. 1. & ca. gaudemus, de diuortijs, & Concil. Trident. sess. 14. cap. 2. Dixi, si nunquam fuerit baptizatus, quia si baptizatus sit, licet a fide totaliter apostatauerit excommunicari potest. Quibus addo, quod licet Iudaeus, & alij infideles excommunicari nequeant directè ob rationem allatam, indirectè tamè excommunicari possunt, priuando eos communione & conuersatione fidelium, arg. cap. et si Iudaeos, in fine, & c. postulasti, & c. cum sit, & c. ad liberandum de Iudaeis, & ca. post miserabilem, & c. Quanto, & ibi glos. & Panorm. de vsur. & glos. in c. Quanto, in verbo, quodammodo, de priuileg. & in c. Multi, in verbo, iudicare, 2. quaest. 1. D. Anton. in ca. fin. de cler. excommun. ministr. & Marian. Socin. in c. Mulieres, num. 27. de sent. excommun. Vgol. de cens. Eccle. Tab. 1. c. 17. §. 5. nu. 4.

2 Secundus est, Quando fertur in infantem, aut furiosum, & mente captum, & merito: Quia cum excommunicatio ferri non possit nisi contra eos qui peccare possunt, argu. 45. dist. cap. sed illud, 1. quaest. 3. cap. Nemo, 2. & cap. Nullus Sacerdotum, & 24. qu. 3. etiam Sacerdotes, & isti non possunt peccate mortaliter, vt c. 1. & 2. de delict. pueror. sententia contra eos lata, nulla & irrita est. Sic Innoc. in c. Romana, §. in vniuersitatem, de sent. excommun. lib. 6. Panorm. in cap. ab excommunicato, num. 9. de rescript. & in capit. Per tuas, numer. 11. de sent. excommun. Anchar. in cap. solet, num. 3. vers. Sexto not. de sentent. excommunic. lib. 6. Calderin. repet. in cap. ab excommunicato, num. 14. de rescript. Marian. Socin. in cap. Mulieres, nume. 41. 42. & 43. de sentent. excommunicat. Qua etiam de causa sententia excommunicationis nulla erit, si feratur in infantem, vel Eunucho carentem genitalibus, eo quod mulierem pregnantem reddiderit, maxime si hoc notorium sit, & manifestum, certum est enim, Eunucho hoc efficere non posse, & in hoc casu sententiam esse nullam, docent Ioan. Andr. in cap. Romana, §. in vniuersitatem, de sentent. excommun. lib. 6. & ibi Philip. Franc. vers. in Gloss. in verb. irriti, & Gemin. numer. 4. vers. sed pone, & Steph. Costar. in d. §. in vniuersitatem, num. 8. & 9. Anchar. in cap. solet, num. 3. de sentent. excommun. Zabari. in cap. per tuas numer. 11. de sentent. excommun. & ibi Felin. numer. 5. Marian. Socin. senior. in capital. perpendimus, numer. 194. de sentent. excommun. Vgol. de censur. Eccle. Tabul. 1. capit. 13. §. 18. numer. 22. Qui duo casus ad causam materialem pertinet.

3 Tertius casus est, Quando fertur a carente iudicio; vnde excommunicatio a furioso lata, nulla erit. arg. l. cum Praetor, §. non autem, & l. iudex, & l. cum furiosus, ff. de iudic. Panorm. in cap. sciscitatus, nume. 11. & ibi Innoc. vers. Secus autem dicerem, & Imola, eod. num. 18. & 21. Felin. nu. 4. de rescript. Cuius ratio est, quia talis iudicio, & voluntate caret, quae duo necessaria sunt ad sententiam excommunicationis validè ferendam. Quod procedit. Primum etiam si tempore, quo sententiam tulit, furiosus esse ignoretur, vt praedicti authores affirmant. Secundò, etiam si eam ritè & legitime tulerit, & hoc ob defectum iudicij, vsus rationis, voluntatis, vnde, furiosus dormienti similis esse dicitur, l. furiosus, ff. de reg. iur. & l. 2. §. furiosus, ff. de iure codicill. & cap. Maiores, §. item quaeritur, vers. dormientes, & glos. in verbo, perdurare, de baptismo & eius effectu. Secus autem si eam ante furorem tulit, vel postquam furere desijt, tunc enim firma erit; nihil enim furor interueniens rectè gestum tollit, arg. l. qui testat. fac. poss. ad iur. et test. 1.

5 Idem quod de furioso diximus, de alijs vsu rationis carentibus sentiendum est, vt sunt stulti, vino obruti, somno oppreffi, (si dummodo actum, quem gerunt, non intelligant) infantes, & alij similes, qui iudicio, & voluntate carent, vbi enim eadem est ratio, & idem ius statui debet, arg. c. cum dilecta, de confir. vtil. vel inuul.

7 *Pari ratione excommunicatio nulla erit, vbi qui excommunicat, fingit tantum se excommunicare, animum tamen eam ferendi non habet, eo quod talis voluntate caret, quæ ad censuram ferendam necessaria est argum. eorum quæ tradit Panorm. in cap. P. & G. num. 10. de offic. deleg. Nauar. in Man. cap. 27. num. 11. Angelica, verbo, excommunicatio. 3. §. 16. Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 20. §. 1. Quia excommunicatio sumit vires ab intentione excommunicatoris, secundum Panorm. in cap. ex part. 1. num. 6. de offic. ordin. & facit quod notat glos. in cap. 2. de testib. cogen. & in cap. P. & G. de offic. deleg. & in cap. 1. de iudic. & ideo quando Iudex generaliter excommunicat non reuelantes, vel qui fecerunt aliquid, si intendit alios*

8 *quos eximere, non ligantur excommunicatione. Similiter, quando fit ad instantiam alterius solum, non ligat ultra intentionem requirentis; quia officium Iudicis requisitum, non debet excedere intentionem requirentis, ca. Bone memorie, 1. de postul. prelat. Vnde, si pars, ad cuius instantiam Iudex fert excommunicationem, intendat saltem alios quos eximere, vt uxorem, filios, aut seruos, tales sententiam excommunicationis non incurrit. Nau. in Man. cap. 17. num. 4. & cap. 27. num. 11. argum. l. inuito, ff. de regul. iur. Henriquez lib. 13. de excommunicat. cap. 20. §. 1. post Angel. verb. excommunicat. 3. §. 16. quicquid Cordub. in addit. cas. conscientiar. cas. 176. & Frat. Ludouic. 2. part. instru. capit. 12. in fine, de hac re dubitent. Eodem modo excommunicatio nulla erit, quam Iudex fert ex vi & metu in virum constantem cadente, argum. cap. vnic. & ibi Philip. Frane. de ijs, quæ vi, metusve causa fiunt, lib. 6. vbi habetur, quod absolutio excommunicationis per vim extorta, non tenet, ergo nec obligatio, pariter ius ligandi, ac soluendi est, cap. verbum, de penit. dist. 1. excommunicatio igitur siue maior, siue minor, vi, metusve facta, nulla est, quicquid Glos. in d. ca. vnic. in verb. vacuumus, de ijs, quæ vi, metusve causa fiunt, lib. 6. & ibi Gemin. & Panorm. in c. 2. num. 17. eod. tit. in antiq. contradicant. Adde tamen, quod metus iste, ac vis talis esse debet, vt cadat in virum constantem; ac propterea qui ex metu mortis, aut corporis cruciatus, aut vniuersorum bonorum eorumve partis amissionis excommunicat, nihil facere censetur, arg. cap. 1. & 2. & cap. ad audientiam, & ca. cum dilectus, de ijs, quæ vi, metusve causa fiunt, ob defectum siquidem voluntatis inferente.*

30 *Quartus casus est, Quando is, qui excommunicat, non est Iudex, nec Iurisdictionem habet, cap. ad nostram, & ibi glos. in verbo, Iudice, & ibi Panorm. num. 2. de Consuetud. vbi dicitur: Sententiam a non Iudice latam, nullam firmitatem habere, id quod dupliciter intelligi potest, vt ait Ioan. Bachon. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 3. vel quia, nullo modo sit suus Iudex: vel si sit, non tamen super articulo cuius occasione lata est sententia excommunicationis, argum. c. cum olim Abbas, & ibi glos. in verbo ligatum, de offic. deleg. quem casum ponunt omnes ferè auctores, vt Duran. 4. dist. 18. quæst. 4. numer. 6. Richard. 4. dist. 18. ar. 3. quæst. 5. Ioan. Bachon. vbi supra Gabr. 4. dist. 18. quæst. 2. artic. 2. Concl. 8. vers. si vero sententia, Sotus, 4. dist. 22. quæst. 1. artic. 3. vers. Neque verò secunda. Martin. Ledesin. 2. 4. qu. 23. artic. 4. Henriquez lib. 13. de excommunicat. cap. 16. §. 1. glos. in cap. præfenti, in verbo, ad cautelam, de sentent. excommuni. lib. 6. Ioan. Calderin. repet. in cap. ab excommunicato, num. 14. de rescript. Marian. Socin. sen. in ca. super eo, num. 28. vers. Mouetur, quia de sentent. excommuni. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. §. 1. Angel. verbo, excommuni. 3. §. 1. Pifanel. verbo, excommuni. 1. vers. In quibus casibus Tabien. verb. excommunicat. 2. §. 10. vers. Quando sententia est lata. Nauar. in Man. cap. 27. num. 4. casu 1. per capit. Nullus, de paroch. Couar. in cap. alma mater, 1. parte. §. 7. numer. 5. de sentent. excommuni. lib. 6. & est communis Quæ de causa Panorm. in d. cap. ad nostram, numer. 2. de*

Consuetud. recte docet, quod licet ex consuetudine acquiri possit Iurisdictione, vt in cap. cum contingat, de foro com. pet. & in cap. conquestus, 9. quæstion. 3. non tamen valet Consuetudo, vt sententia a non suo Iudice lata teneatur, est enim irrationabile, vt valeat sententia a non habente Iurisdictionem lata; quod etiam docet Marian. Socin. in d. cap. super eo, numero 19. vers. Nam talis consuetudo, de sentent. excommuni. Quidam in hoc casu faciunt exceptionem, quam facit glos. in capit. ad Nostram, in verbo Iudice, de consuetud. & sequitur Angelica, in verbo, excommuni. 3. §. 1. nisi ex certa scientia quis consensisset in eum tanquam in iudicem proprium. Quam exceptionem recte in eo iudicio refellit Tabiena, vbi supra, quia, vel per consensum, est effectus proprius Iudex, & sic non esset sententia a non suo Iudice; vel non est effectus, & sic non reperitur sententia, quæ a non suo Iudice lata, valet.

12 *Pari ratione excommunicatio nulla erit, quando Iudex vsu Iurisdictionis priuatur, ex eo scilicet, quod qui eam fert, vel excommunicatus denunciatus, notoriusve clericus percussor sit, aut suspensus est à Iurisdictione, vt de suspensio probatur in c. fin. de excess. prelat. & ibi DD. notant, & de excommunicato, in c. audiuimus, 24. qu. 1. & in ca. ad probandum, de sent. & re iudic. glos. in c. præfenti, in verbo, ad cautelam, de sent. excommuni. lib. 6. S. Tho. in addit. 3. par. quæst. 22. art. 3. Angelica, verbo, excommuni. 3. §. 2. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. §. 1. Pifan. in verbo, excommuni. 2. vers. in quibus casibus, Tabien. verb. excommuni. 2. §. 10. vers. quando sententia est lata, Nau. in Man. cap. 27. num. 4. cas. 1. Henriquez lib. 13. de excommuni. §. 1. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. num. 9. vers. Quid autem, de sent. excommuni. lib. 6. & pluribus tradit Panorm. in c. ab excommunicato, nu. 7. de rescript. & idem testatur Ioan. Bachon. 4. d. 18. q. 3. artic. 3. & constat ex Conc. Constantiens. & habetur in Extrau. Ad euitanda, Martini V. Dixi, quando excommunicatus est denunciatus, quia si feratur ab excommunicato occulto, valida censetur sententia, vt colligitur ex d. Extrau. Ad euitanda, & latius tradunt Innoc. in cap. si uerè, num. 3. & Felin. num. 7. de sent. excommuni. Panorm. in c. ab excommunicato, num. 8. de rescript. & in cap. veritatis, num. 43. de dolo, & contumac. & in ca. ad probandum, nu. 15. & Felin. num. 7. de sentent. & re iud. Fed. de Sen. conf. 137. num. 4. Lopus, Alleg. 89. num. 12. Francisc. a Victor. in Summa Sacram. in tract. de excommuni. num. 15. Sotus 4. dist. 22. quæst. 2. art. 1. vers. Dubium autem est. Couar. in c. Alma mater, 1. par. §. 1. num. 4. de sentent. excommuni. lib. 6.*

13 *Sic etiam sententia nulla erit, quæ fertur quidem a suo Iudice, sed intruso, arg. cap. alienationes, 12. quæst. 2. glos. in cap. præfenti, in verbo, ad cautelam, de sentent. excommuni. lib. 6. & Angelica, in verbo, excommuni. 3. §. 2. Pifaniella, in verbo, excommunicat. 1. vers. in quibus casibus, & citat cap. precarie, 12. qu. 2. & Summam confessi, 3. tit. 33. quæstion. 73. & cap. Raymundum, Et idem docent S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. §. 1. & Ioan. Bachon. 4. d. 18. q. 3. artic. 3. Dicitur autem intrusus, ex S. Ant. qui non fuit electus à maiori parte eligentium.*

14 *Sic etiam excommunicatio nulla erit, vbi is, in quem Iudex excommunicationem fert, ipsum recusauit, argum. c. Quoties, & ibi glos. in verbo, appellent, 2. qu. 6. Lopus, Allegat. 1. num. 2. Host. & Ioan. Andr. in cap. legitima, de appell. lib. 6. Henric. Boich. in capit. per totas, & Marian. Socin. in cap. Sacro, num. 189. de sentent. excommuni. eo, quod sententia a non suo Iudice lata, non ligat. Vgöl. de Eccles. censur. Tabul. 1. capit. 2. §. 23. numero 10. & capitulo 13. §. 18. numero 15.*

15 *Præterea, eadem de causa excommunicatio nulla est, quando delegatus excommunicat contra intentionem delegantis, cap. fin. de præb. & ibi glos. in verbo ad talia, Iurisdictione enim delegati ab intentione & auctoritate delegantis dependet, & eadem vtriusque debet esse intentio, argum. cap. cum causam, de præbend. & cap. expofita, de arbitris, & forma mandati diligenter seruari debet, c. cum dilecta, de rescript. cum olim, de offic. deleg. & l. si procurator, C. de procur. & in hoc casu sententiam esse nullam docent glos. in d. capit. fin. de præbend. & in capitulo præ*

praſenti, in verbo, ad cautelam, de ſent. excommuni. lib. 6. Ioann. Bachon. 4. d. 18. quaest. 3. artic. 3. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. in fine, Angelica, in verbo, excommuni. §. 8. Piſanel. in verbo, excommuni. 1. verſ. in quibus caſibus in fine. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tabula 1. capitulo 13. §. 18. numero 18.

16 *Deinde ex eodem capite nulla erit excommunicatio, quae fertur à delegato impetrato ab excommunicato in casu non permissio, si quidem impetratio non valet, nec Iudex in tali re Iurisdictionem habet, ut colligitur ex cap. 1. de Rescript. lib. 6. vbi habetur, quod excommunicatus solum impetrare potest Rescriptum super articulo, excommunicationis, vel appellacionis, & non alias, ut ait Gregorius Papa IX. quem etiam casum ponunt glos. in cap. praesenti, in verbo, ad cautelam, de sentent. excommuni. lib. 6. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. in fine, Angelica, in verbo, excommuni. §. 6. Tabien. verbo, excommuni. 2. §. 10. verſ. Quando fertur. Vgol. de Eccleſ. cenſ. Tab. 1. cap. 13. §. 18. num. 17. Quae casum Tabien. in verbo, excommuni. 2. vbi supra, & in verb. Vicarius §. 7. post Panorm. in c. licet. num. 8. de offi. deleg. limitat. verumque esse docet, quando delegatus sit ab excommunicato, & recepit delegationem postquam delegatus fuit excommunicatus, aut re integra fuit excommunicatus nominatim, aut notorie, tunc enim delegati iurisdictione omnino impeditur, ut testatur Bar. in l. more, ff. iurisd. omn. iudic. quandoquidem delegati iurisdictione a delegatis iurisdictione dependet, ut habetur in l. 1. §. qui mandata, ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. Secus autem, si delegatus sit ab excommunicato, & recepit delegationem, antequam delegatus excommunicatus esset, & delegatus re non integra iurisdictionem exercere cepisset, argu. l. Et quia, ff. de iurisd. omn. iudic. & capitul. relatum, de offic. deleg.*

17 *Pari modo excommunicatio nulla erit ex defectu Iurisdictionis, quando iudex excommunicat exemptum, aut habentem privilegium in contrarium, ita Panorm. in cap. cum dilectus, num. 3. de relig. domib. glos. in cap. praesenti, in verb. ad cautelam, de sent. excommuni. lib. 6. & facit, c. cum capella, & cap. quanto, de privileg. & cap. 1. & ca. auctoritate, eod. tit. lib. 6. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 72. in fine Ioann. Bachon. 4. d. 18. quaest. 2. artic. 2. Angelica, verb. excommuni. 2. §. 4. Tabien. verbo, excommuni. 2. §. 10. ver. quando sententia est lata, Casu 18. & 19. Nau. in Man. cap. 27. nu. 4. Casu 2. qui pro hac re citat cap. 1. §. ex parte, de concess. praebend. lib. 6. Henriquez, lib. 12. cap. 16. §. 1. Casu 2. Vgol. de Eccleſ. cenſur. cap. 12. §. 18. num. 18. Quamvis enim sit Iudex, qui excommunicat, non tamen istius privilegii, cum in hunc nullam iurisdictionem exercere possit: immo vero nec ita exemptus, aliquo modo submittere se, valet iurisdictioni Ordinarij sine licentia Papae, vel illius cui subest, argu. cap. significasti, de foro compe. & colligitur ex re iuncta glos. in cap. penult. de offic. Ordin. vnde, privilegiatus, ut non potest excommunicari ab Ordinario, si ab eodem Ordinario citetur, ita si ex eo, quia non comparere, excommunicetur, talis excommunicatio est nulla. ex Io. Andr. in d. cap. 1. §. ex parte, de concess. praebend. lib. 6. & Marian. Socin. sen. in cap. Mulieres, nu. 24. verſ. Et ex praedictis infertur, de sent. excommuni. Immo vero, si quis de nullo exemptus sit, & Ordinarius hoc ipsum ignorans, illum excommunicet sententia nulla est, ex d. ca. 1. §. ex parte, de concess. praebend. lib. 6. & ibi notant DD. & Marian. Socin. vbi supra, num. 22. Et ratio est: quia privilegium imprimitives suos data certitudine privilegij, ipsi privilegiato, licet ille in cuius praedictum confertur hoc ignoret, ut not. in d. cap. 1. in verbo adiciebatur, & facit l. Qui absentis, ff. de acquiren. possess. & sic ignorantia praelati non facit quo minus privilegium tueatur privilegatum, ex Innoc. in cap. cum dilectus, de relig. dom. & Marian. Soc. vbi supra, num. 22. verſ. Quia privilegium.*

18 *Quintus casus est, Quando quis excommunicatur post legitimam appellacionem, cap. cum contingat, & ibi Panorm. 2. de offi. deleg. & cap. per tuas, & ibi glo. in verbo, in quibus casibus, & ibi Panorm. num. 3. de sent. excommuni. & in cap. solet, & ibi glos. in verbo errorem, & cap. venerabilibus, §. sed si ex causa, de sentent. excommuni. libro 6. &*

glos. in cap. praesenti, in verbo ad cautelam, de sentent. excommuni. lib. 6. Gemin. in cap. si à Iudice, num. 3. & Philipp. Franc. & communiter DD. de appell. lib. 6. vbi Bonifacius VIII. id satis significat. Hunc casum ponunt Durand. 4. d. 18. quaest. 4. numero 6. Richar. 4. d. 18. art. 3. quaest. 3. Ioann. Bachon. 4. d. 18. quaest. 3. art. 3. Gabr. 4. dist. 18. quaest. 2. artic. 2. Conclus. 8. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. Angelica, verbo, excommuni. 3. §. 9. Piſanel. verbo, excommuni. verſ. in quibus casibus, Tabien. verbo, excommuni. 2. §. 10. Casu 16. Marian. Socin. in cap. Sacro, num. 5. 1. de sent. excommuni. Nau. in Man. cap. 27. num. 4. Casu 3. vbi etiam citat textus bonum pro hac re cap. ad praesentiam, & ibi glos. in verbo, contra appellacionem, de appella. & in c. 27. num. 273. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 5. & §. 10. num. 4. Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 16. §. 2. Vgol. Tab. 1. de cenſ. Eccleſ. c. 13. §. 18. num. 8. cuius rei rationem reddit Bonifacius VIII. in cap. si à iudice, de appellat. libro 6. Quia per appellacionem suspensa est Iudicis iurisdictione, Sententia vero excommunicationis ut valeat, in ferente iurisdictionem non impeditam requirit. Sententia igitur excommunicationis post legitimam appellacionem lata est nulla.

19 *Quod procedit: Primo non solum per expressam appellacionem, sed etiam si intendens appellare se supposuit protectioni superioris ante latam excommunicationem; quo casu perinde est, ac si antea appellasset, ex quo de meo constat, ut habetur in cap. ad audientiam, de appell. & hoc tenent Host. Zabarel. & Ioann. Andr. in cap. 1. de appell. lib. 6. quos refert, & sequitur Marian. Socin. in cap. Sacro, num. 52. verſ. si intendens appellare, de sentent. excommuni. & Summa Astensis, li. 7. tit. 8. Casu 11. Palud. 4. dist. 18. quaest. 1. artic. 4. Conclus. 2. Tabien. verbo, excommuni. 2. §. 10. Casu 16. Idem, si iter arreptum ad Papam fuerit, cap. cum olim, de delo, & contumac. & cap. dilecti filij, 2. & ibi glos. in verbo, facto prouocare, & Panorm. nu. 5. de appellat. Palud. 4. d. 18. quaest. 1. art. 4. Conclus. 2. Tabien. vbi supra, quibus in locis habetur, quod arreptio itineris ad superiorem habet locum, & vim appellacionis, cum plus sit aliquid explicare facto, quam verbo, ut pluribus docet glos. in dicto cap. dilecti filij, 2. vbi supra, non enim ad substantiam appellacionis necesse est exprimere verbum, Appello, sed satis est dicere, vel facere aliquid aequipollens huic verbo, Appello. Addit tamen & recte Panorm. in d. cap. ad audientiam, num. 3. & in ca. dilecti filij, 2. num. 5. de appell. quod tam in submissione protectionis, quam in arreptione itineris seruanda sunt ea, quae sunt necessaria in appellacione: & ita sicut appellans extra iudicium, vel in iudicio ante sententiam tenetur exprimere causam iurisdictionis, ca. ut debitus, de appell. & petere Apostolos cap. 1. de appell. lib. 6. ita & iste qui uult arripere iter, aut se protectioni Sedis Apostolicae submittere, haec omnia seruare debet: ut patet, dicit superiori: Domine Episcopo, vos exauasistis me in tali articulo, & in tali nolo litigare amplius coram vobis, sed uolo ire ad Papam, & peto Apostolos. Tunc etiam licet non exprimat verbum, Appello, itinerando ad Papam, habetur pro appellante: quia non refert quid ex aequipollentibus fiat, ut in cap. licet ex quadam, de testib. l. si de commissa, §. si cui, ff. de legat. 3. alias autem non habebitur pro appellante. Et idem docet Innoc. in d. cap. ut dilectus, de appellat. dicens, quod non solum venientes personaliter sunt sub protectione Papae, sed etiam nuncios venientes pro alijs, haec immunitate gaudent, ut post iter arreptum excommunicari non possint, ut etiam docent Panorm. in d. ca. dilecti filij, 2. nu. 5. de appell.*

21 *An vero idem sit in eo, qui submitit se protectioni alterius, aut iter arripuit ad alium superiorem, citra Papam, puta, ad Archiepiscopum? Respondeo, quicquid glos. in ca. dilecti filij, 2. in verbo, facto prouocare, de appell. hoc neget verius tamen sentit Panorm. in ca. ad audientiam, num. 4. & in d. ca. dilecti filij, 2. de appell. & eandem rationem esse in alio Iudice, ad quem sit appellatio, quae in Papa, & citat Hostiens. & glos. in cap. 1. de appellat. lib. 6. quod indubitatum esse putat, si a deaturo superior, qui poterat adiri per viam querelae, & hoc, sine iter arripuiat a Iudice procedente iudicialiter, siue extra iudicium; tunc enim iurisdictione*

22 *Dicitur* autem excommunicationem esse nullam; latam post legitimam appellacionem; & vt notat Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 4. Concl. 2. tunc est legitima, quando erat talis casus, quae probata reputaretur sufficiens, & quando non fit in causa fidei in qua non est locus appellacioni, neque est legitima, quando monachus appellat ne secundum Regulam corrigatur, c. Ad nostram, de appellat.

23 *Secundo* procedit hic casus quintus, quod scilicet sententia post appellacionem legitimam lata nulla sit, siue appellatum sit in iudicio, siue extra iudicium; ex cap. dilecti filij, 2. & ibi Panor. num. 2. de appellat. & cap. penult. de relig. dom. nu. 2. & idem Panor. in cap. considerauimus, num. 7. de elect. Praepos. in cap. cum parati, nu. 1. de appellat. Et siue appellatum sit a sententia definitiva, aut interlocutoria de alia re lata, arg. c. licet, & tradit ibi Anchar. nu. 2. de sentent. excomm. lib. 6. Immo, etiam si dubitetur, an appellatio valeat, nec ne, dummodo ex legitima causa interposita sit, aut ex ea, post si vera esset, pro legitima & sufficienti haberetur, quamuis deinceps non probetur, arg. c. vt debjmus, de appell. & tradunt Decius in cap. pastoralis, §. verum, nu. 6. de appellat. Palud. 4. dist. 18. quaest. 1. art. 4. Concl. 2. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. ca. 3. §. 18. num. 9. Et etiam si deinceps, qui appellauit, appellacionem non profequatur, eamue repudiet, cap. licet, & ibi glos. de sent. excom. lib. 6. & Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 10. nu. 6. de sent. excom. lib. 6. & Vgol. vbi supra; Quis ratio est; quia cum appellacione iurisdictionis usus impeditus sit, vt habetur in cap. si a iudice, & ibi Gemin. nu. 3. & Philip. Franc. ne appell. lib. 6. ideo sententia excommunicationis tanquam a non Iudice lata, statim nulla est, nec valida efficitur ex eo, quod appellatio postea fuerit deserta, vel appellacionis renunciatum sit; Quod enim ab initio non valet, temporis tractu non conualescit; l. Quod ab initio ff. de Reg. iur. & in Reg. Non firmatur, de Reg. iur. lib. 6. & expresse id docent glos. in ca. licet, in verbo, legitimam de sent. excom. & in cap. sepè, & ibi glos. in verbo, rata manet sententia, & Panor. num. 14. & D. Antonab. de appellat.

24 *Et idem* est, si appellatio fuit interposita post sententiam latam sub conditione, ante conditionis existetiam, vt quia excoicabat nisi infra talem diem solueret, aut hoc, vel illud faceret, quamuis deinceps a denuciat conditio, excommunicationis nulla erit, vt habetur in cap. praeterea, 1. & ibi glos. in verb. impedire, & Panor. nu. 7. & 8. de appellat. Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 4. Concl. 2. Nauar. in cap. cum contingat, 14. causa nullit. nu. 7. de referip. & Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 10. nu. 6. de sentent. excom. lib. 6. Marian. Socin. in cap. Sacro, num. 62. de sentent. excom. Vgol. in d. §. 18. nu. 10. vbi hanc quaestionem latius probat: donec enim dies, vel conditio veniat, excommunicatio lata non censetur, vnde ante conditionis euentum appellans, ante sententiam latam appellare censetur, & proinde excommunicatio haec nulla omnino erit: Id quod locum etiam habet, etiam si post decem dies appelletur, vt communis opinio tenet, Decius in d. cap. praeterea, 2. nu. 5. & Praepos. nu. 4. de appell. Marian. Socin. in cap. Sacro, nu. 128. de sent. excom. Nauar. in cap. cum contingat, vbi supra, Couar. vbi supra, §. 10. nu. 4. vers. sed & ab eodem §. caueant, de sentent. excomm. lib. 6. dummodo hi decem dies currant ante conditionis euentum; & appellatio enim interposita medio tempore, hoc est, inter prolationem sententiae, & euentum conditionis, excommunicationem nullam reddit. Secus autem, si appellaret etiam post conditionis euentum infra decem dies, tunc enim excommunicatio lata valeret, licet appellatio adiecta virtutem deuolutiuam recurrenti ad superiorem daret. Vnde constat differentia inter appellacionem factam ante conditionis euentum, & post; in excommunicatione sub conditione, aut ad certum diem lata; quia si quis appellat ante euentum conditionis appellatio interposita medio tempore impedit sententiam excommunicationis, sed si appellatur post euentum conditionis, licet appelletur infra decem dies, cum sententiam iam sit purificata, & traxerit secum executionem, appellatio talis non habet effectum suspensiuum, sed simpliciter deuolutiuum, ex Mariano Socino, in c. Sacro, nu. 125. & 126. sicut

etiam sententia excommunicationis pure & simpliciter lata, trahit secum executionem, nec suspenditur per sequentem appellacionem, vt in c. pastoralis, §. verum, de appell. vnde appellatio hoc casu operatur solum effectum deuolutiuum, vt latius tradit Marian. Socin. in d. cap. Sacro, nu. 68. de sent. excom.

26 *Quae* in hoc casu de appellacione ante sententiam diximus, intelligenda sunt solum in excommunicatione lata ab homine; appellari enim non potest a sententia lata a iure, seu per viam Statuti, ex Anchar. in cap. Quicunque, nu. 3. de sent. excom. lib. 6. arg. l. si qua poena, ff. de verb. signifi. sententia enim iuris semper praesumitur iusta, arg. cap. erit autem Lex, dist. 4. ideoque non suspenditur effectus eius a appellacione, cum appellacionis remedium institutum sit ad praesidium innocentiae, & non ad defensionem iniquitatis, c. cum speciali, §. porro, de appellat.

27 *Sed* neque excommunicatio ab homine lata post appellacionem nulla redditur, vbi manifestè constat appellacione esse futilem, & non legitimam, friuola enim & frustratoria appellatio, non debet defendere appellantem, c. solitudinem, & ibi Panor. & idem Panor. in c. pastoralis, §. verum quia, nu. 14. de appell. in antiq. & habetur in cap. cum appellacionibus, & in c. Non solum, de appellat. l. 6. & facit Clem. 1. de dolo & contum. & tradunt Marian. Socin. sen. in c. Nulli, nu. 40. de sent. excom. & Anchar. in c. solet, de sentent. excom. lib. 6. & Hugol. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 13. §. 18. num. 13. & fauet Palud. 4. d. 18. quaest. 1. art. 4. Concl. 2. & est communis DD.

28 *Casus* tamen ponitur a Summa Astensin in 2. part. lib. 7. tit. 8. art. 1. vbi excommunicatio lata post appellacionem legitime factam tenet. Puta si duo ad inuicem litigent coram suo iudice, & vnus appellet ad Iudicem immediatè; & alter ad Papam; & ille qui appellauit ad Iudicem profequatur appellacionem, & citari faciat alterum coram dicto Iudice, tacito quod alter appellauit ad Papam; ille qui ad Papam appellauit legitime citatus non venerit, vel responsionem non miserit, confidens de sua appellacione ad Papam interposita, si quia non venerit, excommunicatur a Iudice, tenebit excommunicatio pro contumacia in eum.

ADDITIONES.

Adde, & quia pro hoc asserto confirmando nihil allegatur hic ab Auctore, tu dicas illud haberi expresse in cap. vt inquisitionis negotium; circa medium, de haeret. in 6. vbi appellacionis remedium haereticis interdicti legitimus. Verum cum vnicuique licita sit defensio, ideo Archid. Ioa. And. & Dom. ibidem notant, praedictum appellacionis interdictum intelligendum esse de appellacione a sententia definitiva, quando, nempe, agitur de decisione totius causae; secusa autem in eo, quod totam causam non dirimit, puta in sententia interlocutoria; & ideo si quis antequam delectetur haereticus, in processu causae grauaretur, posset ab huiusmodi grauamine, si esset contumax, appellacionis remedium obtinere; & ita post praedictos antiquiores tenent Dec. in cap. pastoralis numero 26. de appellat. & Director. Inquisit. par. 2. fol. 214. in eodem cap. vt inquisitionis; num. 7. & Eyme. in 3. par. quaest. 117. fol. 674.

Adde; & idem omnino dicas, etiam si denunciatur excommunicatus post elapsam terminum sibi ad profequendam appellacionem assignatum, prout faciendum esse mandatur in cap. licet excommunicationis sententia. de sent. excomm. in 6. quia nec tunc erit irregularis, si celebret; & ad praefatam textus decisionem, quae multum vrgere videtur contra praedictam assertionem, vide quae in hoc casu nouissime tradit Ant. Nald. in Quaestio. pract. verb. Appellare, num. 5. per totum; vbi praefata oppositio respondet, & Auctoris ampliationem iuxta communem rectè tuetur, atque defendit post alios ibi per eum relatos.

32. Potest autem dici error intolerabilis quodlibet peccatum mortale, ut si Episcopus dicat excommunico te nisi pro tali heretico celebraueris, et quæ. 3. c. si quis Episcopus. Vel quia tradidit in Detinens, vel quia peccentiam agis, vel quia non furaris, vel quia non es inobediens prælati, vel simile, quod est notorium peccatum esse, et quæ. 3. c. si is qui præest, & duobus cap. loq. vel si præcipiat aliquid impossibile, vel turpe, talis enim sententia non tenet, nec aliquam obligationem inducit de facto, vel de iure, arg. cap. ult. de pact. & ca. ult. de condit. apposit. & quoties aliquid sub vi præcepti continetur in sententia, quod committitur, vel in suo genere est peccatum, veluti si excommunicat, quia elemosinam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid quod in se bonum est puta, quia ieiunauit, aut orauit, aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est & præcipi putat, quia non adulteratur, aut interficit aliquem, aut aliud simile malum non perpetratur, sententia nulla est, & venerabilibus, §. penult. de sent. exco. lib. 6. Item intolerabilis error est si expressè contra ius scriptum pronunciat, ut si dicat, excommunicationem valere pronunciat, quamuis sit lata post legitimam appellationem, aut si episcopus excommunicat subditum suum, quia non soluerat decem in quibus fuerat die feriatu sententialem condemnatus, 2. q. 6. c. Et qui appellat. §. diffinitiva, vers. item si sententia, & c. fin. de Ferijs quem casum ponit Astenfis ubi supra, similiter ex Palud. ubi supra, si excommunicat audientes sermones Prædicatorum, & Minorum in domibus suis, quia de iure certum est, hoc esse licitum, per Decretalem Benedicti XI. Inter cunctas, quæ non est reuocata in Concilio Vienne. Si autem diceret, audientes sermones eorum in parochijs, quia illud potest eis non licere, puta, nisi placeat Prælato, seu Curato, valeret sententia. Quando autem, & quibus in casibus sententia contra leges lata nulla sit, latius traduntur glof. in c. in verbis contra leges, & ibi Panor. & Felin. de sent. & re iudic. Quando igitur sententia excommunicationis in se peccatum manifestum continet, aut est contra ius siue diuinum, aut contra ius constitutionis Papæ est nulla, non dico contra ius litigatoris, quia tunc valida est, aut saltem valida esse potest, ex glof. in cap. Et, qui appellat, §. diffinitiva, vers. item si sententia, in verbo, contra ius, 2. q. 6. & Palud. 4. dist. 18. q. 1. art. 4. Conclus. 3. qui ad hoc citat c. inter ceteras, de sent. & re iudic. & c. dilectus filius, de excess. prælat.

33. Sic etiam nulla est, quando exprimitur in sententia causa impossibilis, ex glof. in c. per tuas, in verbo, intolerabile de sent. excom. Panor. in d. c. per tuas, nu. 11, & Tabien. verbo, excom. 2. §. 10. dat Panor. exemplum, quando excommunicatur infans, quia stupranit virginem.

Similiter nulla est, quando exprimitur in sententia causa non impossibilis, sed notorie iniusta, l. ff. qua. sen. sine ap. rescind. Innoc. in c. cum Bertoldus, de re iud. Panor. in d. cap. per tuas, nu. 11. Tabien. in verbo, exco. 2. §. 10. & Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 4. Conclus. 3. qui ait, quod debet esse in aliqua parte sententia, secus si in actis.

34. Dubium solum est inter auctores, An quando error non est expressus in sententia, sed aliunde constat notorie de iniustitia, ut puta, excommunico Titium, quia spoliavit Septonium, & notorie constat, quod iste non spoliavit, sed alius, an talis excommunicatio sit nulla? In qua re glof. in cap. per tuas, in verbo intolerabilem, de sent. excom. dubitat, & ait tutius esse dicere, quod teneat, & idem docet ibi Ioan. Andr. & Archidiacon. in cap. venerabilibus, in fine, de sentent. excom. lib. 6. ait tenere, & fauet d. cap. per tuas, & d. cap. venerabilibus, qui textus requirunt errorem patenter expressum, ad hoc, ut sententia sit nulla, secus ergo ubi non est expressus error, Hostiensis in d. cap. per tuas, quem refert & sequitur S. Anton. 3. parte tit. 24. cap. 73. Summa Astenfis, 2. part. lib. 7. tit. 8. art. 1. Marian. Socin. in cap. perpendimus, num. 194. de sentent. excommunico. Palud. 4. d. 18. questio. 1. artic. 4. Conclus. 3. secundum quos ea est conclusio, quod nisi error sit expressus, non redditur sententia nulla. Alij tamen vt Panor. in d. cap. per tuas, num. 11, dicunt, quod licet prædictorum opinio sustineri possit, ad hoc, ut excommunicatio inagis timeatur, & in maiori reuerentia habeatur, & etiam quando non constat noto-

riè de errore, & iniustitia, quando tamen constat notorie de iniustitia, tunc de rigore iuris sententia nulla erit, etiam error in sententia non sit expressus, sic Panor. in ca. cum Apostolus, num. 4. & in d. cap. per tuas, num. 11. ubi etiam citat ad hoc text. cum glof. in Clem. Pastoralis in §. Pifana, in verbo, Non habeat, de sentent. & re iudic. & Innoc. in c. fraternitatis, de frig. & malefic. & in cap. 2. de dilat. & videtur bonus text. in cap. inter ceteras, de sent. & re iudic. & hanc sententiam tenet Cald. conf. 9. de sent. excom. Steph. Costa in c. venerabilibus num. 45. qui citat c. 1. de offic. Vicar. & Angelica, verbo, exco. 2. §. 12. in fine, Tabien. verbo, excom. 2. §. 10. & fauet Sorus 4. d. 22. q. 2. art. 3. vers. Neque verò secunda. Rationem dat Panor. quia presumptio est, quod diligenter iudex exercuit officium suum, vt expresse vult text. in c. causam, de sent. & re iudic. & cap. in presentia, de renunciat. sed ubi constat notorie de iniustitia, cessat presumptio iustitie, quia presumptio cedit notorietati, cap. veritate manifestata, distinct. 8. Nec est presumptio, quod ius in se valde æquum, approbare velit notoriam iniustitiam; & ea quæ sunt notoria, habeatur pro expressis. Facit cap. euidentia, de accusat. nam & confessio partis confitentis iniustitiam sententia, inducit retractationem, vt notat Innoc. in cap. Quia plerique, de immunit. Eccles. & fortius, ubi est notorietas: quæ sententia mihi etiam verior videtur, ob rationem allatam.

35. Eodem modo excommunicatio nulla erit, si ex causa im pertinenti feratur, ut si excommunicatur Titius, quia fortis est, aut indeuotus, aut quid simile, ex Ioan. Andr. in c. Sacro, de sent. excom. Marian. Socin. in cap. perpendimus, num. 196. de sent. excom. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. c. 13. §. 18. num. 21.

36. Hic casus præcipui sunt, in quibus excommunicatio ab homine lata, non valet, alij enim casus qui ab authoribus referuntur, ad aliquem istorum sex reuocantur, vt in iudic. & diligenter rem consideranti manifestum esse potest. Næ casus ille, quo scilicet inferior à Papa excommunicat aliquos, qui participant cum excommunicato à se, non in crimine, sed in locutione, & alijs casibus, in quibus incurritur minor excommunicatio, excommunicatio illa contra se participantem est ipso iure nulla, nisi fuerint nominati, moniti tribus vicibus, vel vna pro tribus, cum aliquorum dierum interuallo, ne cum tali excommunicato à se participant. Quem casum ponunt S. Anton. 3. part. tit. 24. c. 73. Angelica, in verbo, excommunicatio, 3. d. 17. Tabien. verbo, excom. 2. §. 10. Casu 9. Summa Astenfis, 2. part. lib. 7. tit. 8. art. 1. Pifanel. verbo, excom. 1. vers. in quibus casibus Nauar. in Manual. c. 27. num. 4. Casu 5. Hic enim casus ad sextum reducitur, cum talis sententia ipso iure nulla sit, eo, quod contra ius excommunicat, qui ita aliquem excommunicat, vt habetur in c. statumimus, in verb. Ab eo, de sent. excom. secus esset de Papa, qui potest excommunicare aliquem participantem cum excommunicato à se, si præmissa monitione, ita vt valida censetur, Dixi inferiorem à Papa excommunicantem, aliquem participantem cum excommunicato à se, inualide excommunicare, quia si iudex excommunicaret prædictos participantem cum aliquo excommunicato ab alio, puta ab Episcopo, Archiepiscopo, vel à Papa, & non à se, teneret excommunicatio, licet non essent moniti; ex Panor. in cap. Quod in dubijs, num. 3. de sent. excom. & Ioan. Andr. quem citat Angelica, Tabien. ubi supra. Nauar. in Man. cap. 17. num. 4. vnde, nullus hodie citrà Papam potest ferre hanc excommunicationem, scilicet, excommunico te cum omnibus participantibus tibi, d. cap. statumimus, sed opus est vt prius moneant.

37. Sic etiam alter Casus, quem ponunt Panor. in cap. P. & G. nu. 9. 10. & 11. de offic. del. gal. Feder. conf. 93. & 121. Summa Astenfis. 2. part. lib. 7. tit. 8. artic. 1. questio. 1. Angelica, verbo, excom. 3. §. 14. Tabiena, verbo, excom. §. 10. Casu 12. Sorus 4. distinct. 22. questione 1. artic. 2. Conclus. 4. secundo si feratur, & alij, nimirum, quando sententia generaliter profertur contra non facientes, puta restitutionem, vel non soluentes, & aliquid non facit, quia non potest, talis sententia est nulla, & Ratio est: quia nullum præceptum ad impossibile ligat,

ligat, l. Paulus, ff. quæ ſentent. ſine appell. reſcind. & limpoſſibilem, ff. de reg. iur. & in Reg. Nemo; eod. tit. libr. 6. Et vt docent Panor. mit. & Oldrad. conf. 16. & alij vbi ſuprà, & Sylueſt. verbo excom. 2. nu. 23. verſic. Duodecimū, verba ſimilia generalia debent intelligi civili modo, arg. in l. ſi cui; ff. de ſeruit. & in l. quod dicimus, & in l. ratum. ff. de ſolut. Qui caſus etiam ad ſextum reuocatur, vt ex dictis ibi conſtat.

38 *Ad eundem* etiam caſum ſextum reducitur caſus alter, quem ponunt Summa Aſtenſis, 2. par. libr. 7. tit. 8. art. 1. caſu 14. Angelica, verbo, excom. 3. §. 7. Piſanel. verbo, excom. 1. verſic. in quibus caſibus, caſ. 5. Tabiena verbo, excom. 2. §. 10. caſu 23. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tabul. r. c. 13. §. 18. nu. 19. poſt gloſ. in c. Quia plerique, in verbo, ſententij, de off. ſic. Ordin. libr. 6. in capit. præſenti in verbo, ad cautelam, verſic. & addo notum caſum, de ſent. excom. libr. 6. Quando fertur excommunicatione à præſato contra ſuos ſubditos, pro eo quod ſtatim ſua Eccleſiæ vel Monafterij ſine loci, vel Sedis Apoſtolice Legato, vel Inquiſitoria Sede Apoſtolica delegato, & deputato, vel alij cuiusque perſonæ per quam ad prædictorum notitiam valeant peruenire: quæ excommunicatione, vt pote contra ius in d. capit. Quia plerique, de off. Ordin. libr. 6. lata, eſt nulla, & ſimiliter interditi, vel ſuſpenſionis, ex Piſanella, vbi ſuprà, & Summa Confeſſ. libr. 3. tit. 33. q. 73.

39 *Similiter* Nulla erit cenſura, quando prælati excommunicant ſubditos, quos viſitant, quia nolunt eos procurare pro viſitatione niſi id quod ex Lateranenſi Concilio debetur, vt habetur in c. cum Apoſtolus, de cenſuris, & c. cum ad quorundam, de exceſſ. prælat. & ibi gloſ. & Panor. mit. quem caſum ponunt gloſ. in c. præſenti, in verbo, ad cautelam, verſic. Decimo, de ſent. excom. libr. 6. Summa Aſtenſis vbi ſuprà, caſu 10. Angel. cit. §. 5. Tabie. vbi ſuprà, & Vgol. vbi ſuprà, nu. 20. talis enim ſententia vt pote contra ius in d. cap. cum Apoſtolus, & d. c. cum ad quorundam, lata, eſt nulla. Quamuis enim Bern. & gloſ. in d. cap. eum ad quorundam, in verbo, Non teneſe, de exceſſ. prælat. velint cap. illud continere ius ſpeciale, ſcilicet priuilegiatorum ſuper hoc à Papa, ita, vt ſententia contra priuilegium Papæ lata, nulla ſit, tanquam a non ſuo iudice lata; quorum opinio ſi vera eſſet, caſus d. c. cum ad quorundam, referri poſſet ad caſum quartum a nobis poſitum vt ſic ſententia talis nulla ſit, quia lata eſſet a non iudice, & contra priuilegium eis a Papa conceſſum, arg. c. Quanto, & c. cum capella, de priuileg. Vnde, ſecundum iſtos ſententia contra alios lata teneſe, licet iniuſta eſſet. Alij tamen, vt Goſſed. in d. c. cum ad quorundam, & in Summa, de ſent. excom. ad finem, & alij quos ibidem referre ſequitur Ioan. And. & Hoſtiel. ibi, & Panor. nu. 2. & ſicut Summa Aſtenſis, 2. parte, libr. 7. tit. 8. artic. 1. caſu 10. dicunt, quod continet ius commune, quorum opinio mihi verior videtur; & ideo caſus iſte ad caſum noſtrum ſextum reducitur, adeo, vt talis ſententia ſit nulla, quia contra ius Pontificium lata eſt, vt conſtat.

40 *Eodem modo* ad caſum ſextum reuocatur caſus ille poſitus à gloſ. in c. præſenti, in verbo, ad cautelam, de ſent. excom. libr. 6. verſic. octauo. Summa Aſtenſis, 2. par. libr. 7. tit. 8. artic. caſu 7. S. Anton. 3. par. Sum. tit. 24. c. 73. in fine; Angelica, in verbo, excom. 3. §. 3. Tabiena in verbo, excom. 2. §. 10. caſu 21. Quando ferens excommunicationem violauit interdictionem hominis, vt declarat Greg. IX. in ca. Tanta, de exceſſ. prælat. & ibi gloſ. in verbo, in ſua, vbi dicit textus, quod talis ſententia iudicis poſt interditi violationem lata in aliquem irrita & inanis eſt. Quod verum eſſe docet Angelica, niſi fuiſſet abſolutus à dicta violante, quia tunc teneſe ſententia excommunicationis ab eo lata poſt abſolutionem.

41 *Sic etiam* caſus ille, quem ponit Tab. verbo, excom. 2. §. 10. caſu 15. Quando ſcilicet prælati præcipit ſub excommunicatione, quod Sacerdos reuelat peccatum, quod ſolum ſcit in confeſſione, excommunicatione nulla eſt, vt pote, lata contra ius c. Dilectus, de exceſſ. prælat. in ſub, contra omne ius eſt, vt Sacerdos ad reuelandum peccatum in ſola confeſſione notum cogi poſſit, & ideo excommu-

nicatio in Sacerdotem peccatum ſibi confeſſum non reuelantem lata nulla & irrita eſt: & reducitur caſus hic ad ſextum a nobis ſuperius poſitum.

Sicut etiam caſus ille, quem ponunt Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 4. Concluſ. 4. & Tabiena, verbo, excom. 2. §. 10. caſu 27. ſcilicet, Quando Prælati excommunicat omnes venientes ad altare niſi ſibi, vel ſuo mandato confeſſos, ve, omnes qui non ſunt confeſſi ſibi, vel ſuo mandato, quoad confeſſos fratribus, nulla eſt ipſo iure, vt habetur in Extrau. Inter cunctas, de priuileg. Benedicti XI. vbi dicitur, *Fratres poſſunt audire confeſſiones; & poſtea, excommunicationis vero, vel alias ſententias per prælatos contra hoc, vel in eius fraudem latas denunciamus irritas, & inanes, qui caſus, vt conſtat optimè ad ſextum reduci poſſet.*

42 *Alij caſus* omnes ad prædictos etiam reduci poſſunt, in quibus omnibus, & alijs, quibuscunque hoc aduertendum eſt ex Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concluſ. 4. Gabr. 4. d. 18. q. 2. artic. 2. Concl. 8. Soto, 4. d. 21. q. 1. art. 3. Martino Ledef. 2. 4. q. 23. art. 4. Angelica, verb. excom. 3. §. 19. Marian. Socin. in c. Sacris, nu. 1. de ſent. excom. Nauar. in Man. c. 27. nu. 3. in fine, Couar. in calma mater, t. par. §. 7. nu. 5. verſic. Decimo tertio, & nu. 7. & verſic. ceterum vbi ſententia, de ſent. excom. libr. 6. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. c. cap. 13. §. 18. in princip. & alijs, Quotieſcūque excommunicationis ſententia eſt nulla, non eſt timenda nec quoad Deum; nec quoad Eccleſiam; nõ quoad Deum, quia nulla culpa; Nec quoad Eccleſiam, quia ſecundum veritatem, nullam poenam iuris incurrit, qui ſententiam, quæ nulla eſt, non cuſtodit; cum enim ipſo iure nulla ſit, idem eſt ac ſi non eſſet lata vnde Hoſt. in Sum. libr. 3. tit. de ſent. excom. §. Quis ſit eius effectus, verſic. Hæc vera ſunt, ait, ſi ſententia nulla ſit ipſo iure nec timenda eſt nec tenenda, vnde talis, nec ſe pro excommunicato gerere tenetur, vitando communionem Sacramentorum, & hominum, nec vſu ſpiritualium priuatur; quoniam quod non eſt timere non oportet; nec præſtat impedimentum, quod de iure non forcitur effectū arg. c. Non præſtat, de Reg. iur. libr. 6. Nec celebrando peccat, aut vllam poenam iuris incurrit; Non enim peccat, cū legem non offendant, arg. ea. Qui peccat, 23. q. 4. Neque vllam irregularitatis poenam, aut aliam iuris cenſuram celebrando incurrit ſecundum ea quæ latius tradunt gloſ. in d. ad præſentiam in verbo, contra appellationem, de appell. & ibi Innoc. & glo. in c. ſoles, in verbo, in officijs, de ſent. excom. libr. 6. Dec. in d. c. ad præſentiam, Couar. in calma mater, t. 1. §. 7. nu. 7. verſic. ceterum vbi ſententia, de ſent. excom. libr. 6. vbi citat etiam Philip. Probom, & Francum, in c. de appell. & in c. 1. §. vlt. de foro competi. 1. 6. & idem docet Nauar. in c. cum contingat, remedio, 2. num. 8. §. 5. &

43 *Qui omnes* docent excommunicatum poſt appellationem illegitimam & nullam, non eſſe irregularem, ſi ante abſolutionem conſtitus, & exſtitans appellationem validam fuiſſe celebraverit bona fide licet poſtea pronuntiatum fuiſſet appellationem nullam eſſe, nec ſuſpenſiſſe iurisdictionem iudicis a quo fuit appellatum; id quod verum eſt, non ſolum vbi excommunicatione eſt nulla propter appellationem; ſed etiam ob aliquam aliam rationem ex dictis, talis enim celebrando nec peccat, nec vllam iuris poenam incurrit. Et quod de excommunicatione diximus, de alijs et cenſuris intelligendum eſt; quoties enim cenſura eſt nulla, nec coram Deo, nec apud homines ligat nec timenda eſt; Quod intelligo verum, quando notorie conſtat de nullitate ſententia, & quando ceſſat ſcandalum; Quando, nõ eſſet ſcandalum, eo quod alij non ſciunt ſententiam non eſſe nullam, ſed putarent illum eſſe excommunicatum; tunc abſtinere debet à communionem Sacramentorum, & aliorum fidelium, quamuis ipſe certo ſciat ſententiam eſſe nullam. Vnde, ſi aliquis publice excommunicatur, & denunciat nulliter, quamuis in occulto poſſet eam non ſeruari; in publico tamen eam ſeruare debet, quouſque ſcandalum rationabiliter ſedauerit; & ex aduerſo publicè ſufficiet excommunicatus nulliter, eaſam propter quæ ſententia ſit ipſo iure nulla; Quo facto non parit ſententia; Si, tunc quis ſcandalizatur, non eſt ſcandalum publi-
lorū, ſed Phariſæorum, ſecundum regulam Chriſti Matth. 44 r. 5. contemnendum; Quibus addendum eſt ex Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concluſ. 4. Gabr. 4. d. 18. q. 2. artic. 2. Concl. 8. Soto, 4. d. 21. q. 1. art. 3. Martino Ledef. 2. 4. q. 23. art. 4. Angelica, verb. excom. 3. §. 19. Marian. Socin. in c. Sacris, nu. 1. de ſent. excom. Nauar. in Man. c. 27. nu. 3. in fine, Couar. in calma mater, t. par. §. 7. nu. 5. verſic. Decimo tertio, & nu. 7. & verſic. ceterum vbi ſententia, de ſent. excom. libr. 6. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. c. cap. 13. §. 18. in princip. & alijs, Quotieſcūque excommunicationis ſententia eſt nulla, non eſt timenda nec quoad Deum; nec quoad Eccleſiam; nõ quoad Deum, quia nulla culpa; Nec quoad Eccleſiam, quia ſecundum veritatem, nullam poenam iuris incurrit, qui ſententiam, quæ nulla eſt, non cuſtodit; cum enim ipſo iure nulla ſit, idem eſt ac ſi non eſſet lata vnde Hoſt. in Sum. libr. 3. tit. de ſent. excom. §. Quis ſit eius effectus, verſic. Hæc vera ſunt, ait, ſi ſententia nulla ſit ipſo iure nec timenda eſt nec tenenda, vnde talis, nec ſe pro excommunicato gerere tenetur, vitando communionem Sacramentorum, & hominum, nec vſu ſpiritualium priuatur; quoniam quod non eſt timere non oportet; nec præſtat impedimentum, quod de iure non forcitur effectū arg. c. Non præſtat, de Reg. iur. libr. 6. Nec celebrando peccat, aut vllam poenam iuris incurrit; Non enim peccat, cū legem non offendant, arg. ea. Qui peccat, 23. q. 4. Neque vllam irregularitatis poenam, aut aliam iuris cenſuram celebrando incurrit ſecundum ea quæ latius tradunt gloſ. in d. ad præſentiam in verbo, contra appellationem, de appell. & ibi Innoc. & glo. in c. ſoles, in verbo, in officijs, de ſent. excom. libr. 6. Dec. in d. c. ad præſentiam, Couar. in calma mater, t. 1. §. 7. nu. 7. verſic. ceterum vbi ſententia, de ſent. excom. libr. 6. vbi citat etiam Philip. Probom, & Francum, in c. de appell. & in c. 1. §. vlt. de foro competi. 1. 6. & idem docet Nauar. in c. cum contingat, remedio, 2. num. 8. §. 5. &

dist. 18. q. 1. art. 3. concl. 2. Gabr. 4. d. 18. q. 2. ar. 2. conclus. 8. in fine S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 73. in fine. Couar. in calma mater. 1. par. §. 7. nu. 7. ver. ceterum ubi sententia. de sent. excom. lib. 6. quod etiam antequam sedatum fuerit scandalum, non teneatur sententiam nulliter latam in occulto observare, neque etiam in publico coram eis, quibus nota est nullitas sententiae. Et quamvis peccaret mortaliter, qui coram ignorantibus nullitatem sententiae celebraret, aut diuinis se immisceret, non tamen in hoc casu celebrando irregularis esset, cum irregularitas non ratione scandali, sed excommunicationis inflata sit, unde cum hic vere excommunicatus non sit, etiam si cum scandalo celebraverit, irregularitatis tamen poenam non incurrit, ut praefati auctores testantur, neque in excommunicatione utroque foro nulla, necessaria est absolutio ad cautelam, ut docet Henricus lib. decimo tertio, de excommunic. cap. 15. §. quarto.

De excommunicatione iniusta, & quem effectum habeat. Cap. XVII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Excommunicatio tribus modis iniusta esse potest, ex animo, ex ordine, & ex causa.
- 2 Iniusta ex animo, quando censetur.
- 3 Iniusta ex ordine, quam dici debeat.
- 4 Iniusta ex causa, quam dicenda sit.
- 5 Excommunicatio iniusta ex animo, valida est.
- 6 Iniusta sententia ex defectu ordinis iuris in ea ferenda, an semper valida sit.
- 7 Iniusta sententia ex parte causae, an valida sit, variis afferuntur opiniones Iuristarum, & Theologorum.
- 8 Theologi sententiam omnem per se iniustam, etiam nullam esse dicunt.
- 9 Carcere detentus iniuste fugere potest, nec sententia iniusta iudicis parere tenetur.
- 10 Sententia iniusta nec apud Deum, nec apud Ecclesiam, cui quam nocere debet.
- 11 Unam uxorem prius occulte ducens, & postea aliam publice, cui cohabitare teneatur.
- 12 Excommunicatio iniusta in foro interiori ad culpam non obligat, & quamvis ratio sit.
- 13 Excommunicatus iniuste, qui tamen vere est innocens a parte rei excommunicatus non est, nec generalibus Ecclesiae suffragiis priuatur.
- 14 Excommunicatio, dubia existente causa, ob quam fertur ligat, cum in dubio praesumendum sit pro sententia iudicis.
- 15 Reus consilio suorum advocatorum, contra iudicis sententiam adhaerere non debet.
- 16 Iniuste excommunicatus, & innocens, sed tamen secundum allegata & probata, nocens reus, ad scandalum vitandum, sententiam in publico servare debet.
- 17 Iniuste excommunicatus, sed secundum allegata, & probata nocens reus, celebrando in occulto, & sine scandalo, nec peccat, nec ullam iuris poenam incurrit.
- 18 Iniuste excommunicatus evitato scandalo diuinis inter esse potest.
- 19 Iniuste excommunicatus, quid facere teneatur.
- 20 Iniuste excommunicatus non prius iuris remedijs peccat.
- 21 Iniuste excommunicatus, quare prius absolutionem peccare debeat, quam audiat.
- 22 Iniuste excommunicatus, postquam usus est iuris remedijs, & non invenit remedium, celebrare, & cum alijs publice communicare potest.

23 Canonistarum fundamenta, & rationes contra Theologos allata, solvuntur.

24 S. Gregorij dictum de iniusta sententia explicatur.

1 **P**ost expositionem excommunicationis nulla restat, ut de excoicatione iniusta, eiusque in ligando vi & efficacia, differamus: In qua explicanda, quid auctores senserint, & quibus in rebus consentiant, ac inter se discrepent, paucis ostendemus. Ut autem haec materia distincte explicari possit, ante omnia praenotare oportet, Excoicationis sententiam tribus modis iniustam dici posse, ut colligi poterit, ex glo. in Summa, 1. q. 3. in verbo, sed ponatur, & in cap. facto, in verbo, iusta, de sent. excom. & latius traditur in ca. Episcopus, §. si ergo, 1. q. 3. S. Thom. in addit. 3. p. q. 21. art. 4. Alexand. de Ales. 4. par. q. 22. me. 2. art. 1. Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. Dur. 4. d. 18. q. 4. nu. 6. Ioan. Bachon. 4. d. 18. q. 1. art. 3. & q. 2. art. 1. & 2. Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concl. 1. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. Concl. 8. Hostiens. lib. 5. Summa, tit. de sent. excom. n. 11. ver. Hi sunt effectus. Summa Astenf. 2. par. lib. 7. tit. 8. ar. 2. Ioan. Calderin. in repet. in ca. excom. munito, nu. 15. de rescrip. Panor. ibid. nu. 10. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 73. Marian. Socin. sen. in e. perpendimus, num. 72. de sent. excom. Tabiena, verbo, excom. 2. §. 16. Mart. Ledesm. 2. 4. q. 23. art. 4. Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 3. Couar. in calma mater, 1. par. §. 7. num. 5. Henricus, li. 13. de excom. c. 15. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 3. nu. 3. Qui omnes docent, ex animo, ex ordine, & ex causa, sententiam excommunicationis iniustam esse posse.

2 **Ex animo** dicitur iniusta excommunicationis sententia, quando etsi causa exprimat vera & rationalis, ab eo tamen qui excommunicat, non ad correctionem, nec ex zelo iustitiae, sed indignationis, invidia, vel odij fortiter promulgatur, arg. c. illa, 1. q. 3. & c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. Unde tutum consilium est, quod si quis effectus datur non per se, sed per alium, qui charitative moveatur, sententiam promulget, vel si per se velit hoc facere, ad minus hoc non faciat; dum moveatur, sed permittat motum forte cholericum aliquantulum residere, ut Hostiensis; Astenf. & S. Anton. ubi supra, movent, & colligitur ex c. illa, & c. ira, & c. cum apud, & c. summo pete, 1. q. 3.

3 **Ex ordine** vero dicitur sententia iniusta, quando etsi causa vera, & rationalis praetendatur, & proferens charitate moveatur, non tamen praecessit monitio competens seu canonica; vel non fuit facta coram personis idoneis, per quas probari possit, si oportuerit, c. facto, c. ratutum, de se. excom. li. 6. admonitionem vero competentem intelligas ad arbitrium iudicis, siue trinam, siue unam pro omnibus maxime in notorijs, arg. c. de illicita, 2. q. 3. & hodie dari debent competentia intervalla aliquorum dierum inter monitionem, & monitionem; quod verum est, nisi facta necessitas ea intervalla aliter sua ferit moderanda, c. constitutionem, de sent. excom. lib. 6. facti autem nec essitas dicitur, si dilatio periculosa, & aliquod malum fieret si competentia intervalla iudex concederet, & quia forte ad arma iretur, & aliqua res forte destrueretur, quibus incommodis iudex obviare tenetur, ex glo. in d. c. constitutionem, in verbo, necessitas, & facit L. aequissimum, ff. de usufruct. Aliquando enim nec locus, nec tempus patitur plenius deliberare, ff. de excec. act. l. 1. & tradit latius Summa Astenf. ubi sup. Immo, etiam hodie talis ordo traditur, ut sententia in scriptis feratur, & ibi exprimat causa, & exco. municans exemplum huius scripturae infra mensem excommunicato tradere teneatur, si super hoc fuerit requisitus, c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6.

4 **Ex causa** denique sententia excommunicationis iniusta dicitur, vel, quia nulla praetenditur in sententia; vel si praetenditur, tamen non est vera, vel quia etiam si vera sit, non tamen est sufficiens & rationalis, & manifeste coram eo probata, arg. c. facto, de sent. excom. & ibi glo. in verbo, rationalis, & facit c. Nemo, 2. q. 1. & cap. ut deabus, de appellat. & haec dicitur iniusta ex parte exco. municantis, & exco. municantis, vel si sit debita & iusta ex parte exco. municantis, potest tamen esse iniusta, & indebita ex parte exco. municati, ut cum quis pro falso crimine in iudicio probato excommunicatur, quia scilicet exco. municatus

nicatus est innocens, iudex tamen secundum allegata & probata excommunicat illum, quia per testes probatus fuit nocens. His igitur modis, cum sententia excommunicationis iniusta esse possit, quos effectus, & quam ligandi vim una quaeque istarum habeat, ostendere oportet.

5 Quod sententiam iniustam primo modo, quando scilicet iudex ex odio, ira, aut alia passione inordinata, quae in excoicatione seruauerit, talis sententia valida est, & in foro, tum exteriori, tum interiori ligat; & in hac re consentientes sunt auctores omnes, quos in isto capitulo attulimus. Quamuis enim sententia haec iniusta, & iniqua sit, hoc sensu, quod iudex peccat ita male affectus excommunicando ea tamen excommunicatus ligatur, cum peccatum, & iniqua iudicis intentio, virtutem & iustitiam sententiae non tollat; unde contra talem sententiam agens, non solum peccato inobediens peccat, sed etiam penas Canonum incurrit, & in tali excommunicatione celebrans, irregulatio efficitur, ut communis omnium consensus testatur, nec de hac re dubium esse potest.

6 Similiter sententia iniusta secundo modo, ex defectu ordinis iuris, ex eo scilicet, quod non precedat terna monitio, aut una pro tribus, cum legitimis interualis, ut ca. Sacro, de sent. exco. aut non proferatur in scriptis, eum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. valida est in utroque foro, vno tantum casu excepto, quando, scilicet, quis excoicatur participans cum excommunicato a se, maiori excommunicatione, non praemissa canonica monitione, talis enim excommunicatio, ipso facto, non solum iniusta est, sed etiam nulla & irrita, ut habetur in cap. statumus, de sent. exco. lib. 6. & in hoc etiam auctores omnes tam veteres, quam noui, tam Theologi, quam Canonistae consentiunt.

7 Ceterum quoad sententiam excommunicationis iniustam tertio modo ex parte causae, quia scilicet, aut nulla est aut non aequa & legitima, sed solum praesumpta, ut cum innocens verè iudicatur nocens secundum allegata & probata, & excommunicatur, an talis sententia valida sit, & liget, non certo inter auctores constat, & aliter Iurista, & Canonistae, aliter in hac re Theologi opinantur. Iurista enim (ut videre est l. 1. q. 3. cap. 1. & cap. Qui iustus, l. 1. q. 3. & ibi Gratianus, & glos. & in c. Sacro, & in cap. per tuas, de sent. excom. Ioan. Cald. in repet. in c. ab excommunicato, nu. 15. Panor. ibi, nu. 10. de rescript. Host. l. 5. tit. de sent. excom. n. 11. vers. Quis sit eius effectus. Summa Arist. 2. p. lib. 7. tit. 8. art. 2. Marian. Socin. in c. perpendimus, nu. 182. de sent. excom. Angelica, in verbo, excom. l. 5. 18. Nauar. in Man. c. 27. nu. 3. Couar. in c. alma mater, l. 1. part. 5. 7. nu. 5. de sent. excom. lib. 6. Henriquez, lib. 13. c. 15. §. 4. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. c. 13. §. 3. nu. 4. & 5.) docent sententiam hanc validam esse in utroque foro, & ex Theologis fauent Alex. de Alcs. 4. par. Sum. q. 22. memb. 2. artic. 2. Dur. 4. d. 18. q. 4. nu. 6. Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. Ioan. Bach. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. Concl. 8. & Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concl. 1. Et quidem hi auctores, maxime Canonistae in eo se fundant, quod in c. per tuas, §. verum in alijs, & ibi glos. in verbo, verum, de sent. excom. dicitur, quod sic excoicatus iniuste, superiorem adire debet, & absolutionem petere antequam audiat, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur. Unde, si hic prius absoluitur, ergo prius excommunicatus fuit. Afferitur etiam in huius sententiae confirmationem, c. Odoardus Clericus de solutio, vbi habetur, ex decreto Gregorij IX. quod excommunicatus aliquis, propter hoc quod debebat aliquid creditori, esto conflet, quod nec in totum, nec in parte poterit solvere, quod absoluitur, & tamen euadens est talem iniuste excommunicatum fuisse, eum solvere non poterit, & ideo iniuste excommunicatus verè excommunicatus est. Et denique pro hac opinione, refertur dictum illud commune & vulgatum S. Gregorij, Homil. 26. in Euang. & habetur in cap. l. 1. q. 3. Sententia pastoris, siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda est. Quam sententiam Canonistae sequuntur, distinguentes inter sententiam iniustam, & nullam, eum enim se fundent plerumque, non in rei veritate, sed in praesumptione iuris, & secundum notitiam humanam in foro contentioso loquantur, volunt posse esse sententiam

iniustam, quae tamen non sit nulla.

8 Theologi verò qui solum rei veritatem considerant, nulli omnino discrimen inter sententiam per se iniustam, (quando, si non est iusta causa excoicationis, quia nimirum condemnatus est innocens, & non commisit crimen, pro quo excoicatur), & sententiam nullam faciunt, & consequenter, talem iniuste excoicatum, verè excommunicatum non esse docent. Sic Adrian. in Quodlib. q. 6. art. 1. Concl. 1. verb. sed dubium est, & in 4. Sent. q. 4. de confess. vers. Si petas, circa finem. Ioan. Dried. l. 1. de liber. Chris. pag. 236. & citatur Ioan. Maior. 4. d. 18. q. 2. Caiet. 2. 2. q. 76. art. 4. ad 2. & in Opusculo 1. tract. 19. circa finem. Sotus relect. de tege, sectet. memb. 3. q. 1. Concl. 4. & 4. d. 22. q. 1. art. 3. Concl. 4. Ioan. Medina Cod. de rescript. q. 1. Martin. Ledef. 2. 4. q. 23. art. 4. Barr. Medina, lib. 1. instruct. confess. e. 2. §. 2. Pro qua est opinione refertur Córdubili. l. 1. q. 43. & fundant se in doctrina S. Tho. 2. 2. q. 60. art. 1. vbi ait, iudicium esse determinationem iusti, & 2. 2. q. 67. art. 1. ait, quod sententia iudicis est quadam particulari lex in aliquo particulari facto. Ad verò determinatio iniusti, quam significat iudicium iniustum, non est determinatio iusti; nec lex iniqua particularis, quam significat iniusta sententia, est lex particularis, quam sententia significat, & ideo nec iniustum iniustum est iudicium, nec sententia iniusta, quae damnationem innocētis secundum rei veritatem determinat, verè sententia est, unde nec excommunicatio iniusta ex parte causae, verè excommunicatio est, & consequenter in conscientia ex parte sui non obligat, & 2. 2. q. 70. art. 4. ad 2. expresse ait, iudicium iniustum non esse iudicium, loquitur autem de iudicio iniusto per se. Ad quod talis sit in proposito, non peccauit, ergo excommunicatus non est, cum secundum omnes, excommunicatio non nisi ob peccatum mortale fieri possit.

9 Praeterea, qui iniuste detinetur in carcere, potest fugere, & non tenetur parere sententiae iudicis iniustae, scilicet, quod maneat ibi; & ideo, pari ratione, iniustae excoicationi parere non tenetur. Item, si iudex condemnare aliquem, ut soluat decem aureos, quos non debet, talis solvere non tenetur in conscientia; & si iudex compellit eum, ut soluat cum certus sit, quod non debeat, eos, licite eos reassumere poterit ab illo, qui accepit, aut aliquid aliud, quod tantum valeat, si sine scandalo id facere possit; immo, ille qui petijt ab illo decem aureos falsis testibus, ad eorum restitutionem in foro conscientiae tenetur, ut latius tradunt Panine. Quia plerique, nu. 21. de immunit. Eccles. Imola, conf. 147. & alij oēs ergo, alius verus est dominus, nec ei vllam facit iniuriam, recuperando quod suum est, vel equitatis. A paritate igitur rationis, non tenetur iniuste excoicatus tali sine in foro conscientiae parere; cum par ratio sit, immo maior ratio est de excommunicatione, cum grauior pena sit; Sicut ergo non tenetur quis, ut docet Panor. vbi supra, num. 20. alijs iniustis sententijs parere, ita multo minus iniustae excommunicationi parere obligatur.

10 Pro hac etiam sententia facit, quod habet Gelasius Papa dicens: Sententia si iniusta est, tanto eam curare non debet quanto apud Deum, & Ecclesia eius, neminem potest iniquo grauari sententia. Ita ergo ea se non absolui desideret, quae se nullatenus perspexit obligatum, & refertur c. cui est illata, l. 1. q. 3. Cum igitur iniuste excommunicatus non indigeat absolutione, verè excoicatio iniusta non ligat. Et in c. Illud plane, l. 1. q. 3. ait S. Aug. Si quisquam facium fuerit anathematisatus iniuste, potius erobert, qui facit, quam qui hanc patitur iniuriam. Et cap. si quis non teet, 24. quae 3. ex Orig. Hom. 14. ad ea. 24. Leuit. quod falso Gratianus tribuit Hieronymo, habetur: Si quis non recto iudicio eorum, qui praesunt Ecclesiae, depellatur, & foras mittatur, si ipse non ante exijt, hoc est, si non ita egi, ut mereretur exire, nisi leuitus in eo, quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus. Et ita sit, ut interdum ille, qui foras mittitur, sit, & ille foris qui inuis retineri videtur. Haec Origenes.

11 Hanc etiam Theologorum sententiam probant Martin. Ledef. 2. 4. q. 23. art. 4. & Ioan. Medin. C. de rescript. qu. 1. vers. respodetur, ex simili casu, Exepli gratia, si quis occulte ducit prius vnam uxorem, & postea publice ducit aliam (qui casus ante Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. matrimon. verus fuit) & secunda quae pot publice probare illi esse suum,

se suū, periculum in iudicio exteriori, & probat illum esse suū, quia publice cum illa matrimonio contraxit, & pū ma quia occulte nupit illi, non potest probare, & ideo excoīcatur, vt maneat cū secunda; sēt secundū Canonitas, talis excoīcatio non ligat, cum ille sit innocens; et go nec qui in alio casu iniuste excoīcatur, per se est excoīcatus; cum hic iam innocens sit ex parte sua sicut ille. Et quā uis peccauit ducendo secundam, quā tamen innocens est in alio, pro quo excoīcatur, (nam in hoc quod non cohabitāt cū secunda, bene facit, cum non sit sua) non obligat sententiā parere in foro interiori; ita neque ex alia quacunque sententia per se iniusta, inducitur ius patendi. Quæ Theologorum sententia mihi est ob rōnes alias venior & probabilior videtur. Ex qua sententia Doctores alati, varia colligunt scitu necessaria, & quæ in praxi quotidie occurrere possunt, vt ex his, quæ dicemus, manifestum erit.

12. *Primum est*, Excoīcatio iniusta in foro interiori nō obligat ad culpam, quasi culpa sit non obedire iniusto præcepto, ita expressē Adrian. Q. 10. lib. 6. art. 1. Concl. 1. verū sed dubium est. Maior. 4. d. 18. q. 2. & alij omnes quos pro hac secunda Theologorū sententia recitamus quibus cōsentit Cou. in c. alma mater. 1. p. 5. 7. num. 5. verū 1. conclusio, de sent. excoī. li. 6. vbi alios refert id quod satis euidenter colligitur ex c. cui est illata, & c. illud plane, & c. cepisti habere, & c. Quid obest, 1. 1. q. 3. & c. si quis non recto, 2. 4. q. 3. & c. fa cit c. A nobis, 2. & ibi Pan. nu. 1. de sent. excom. Cuius dicitur hæc rō esse potest; quia nemo nisi ob contumaciā, & inobediētiā culpabilem excoīcari potest c. Nemo Episcoporum, 1. 1. q. 3. & c. Multi, 2. q. 1. & deducitur ex Matthe. ca. 18. vbi nemo tanquam Ethnicus, & publicanus, (scilicet per excoīcationem) est habendus, nisi qui Ecclesiam non audierit. Iudex autem non nisi per legem, & iustitiam, quempiam obligare potest. vbi igitur iudex aliquid contra legem & iustitiam præcipit, neque est aliqua obligatio præcepti; neque in subdito peccatum est aliquid contumaciæ, vel inobediētiæ, si non obtēperet; quod dictū verum est, quando quis certus est de sua innocentia, & concluso scandalo, in non parendo, aut remoto contemptu.

13. *Secundum est*, Excoīcatus iniuste, & qui verē est innocens, & hoc certō scit, quamuis secundū allegata & probata excoīcetur, à parte rei, & in veritate, nec excoīcatus est, nec communibus & generalibus Ecclesie suffragijs priuatur, ita Alex. de Ales. in 4. p. Sum. q. 22. memb. 2. art. 1. verū. Ad illud vbi ait, excoīcationem iniustam verē excoīcationem non esse, nec separationem bonorum Ecclesie facere Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. ad 1. vbi ait excoīcationem iniustā ex cā non laedere eum qui notatur, & clarius 4. d. 18. art. 7. q. 2. ait, excoīcatus pro iniusta causa, non excludi propter hoc à suffragijs orationum Ecclesie; quia talis non est excoīcatus quoad Ecclesiam triumphantem, nisi sit aliud quod obstat; nec Militans Ecclesie tales intendit à suffragijs orationum excludere. Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 1. Concl. 4. vbi ait, Quod Ecclesia cum sciat se posse errare, videtur tamen nolle aliquem lædere iniuste, propter quod ipsa non intendit iniuste excoīcatus à generalibus suis suffragijs excludere. Adria. expressē Quodlib. 6. art. 1. Concl. 1. verū. Dia. co secundo, lit. E. Caiet. to. 1. Opus. tra. 19. q. vnic. circa finem. Maior. 4. d. 18. q. 2. Mart. Ledes. 2. 4. q. 2. 3. art. 4. Sor. 4. d. 22. q. 1. art. 3. Concl. 4. Summa Astensis. 2. p. lib. 7. tit. 9. art. 2. q. 2. Nau. in Man. c. 27. nu. 3. Cou. in c. alma mater, 1. p. 5. 7. nu. 5. verū. secunda conclusio, de sent. excoī. li. 6. vbi dicit esse communem opiātionem, pro qua et refert Ioan. Arboreum, lib. 5. Theosophia, c. 21. Catd. à Turrecr. in c. Si quis Episcopus, 1. 1. q. 3. idem docet Henric. lib. 13. de excoī. c. 15. §. 2. in fine, quicquid Dur. 4. d. 18. q. 4. nu. 9. in contrarium senserit. Rō est; quia Ecclesia non censetur velle aliquem iniuste tanta læsione afficere; nec eos excludere a talibus suffragijs, cū pia Mater sit, quæ innocentibus filij nocere non intendit, arg. c. illud plane, 1. 1. q. 1. Non enim intendit Ecclesia illos excludere, quos Deus non excludit; & ita, cum tales in priuatur communibus Ecclesie suffragijs apud Deū, censendū non est Ecclesiam eos excludere. Immo, vt ait Sotus Ecclesia non hēt maiore vim ad lædēdum homines in spiritualibus, maxime innocentes, quam

Principes seculares in temporalibus; sed vt constat in foro ciuili sententia prolata secundū allegata, & probata contra innocentē in foro conscientie non obligat, iuxta ea quæ tradit Pan. in c. Quis, plerique, nu. 20. 21. & seq. de immunit. Eccles. vnde talis condemnatus potest non soluere id, in quo est dānatus, & fugere e carcere sine peccato, dummodo non inferat vim Officialibus & Ministris iustitiæ; & proinde innocens excoīcatus vere excoīcatus non est, nec Ecclesie suffragijs cōibus priuatur. Neq; contrarium affirmat S. Th. 4. d. 18. q. 2. art. 1. ad 4. & habetur in addit. 3. pa. q. 21. art. 4. ad 1. vbi ait, *Quamuis homo gratiam Dei iniuste amittere non possit, potest tamen illa iniuste amittere, quæ ex parte nostra sunt, quæ ad gratiam Dei disponunt, sicut patet, si subtrahatur alicui verbum doctrina, quod ei debetur, & hoc modo excoīcatio gratiam Dei subtrahere dicitur.* Hæc S. Tho. Quibus verbis non habetur excoīcationem iniustam tollere gratiam gratum facientem, aut generalia Ecclesie suffragia, sed solum dispositionem illius, puta cōiōnem cum fidelibus per participationem Sacramentorum, & officiorum diuinoꝝ, in foro exteriori; quia enim talis in foro exteriori pro excoīcato habetur, ratione obedientie, & ad scandalum vitandum, parere debet sententiæ excoīcationis iniustæ, & hoc scitum colligitur ex illis S. Thom. verbis, si attente legantur, vt laius & subtilius Sotus in relect. de regendo secreto, memb. 3. q. 1. Concl. 4. tradit.

14. *Tertium est*, Quando cā non est vere iusta, si tamen snia illa non contineat errorem manifestum, sed res est dubia, tunc talis snia ligat, & se tanquam excoīcationem gerere debet in foro exteriori. Sor. 4. d. 22. q. 1. art. 3. Concl. 2. verū. Secundo modo, & Henric. lib. 13. de excoī. c. 15. §. 3. & c. 2. §. 1. Quia homo in propria cā iudex esse nō debet, & in dubijs præsumendum est pro sententia iudicis, vnde, in dubio nemo facile se innocentem putare debet. Etenim, vt ait Cou. in c. alma mater, 1. p. 5. 2. nu. 4. verū. illud vero, vbi de periculo animæ agitur, adhuc in exteriori iudicio certior via est eligenda, glos. in c. de feru. & in c. iuuenis, de sponsal.

15. *Hinc infert Sotus vbi supra, quod reus licet cōsilio suorum aduocatorum iudicet causam non fuisse iustam, aut dubium de ea se sit, contra iudicis sententiam opinioni aduocatorum suorum adherere non debet, id quod etiā docet Henriquez lib. 13. de excom. c. 15. §. 3. in fine, citans Syluest. verb. excom. 10. §. 1. sic parochus sub excoīcatione ad Synodum vocatus, si potuit mittere nuncium, qui Episcopū referret rationem excusationis; aut iustus vt debitu soluat, sub excoīcationis pena, vel vt compareat, dum non soluat, aut compareat, licet agrè, & difficulter soluere, aut comparet possit, in dubio se pro excommunicato habere debet. Immo addit Sotus, quod si talis esset Clericus, & cōsecraret, fieret irregularis; & fauet Henriquez vbi supra, §. 3. & in casu huius tertij dicit existimat Sotus eum priuari orationibus, & suffragijs Ecclesie; cum in dubijs præsumendum sit pro sententia iudicis.*

16. *Quartum est*, Iniuste excommunicatus & innocens, secundum allegata tamen & probata nocens reperitur, licet verē in conscientia excommunicatus non sit, cum sine peccato mortali vera excommunicatio non sit, ad vitandum tamen scandalum, & ne videatur Ecclesie censuram contemnerē; sententiam illam in publico feruare debet, aliās in foro exteriori præsumetur censuram excoīcationis violasse, & irregularis iudicabitur, aliasque penas incurret, quæ contra excommunicatos non seruantes ipsius excoīcationis rigore, statuuntur, vt laius tradit Cou. in c. alma mater, 1. par. §. 7. nu. 7. verū. His eorūdem probatur, de sent. excom. li. 6. qui pro hac re citat glos. in c. postulatistis, in verbo, spoliandi, & ibi Pan. nu. 1. 2. de cler. excom. ministr. & idem Panor. in ca. per tuas, nu. 3. de sent. excom. Syluest. verbo, correctio, §. 9. & verbo, excom. 2. Notab. 1. Casu 8. & Notab. 4. dub. 8. & Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concl. 1. vbi ait, talē peccato inobediētiæ, si eam nō teneat, quousque absolutionē procurat ab illo, qui eum excommunicauit, vel ab eius superiore, & etiam penas iuris incurrit, sicut si sententia esset iusta. Ceteram, existimos, quod licet talis iniuste excommunicatus, ratione sententiæ quod inde non parendo oriri posset, illi iniuste sententiæ parere debeat; necnon etiam ratione obedientiæ quæ debetur

berur praelatis Ecclesie in foro exteriori (in quo etiam excommunicatus iudicabitur) eam seruare debeat; ne Ecclesie auctoritatem contemnere videatur, aut liberum cuique priuato sit, iudicis sententiam ex falsa causa pronuntiare nullam & irritam esse, quod maximum preiudicium Ecclesiasticae disciplinae, & aliorum scandalum afferre possit; In foro tamen conscientiae excommunicatus non est, nec aliquam iuris penam incurrit, dummodo certus sit de sua innocentia.

- 17 *Hinc* talis celebrans in occulto, aut cum alijs participans in occulto, & sine scandalo, nullam irregularitatem, aut aliam iuris penam incurrit, nec peccatum vllum committit; immo, alia omnia secretè remoto scandalo, & contempnit facere potest, ac si excommunicatus non esset. Ita Adrian. in Quodlib. 6. q. 1. art. 1. Concl. 1. vers. sed dubium, & 4. Sent. q. 4. de conf. vers. si petas, ad finem. Ioan. Dried. li. 1. de libert. Christiana. fol. 236. 237. Caiet. 2. 2. q. 70. ar. 4. ad 2. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 23. art. 4. Sotus 4. d. 22. q. 1. ar. 3. Concl. 4. vers. Accedit textus, in fine. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. num. 7. vers. Illud tamen est ad monendum, de sent. ex com. lib. 6. Cordub. lib. 1. q. 43. Casu 13. Henriquez, lib. 13. de excomm. c. 1. §. 3. in principio. Et pari ratione, si esset in longinqua regione, vbi ignota est illius excommunicatio iniusta, etiam nec in publico prohibetur interesse diuinis, recipere Sacramenta, & si Sacerdos sit, celebrare poterit, nec tamen irregularitatem, aut aliam iuris penam incurrit; ita Caiet. Sotus vbi supra, vers. Arguet tamen, & Henriquez d. §. 3. & Mart. Ledesm. vbi supra, ait, quod etiã sic iniuste excoicatus publicè communicando in Sacramentis, non peccat, si absit scandalum, & contemptus; nam si quis in publico, maxime apud ignorantes veritate, per modum contemptus se ingereret officijs diuinis tunc peccaret mortaliter; quia alij scandalizarentur, & facillè inducerentur ad contemnendum potestatem Ecclesie; & ipsemet etiã sic faciendo, videtur contemnere auctoritatem Ecclesie, volens propria auctoritate rescindere sententiam iudicis, dum non vult appellare, aut recurrere ad superiorem; ideoque docet, melius esse ad scandalum vitandum, & propter obedientiam Ecclesie, in publico abstinere a communione aliorum. Et quamuis ex contemptu publicè celebrando, aut communicando cum alijs, ratione scandalij, & contemptus, mortaliter peccaret; non tamen in conscientia & anime iudicio est excommunicatus ex Soto in relect. de regen. secreto, memb. 3. quaest. 1. Concl. 3. & Cou. in calma mater, 1. par. §. 7. num. 5. versic. Tertia conclusio de sent. excomm. lib. 6. neque in foro anime irregularitatem incurrit, cum verè censuram non violat, ex Ioan. Bachono in 4. d. 18. q. 1. art. 3. Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 2. art. 4. Soto 4. d. 22. quaest. 1. art. 3. Concl. 4. contra Palud. 4. d. 18. quaest. 1. art. 3. Concl. 1. Couar. in calma mater, 1. par. §. 7. num. 7. vers. His equidem probatur, de sent. excomm. lib. 6. Henriquez, lib. 13. de excomm. ca. 1. §. 4. quorū opinio vera est in foro interiori, quia ex praesumptione, Ecclesia sicut illum excommunicatum, ita etiam irregularem reputat; nos autem tantum loquimur in foro anime, & in conscientia, in quo sicut verè excommunicatus non est, ita neque irregularis verè erit.

18 *Immo*, addunt Ioan. Driedo, lib. 1. de libert. Christiana, fol. 237. Caiet. 2. 2. quaest. 70. art. 4. ad 2. & Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 23. art. 4. quod non solum sic iniuste excommunicatus euitato scandalo interesse poterit secreto loco diuinis, & celebrare; sed etiam qui sciunt illum esse bonae conscientiae virum, & innocentem esse credunt, quamuis sciãt illum excommunicatum fuisse, possunt illi seruire in missa, aut participare alias in Diuinis, secreto tamẽ quoniam sic faciendo, & timetur iniusta sententia, & executioni mandatur in publico, & satisfit humano iudicio, quae foris, sunt iudicanti, dum manifeste videtur, non contemni Ecclesie auctoritatem, & sic non priuatur innocens omnino spiritualibus consolationibus anime suae, qui in veritate non est excommunicatus, quis in veritate sententia talis iniusta non est sententia.

19 *Quintum est*, Quod sic iniuste excommunicatus tenetur sub peccato querere alia iuris remedia, nimirum, appellare; & si non conceditur appellatio, recurrere debet

ad superiorem aliam peccat, sic Caiet. 2. 2. quaest. 79. art. 4. ad secundum, & Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 23. artic. 4. Ideo autem peccat, non quia non parat iniustae sententiae excommunicationis, sed quia contemnit remedia iuris, & non parat Ecclesiae in hoc quod praecipit, quod sic excommunicatus vtatur remedijs iuris, & hoc tantum probat e, per tuas, de sent. excomm. quo Iuriste, & Canonistae suam sententiam defendunt, vbi dicitur: *In alijs, scilicet excommunicationis sententijs (exceptis his duabus, quando quis excommunicatur post legitimam appellationem; aut in forma excommunicationis error intolerabilis expressus sit) nisi gratiam absolutionis imploret, (esto, dicat, quod probare velit sententiam illam esse iniustam) audiri non debet, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur, & per hoc amplius, ex suo contemptu ligetur.*

20 *Vnde* contat, quod si non vtatur iuris remedijs opportunis, reputatur Ecclesiastica potestatis contemptor, & proinde peccat, & ita respondent Theologi ad d. cap. per tuas, de sent. excomm. quo Iuriconsulti suam solent opinionem tueri. Quod verò ibidem dicitur, Quod sic iniuste excommunicatus petere debeat absolutionem; intelligitur solum, ad cautelam; cum sit dubium, an talis sit excommunicatus nec ne: ipse enim licet se excommunicatum esse dicat, Ecclesia tamen excommunicatum esse praesumit, ideoque prius ad cautelam absolui debet, quam audiatur, quia si audiretur, & esset dubium, an esset excommunicatus, necne, actus eius interim non essent legitimi, vnde, vt fiat processus legitimus & iudicialis, ad cautelam prius absolui debet.

21 *Ideo* autem statuit Ecclesia, vt in sententia iniusta prius absoluator reus, quam audiatur, vt sic claus Ecclesie magis timeatur; c. per tuas §. nos igitur, vers. verum, de sent. excomm. & in maiori reuerentia habeantur, & denique, vt homo per obedientiam meritum crescat, dum iniusta sententia parat. Quid ergo mirum, si quaest. 3. & latius tradunt Alex. de Ales 4. par. Summa q. 22. membr. 2. art. 2. in fine. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. Concl. 8. Summa Hostiensis, lib. 5. tit. de sent. excomm. nu. 11. vers. Hi sunt effectus, in fine. Summa Attensis, 2. par. lib. 7. tit. 8. art. 2. in fine.

22 *Sextum est*; Sic iniuste excommunicatus, postquam vtus est remedijs iuris, & non potest inuenire remedium, quia probatur nocens secundum allegata & probata, communicare poterit in Sacramentis, & in alijs, & occultè, & publicè, sine peccato, dummodo non sit scandalum, ita Mart. Ledesm. 2. 4. q. 23. art. 4. Adrian. in 4. Sent. q. 4. de confess. versic. si petas. Sot. in relect. de regen. secreto, memb. 3. q. 1. art. 4. & alij; Qui tamen monent, vt saltem tamdiu abstineat a communione aliorum, & ab officijs diuinis quãdiu fuerit praesumptio apud alios quod sit excommunicatus, ne videatur contemnere Ecclesiam; si autem non sit scandalum, omnia perinde facere poterit, ac si excommunicatur non esset.

23 *Ex dictis* facillè constare potest, quid sentiendum sit de Canonistarum fundamentis, iam enim responsum est ad c. per tuas, de sent. excomm. & ad ca. Odoardus Clericus, de solution. & responderetur, quod Ecclesia iubet illum absolui ex praesumptione excommunicationis iustae, & ad maiorè cautelam, & propter reuerentiam Ecclesiasticae potestatis; etenim auctoritati Ecclesiasticae disciplinae admodum perniciosum esset, quod quiuis excommunicatus se liberum ab excommunicatione existimet, ea occasione, quod falsa causa deceptum iudicem in eum excommunicationem pronuciaste causetur; non tamen intendit Ecclesia dicere, quod ille in veritate rei, & in conscientia excommunicatus sit.

24 *Illud aut* S. Gregorij dictum 11. q. 3. c. sententia pastoris, intelligitur tantum, vel, quando causa est dubia an iusta, vel iniusta sit, tunc enim omnino parere debet, vel vt diximus, in foro exteriori, etiam quando scit se verè innocentem esse; tunc enim propter obedientiam meritum, & ad vitandum scandalum, publicè se pro excommunicato gerere debet. Et idem dicendum est, quando excommunicatio fertur iniuste contra aliquem testem, aut ministrum iustitiae, aut reum, nisi crimen prodar, aut de eo testetur, aut sententiam exequatur, talis enim sententia iniusta, quamuis secundum istos auctores in conscientia verè non obli-

obliget, in foro tamen exteriori ob rationes dictas merito timenda est.

De causis quæ excusant ab excommunicatione. Cap. XVIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Ignorantia omnis an ab excommunicatione excuset.
- 2 Ignorantia triplex est, crassa, affectata, & probabilis, seu inuincibilis.
- 3 Ignorantia in communi quid denotet.
- 4 Ignorantia crassa seu supina, quenam sit.
- 5 Ignorantia affectata quid sit.
- 6 Ignorantia inuincibilis, quæ dicatur.
- 7 Excommunicatio alia est iuris, alia hominis, & quid utraque sit.
- 8 Ignorantia, quæ a culpa mortali excusat, etiam ab excommunicatione excusabit.
- 9 Ignorantia, alia est iuris, alia facti, & quid utraque sit.
- 10 Ignorantia crassa, nec a culpa mortali, nec ab excommunicatione excusat.
- 11 Clericum percussus, quem ex ignorantia crassa Clericum esse ignorat, excommunicatus est.
- 12 Episcopus, clericum alienum sine proprii Ordinarij licentia ordinans, suspensus est.
- 13 Parochus contrafaciens Statutis Episcopi sub pena excommunicationis latis, an ex ignorantia, ab eius incursum excusetur.
- 14 Ignorantia inuincibilis facti, aut iuris, a peccato, & excommunicatione excusat.
- 15 Ignorantia inuincibilis circumstantiæ, quæ speciem peccati constituit, aut grauiorem reddit, a culpa, & excommunicatione excusat.
- 16 Contrahens cum Mortali, consanguinea, vel affine, quam talem esse inuincibiliter ignorat, non excommunicatur.
- 17 Vas sacrum furatus, inuincibiliter ignorans esse sacrum, pena tantum furti, non sacrilegij puniendus est.
- 18 Clericum percussus, probabiliter talem esse ignorans, non est excommunicatus.
- 19 Volens percutere Petrum Laicum, si errans in persona, Ioannem Clericum percutiat, existimans esse Petrum Laicum, in excommunicationem non incidit.
- 20 Percussus Clericum, ignorans inuincibiliter esse Clericum, quando excommunicationem incurrat.
- 21 Ignorantia inuincibilis Canonis, penam excommunicationis inferentis pro actu lege Diuina non damnato, sed solum iure positivo, a culpa, & ab excommunicatione excusat.
- 22 Ignorans inuincibiliter mandatum superioris, contrafaciendo penam non incurrit.
- 23 Contrahere cum consanguinea, vel affine in quarto gradu, sola lege humana prohibetur.
- 24 Ignorans inuincibiliter Statuta inferiorum, quibus aliquid iure Diuino damnatum sub pena excommunicationis prohibetur, contrafaciendo non est excommunicatus.
- 25 Ignorantia crassa contrafaciens mandato superioris a pena non excusat.
- 26 Statutum Episcopi in Synodo factum, probabiliter ignorans, pena illius non subiecitur.
- 27 Pape excommunicationis penam infligentis pro peccato iure diuino damnato, an inuincibiliter legem ignorans, peccatum illud committens, excommunicatus sit.
- 28 Glossæ, & aliorum Doctorum opinio affirmatiua de hac

re latè explicatur.

- 29 Ignorans excommunicationem imponi a iure ob Clerici percussorem, irregularis est, si facti memor, Ordines in eo statu suscipiat.
- 30 Ignorans penam civilem alicui crimini impositam, illam committens, penam legis non euadit.
- 31 Ignorans inuincibiliter Canonem Pape, excommunicationis penam pro delicto etiam iure Diuino damnato, et se sciat factum alias esse illicitum, delictum illud committendo, non est excommunicatus.
- 32 Pene quantitas, proportionari debet quantitati culpe.
- 33 Affectio Bullarum in Valuis S. Petri an sufficiat ad incurrendam penam contrafacienti.
- 34 Ratio eadè est tam in Constitutionibus Pontificijs, quàm in Ordinarij Statutis, quoad penam incursum contrafacientibus impositam.
- 35 Intellectus e. cum illorum, de sent. excom. quis.
- 36 Ignorans probabiliter se excommunicatum, celebrando, nec peccat, nec irregularis est.
- 37 Ignorantia probabilis pena a lege civili pro delicto imposita, non excusat a pena legis ordinaria, & quare.
- 38 Impubes doli incapax excommunicationem non incurrit.
- 39 Absens, & ignorans, quando excommunicari poterit.
- 40 Impotentia moralis aliquid faciendi ab excommunicatione excusat.
- 41 Necessitas violentiæ, seu metus grauis mortis, & infamiae, quando a peccato, & pena excuset.
- 42 Celebrare coram excommunicatis ob metum mortis a 17 anno inuicte, quando licitum, aut illicitum sit.

1 Inter alia, quæ excusant ab excommunicatione, numerari solet ignorantia. Quamuis enim regulariter excommunicatio vel hominis, vel iuris ignorantem non liget, si licet, eo quod excommunicatio communiter non nisi ob peccatum mortale contumacia ferri soleat, t. 1. q. 8. c. 1. Nemo, quæ quidem contumacia ignorantem non inest, arg. l. qui ignorans, ff. locati, & c. 2. de constit. lib. 6. Quia tamen Regula hæc, non ita vera est, quia varias exceptiones admittit, etenim absens & ignorans excommunicari ab homine potest, arg. cap. cum sit Romana, §. vlt. de appellat. & testatur glot. in c. Apostolica, in verbo, probabilis, de cler. excomm. ministrant, cum excommunicationis vis ab auctoritate & voluntate eam ferentis dependeat, quæ in absentem & ignorantem exerceri valet, ideo nonnulla in hac materia scitu necessaria fundamenta proponemus, quibus quisque, quid in hac re sentiendum sit, facile colligere possit.

- 2 Primum igitur fundamentum sit, quod ignorantia alia crassa & supina est, alia affectata, alia probabilis, vt Canonistæ loquuntur, seu vt volunt Theolog. inuincibilis.
- 3 Ignorantia in communi, vt pertinet ad ingenij humani vitium, est, quando quis non satis intelligit, quid faciat, aut dicat.
- 4 Ignorantia crassa, atque supina est, qua quis ignorat id, quod communiter omnes sui ordinis sciunt, & quod ipse scire debet, & potest. Et dicitur crassa, quia causator ex desidia, & pigritia laborandi, vt ad sciendam perueniat, quæ frequenter crassis & pinguibus hominibus inest, & pinguis enim regulariter sunt somnolenti & desides: vnde prohibentur a diligenti consideratione. Dicitur autem supina, quia tales quasi supini iacent, non volentes se erigere ad facti considerationem, de quibus dicitur. Hierem. 4. Sapientes sunt, vt faciant mala, bene autem facere nescierunt.
- 5 Affectata est, ubi quis ignorat, quia scire non vult, quod scire debet, & potest, vt liberius absque conscientie remorsu, aut alia de causa iniusta peccet, sicut de quibusdam dicitur. Noluit intelligere vt bene ageret. Psal. 35. & alibi. Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolimus.
- 6 Inuincibilis dicitur, non quod simpliciter vinci non possit, sed quæ manet, postquam homo debitam diligentiam adhibue-

hibuerit, & qua homines sui status cōmuniter post debitam diligentiam laborant, qualis est ignorantia eius, qui homines doctos, & timoratos consulens, non rectē instruitur. Talis etiam fuit ignorantia in Iacob, quando fuit ei supposita Lia pro Rachele; potuisset quidem Iacob illam lucerna adhibita cognoscere non esse suam, sed quia non consuevit fieri, dicitur non potuisse vel saltem non debuisset cognoscere. Sic etiam inuincibilis dicitur ignorantia, qua parochianus aliquis ignorat ieiunium certo die obseruandum, pro eo quod suus plebanus non pronunciauit die, & hora qua pronunciari solet; quo tamen parochianus ille praesens fuit diligenter auscultans intimando; licet enim simpliciter ignorantia illa vinci potuit; quia tamen fecit quod debuit, intrando Ecclesiam, audiendo sermonem, & auscultando diligenter, dicitur illi inuincibilis. Quae omnia colligi possunt ex S. Thom. 1. 2. quaest. 6. art. 8. Caiet. & Medin. ibi. & 1. 2. quaest. 76. art. 2. & 3. & illi in locis Caiet. & Medin. Summa Astenf. 1. par. lib. 2. tit. 1. art. 2. Gabr. 2. d. 22. quaest. 2. art. 1. Nauar. in Man. cap. 23. numer. 45. & 46. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 17. de sent. exco. lib. 6. Adrian. Quodlib. 4. art. 1. lit. O. Ludouic. Gomez. rep. in capitul. v. animarum, numer. 54. de Constitut. libr. 6. & alijs.

7 *Secundum fundamentum* sit, sententia excommunicationis, alia dicitur esse Iudicis, seu hominis; alia Canonis, Iuris seu Statuti. Illa sententia dicitur esse iudicis, vel hominis, quae fertur pro contumacia vel offensa, non tamen intentione constitutionis generalis faciendae, aut perpetuae, sed vt alicui personae particulari, vel personis, ad vitam earum, vel alicui negotio consulatur ad tempus. Illa verò dicitur ferri a Iure, seu a Canone, seu per modum Statuti, cū ab eo qui potest facere Constitutionem seu Canonem generalem, vt Papa; vel particularem, vt Legatus in prouincia Legationis suae; vel Archiepiscopus, vel Episcopus in sua diocesi; vel Concilium Prouinciale in prouincia sua; animo ius statuendi, statuitur aliquid in perpetuum, & generaliter in omnes subditos suos, & Statutum illud roborat per sententiam excommunicationis in futuros transgressores illius Statuti prolatam, in hunc, vel similem modum: *Excommunicamus omnes illos qui de cetero talo quid commiserint.* ex Summa Astenf. 2. par. lib. 7. tit. 8. art. 4. & 5. Marian. Socin. sen. in c. perpendimus, num. 49. de sent. exco. vbi latius differentias inter excommunicationem latam a Iure, vel ab homine prosequitur, a nume. 57. vsque ad num. 74.

8 *Tertium fundamentum* sit, Cum excommunicatio non nisi ob culpam mortalem incurratur, ignorantia, quae a culpa mortali excusat, etiam ab excommunicatione excusabit: quae vero a culpa non excusat, nec ab excommunicatione ob peccatum inflicta excusabit. Adria. in 4. tract. de Clauibus, quaest. 3. vers. ex his aliter, & vers. fortasse obijcies. Alphonsus a Castro, lib. 2. de potest. leg. pœnalis, c. 14. versic. prima propositio, Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 7. vers. In Summa, de sent. exco. lib. 6. Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 24. art. 6. Barthol. Medina. in 1. 2. q. 76. art. 3. Henriquez lib. 13. de exco. lib. 6. cap. 23. §. 2. & Sotus, 4. dist. 22. quaest. 1. artic. 2. versic. Quartus demum casus.

9 *Quartum fundamentum* sit, Ignorantia alia est facti, alia iuris. Facti ignorantia est, quia ignoratur opus aliquod factum esse, vt pote, si ignoret quis, nuptias inter personas istas esse contractas, aut sententiam excommunicationis in hanc personam esse latam, aut hunc cibum esse mortiferum aut hanc rem esse alienam, vel furto sublatam, aut patri meo donatam, aut hoc animal esse hominem, aut nesciat hunc hominem esse patrem suum, aut Iudaeum, aut Sarcenum, aut cognatum, aut affinem, aut esse aliam quam coniugem suam. Iuris verò ignorantia est, qua ignoratur Ius, Constitutio, seu Lex aliqua siue humana, siue Diuina; veluti cum quispiam ignorat nuptias semel rite contractas esse indissolubiles aut commixtionem carnalem cum non sua vxore, esse veritam & illicitam, aut illicitum esse accipere lucrum pro pecunia mutua, aut nescit conubia inter consanguineos, & affines esse illicita seu interdicta, aut nescit haereticos, aut percutientes clericos, esse ip-

so facto excommunicatos. Vnde ignorantia, qua nescio commixtionem cum hac persona, cum qua contracti in facie Ecclesiae esse fornicationem, interdum est ignorantia facti, interdum verò ignorantia iuris. Nam si nouero hanc personam esse consanguineam aut affinem in tertio, vel quarto gradu consanguinitatis; aut affinitatis, sed nescio ius prohibere talium personarum matrimonium tunc est ignorantia iuris: Si verò nouero ius hoc prohibere, sed nescio personam hanc nihil esse consanguineam, vel affinem, tunc est ignorantia facti. Parimodo si nouero percutientem clericum ipso iure excommunicatum esse, sed nescio an Petrus quem percussi sit clericus, erit ignorantia facti; si verò ignorem, ius penam excommunicationis infigere ei, qui clericum temere percussit, & tamen scio hunc quem percussi clericum esse tunc solum erit ignorantia iuris. Vtraque verò ignorantia tam facti, quam iuris, tam crassa, quam supina, vel inuincibilis semper probabilis, esse potest, vt communis Doctorum opinio docet. Quibus positus fundamentis, quid in hac re sentiam, sequentibus propositionibus exponam.

10 *Prima propositio.* Ignorantia crassa, vel affectata, si ut non excusat a culpa mortali, ita neque ab excommunicationis pena pro culpa a Iure, vel homine impetrata excusat. Est communis, in glo. c. apostolica, in verbo, probabilis, & ibi Panorm. num. 3. & 4. de cler. exco. mun. ministr. & glof. in cap. si verò, 2. in verbo ignorauerit, de sent. exco. mun. Adrian. in 4. tract. de Clauibus, quaest. 3. vers. Septima exceptio, & Quodlib. 4. non longe a fine, ar. 1. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christiana, fol. 246. Martin. Ledes. 2. 4. q. 24. art. 6. Sotus, 4. d. 22. quaest. 1. art. 2. non longe a fine, & quaest. 28. quaest. 1. art. 2. vers. Ex his primum. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 16. de sent. exco. mun. lib. 6. Summa Angelica, in verbo, excommunicatio, 7. Casu vlt. num. 3. vers. vtrum ignorantem, Syluest. in verbo, ignorantia, num. 15. vers. & sic non ligatur ignorans. Tabiena, verbo, exco. mun. 4. §. 2. & verbo, exco. mun. 7. post vltimum casum, §. 1. Nauar. in Man. cap. 27. num. 16. Henriquez, lib. 13. cap. 23. §. 1. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 6. & colligitur ex cap. 2. de constitut. in antiqu. & c. vt animarum, tit. eod. lib. 6. vbi id expresse habetur, & faciunt ea, quae tradit S. Thom. 1. 2. quaest. 76. artic. 3. Hinc

11 *Inferitur primo.* Quod qui Petrum Clericum percussit, quem ex ignorantia affectata, vel crassa ignorat esse Sacerdotem, non solum peccat peccato sacrilegij, sed etiam excommunicationem incurrit, secundum communem in c. si verò, 2. & ibi glof. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 16. vers. illud sane praetermittendum, de sent. exco. lib. 6. Vgol. loco proxime citato.

12 *Inferitur secundo.* Episcopum incidere in suspensionem latam in c. eos, qui de temp. ordin. lib. 6. si Clericum alienum, sine proprii Ordinarij licentia ordinauerit: quia Episcopus in hac re praesumitur scienter talem ordinasse, nec ignorantiam praetendere valet, quia ad Episcopum spectat hoc scire, arg. cap. cum nullus, de temp. ordi. lib. 6. & quemlibet ordinandum scrutari tenetur, argum. cap. Qui Episcopus, dist. 23. & c. Quando Episcopus, dist. 24. glo. in d. c. eos qui, in verbo, si tenet, etiam ignorantia eius quod quis ex officio scire debet, a peccato non excusat, arg. Simperitia, si. ad leg. Aquil. Angelica, in verb. exco. mun. 7. Casu, vlt. num. 3. versic. Et sic cum talis ignoras, ibi, nisi sit persona. Nauar. in Man. cap. 25. num. 133. Vgol. vbi supra, Quae doctrina omnino certa est, post Bullam Sixti V. quae incipit, *Sacrum & salutare*, editam anno 1588. Nonis Ianuarij, Pontificatus eiusdem anno 4. vbi Pontifex sic ordinantem alienum: Minoribus, aut Maioribus siue id scierit, siue ignorauerit fecerit, nisi debita diligentia adhibita iustus error, & probabilis facti ignorantia eum excuset, a collatione quorumcumque ordinum, atque adeo ipsius iustitiae, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspendit, & ab ingressu Ecclesiae ar. et.

13 *Inferitur tertio.* Quod si Episcopus Sacerdotum sub pena excommunicationis late sententiae promulgauerit, ne parochi aliquos in Ecclesia choreas ducere, aut Matrimonia absque bannis contrahere patiantur, si parochus tantum

tem-

- temporis ibi commoratus sit; vt talia Statuta cognoscere poterit, contrafaciendo, excommunicationem incurret, etiam si Statuta ignoret; cum ad parochos constitutiones Synodales scire pertineat, arg. c. Apostolica, de cleric. excomm. in m. in st. d. 8. quæst. 1. artic. 2. ver. Ex his primum. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 9. §. 8. nu. 6. & facit quod tradit. Nauar. in Manual. capitulo 25. numero 133.
- 14 *Secunda propositio*, Ignorantia inuincibilis, seu probabilis facti, aut iuris, sicut a peccato, ita etiam ab excommunicatione incurrenda excusat. Exempli causa, si statutum sit, ne quis sub pena excommunicationis arma nocte deferat; Petrus ignorans inuincibiliter illud Statutum, & ignorans factum illud esse malum, aut prohibitum inuincibiliter, nec peccat contrafaciendo, nec excommunicationem incurrit: Sic etiam, si Episcopus sub pena excommunicationis prohibet, ne Clericus gerat sericam; si Clericus Canonicum illum inuincibiliter ignorans, sericam portet, excommunicatus non erit. Ratio est: quia ignorantia inuincibilis excusat a peccato mortali, & consequenter ab excommunicatione maiori, quæ non nisi ob peccatum mortale incurritur, & colligitur ex doctrina S. Thom. 1. 2. quæst. 76. artic. 3. & laius tradunt auctores in prima propositione allati, nec vlla est in hac, re apud auctores difficultas, & in particulari id docent Martin. Ledesm. 1. 4. q. 9. 2. 4. artic. 6. Conclus. 1. & 3. Castro, lib. 2. de potest. leg. penalis, cap. 14. ver. prima propositio. Couar. in 3. alma mater 1. part. §. 18. num. 7. de sent. excomm. lib. 6.
- 15 *Tertia propositio*, Ignorantia inuincibilis, seu probabilis circumstantiæ, vel qualitatis eius, quæ speciè peccati constituit, aut grauiorem reddit, sicut excusat a culpa, sic excusat ab excommunicationis pena lata contra tale peccatum ratione talis circumstantiæ: sic Martin. Ledesm. 1. 4. q. 24. art. 6. Conclus. 2. & Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 10. nu. 13. ver. Tertium, de sent. excomm. lib. 6. Barthol. Medina, 1. 2. quæst. 76. art. 3. Henriquez, lib. 1. 3. cap. 23. §. 1. lit. P. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 7. & colligitur ex doctrina S. Thom. 1. 2. quæst. 76. artic. 3. & Caietano ibidem. Ratio est: quia sicut ignorantia eius a quo solo pendet tota malitia operis, excusat a tota peccati malitia: ita ignorantia illius circumstantiæ, & qualitatis, a qua malitia operis partim dependet, ab ea malitia, & speciè peccati excusabit, quæ ab illa circumstantia, & qualitate ignorata deducta, & constituta fuerit: talis enim ignorantia actum ex parte illius circumstantiæ inuoluntarium facit, peccatum autem non est nisi quatenus voluntarium est. Quæ igitur ex parte malitia actus ex causa ignorantie & ratione inuoluntarij cessat, ea quidè, & excusabit ignorantia a culpa, & a pena excommunicationis ob culpam imposita. Hinc.
- 16 *Infertur primo*, Quod si quis cum Moniali aliqua coierit, ignorans illam esse monialem, sciens tamè non esse propriam uxorem, non coierit cum ea si sciret esse monialem, quamuis ob hanc ignorantiam inuincibilem non excusetur a peccato fornicationis, a peccato tamen sacrilegij excusatur: vnde si excommunicatio lata esset contra rem habentes cum Moniali, talis excommunicatus non esset; Sic, licet qui matrimonium cum consanguinea, aut affine aut Moniali contrahit, in excommunicationem incidit, vt habetur Clem. vnica, de consang. & affinit. qui tamen inuincibiliter ignorans eam aut consanguineam, aut affinem, aut Monialem esse, cum ea contrahit, excommunicatus non erit.
- 17 *Infertur secundo*, Quod qui percutit militem, aut magnatè ignorans inuincibiliter illum esse talem, puniri non debet pena statuta contra percutientem militem, aut magnatè, sed tantum pena percutientis priuatum, ex glos. in l. si quis ignorans, ff. locati, sicut qui vas Sacrum furatur inuincibiliter ignorans esse Sacrum, pena tantum furti, non sacrilegij puniendus est: & proinde nec excommunicationem, si quæ in vasa Sacra furantes lata esset, incurret.
- 18 *Infertur tertio*, Qui percutit Clericum, inuincibiliter ignorans esse Clericum, tamè si sciat esse hominem, in excommunicationem latam contra percutientem Clericum

non incidit, argum. c. si vero, 2. & ibi glos. de sent. excomm. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 24. art. 6. Conclus. 2. Ioan. Driedo lib. 2. de libert. Christ. fol. 253. Couar. in cap. alma mater, 1. part. §. 10. num. 13. de sentent. excomm. lib. 6. Barthol. Medina in 2. 2. quæst. 76. artic. 3. Henriquez lib. 1. 3. cap. 23. §. 1. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 8. quod procedit, etiam si malo animo illum percuterit. Ratio est: quia pena hæc infligitur solum, percuttoribus temerarijs Clericorum, non autem percuttoribus hominum: hic autem verè & formaliter non Clericum, sed hominem tantum percutit cum solum hominem percutere voluerit; ignorantia igitur inuincibilis contingens in eo, cuius causa excommunicationis pena iure indicta est, omnino ab ea pena excusat, quippe quæ actum, quoad illam qualitatem, inuoluntarium effecerit; quamuis ab ordinata pena percutientis hominem non excuset, cum hoc illi voluntarium erat. Secus autem si volens percutere Petrum Clericum, cui soli inimicus erat, sciens ipsum esse Clericum, & percuterit Ioannem Clericum, existimans Petrum esse eo quod similitudo ei esset statura, habitus, voce, & incessu; tunc enim verè Clerici percuttor est, & excommunicationem incurrit: quia licet errauerit in hoc particulari individuo, & ratione huius actus videatur inuoluntarius, quia tamen voluntarius erat in obiecto, & percussione Clerici, & excommunicatio lata est in Clerici percutorem temerarij, & iniuriam illi inferentem; ignorantia hæc non excusat ab excommunicatione, sicut nec verè constituit percutorem Clerici inuoluntarium.

19 *Infertur quarto*, Quod ignorantia inuincibilis facti ob inaduertentiam circumstantiæ & speciè, licet non excuset opus a peccato mortali, excusat tamen ab excommunicatione: vnde volens percutere Petrum Laicum, & errans in persona, percutit Ioannem Clericum, existimans esse Petrum Laicum, (eo quod absque habitu Clericali, & tonsura incedens apparebat esse Laicus) in excommunicationem non incidit, sicut nec ille, qui percuterit Titium Clericum, cui inimicus erat, ignorans illum esse Clericum, vt colligitur ex cap. si vero, 2. de sent. excomm. & expresse docent. Tancredus, Innoc. Ioan. Andr. Anto. Panorm. ibi, num. 7. Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 10. nu. 15. de sent. excomm. lib. 6. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christ. fol. 253. Henriquez, lib. 1. 3. cap. 23. §. 1. Jitera H. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 24. art. 6. Conclus. 2. Quicquid glos. in d. c. si vero, 2. in verb. ignorauerit, Alanum sequuta, & ibi Hostiensis, & Syluester, in verbo, excomm. 6. Notab. 4. talem excommunicatum falsò esse dicant. Si quidem excommunicatio fertur pro sola sacrilega percussione, a qua excusetur qui percutit Clericum inuincibiliter ignorans esse Clericum. Et certè, si error in sola qualitate sufficit ad vitandum excommunicationem, vt in secundo casu conungit, quando scilicet quis percutit Titium Clericum, ignorans illum esse Clericum, vt in d. c. si vero, 2. Alexander Papa III. definit; multo magis quando concurrunt error in qualitate, & errore in persona, vt in primo casu accidit, quado quis errè debet percutere Petrum Laicum, & percutit Ioannem Clericum, nec obstat Leum qui, §. si iniuria, ff. de iur. allegata a glossa, quia iniuria bene est allata tibi, sed ad excommunicationem incurrendam requiritur animus percutiendi Clericum, vt verba Canonis, *si quis suadente diabolo* declarat, ex quo enim inuincibiliter ignorabat eum esse Clericum, cessat dispositio illius Canonis, vt optime Panorm. in d. c. si vero, de sent. excomm. statuit.

20 *Infertur quinto*, Percutiens Clericum, etiam si ignorantia probabilis crediderit esse Laicum, excommunicationem incurrit quoties is eum animam habuit, vt nihilominus percuteret illum, si sciret illum Clericum esse. Ratio est: quia hæc ignorantia in hoc casu non est causa actus inuoluntarij, ideoque a pena Canonis non excusat. Secus autem dicendum est de eos, qui habuit voluntatem percutiendi Clericum, & percutit Laicum: nam iste excommunicatus non est, ex glos. in d. c. si vero, in ver. ignorauerit, & ibi Panorm. num. 7. de sent. excomm. qui citat. Feder. conf. 13. Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 10. num. 15. de sent. excomm. lib. 6. Ratio est: quia non sufficit mala voluntas ad excommunicationem, sed requiritur actus externus. Cer-

tum igitur si, quod in hac tertia propositione diximus, ubi
cunque est ignorantia inuincibilis & iusta, ea excusat ab
excommunicatione, & hoc etiam si quis operam rei il-
licitae. Eadem enim ratio est, siue det operam rei licitae, si-
ue illicitae. Nam semper ignorantia inuincibilis & iusta ex-
cusat omnino a peccato illo inuoluntario, quod oritur ex
re ignorata. Hic enim est proprius effectus ignorantiae ius-
tae & inuincibilis, ut sicut ratione inuoluntarij excuset a
peccato, ita etiam ab excommunicatione ob peccatum il-
lud imposita; Qui effectus aequae procedit in eos, qui dat o-
peram rei illicitae, ac in eo qui dat operam rei licitae. Quae
omnia, & alia multa his similia colliguntur ex doctrina S.
Th. 1. 2. quae. 76. art. 1. 2. & 3. Ioan. Driedone lib. 2. de libert.
Christiana non longe a fine. fol. 248. & seq. Adria. Quod-
lib. 4. Castro, lib. 2. de leg. penali, c. 14. Cai. in 1. 2. quae. 76
art. 3. Couar. in calma mater, 1. part. §. 10. de sentent. exco.
lib. 6. Martin. Ledesma. 2. 4. quae. 24. articulo. 6. & alijs ci-
tatis.

21 *Quarta propositio.* Ignorantia inuincibilis Canonis, aut
Statuti, aut Mandati, penam excommunicationis infe-
rentis pro actu aliquo iure Diuino minime damnato, sed
solum iure positivo, a peccato, & a pena excommunica-
tionis excusat, & hoc siue sint Canones & Statuta Episco-
pi, siue Papae, non enim est in his differentia inter Statuta,
aut Mandata Papae, aut Episcoporum, nisi, quod non ita
facile iusta, rationabilis, & inuincibilis ignorantia contin-
git, nec praesumitur circa Romanorum Pontificum Cano-
nes, & Mandata, sicut in Episcoporum Statutis, & Man-
datis. Et tamen, si detur ignorantia inuincibilis & iusta
Canonum, & Legum iuris communis ea excusabit a cul-
pa, & a pena, secundum omnes; ignorantia vero crassa,
aut affectata, nec a culpa, nec a pena excommunicationis
pro culpa in dicta delinquentem excusat, ita Bar. in hanc. 2. d. 5.
populos, nu. 21. C. de Summa Trin. glos. in c. A nobis, 1. in
verbo, non nisi subdit, ibi. [Dicas, quod bene sunt] Panor.
ibi, num. 9. de sent. excom. Angel. verbo, excommuni. 7. Ca-
su vit. num. 3. Syluest. verbo, excom. 10. nu. 4. vers. Tertio.
Tabiena, verbo, excommuni. §. Secundo, & verbo, exco.
7. post vltimum casum, §. 1. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 33.
in fine. Adrian. in 4. tract. de Clauibus, quae. 3. vers. sed ma-
gis dubium. & Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christiana. fol.
248. Martin. Ledesma. 2. 4. quae. 24. art. 6. Sotus 4. d. 22. qd.
1. art. 2. vers. Quartus demum casus. Alphonsus a Castro. 1.
2. de leg. penali, c. 14. Nauar. in Man. cap. 27. num. 16. Co-
uar. in calma mater, 1. part. §. 10. num. 12. vers. Secundo prin-
cipaliter, de sent. excom. mun. lib. 6. Henriquez lib. 13. de
excommuni. c. 23. §. 2. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9.
§. 8. num. 9. Ratio est, quia cum talis ignorantia inuincibi-
lis excuset a peccato, etiam ab excommunicatione, quae
non nisi ob peccatum mortale incurritur, c. Nemo, 1. 1. q.
3. excusabit. Sententia enim, aut Lex ignorantes inuincibi-
liter non ligat, arg. cap. 2. de constitut. lib. 6. & facit c. igno-
rantia, de reg. iur. lib. 6. & glos. in cap. A nobis, 1. in verbo,
Non nisi subditi, & ibi Panorm. num. 9. citantes ad hoc
capitul. Quod dicitis, distinct. 16. & capitulo. Proposisti,
dist. 82.

22 *Hinc inferitur.* Quod si Episcopus aut Mádato, aut Sta-
tuto suo Synodali excommunicet choreas ducentes die-
bus festis, ignorans inuincibiliter tale Mandatum, contra
faciendū, non erit excommunicatus. Eodem modo, si exco-
municatiois penam infligat contra Clericos habitos, &
tonsuram non deferentes; aut sub pena excommunicatio-
nis prohibeat, ne Clerici gerant ferica; aut parochis sub
excommunicationis pena praecipiat, ne sine bānis prae-
cedentibus aliquos matrimonio coniungat, contrafacien-
tes, si probabiliter huiusmodi Statuta, seu Mandata Episco-
pi ignorauerint, in excommunicationis penam non in-
cidant. Ratio est, quia res ex se mala non est, nec contrafa-
ciendo mortaliter peccat, ut constat, cum inuincibiliter
talia praecipiat Episcopi ignorent, ut supponimus: scus
autem, si ignorantia crassa supina, vel affectata fuerit.

23 Sic etiam cum sola Lege humana prohibitum sic acci-
pere in vxorem eam quae aliquem attingit quarto confan-
guinitatis, vel affinitatis gradu, ut habetur in Conc. Late-
ranensi sub Innocentio III. cap. 50. & refertur in c. Nō de-

bet, de consang. & affinit. si quis contrahat cum aliqua,
quae illi quarto gradu consanguinitatis, aut affinitatis co-
iuncta est, inuincibiliter ignorans ius Canonici seu Pon-
tificum tales nuptias prohibere, excommunicatio nem. Cle-
vicae de consang. & affin. non incurrit. Ioan. Driedo, lib.
2. de libert. Christiana, fol. 254. Nauar. in Manuali, cap. 22.
num. 43. vers. sequitur secundo, & cap. 27. num. 141. ver.
Quadragesima, qui alios citat, affirmans etiam se cō-
iug. la & Bonif. super eadem, ita in Sacro Palatinatu Pra-
torio respondisse. Qui docent id procedere non solum in
probabili ignorantia facti, quando scilicet ignorans se esse
consanguineos & affines; sed etiam quando ignorant in-
uincibiliter ignorantia facti, quando scilicet ignorans se esse
Glos. in d. Clem. vica, in verbo, scilicet, & Summa Aste-
fis 2. part. lib. 7. tit. 2. Casu. §. 1. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 33.
& Tabiena, in verbo, excommuni. §. Casu 49. §. secundo, id
solum verum esse putent in ignorantia probabili facti. Om-
nes autem docent ignorantiam affectatam, seu crassam
vel supinam facti, aut iuris, non excusare, tunc enim sicut
mortaliter peccat qui contrahendo: ita pro peccato illo mer-
tali excommunicatione inuoluitur, etiam ignorans. Et
quod de his casibus diximus, de alijs similibus iudican-
dum est.

24 *Quinta propositio.* Ignorans inuincibiliter Statuta, &
Canones Ordinariorum, seu inferiorum Romano Pon-
tificis, quibus sub pena excommunicationis latae sententiae
aliquid iure Diuino, naturali, aut humano comuni dam-
natum prohibetur, si contrafecerit, excommunicationis
vinculo non innotdat. Est communis, Ioan. Andria cap.
2. in verbo ignorans, & ibi Gemin. eod. num. 25. vers. Glo.
in verbo, ignorans, de constitut. lib. 6. Franciscus Zaba. in
repet. eiusdem cap. num. 9. Panorm. in cap. A nobis, 1. nu.
9. de sent. excommuni. ait hanc sententiam esse aequiorem
ibi Felin. num. 5. Adrian. in 4. tract. de Clauibus, quae. 3.
vers. Ex his alter. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christiana,
fol. 246. Syluest. in verbo ignorantia, nu. 15. vers. secundum
& in verbo excommuni. 2. num. 6. vers. Mihi videtur dicē-
dum. Summa Angelica, in verbo, excommuni. 7. Casu vit.
num. 3. Anton. 3. part. tit. 24. c. 33. Tabiena, verbo, excom.
4. §. secundo, & verbo, excommuni. 7. post vltimum Casum,
§. 1. Martin. Ledesma. 2. 4. quae. 24. art. 6. Concluf. 4. Sotus,
4. dist. 22. quae. 1. art. 2. vers. Quartus demum Casus, Pro-
positi 3. Castro, lib. 2. de lege penali, cap. 14. Francisca
Victoria, in Sum. Sacrament. num. 8. ver. Quarta, ubi ait, esse
communem DD. Barth. Medin. 1. 2. quae. 76. art. 3. Nauar.
in Man. cap. 27. num. 16. & num. 274. vers. Decimo tertio.
Ioan. Crocius, in c. vt animatum de constit. lib. 6. Ioan. Ma-
ior. 4. dist. 18. quae. 4. Henriquez, lib. 13. de excommuni. c.
23. §. 2. Vgol. de cens. Eccles. Tabul. 1. cap. 9. §. 8. numer. 10.
qui alios pro hac opinione refert, & certe est communis
opinio omnium, quos vidi, praeterquam glossa, in c. A no-
bis, 1. in verbo, non nisi subditi, de sen. excommuni. & Co-
uarronias, in calma mater, 1. par. §. 10. num. 11. vers. Hinc
denique, de sent. excom. lib. 6.

25 *Secus* autem, si ignorantia super huiusmodi Ordina-
riorum Statutis, penam excommunicationis inferentibus
fuerit crassa, & supina; veluti, si huiusmodi Statuta Or-
dinariorum sint talia, quae quotidie in Ecclesijs per presi-
teros parochianos publicantur & euulgantur, quae & ipse
si fecisset quae illius parochiae homines communiter face-
re consueverint, ad eundem templum, & conciones, ignora-
re non potuit; nam talis ignorantia facientem opus lege
Diuina, aut naturali, aut iure humano communi alioquin
damnatum ab excommunicatione, etiam per solum Sta-
tutum Ordinarij instricta, non excusat. Quae doctrina ex
cap. vt animatum, de constitut. lib. 6. colligitur, ubi sic ha-
betur: *Vt animatum periculis obuietur, sententis per Statu-
ta quorumcumque Ordinariorum prolatis, ligari nolimus
ignorantes: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit,
aut supina.* Haec Bonifacius Papa VIII. Ex quibus constat
Canonis conditorem simpliciter decernere, ignorantem nō
ligari Statutis Ordinariorum, nisi ignorantia fuerit crassa,
aut supina. Sermo autem simpliciter prolatus, vniuersaliter
intelligendus est, siue ergo fuerit de re diuino iure, aut
naturali, aut communi damnata, ignorantem non ligabit.
Et

Et certe, cum constitutio hæc edita fuerit, vt animarum periculis obuiaretur: vt ex verbis ipsius Canonis constat, nisi Pontifex voluisset, vt ignorantes Statutum quo aliquid iure diuino damnatur, eius penam non incurrerent, nullo modo animarum periculis obuiaret, sed superflua omnino Constitutio illa esset, cum nulli vnquam dubium erat aut esse poterat, quod dans operam rei licite, & ignorans legem prohibentem sub excommunicationis pena rem alioquin licitam, aut indifferentem aliqua ex causa, excommunicationem incurreret, si opus illud alioquin in felicitatum, aut indifferentem faceret: cum excommunicatio non nisi ob mortale peccatum incurritur, ca. Nemo, r. r. quæst. 3. peccatum autem non est nisi sit voluntarium, voluntarium autem legem non transgreditur, & consequenter non peccat contra legem, qui legem aliquam inuincibiliter latam esse ignorat.

26 *Hinc inferitur*, Si Episcopus Statuto suo Synodali excommunicat omnes concubinarios, & adulteros manifestos, aut omnes, qui affinem, seu cognatam vxoris propria carnaliter cognouerint, aut qui incestuose peccauerint, in his casibus quamuis peccet quispiam grauissime, & mortaliter, non tamen excommunicationem incurrit, si Statuta Episcopi, pro huiusmodi peccatis excommunicationis sententiam fulminantis, inuincibiliter seu probabiliter ignorauerit: scilicet si ignorantia illius crassa & supina fuerit. Sic etiam si Prælati Religiosorum excommunicationis sententiam ferat in aliquid admissum etiam iure diuino damnatum, si quis ignorans inuincibiliter aut probabiliter illam sententiam, in prædictum factum incidat, non erit excommunicatus: Ille autem dicitur probabiliter ignorare, qui ignorat tale præceptum, nec tenetur inquirere, aut diuinare: & maxime si alias paratus sit bona fide parere prælati suis: ignorantia enim quæ causat in voluntarium, ignorantem excusat, vt tradunt S. Thom. 1. 2. q. 6. art. 8. & q. 76. art. 3. & Caiet. & Barthol. Medina ibi, Ioan. Bachon. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 4. Martin. Ledesim. 2. 4. q. 24. artic. 6. Concl. 4. & alij omnes.

27 *Difficultas maior est de sententia lata a Papa, an scilicet si Pontifex penam excommunicationis infligat pro peccato iure diuino damnato, inuincibiliter legem ignorans, excommunicationem incurrat, si delictum illud commiserit.* Intelligitur autem quæstio hæc, non de ignorantia quæ contingit in hoc, an ille actus reprobus & illicitus sit, tunc enim ex communi omnium sententia inuincibilis ignorantia, sicut a peccato, ita etiam ab excommunicatione pro peccato imposita excusat: sed de ignorantia penam a lege inflictæ: quando scilicet criminis auctor actum prohibitu iure diuino esse nouit, penam tamen excommunicationis pro tali delicto, iure Pontificio impositam esse inuincibiliter ignorat. In qua re dissentiunt auctores.

28 *Aliqui enim, vt glossa in cap. A nobis, r. in verbo, Non nisi subditi, de sent. excommu. Bart. in l. cunctos populos Cod. de Sum. Trin. & fide Cathol. dicunt non excusari ab excommunicatione: Ex quo enim comittit factum damnatum iure diuino est in culpa, ait glossa, & potuit quare re de hoc, & quia talis est in dolo, faciendo rem quam scit sibi esse prohibitam, vt ait Bar. pro quibus facit l. nec exemplum, C. ad l. Cornel. de falsi. Eandem sententiam sequitur Sotus 4. dist. 6. quæst. 8. dicens: Quando super aliquo quod est ex iure diuino illicitum, additur pena Canonica, vt illud amplius euitetur, non est necessarium, ad hoc vt incurrat illa pena, aliqua scientia iuris Canonici; sed sufficit quod teneatur scire præceptum; sed si illud transgreditur, incurrit penam Canonice, etiam si nesciat a iure Canonico penam esse inflictam. Hoc enim modo (inquit) percutiens clericum, cum faciat contra præceptum diuinum de charitate fraternæ; & si nesciat excommunicationem latam a Canone super tali facto, tamen incurrit eam. Et occidens hominem, licet nesciret Canonem punientem homicidam, pena irregularitatis, tamen irregularis esset, quia in istis dat operam rei illicitæ, de qua re scire debet, quod sit illicita: & si nesciat, nullo modo debet illam excusari, quouosque consular peritos, per quos possit scire illam esse illicitam. Hæc Sotus. Eandem sequitur S. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 75. prop. finem, & latius eam defendunt Gab.*

4. dist. 6. quæst. 2. art. 3. dub. 8. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christiana, fol. 146. Adrian. in 4. arch. de Clauibus, quæst. 3. ver. sed magis dubium, & ver. Ex his aliter, Coular. in calma mater, 1. par. §. 10. num. 12. vel 1. Secundo principaliter, de sent. excommu. lib. 6. Francisc. a Victoria, in Summa Sacram. de excommu. num. 8. & Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. nu. 10. prop. finem, & Ioan. Maio. 4. dist. 18. quæst. 2. ad 4. qui hanc opinionem confirmant ex c. vt animarum, de Constitut. lib. 6. vbi Pontifex vult, Statuta Ordinariorum non obligare ignorantes. ergo secus in generalibus Statutis Canonum, vel Legum a Papa latis, quæ ab omnibus sciri debent, & custodiri, ca. 1. de Constitut. vt notat glo. in d. c. vt animarum, in verbo, Statuta; Vnde Ioan. Driedo, & Adrian. existimant, d. c. vt animarum, esse noui iuris inductum; aded, vt ante eius editionem, sententijs per Statuta Ordinariorum prolatis ligaretur transgressores, etiam ignorantes probabiliter Statuta Ordinariorum excommunicationem inferentia; & per eo sequens cum Papa solum excipiat Statuta Ordinariorum nihil actum est quoad Statuta iuris communis, vel Constitutiones Pontificias.

29 *Deinde, ignorantia iuris infligentis excommunicationem pro manuum iniectione in Clericum, non reuelat ab irregularitate si quis memor facti, & iuris ignarus, ordines in eo statu suscipiat, cap. cum illorum, de sent. excommu. ergo ignarus iuris, contrahit in facto manuum iniectionis, maiorem excommunicationem, & vltiorem irregularitatem. Exempli gratia, si Petrus percussit Clericum, & ignorat Canonem inferentem propter hoc excommunicationem, & ita ignorat se esse excommunicatum si postea suscipiat Sacros Ordines, erit irregularis; seriatim ergo excommunicatus, alioquin enim non esset irregularis; at verò irregularitatem esse, habetur in d. c. cum illorum.*

30 *Præterea, vt ait Couar. vbi supra, §. 10. num. 9. quamuis quis ignoret penam ciuilem, nempe, quod fur, aut homicida suspendendus sit, si tamen furum, aut homicidium committat, penam Legis non euadet: cum satis sit, quod sciat, vel scire debeat, actum, quem committit, malum, & iure diuino, vel communi damnatum esse. Ergo pari ratione, licet quis ignoret penam excommunicationis a Lege inflictam pro actu iure diuino damnato, delictum committens excommunicationis penam non euadit. Denique Vgol. eam probat, ex cap. 1. & vlt. de sentent. excommu. vbi habetur, impuberes in Canonem, & excommunicationem casu si quis sua dente diabolo, 17. quæst. 4. incidere; quandoquidem, de ipsis absoluentis ab ea excommunicatione ibi agitur. At verò ætas illa, quicquid videt ignorat, vt dixit Imper. in l. 1. impuberes, & ibi not. Bar. & alij, C. de falsi. monet, & proinde, nec ignorantia huius iuris excusat. Quæ omnia satis probabiliter ab auctoribus prædictis affirmantur: quia tamen aliorum opinio æquior mihi videtur, & penam potius restringendæ sint, quam ampliandæ, sit.*

31 *Sexta propositio.* Ignorans inuincibiliter Canonem Papæ, excommunicationis penam imponentem pro delicto, lege alioquin diuina damnato, quamuis sciat factum aliud esse illicitum malum, & damnatum, excommunicationem non incurrit, si delictum illud commiserit; Ita Ioan. And. in ca. vt animarum, & Domin. de sancto Geminiano ibidem, de Constitut. lib. 6. & Dom. Anto. licet priorem opinionem sequatur quoad alias penas, tamen quoad excommunicationem, hanc sententiam nostram defendit, vt refert eum sequutus Panormitanus, in cap. A nobis, r. num. 9. de sent. excommu. vbi ait hanc opinionem esse æquiores; & Innoc. in cap. Nouem de sent. excommu. ait, faciens Statutum contra Ecclesiasticam libertatem, ignorans esse contra Ecclesiasticam libertatem non ligatur sententia excommunicationis. Felinus in cap. cognoscentes, de Constitut. allegat multa ad vtramque partem, & tandem ad hanc declinat. Et expresse Angelica, in verbo, excommunicatio 7. casu vlt. num. 3. Syluester in verb. ignorantia num. 16. & in verb. excommunicatio 2. notab. 3. & in verbo, excommu. vlt. quæst. 3. Tabiena, verbo, excommu. 4. §. Secundo, & verbo, excommu. 7. post vltimum Casum §. Martij. Ledesim. 2. 4. quæst. 26. art. 6. post Concl. 4. Sotus 4. d. 3. ar. 9. ante fin. & 4. d. 2. quæst. 1. ar. 2. ante finem.

Nauar. in Man. cap. 27. num. 16. & num. 274. Henriquez, lib. 13. de excommuni. cap. 23. §. 2. & li. 4. ca. 4. §. 3. in anno. litera, X. & hanc etiam meo iudicio tenet S. Th. in Quod. lib. 1. art. 19. vbi ait, *Quod qui ignorat inuincibiliter, & agit contra Constitutionem Papæ, non peccat.* Ratio est: quia ad excommunicationem requiritur contumacia, & inobediencia contra Ecclesiæ præceptum, secundum illud Matt. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus;* ignorans autem Legem Ecclesiæ, nec contumax nec inobediens Ecclesiæ dici potest, cum sit paratus obedire Ecclesiæ, si leges ipsius sciret. Etenim, cum Ecclesia pia mater sit, non videtur quod velit laqueos injicere animabus; quod tamen faceret, si ignorantia iusta & inuincibilis non excuset a penis Canoniciis, cum multæ sint excommunicationes in iure: sic enim oporteret quod omnes scirent ius Pontificium, quod fieri non potest. Vnde Nauar. vbi supra, cap. 27. num. 274. cum alijs plurimis eruditjs Curie, (vt loquitur) existimat multas Extrauagantes cum censuris grauissimis latas super criminibus damnatis; quarum nouitia nunquam tranſijt Pyrenæum, nec Alpes, non excommunicasse fideles eas penitus ignorantes, vnde subdit, quod percutiens Clericum, aut pastrem, aut dominum, & interpellans Monialem, vel virginem, ignoras probabiliter eorum qualitates, quas sciens id non fecisset, nõ incurrit penas extraordinarias pro illis additas, argum. cap. si verò, 2. & ibi Innoc. & DD. de sent. excom. & l. si quis ignorans, ff. de locat.

32 *Deinde.* Quantitas pænæ debet proportionari quantitati culpe, c. Felices, de pænis lib. 6. sed talis peccans, licet offendat Deum, contra cuius legem scit se facere, cique rebellis & inobediens sit; non tamen conditorem Canonis offendit, aut ei rebellis est, cum ipsum Canonem ignoret, & sit sine omni culpa respectu illius. Solum igitur puniri debet pæna legis diuinæ; quam præuocatur, non autem pæna excommunicationis, quæ non ligat nisi ratione contumacia, & contemptus, regulariter, arg. cap. Sacro, tit. de sent. excomm. & c. Nemo Episcoporum, i. 1. quæst. 3. cum similibus; qui contemptus non est in casu nostro, respectu Canonis, & consequenter nec incurritur pæna excommunicationis, quæ pro contemptu infligitur. Et denique, sicut in capit. vt animarum, de Constitut. lib. 6. statuit Pontifex, ne Statuta Ordinariorum ignorantes ligent, etiam si pro delicto iure diuino damnato imponantur, vt ea ratione animarum periculis obuietur: Pari ratione, nec incurri debet excommunicatio iure Pontificio pro culpa Lege diuina damnata, vt sic etiam animarum periculis obuietur: vbi enim par ratio est, ibi parius esse debet, argum. l. Illud, ff. ad legem Aquil. & cap. 1. de translat. prælat. Nauar. to. 1. Confil. Conf. 1. num. 10. de deposito, lib. 3. immo, maius periculum esset in penis Pontificijs, quam in illis, quæ ab Ordinarijs imponuntur, cum plerumque difficilius sit Statuta Pontificia, quam Ordinariorum Constitutiones cognoscere. Hæc igitur opinio mihi æquior, veriorque semper visa fuit, maximè, cum pæna potius restringenda sint, quàm amplianda, arg. Reg. Odiæ, & Reg. In penis, de Reg. iur. lib. 6. Et quamuis vtraque opinio probabilitatem haberet hæc nostra tamen (vt rectè ait Sotus vbi supra, 4. dist. 2. 2. quæst. 1. artic. 2. prope finem, ver sic. Tertio demum arguitur) eligibilior est, ne absque vrgenti ratione homines aſſeramus tam granibus, & tam crebris excommunicationibus Pontificijs inuolui ignorantes, vnde maximum animarum periculum sequeretur: nimis enim durum est affirmare, obligari Indos, aut alios longè remotos a Curia Romana, Constitutionibus a Romano Pontifice editis pro peccato alias iure diuino damnato, addita excommunicationis pæna, priusquam aliqua dictarum Constitutionum nouita ad eorum aures perueniret, de quibus nec ipsi, si probabiliter inquirere tenentur: sic enim homines dubij semper essent, an pro delicto aliquo a se commisso excommunicationis pænam, Constitutionem aliqua Pontificia de nouo edita, incurrisent, id quod graue nimis & intolerabile esset.

33 *Nec obstat,* quod sæpe in excommunicationibus dicitur quod sufficit aſſerere in valuis S. Petri Romæ: quia vt rectè docet Angelica, vbi supra, id debet intelligi, quoad præ-

sumptionem fori contentiosi, vel quoad illos, qui sunt in culpa, vt nõ possint publicari in eorum terris: aliter sequeretur, quod quilibet teneretur habere procuratorem in Curia; vel studere iuri Canonico, aut inquirere quotidie quænam Constitutiones Pontificiæ indies emanent, quod nimis durum & absurdum esset affirmare.

34 *Ex quibus* constat, quid ad rationes in contrarium allatas respondendum sit. Ad illud enim capit. vt animarum, de constitut. lib. 6. Respondetur, quod cum eadem ratio sit, tam in Constitutionibus Pontificijs, quam in Statutis Ordinariorum, excommunicationem pro peccato alias iure diuino damnato imponentibus, idem ius consequenter statui debet: & ita ignorantia inuincibilis in vtriusque excusabit, crassa verò, & supina in neutro excusatur: falsum enim omninò est quod Adrianus & Driedo docent, Papam ibi ius aliquod nouum tulisse, sed solum iuris communis declaratio fuit: contra quod iudices ordinarij credere possent ignorantiam inuincibilem suorum Statutorum non excusare, vt eruditè Sotus vbi supra animaduertit. Ad ca. cum illorum, de sent. excommuni. respondetur, Canonem illum intelligi de ignorantia crassa & culpabili, non autem de inuincibili, cum enim Canon ille de Clerici percussione, sit omnibus notissimus, vt ibi supponit Innocentius Papa III. ideo percussor ille præsumitur Canonem illum scire, & consequenter excommunicationem incurrisse: est enim ita culpa vt ait Angelica, verbo, excommuni. 7. Casti. vi. num. 3. ignorate Canonem illum solemnissimum, Si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4. quem omnes sciunt. Preterquam, quod Põsifex ibi indiscriminatim loquitur de ignorantia facti, & iuris, vt notat Sotus vbi supra, 4. dist. in c. 22. quæst. 1. articulo, non longe a fine, & colligitur ex fine dist. cap. cum illorum, ibi: *Circa reliquos, vero facti memoriam*: vel iuris peritiam, non habentes: constat autem secudum omnes ignorantiam inuincibilem facti excusare ab excommunicatione: Cum ergo censet illos excommunicatos, manifestum est loqui Pontificem ibi de ignorantia crassa & vincibili; Nihil ergò mirum est, quod tales vt pote excommunicati, & Ordines in eo statu suscipientes, fuerint irregulares habiti, cum ignorantia eorum culpabilis fuerit, quamuis enim absens, & ignorans excommunicari possit, & ita probabiliter ignorans se excommunicatum esse, si aliquod contra excommunicationem faciat, v. g. celebret, aut Ordines suscipiat, nec peccat, cum ignorantia excuset, & consequenter nec irregularitatem incurrit, quæ imponitur ob delictum, argum. cap. 15. quod de sent. excommuni. lib. 6. (Ius enim pro delinquente eum non habet, qui fecit id, quod delictum esse probabiliter ignorauit, cum ad peccatum requiratur, vt sit voluntarium) si tamen quis crassa laborans ignorantia, aliquid contra excommunicationem agat, hic vtique & peccatum committit, & irregularitatem incurrit: potest enim irregularitatis pæna incurri, vt notat Marin. l. de int. 2. 4. quæst. 24. art. 6. Concl. 4. etiam si Canon inuincibiliter ignoretur, nõ sic excommunicatio: quia ad excommunicationem requiritur contumacia, quæ ad pænam irregularitatis non requiritur. Quod vero ignorans probabiliter seu inuincibiliter se excommunicatum excusetur, quo minus peccet, aut irregularis sit, si contra excommunicationem faciat, colligitur ex c. Apostolica, de Cleric. excommuni. ministr. vbi dicitur: *Quod suspensionis probabiliter eguaris celebrans excusetur.* & par ratione, probabiliter in leuis excommunicationis, celebrans excusabitur, tum a peccato, tum ab irregularitate ob peccatum indicta, id quod expresse docent Glos. in dict. cap. Apostolica, in verbo, probabilis, & Henric. Bohic, ibidem, num. 1. Panorm. in cap. pastoralis §. verum, num. 15. de appell. Dominicus in ca. solet, de sent. excommuni. lib. 6. Nauar. tom. 2. conf. conf. 3. num. 3. & 4. de sentent. excommuni. lib. 6. Couar. in c. alma, mater. 1. p. §. 6. num. 9. & §. 7. num. 2. de sent. excommuni. li. 6. & Vgò de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 5. Qui etiam id verum esse dicit, vbi quis scit se excommunicatum esse, sed dum aliquid contra excommunicationem facit, probabiliter eius non recordatur, & ita patet, quid ad argumenta Adriani responderi possit.

37 *Ad rationem* verò Couar. §. 10. num. 9. responderi potest:

est quod quavis ignorantia probabilis pena a Lege civili imposita pro delicto ex se malo, & illicito non excusetur pena Legis ordinaria & mediocri, proportionata delicto, eo quod delinquendo confitente videtur in penam ordinariam, quae imponitur pro huiusmodi delicto, Imperatores, ff. de iure iur. in verbo, Te huic pena subdidisti, Bart. in l. ex hoc iure, in vlt. col. ff. de iust. & iure innocen. in c. in nostra, de rescr. Card. in Clem. Pastoralis, de sent. & re iudic. cum sit, aut scire debeat omni peccato penam impositam esse, secus tamen in penis exorbitantibus de nouo a Lege impositis pro delictis iure communi prius damnatis, vt laicus probat Ioan. Crocius in repet. ca. vt animarum, num. 27. de Const. lib. 6. Ita licet ignorantia communiter nequeat esse iusta circa Legem naturalem, vel diuinam, quoad eius dispositiones, & consequenter peccans mereatur penam ordinariam pro talibus delictis indistincta, quia tamen potest esse ignorantia iusta, quoad penam humanitatis impositam, excusabitur quis per ignorantiam iuris ab omni pena extraordinaria, & exorbitante, & praefertim ab excommunicatione per Statutum, & legem generalem Papae lata, etiam pro facto de se illicito, quod scire esse illicitum, sed ignorat illam penam extraordinariam & exorbitantem esse impositam: quia est sciat, vel scire debeat id, quod facit esse malum, & puniendum iuxta naturam delicti, & proinde confitente videtur in penam ordinariam a lege impositam pro delicto, nescit tamen, nec scire debet tantam penam, quanta est excommunicatione, quia nulla maior est in Ecclesia Dei, c. corripiantur 24. q. 3. pro illo delicto impositam esse, quam si sciret, delictum non commississet, vt laicus tradunt Ioan. Crocius, in d. repet. vt animarum, Nauar. in Man. cap. 27. num. 174. vers. Decimo tertio, citans ad hoc c. si vero, 2. de sen. excom. & l. si quis ignorans, ff. locati. & idem Nauar. to. 2. consil. 47. nu. 2. & consil. 48. nu. 1. consil. 50. nu. 4. & consil. 51. nu. 1. & consil. 52. nu. 4. & consil. 54. nu. 4. & 5. de sent. excom. lib. 5. Est enim haec differentia inter excommunicationem, & alias penas, vt Sotus 4. d. 22. quest. 1. art. 2. pro pe. finem. Mart. Ledef. 2. 4. q. 24. art. 6. Vgol. de cens. Eccle. Tab. 1. c. 9. §. 8. nu. 10. & Ioan. Crocius in Repet. d. c. vt animarum, num. 30. testantur, quod excommunicatio neminem nisi inobedientem & contumacem, ac praevia monitione ligit, vt colligitur ex c. Nemo, 1. r. q. 3. & Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit & c. inobediens autem, contumax, aut contemnens non est respectu Ecclesiae, qui probabiliter Ecclesiae statutum ignorat: Reliquae vero penae naturae ipsius delicti sequuntur, cui per legem decretae sunt, etsi lex illa penalis ignoretur, cum lex ipsa naturalis dicit delicta mediocriter punienda esse lita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. quam nemo ignorare potest.

38 *Quae vero ab Vgol. ex c. 1. & fin. de sent. excomm. asseruntur, vel intelligenda sunt de impubere adhuc doli non capace, talis enim etas quicquid videt, ignorat, l. 1. §. impuberes, Codic. de fals. monet. & proinde nec excommunicationem, capit. si quis sua dente diabolo, 17. quest. 4. incurrit, vel si de impubere doli capace intelligantur, nihil mirum si excommunicationem illius cap. incurrisse dicatur, cum nec in illo, praedicti Canonis ignorantia inuincibilis vix esse poterit, & maxime in illis clericis, & alijs, de quibus ibi agitur.*

39 *Hinc deniq; constat, qua ratione fiat, vt absens, & ignorans excommunicari possit, vt initio huius capituli diximus, & tradunt glos. in cap. Apostolicae, in verbo, probabilis, & ibi Panor. num. 5. & Marian. Socin. senior, numer. 6. de cler. excomm. minist. & Nauar. tom. 2. cons. conf. 3. num. 3. de sen. excom. lib. 5. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 10. num. 7. de sent. excomm. lib. 6. & habetur rex. in c. cum sit Romana, §. vlt. & ibi glos. vlt. de appellat. id enim intelligitur de excommunicatione ab homine lata, sed praevia monitione Canonica, iuxta Constitutionem, ca. Sacto, de sentent. excomm. Si enim Episcopus aliquem ad monuit, & noluit respicere potest eo ipso ille qui non corripuit vitam, excommunicari, etiam ignorans illam sententiam, sed hoc est, quia prius monitus noluit obedire Ecclesiae: non tamen potest Episcopus aliquem excommunicare absentem ob aliquod factum, aut aliud delictum, si prius*

illum non admonuit, cum talis nulla ratione contemptor Ecclesiae dici possit, & pari ratione, in sententia lata a iure, requiritur contemptus Ecclesiae, qui in ignorante inuincibiliter eius Statutum esse non potest. Vnde Martin. Ledef. in 2. 4. quest. 24. artic. 6. in fine, ex Syluestro vbi supra docet, quod quando Ecclesia a principio processit cum ignorantia inuincibili delinquentis etiam vsque ad excommunicationem, tunc ille ignorans non est excommunicatus, ut si quis citetur Romae in suo procuratore, & ipse ignorauit, & ipso sic ignorante, proceditur vsque ad excommunicationem, licet ille talis in foro exteriori praesumatur excommunicatus, tunc tamen excommunicatus non erit. Sicut etiam si Episcopus citat aliquem, & non est domi, sed solum de iurisdictione illa citatio domesticis illius, domesticus autem non referat illi, ipse ignorat inuincibiliter, & si Episcopus excommunicat, vere talis excommunicatus non est: cum in his casibus nullus sit contemptus nulla contumacia, aut inobedientia contra Ecclesiam, quae ad excommunicationem requiritur, vt ex Matth. 18. colligitur. Quando ergo, & quibus in casibus ab excommunicatione excusetur ignorantia, haec tenent dictum sit.

40 *Alia causa ab excommunicatione excusans est Impotentia moralis: vt si excommunicatio feratur contra aliquem, nisi debitum intra tale tempus soluat, qui tempore excommunicationis non habet, vnde soluat, ab excommunicatione excusatur. Sotus, 4. d. 22. quest. 1. artic. 2. vers. Secundo si feratur. Henriquez lib. 13. c. 18. §. 4. & cap. 2. sicut etiam excusatur, qui tempore assignato restituere aut soluere non potest sine graui detrimento bonorum superioris ordinis, vt fame, aut viti ex Caiet. cum S. Tho. 2. 2. q. 62. art. 8. Nauar. in Manual. ca. 17. num. 56. Henriquez, vbi supra, cap. 21. §. 2. excusatur autem ad tempus, si postea habeat, vnde restituat, aut soluat, totum aut partem debiti, soluere tenetur, alias incidit in excommunicationem, si modo iudex, qui Mandatum dedit, adhuc in officio durat, & debitor dum pecuniam habet, maneat sub eius iurisdictione, alias mandatum expirauit, cessante hominis iurisdictione in istum. Qui vero tempore quo excommunicatio lata est, habuit vnde solueret, & non soluit, & proinde excommunicatus est, hic per superuenientem impotentiam ab excommunicatione incurta non liberatur, vt Sotus & Henriquez vbi supra scribunt. Sic etiam, cum Episcopus sub excommunicatione iubet omnes ad processionem, vel aliquam Ecclesiam conuenire, non comprehenduntur impediti pro domus custodia, tales enim excusantur, & satis est quosdam conuenire de illa familia, vt alijs edictum referant. Et quando omnes parochi vocantur ad Synodum sub excommunicatione, impeditus legitime, excusatur ab excommunicatione, secundum ea quae tradunt Panor. in c. 2. num. 6. de testibus cogend. Syluest. verbo, excommunicatio, 2. Casu 12. num. 23. & verbo pena, §. 18. Nauar. in Manual. c. 27. num. 38. in fine. Henriquez lib. 13. c. 17. §. 1. in annot. lit. E. & ca. 18. §. 4. dummodo excusationem sibi facilem misit per nuncium, alias incurreret, arg. eorum quae habentur in c. venerabilibus, §. porro, de sentent. excomm. li. 6. & faciunt quae docet Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 11. num. 11. vers. illud vero non est omittendum, de sentent. excom. lib. 6. & expressè Henriquez lib. 13. cap. 18. §. 4. qui addit non teneri talem ad mittendum procuratorem vice ipsius, sed satis esse, vt causam non comparendi iustam per nuncium, fidelem Episcopo significet.*

41 *Alia causa excusandi a peccato, & excommunicatione, est necessitas violentiae, seu imminens periculum mortis, metus grauis in familia, aut rei familiaris; quia licet legislator legem ferre possit, vt prius debeat quis mori quam ea frangere, atque adeo illam metu mortis infringere, esset peccatum mortale; pro morte autem vitanda non licet peccatum mortale, aut veniale committere, vt omnes Theologi docent; quia tamen Lex humana, etiam Ecclesiastica hactenus edita de rebus, quae de se non sunt intrinsecè male sunt, quia prohibita, non obligat cum tanto vitae periculo, ideo qui contra faceret metu mortis coactus, nec peccaret, nec excommunicatione contrafacientibus impositam incurreret: quod verum est, nisi metus incutiatur ab*
H extrinse-

extrinſeco in contemptum fidei Chriſtiane, aut Legum Eccleſiaſticarum, & Eccleſiaſticae cenſurae, vt colligitur ex his, quae tradunt S. Thom. in addit. 3. par. quaest. 23. art. 3. & Quodlib. 11. art. 9. Martin. Ledſm. 2. 4. quaest. 25. ar. 3. in fine, Concl. 2. Sotus lib. 1. de iust. & iure, quaest. 6. art. 4. & Clar. 4. diſt. 22. quaest. 1. art. 4. poſt Concluſionem 5. verſ. Ad quaestionem ergo Corduba, Caſu 1. 42. Bart. Med. 1. 2. q. 96 art. 4. Nauarr. in Manual. c. 27. num. 36. & num. 239. & faciunt ea, quae docet in Manual. cap. 25. num. 84. & tom. 2. conſ. conſil. 16. num. 9. de haeret. lib. 5. & in c. Fraternitas, 12. quaest. 2. num. 16. & ſeq. & in c. inter verba, 12. quaest. 3. praelud. 3. numero 4. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 3. numer. 9. verſ. Quarto, licet haec, de ſenten. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 1. 3. de excom. c. 2. §. 2. Ioann. Maior 4. d. 18. quaestio. 4. Sylueſt. verbo, excommunicatio, §. dub. 14. Ioann. a Friburgo, in Summa Confeſſorum, tit. de ſenten. excomm. q. 16. §. & alij, vnde, ſi quis Tyrannus in contemptum fidei, & legis Chriſtiane, ſcilicet ad conuincendam fidem noſtram, & legem falſam eſſe, & nullius valoris, aut ieiunium frangere, aut feſtum violare cogat, quempiam, mortem comminando, mori potius ius debet, quam legem Eccleſiaſticam violare, propter diuinum praecipuum, quo tenetur fidem confeſſeri, non obſtante periculo mortis. Ceterum, ſi incutiatur metus mortis alia de cauſa, v.g. ex ne-

quitia hominis ſclerati, Legem Eccleſiaſticam cum tanto diſcrimine ſeruare non tenetur.
 42. *Similiter* ſi quis Tyrannus incutiatur metum mortis Saacerdoti, niſi celebret coram excommunicatis, ſi id fiat in contemptum Eccleſiaſticae cenſurae, ad oſtendendum vanam eſſe poteſtatem Eccleſiae, tenetur potius mori, fidem conſitendo, quam peccare celebrando. Ceterum ſi fiat alia de cauſa, quia v.g. Praetor, aut Princeps aliquis excommunicatus, non in contemptum Eccleſiae, ſed ad oſtendendum ſe non eſſe excommunicatum, vel pro ſua libidine talem metum incuteret, non peccaret celebrando, nec cenſuram aliquam incurreret, cum Eccleſiae in hoc caſu non tanti referat prohibere commercium excommunicatorum, quam vitam hominis conſeruare, immo addit Sotus, forte non eſſe conſilium illa de cauſa vitam periculo exponere, Et hoc modo intelligendi ſunt Adrian. in 4. tract. de Clauibus, q. 3. ver. octaua exceptio, & Caieta. 1. 2. q. 96. art. 4. & 2. 2. q. 125. art. 1. & tom. 3. Opus. tract. nono, & alij; Sed quia de hacre commodior agendi locus erit, quando agemus de obligatione vitandi excommunicatos, haec interim de cauſis, quae ab excommunicatione regulariter excuſare ſolent, & de hoc primo libro, dicta ſufficiant.

Finis Libri primi.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]